

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Esityksen tavoitteena on tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennalta estämistä siten, että lainsäädäntö perustuu aiempaa voimakkaammin riskien arvioimiseen. Esityksellä pantaisiin täytäntöön rahanpesua ja terrorismin rahoittamista koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi.

Ehdotetun lain mukaan valtioneuvostolla, valvontaviranomaisilla, asianajajayhdistyksellä ja ilmoitusvelvollisilla yhteisöillä ja elinkeinonharjoittajilla olisi velvollisuus laatia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen toimivaltuuksiin ehdotetaan parannuksia ja valvontaviranomaisille ehdotetaan valtuuksia määrätä hallinnollisia seuraamuksia. Ilmoitusvelvollisten edellytyksiä tunnistaa asiakkaansa ehdotetaan parannettavaksi säätämällä yhteisöjen velvollisuudesta rekisteröidä merkittävän osuuden yrityksestä omistava henkilö ja muu yhteisön tosiasiallinen edunsaaja. Rekisteröinnistä säädettäisiin erikseen kaupparekisterilaissa, yhdistyslaissa, uskonnonvapauslaissa ja säätiölaissa.

Rahanpesun selvittelykeskuksesta ehdotetaan annettavaksi erillinen laki sen huomioimiseksi, että kyseessä on poliisin yksikkö, johon sovelletaan osittain poliisilainsäädäntöä ja eri tietosuoja sääntelyä kuin ilmoitusvelvollisiin ja valvojiiin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi 25 lakia. Nämä muutokset ovat pääasiassa lakiviittauksia koskevia ja muita teknisiä muutoksia, lukuun ottamatta eräitä aineellisia tosiasiallisten edunsaajien rekisteröintiin liittyviä säännöksiä ja valvoja koskevia säännöksiä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017 tai mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	6
1 JOHDANTO.....	6
2 NYKYTILA.....	8
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	8
Kansallinen lainsäädäntö.....	8
Rahanpesulainsäädännön valvonta ja resurssit.....	13
Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus ja sen vastaanottamat ilmoitukset.....	19
Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöitä.....	23
Terrorismin torjunta.....	24
Kansallinen tutkimus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä.....	25
Patentti- ja rekisterihallituksen ja Verohallinnon rekisterit sekä kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma.....	25
Rahapelit.....	30
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	31
FATF.....	31
Neljäs rahanpesudirektiivi.....	32
Maksajan tiedot -asetus.....	42
Toinen maksupalveludirektiivi.....	46
Perusmaksutilidirektiivi.....	46
Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi.....	47
EU:n tietosuojalainsäädännön uudistus.....	47
2.3 Nykytilan arviointi.....	49
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	50
3.1 Tavoitteet.....	50
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	51
Hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten määrääminen.....	51
Tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinnin vaihtoehtoiset toteutustavat.....	54
Tilintarkastajat, kirjanpitäjät, veroneuvojat, asianajajat ja muut lakipalveluita tarjoavat sekä kiinteistövälittäjät.....	57
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	58
Soveltamisala.....	58
Rahapelit.....	59
Riskiarvio.....	60
Riskiperusteinen lähestymistapa.....	60
Asiakkaan tunteminen.....	60
Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri.....	61
Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot.....	61
Rahanpesun selvittelykeskus.....	66
Energiaviraston asema.....	67
Tietosuoja.....	68
Viranomaisten toimivaltuudet.....	68
Ahvenanmaa.....	69
Seuraamukset ja muutoksenhaku.....	70

HE 228/2016 vp

4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	72
4.1	Taloudelliset vaikutukset	72
	Valtiontaloudelliset vaikutukset.....	72
	Vaikutukset yrityksiin.....	73
4.2	Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista	78
4.3	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	78
4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset	82
5	ASIAN VALMISTELU.....	84
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	84
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	85
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	88
	YKSIYSKOHTAISET PERUSTELUT.....	89
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	89
1.1	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	89
	1 luku Yleiset säännökset	89
	2 luku Riskiarvio	99
	3 luku Asiakkaan tunteminen	102
	4 luku Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen	111
	5 luku Rahanpesun valvontarekisteri	115
	6 luku Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot	119
	7 luku Valvonta	122
	8 luku Hallinnolliset seuraamukset	129
	9 luku Erinäiset säännökset	136
1.2	Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	140
1.3	Laki Finanssivalvonnasta.....	149
1.4	Kaupparekisterilaki.....	149
1.5	Laki luottolaitostoiminnasta.....	151
	15 luku Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa	151
	20 luku Hallinnolliset seuraamukset	152
1.6	Sijoituspalvelulaki.....	152
	12 luku Salassapito ja asiakkaan tunteminen	152
	15 luku Hallinnolliset seuraamukset	152
1.7	Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta	152
	8 luku Erinäiset säännökset	152
1.8	Sijoitusrahastolaki.....	152
1.9	Maksulaitoslaki.....	152
1.10	Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista	152
	12 luku Osuuksien tarjoaminen	152
	22 luku Seuraamukset ja muutoksenhaku	153
1.11	Laki panttilainauslaitoksista.....	153
1.12	Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä.....	153
1.13	Arvonlisäverolaki.....	153
1.14	Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi	153
1.15	Kuluttajansuojalaki	153
	7 luku Kuluttajaluotot	153
1.16	Vakuutusopimuslaki.....	153
1.17	Luottotietolaki.....	154
1.18	Arpajaislaki.....	154

HE 228/2016 vp

1.19	Vakuutusyhtiölaki	154
	6 luku Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen	154
1.20	Yhdistyslaki	154
1.21	Uskonnonvapauslaki	154
	2 luku Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat	154
1.22	Yritys- ja yhteisötietolaki	155
1.23	Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä	156
1.24	Päästökauppalaki	156
1.25	Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa	156
1.26	Joukkorahoituslaki	157
1.27	Laki asianajajista	157
2	VOIMAANTULO	157
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	157
3.1	Merkittävä julkisen vallan käyttö ja hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset	157
3.2	Yksityiselämän suoja	159
3.3	Omaisuuksien suoja	166
3.4	Elinkeinovapaus	167
3.5	Oikeusturva	170
	LAKIEHDOTUKSET	174
	1. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä	174
	2. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	206
	3. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta	211
	4. Laki kaupparekisterilain muuttamisesta	212
	5. Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 20 luvun 1 §:n ja 15 luvun 6 §:n muuttamisesta	216
	6. Laki sijoituspalvelulain 12 luvun 3 §:n ja 15 luvun 2 §:n muuttamisesta	217
	7. Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 8 luvun 4 §:n muuttamisesta	218
	8. Laki sijoitusrahastolain 45 ja 144 §:n muuttamisesta	219
	9. Laki maksulaitoslain 7 ja 24 §:n muuttamisesta	220
	10. Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 22 luvun ja 12 luvun muuttamisesta	221
	11. Laki panttilainauslaitoksista annetun lain 28 ja 40 §:n muuttamisesta	222
	12. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	223
	13. Laki arvonlisäverolain 209 s §:n 2 momentin kumoamisesta	224
	14. Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 3 §:n muuttamisesta	225
	15. Laki kuluttajansuojalain 7 luvun 15 §:n muuttamisesta	226
	16. Laki vakuutusopimuslain 6 a ja 16 §:n muuttamisesta	227
	17. Laki luottotietolain 19 ja 30 §:n muuttamisesta	228
	18. Laki arpajaislain 14 a ja 64 §:n muuttamisesta	229
	19. Laki vakuutusyhtiölain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta	230
	20. Laki yhdistyslain 48 ja 52 §:n muuttamisesta	231
	21. Laki uskonnonvapauslain muuttamisesta	232
	22. Laki yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta	233
	23. Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain muuttamisesta	235
	24. Laki päästökauppalain 67 ja 73 §:n muuttamisesta	237

HE 228/2016 vp

25. Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta	238
26. Laki joukkorahoituslain 12 §:n muuttamisesta	240
27. Laki asianajajista annetun lain 6 §:n muuttamisesta	241
LIITE	242
RINNAKKAISTEKSTIT	242
3. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta	242
4. Laki kaupparekisterilain muuttamisesta.....	244
5. Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 20 luvun 1 §:n ja 15 luvun 6 §:n muuttamisesta.....	250
6. Laki sijoituspalvelulain 12 luvun 3 §:n ja 15 luvun 2 §:n muuttamisesta.....	251
7. Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 8 luvun 4 §:n muuttamisesta.....	253
8. Laki sijoitusrahastolain 45 ja 144 §:n muuttamisesta	254
9. Laki maksulaitoslain 7 ja 24 §:n muuttamisesta	255
10. Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 22 luvun ja 12 luvun muuttamisesta.....	256
11. Laki panttilainauslaitoksista annetun lain 28 ja 40 §:n muuttamisesta	257
12. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	258
14. Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 3 §:n muuttamisesta.....	259
15. Laki kuluttajansuojalain 7 luvun 15 §:n muuttamisesta.....	260
16. Laki vakuutusopimuslain 6 a ja 16 §:n muuttamisesta.....	261
17. Laki luottotietolain 19 ja 30 §:n muuttamisesta.....	262
18. Laki arpajaislain 14 a ja 64 §:n muuttamisesta	264
19. Laki vakuutusyhtiölain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta.....	265
20. Laki yhdistyslain 48 ja 52 §:n muuttamisesta	266
21. Laki uskonnonvapauslain muuttamisesta	267
22. Laki yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta	268
23. Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain muuttamisesta.....	272
24. Laki päästökauppalain 67 §:n ja 73 §:n muuttamisesta.....	276
25. Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta	278
26. Laki joukkorahoituslain 12 §:n muuttamisesta	282
27. Laki asianajajista annetun lain 6 §:n muuttamisesta	283

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan unionin, jäljempänä EU, ja sen jäsenvaltioiden rahoitusjärjestelmän vakauden ja luotettavuuden ylläpitäminen sekä EU:n sisämarkkinoiden toimivuuden turvaaminen edellyttävät ennakkollisia toimia, joilla estetään vakavia häiriöitä tai uhkia niiden toimintaan. Jos rahoitusjärjestelmässä ei pystytä estämään rahanpesua ja terrorismin rahoitusta, seurauksena voi olla negatiivisia talousvaikutuksia ja rahoitusmarkkinoiden epävakaus, joita voivat olla esimerkiksi kansainvälisten pääomavirtojen häiriöt, sijoitusten väheneminen ja talouskasvun laantuminen, muiden rahoittajien haluttomuus osallistua liiketoimintaan, maineriski, luottamuksen horjuminen ja toiminnan vakauteen liittyvät riskit. Rahanpesulla ja terrorismin rahoittamisella on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisessa ohjelmassa todetaan, että terrorismin, kansainvälisen rikollisuuden ja hybridiuhkien torjumiseksi on oltava yhteisiä keinoja. Kasvavat riskit ja uudet uhat edellyttävät koko yhteiskunnalta uudenlaista valmiutta ja varautumista ja hallitus vahvistaa ohjelman mukaan kokonaisturvallisuusajattelua kansallisesti, EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä koskee erityisesti uusien ja laaja-alaisten uhkien kuten hybridi vaikuttamisen, kyberhyökkäysten ja terrorismin torjuntaa.

Rahanpesu ja terrorismin rahoitus muodostavat huomattavan ongelman rahoitusjärjestelmälle. Rahanpesulla tarkoitetaan toimintaa, jossa rikollisesta tai laittomasta alkuperästä olevat varat pyritään kierrättämään laillisen maksujärjestelmän läpi varojen tosiasiallisen luonteen, alkupeuran tai omistajien peittämiseksi. Terrorismin rahoittamisella sen sijaan tarkoitetaan laillista tai laitonta alkuperää olevien varojen hankkimista tai keräämistä terroristiseen tarkoitukseen. Rahanpesu on määritelty rikoslain (39/1889) 32 luvun 6 §:ssä ja terrorismin rahoitus mainitun lain 34 a luvun 5 §:ssä. Rahanpesu ja terrorismin rahoitus ovat usein kansainvälistä toimintaa, ja niiden torjunta edellyttää tiivistä kansainvälistä yhteistyötä sekä yhteisiä kansainvälisiä säännöksiä ja periaatteita.

Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) arvion mukaan rahanpesun arvo on maailmanlaajuisesti 2—5 prosenttia koko maailman bruttokansantuotteesta. YK:n huumausaine- ja rikosasioiden toimisto (UNODC) arvioi vuonna 2009, että rahanpesun arvo olisi 1,6 biljoonaa dollaria tai 2,7 prosenttia koko maailman bruttokansantuotteesta. Tutkimuksen mukaan rahanpesun merkitys suhteessa bruttokansantuotteeseen on suurempi kehittyvissä maissa. Vain noin prosentti rahanpesuun päätyvistä varoista takavarikoidaan tai jäädytetään. Kokaiinin myyntiin liittyvästä rahanpesusta noin 95 prosenttia on lähtöisin Pohjois- ja Etelä-Amerikasta sekä Euroopasta.

Yksittäisen terroristi-iskun kustannukset suhteessa sen aiheuttamiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kustannuksiin voivat olla pienet. Terroristisen teon suunnitteluun liittyvät kustannukset saattavat sisältää ainoastaan tekijöiden värväykseen ja koulutukseen sekä materiaalihankintoihin liittyviä kuluja. Esimerkiksi Lontoon vuoden 2005 pommi-iskujen kustannusten arvioidaan olleen noin 10 000 euroa, Madridin junaiskujen kustannusten noin 8 000 euroa ja New Yorkin vuoden 2001 iskujen kustannukset noin 400 000 euroa.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä Financial Action Task Force, jäljempänä FATF, laatii kansainvälisiä suosituksia rahanpesun, terrorismin rahoittamisen ja joukkotuhouksien leviämisen estämiseksi. FATF julkaisi uusimmat suosituksensa vuonna 2012. FATF:n 40 suositusta noudatetaan noin 180 valtiossa maailmanlaajuisesti.

HE 228/2016 vp

Euroopan komissio, jäljempänä komissio, antoi 5 päivänä helmikuuta 2013 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen (COM(2013) 45 final). Ehdotuksen taustalla olivat FATF:n uudet suositukset, tarve yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä edelleen ja EU-lainsäädännössä havaitut epätäsmällisyydet ja puutteet. Komissio ehdotti laajoja muutoksia voimassa olevaan sääntelyyn. Keskeisimmät ehdotukset olivat:

- yritysten tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen ylläpitoon liittyvät säännökset,
- seuraamusjärjestelmän vähimmäisvaatimusten yhtenäistäminen,
- riskiperusteisen lähestymistavan korostaminen,
- kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laatimisvelvoitteen asettaminen jäsenvaltioille,
- soveltamisalan laajentaminen kattamaan kaiken tyyppiset rahapelit siten, että poikkeukset tulevat perustella erikseen,
- kynnyksarvon pienentäminen käteisellä tavarakaupalla käyvien henkilöiden osalta,
- verorikosten sisällyttäminen soveltamisalaan rahanpesun esirikoksina,
- poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden käsitteen laajentaminen ja
- viranomaisten välisen yhteistyön tehostaminen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta, jäljempänä neljäs rahanpesudirektiivi tai rahanpesudirektiivi, annettiin 20 päivänä toukokuuta 2015. Jäsenvaltioiden on pantava direktiivi kansallisesti täytäntöön viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017.

Komissio antoi neljännen rahanpesudirektiivin lisäksi 5 päivänä helmikuuta 2013 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana (COM(2013) 44 final). Ehdotuksen tavoitteena on parantaa maksujen jäljitettävyyttä ja varmistaa, että EU:n lainsäädäntökehys säilyy täysin kansainvälisten normien mukaisena. Ehdotuksessa keskitytään aiempaa enemmän järjestelmien tehokkuuteen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa, selvennetään ja johdonmukaistetaan eri jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ja laajennetaan asetuksen soveltamisalaa, jotta sen avulla voidaan puuttua uusiin uhkiin ja haavoittuvuuksiin. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/847 varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta, jäljempänä maksajan tiedot -asetus, annettiin 20 päivänä toukokuuta 2015. Asetusta sovelletaan 26 päivästä kesäkuuta 2017.

Eurooppa-neuvoston jäsenten julkilausumassa 12 päivänä helmikuuta 2015 jäsenet pyytävät jäsenvaltioita panemaan pikaisesti täytäntöön tiukennetut säännökset rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi ja kaikkia toimivaltaisia viranomaisia tehostamaan toimia rahavirtojen jäljittämiseksi ja terrorismin rahoitukseen käytettävien varojen jäädyttämiseksi tehokkaasti. Komissio antoi 2 päivänä helmikuuta 2016 toimintasuunnitelman terrorismin rahoitta-

misen torjumiseksi (E 20/2016 vp). Toimintasuunnitelma sisältää sekä lainsäädäntöehdotuksia että muita ehdotuksia. Komissio kehottaa toimintasuunnitelmassaan jäsenvaltioita ryhtymään toimiin rahanpesudirektiivin täytäntöön panemiseksi vuoden 2016 loppuun mennessä.

Toimintasuunnitelman keskeiset ehdotukset tuleviksi lainsäädäntöehdotuksiksi ovat:

- 1) tehostetut asiakkaan tuntemis- ja tunnistamiseen liittyvät toimet/vastatoimet Euroopan talousalueen ulkopuolisiin korkean riskin valtioihin;
- 2) virtuaalivaluuttojen vaihtoa laillisiin maksuvälineisiin tarjoavien palveluntarjoajien saattaminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan sääntelyn piiriin;
- 3) anonyymien prepaid-instrumenttien sääntely;
- 4) keskitetyt pankki- ja maksutilirekisterit tai tiedonhakujärjestelmät;
- 5) rahanpesun selvittelykeskusten pääsy tietoon ja niiden välinen tietojenvaihto. Komissio antanee lainsäädäntöehdotukset 15 päivänä kesäkuuta 2016.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Kansallinen lainsäädäntö

Suomessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä säädetään pääosin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008), jäljempänä rahanpesulaki, rikoslaissa ja varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetussa laissa (325/2013), jäljempänä jäädytyslaki, sekä rahanpesulain nojalla annetuissa säännöksissä. Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvistä tehtävistä säädetään useissa rahanpesulaissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia koskevissa erityislaeissa sekä toimivaltaisia viranomaisia koskevissa laeissa.

Rahanpesulaki

Rahanpesulain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja selvittämistä sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Laissa säädetään toisaalta asiakkaan tuntemistietojen käsittelystä ja epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten tekemisestä rahanpesun selvittelykeskukselle sekä toisaalta näiden ilmoitusten käsittelystä rahanpesun selvittelykeskuksessa. Lain oleellinen sisältö on siten säännökset henkilötietojen käsittelyä ja luovuttamista rikosentorjuntatarkoitusta varten. Laki sisältää myös säännökset sen noudattamisen valvonnasta ja rikkomuksista määrättävistä rikosoikeudellisista seuraamuksista. Lakia sovelletaan erilaisiin yhteisöihin ja elinkeinoharjoittajiin (ilmoitusvelvollisiin), kuten luottolaitoksiin, sijoituspalveluyrityksiin, peliyhteisöihin, kiinteistönvälittäjiin, asianajajiin ja tavaroita käteisellä myyviin (15 000 euron raja-arvo). Finanssialan ilmoitusvelvollisia on arviolta 878 ja muita kuin finanssialan ilmoitusvelvollisia on yhteensä arviolta 66 000—67 000.

Lain soveltamisalan kuuluvat nykyisin niin sanotut omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavat. Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajan on ennen toiminnan aloittamista rekisteröidyttävä. Rekisteröitymisvelvollisuus ei koske asianajajia, tilintarkastajia eikä näiden apulaisia. Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää rekisteriä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden

tarjoajista (yrityspalvelurekisteri). Rekisterissä on 55 omaisuudenhoito- ja yrityspalvelun tarjoajaa. Lisäksi aluehallintovirasto pitää 27 §:ssä tarkoitettua rekisteriä valuutanvaihtotoiminnan harjoittajista. Rekisterissä on rekisteröitynä 17 valuutanvaihtotoiminnan harjoittajaa.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi oleelliset laissa säädetyt velvollisuudet ovat asiakkaan tuntemiseen ja tunnistamiseen liittyvät velvollisuudet sekä epäilyttäviä liiketoimia koskeva ilmoitusvelvollisuus. Ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta tuntee ja tunnistaa asiakas säädetään lain 2 luvussa. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava myös asiakkaan tosi-asiallinen edunsaaja. Asiakirjat asiakkaan tuntemisesta on säilytettävä viisi vuotta vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi ilmoitusvelvollisen puolesta täyttää esimerkiksi luottolaitos tietyin edellytyksin.

Ilmoitusvelvollisen on 9 §:ssä säädetyt selvittelyvelvollisuuden nojalla hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteet palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Ilmoitusvelvollisen on järjestettävä asiakkaan toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä riskeihin nähden riittävä seuranta sen varmistamiseksi, että asiakkaan toiminta vastaa sitä kokemusta ja tietoa, joka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta ja tämän toiminnasta.

Jos asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaista asiakkaan tuntemismenettelyä. Yksinkertaista asiakkaan tuntemismenettelyä voi noudattaa laissa ja asetuksessa säädetyissä tilanteissa esimerkiksi, kun asiakkaana on Suomen viranomainen, luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, maksulaitos, rahastoyhtiö, vaihtoehtorahastojen hoitaja tai vakuutusyhtiö, taikka kun kyseessä on 15 §:ssä tarkoitettu vakuutusluoto.

Ilmoitusvelvollisen tulee toisaalta noudattaa asiakkaan tuntemista koskevia toimia tehostetusti, jos asiakkaaseen, palveluun, tuotteeseen tai liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski taikka jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkoh- ta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita. Lisäksi tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus koskee etä-tunnistamista, kirjeenvaihtajapankkisuhteita ja poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä.

Ilmoitusvelvollisen on täytettävä selvittelyvelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä paitsi jos selvittely päättyy siihen, ettei epäilyttävää toimintaa ole tapahtunut. Ilmoitus tulee tehdä pääsääntöisesti sähköisesti. Ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta keskeyttää tai kieltäytyä liiketoimesta säädetään 26 §:ssä. Ilmoitusvelvollisen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos liiketoimi on epäilyttävä tai ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaista- vaan yritykseen.

Rahanpesulaissa tarkoitettuja valvojia ovat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Patenti- ja rekisterihallituksen Tilintarkastusvalvonta, Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja asianajajayhdistys.

Rahanpesulaissa säädetään lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksesta. Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

- 1) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen;
- 2) viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa;

- 3) yhteistyö ja tietojenvaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä huolehtivien vieraan valtion viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa;
- 4) yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa;
- 5) palautteen antaminen 23 ja 24 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vaikutuksista;
- 6) tilaston pitäminen 23 ja 24 §:n nojalla saatujen ilmoitusten ja 26 §:n nojalla tehtyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä;
- 7) jäädytyslain 3 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämispäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämispäätöksiä koskevien esitysten tekeminen.

Rahanpesun selvittelykeskus pitää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä varten pysyvää automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävää henkilörekisteriä. Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarvittavat tiedot ja asiakirjat maksutta. Tulli-, rajavartio-, vero- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssiasiamiehen on 38 §:n mukaan huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen sekä tehtävien hoidon yhteydessä ilmi tulleiden epäilyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle.

Asiakkaan tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta säädetään 40 §:ssä, rekisteröintirikkomuksesta 41 §:ssä ja rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta 42 §:ssä. Luottolaitokselle ja sijoituspalveluyritykselle määrättävästä seuraamusmaksusta säädetään 43 §:ssä.

Rikoslaki

Rikoslain 32 luvussa säädetään kätkemis- ja rahanpesurikoksista. Rangaistavaksi on säädetty rahanpesu, törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi ja tuottamuksellinen rahanpesu. Rahanpesulla tarkoitetaan rikoslain 32 luvun 6 §:n mukaan toimintaa, jossa joku ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä tai peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaakseen rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. Rahanpesulla tarkoitetaan myös toimintaa, jossa joku peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä. Enimmäisrangaistus rahanpesusta on kaksi vuotta vankeutta.

Törkeän rahanpesun tunnusmerkistön edellytyksenä on, että rahanpesussa rikoksen kautta saatu omaisuus on ollut erittäin arvokas tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti, ja rahanpesu on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Enimmäisrangaistus törkeästä rahanpesusta on rikoslain 32 luvun 7 §:n mukaan kuusi vuotta vankeutta. Salahankkeena törkeän rahanpesun tekemiseksi pidetään rikoslain 32 luvun 8 §:ssä sopimista toisen kanssa sellaisen törkeän rahanpesurikoksen tekemisestä, jonka kohteena on lahjuksen antamisen, lahjuksen ottamisen, rikoslain 29 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun veroon kohdistuvan törkeän veropetoksen tai törkeän avustuspetoksen tuottama hyöty tai sen tilalle tullut omaisuus. Enimmäisrangaistus salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi on yksi vuosi vankeutta. Tuot-

tamuksellisella rahanpesulla tarkoitetaan rikoslain 32 luvun 9 §:ssä törkeällä huolimattomuudella rahanpesuun ryhtymistä. Enimmäisrangaistus tuottamuksellisesta rahanpesusta on kaksi vuotta vankeutta.

Tekijä voidaan tuomita 32 luvun 10 §:n mukaisesti rahanpesurikkomuksesta sakkoon, jos rahanpesu tai tuottamuksellinen rahanpesu, huomioon ottaen omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Rikoslain 32 luvun 14 §:n mukaan rahanpesuun, törkeään rahanpesuun ja tuottamukselliseen rahanpesuun sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään rikoslain 9 luvussa.

Rikoslain 34 a luvussa säädetään terrorismirikoksista ja sen 5 §:ssä terrorismin rahoittamisesta ja 5 a §:ssä terrorismiryhmän rahoittamisesta. Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa henkilö suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan:

- 1) panttivangin ottamista tai kaappausta,
- 2) sellaista tuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä terrorististen pommi-iskujen torjumista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (SopS 60/2002) tarkoitettuna rikoksena,
- 3) sellaista tuhotyötä, liikennetuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä siviili-ilmailun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 56/1973), kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lento-asemilla tapahtuvien laittomien väkivallanteikkojen ehkäisemistä koskevassa lisäpöytäkirjassa (SopS 43/1998), merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 11/1999) tai mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa pöytäkirjassa (SopS 44/2000) tarkoitettuna rikoksena,
- 4) sellaista ydinräjähdერიkosta, terveyden vaarantamista, törkeää terveyden vaarantamista, ydin-energian käyttörrikosta tai muuta ydinaineeseen kohdistuvaa tai ydinainetta välineenä käyttäen tehtyä rangaistavaksi säädettyä tekoa, jota on pidettävä ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 72/1989) tarkoitettuna rikoksena, tai
- 5) murhaa, tappoa, surmaa, törkeää pahoinpitelyä, vapaudenriistoa, törkeää vapaudenriistoa, törkeää ihmiskauppaa, panttivangin ottamista tai törkeää julkisrauhan rikkomista tai niillä uhkaamista, kun teko kohdistuu henkilöön, jota tarkoitetaan kansainvälistä suojelua nauttivia henkilöitä vastaan, mukaan lukien diplomaattiset edustajat, kohdistuvien rikosten ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa (SopS 63/1978).

Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momentin nojalla myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan mainitun luvun 1—4 tai 4 a—4 c §:ssä tarkoitettua rikosta. Terrorismiryhmän rahoittamisella tarkoitetaan puolestaan varojen antamista tai keräämistä suoraan tai välillisesti terrorismiryhmälle tietoisena ryhmän luonteesta terrorismiryhmänä. Terrorismiryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsenyyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Enimmäisrangaistus terrorismin rahoittamisesta on kahdeksan vuotta ja terrorismiryhmän rahoittamisesta kolme vuotta vankeutta.

Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi

Laissa varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi säädetään varojen jäädyttämisestä YK:n turvallisuusneuvoston 28 päivänä syyskuuta 2001 hyväksymässä päätöslauselmassa 1373 (2001) YK:n jäsenvaltiolle asetettujen velvoitteiden täytäntöön panemiseksi. Varojen jäädyttämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla estetään kaikki sellainen varojen liikkuminen, siirtäminen, muuntaminen, käyttäminen ja käsitteleminen, joka muuttaisi varojen määrää, sijaintia, omistusta, hallintaa, luonnetta tai käyttötarkoitusta, sekä toimenpiteitä, joilla estetään muut sellaiset muutokset, jotka mahdollistaisivat varojen käytön.

Lain soveltamisalan piiriin kuuluvat varat, jotka kuuluvat:

- 1) erityistoimenpiteiden toteuttamisesta terrorismin torjumiseksi hyväksytyyn neuvoston yhteisen kannan (2001/931/YUTP) 1 artiklassa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jota tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvista erityisistä rajoittavista toimenpiteistä terrorismin torjumiseksi annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2580/2001 ei koske;
- 2) luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jota on syytä epäillä, jolle vaaditaan rangaistusta tai joka on tuomittu rikoslain 34 a luvussa rangaistavaksi säädetystä teosta;
- 3) luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jonka varojen jäädyttämisestä toisen valtion toimivaltainen viranomais on tehnyt yksilöidyn ja perustellun pyynnön, jos kyseisen valtion viranomaiset ovat uskottavan todistusaineiston perusteella aloittaneet kyseiseen luonnolliseen henkilöön tai oikeushenkilöön kohdistuvan esitutinnan tai vaatineet rangaistusta teosta, joka Suomessa tehtynä ilmeisesti täyttäisi rikoslain 34 a luvussa säädetyn rikoksen tunnusmerkistön, taikka jos mainitun valtion tuomioistuin on tuominnut kyseisen henkilön edellä tarkoitusta teosta;
- 4) oikeushenkilölle, josta vähintään 50 prosenttia omistaa 1—3 kohdassa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö yksin tai yhdessä muiden tällaisten luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden kanssa;
- 5) oikeushenkilölle, jossa kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa käyttää 1—3 kohdassa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö yksin tai yhdessä muiden tällaisten luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden kanssa; taikka
- 6) henkilöyhtiölle, jonka velvoitteista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan vastaa 1—3 kohdassa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Päätöksen varojen jäädyttämisestä tekee keskusrikospoliisi ja se on julkaistava Virallisessa lehdessä ja annettava viivytyksettä tiedoksi toimenpiteen kohteelle. Keskusrikospoliisin on arvioitava kuuden kuukauden välein päätöksen tekemisestä, ovatko jäädyttämiselle lain 3 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset edelleen olemassa.

Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista

Laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) säädetään vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista sekä niihin liittyvien palveluiden tarjoamisesta niitä käyttäville palveluntarjoajille ja yleisölle. Lain 17 §:n mukaan ensitunnistaminen tulee tehdä henkilökohtaisesti, jos hakijalla ei ole aikaisempaa vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä. Jos hakijalla on jo käytössään vahva sähköinen tunnistusväline, tunnistusvälinettä voidaan hakea sähköisesti. Mainitun säännöksen mukaan henkilökohtaista ensi-

tunnistusta tehtäessä tunnistuspalvelun tarjoajan on tunnistettava tunnistusvälineen hakija huolellisesti todentamalla hänen henkilöllisyytensä voimassa olevasta ETA:n jäsenvaltion, Sveitsin tai San Marinon viranomaisen myöntämästä passista tai henkilökortista. Halutessaan tunnistuspalvelun tarjoaja voi käyttää ensitunnistamisessa myös Euroopan talousalueen jäsenvaltion viranomaisen 1 päivän lokakuuta 1990 jälkeen myöntämää voimassa olevaa ajokorttia tai muun valtion viranomaisen myöntämää voimassa olevaa passia. Jos tunnistusvälineen hakijan henkilöllisyyttä ei voida luotettavasti todentaa, hakemukseen liittyvän ensitunnistamisen tekee poliisi.

Vahvoja sähköisiä tunnistuspalveluita tuottavat luottolaitokset, matkaviestinyritykset ja Väestörekisterikeskus. Luottolaitosten tunnistevälineillä on merkittävä markkinaosuus. Sähköisistä allekirjoituksista yleisimpiä ovat tunnistusvälineiden avulla tehdyt sähköiset allekirjoitukset. Sähköinen allekirjoitus perustuu usein allekirjoittajan vahvaan sähköiseen tunnistamiseen. Eduskunta on hyväksynyt 1 päivänä heinäkuuta 2016 voimaan tulevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 910/2014 sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta, jäljempänä *eIDAS-asetus*, edellyttämien kansallisten lakien muuttamista koskevat lait, jotka tulivat voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2016. E-IDAS-asetuksessa:

1) säädetään ehdoista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot tunnustavat toisen jäsenvaltion ilmoitetun sähköisen tunnistamisen järjestelmän piiriin kuuluvat luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden sähköisen tunnistamisen menetelmät;

2) säädetään luottamuspalveluja koskevista säännöistä erityisesti sähköisten transaktioiden osalta; ja

3) vahvistetaan oikeudelliset puitteet sähköisille allekirjoituksille, sähköisille leimoille, sähköisille aikaleimoille, sähköisille asiakirjoille, sähköisille rekisteröidyille jakelupalveluille ja verkkosivustojen todentamisen varmennepalveluille.

Lainmuutosten tarkoituksena on muuttaa vahvan sähköisen tunnistamisen varmuustasot Suomessa vastaamaan eIDAS-asetuksessa määritellyjä varmuustasoja (korotettu ja korkea varmuustaso). Tarkoituksena on lisäksi muun muassa määritellä laissa tunnistamisverkostossa toimivat tunnistamisvälineiden tarjoajat ja tunnistamisen välityspalvelun tarjoajat ja tarkentaa lain velvollisuudet näiden kahden toimijatyyppin kannalta. Suomessa tai muussa ETA:n valtiossa myönnetyn ajokortin perusteella ei enää voida myöntää tunnistusvälinettä vuoden 2019 alusta lukien.

Rahanpesulainsäädännön valvonta ja resurssit

Voimassa olevassa rahanpesulaissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina toimivat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Patentti- ja rekisterihallituksen Tilintarkastusvalvonta, Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja asianajajayhdistys eli Suomen asianajajaliitto. Tilintarkastusvalvonta on keskitetty vuoden 2016 alussa Patentti- ja rekisterihallitukseen, jäljempänä PRH, joka on korvannut valvontaviranomaisena Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan ja julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan (1151/2015).

HE 228/2016 vp

Alla olevassa taulukossa on esitetty tietoja rahanpesulaissa tarkoitettujen valvottavien määristä valvontaviranomaisittain.

Valvontaviranomainen	Valvottavien lukumäärä vuonna 2014	Rahanpesuvalvontaan nimetyt resurssit (henkilöä)
Finanssivalvonta	878 yhteisöä ja luonnollista henkilöä	3
Poliisihallitus/arpajaishallinto	3 yhteisöä	vajaa 1
Ahvenanmaan maakunnan hallitus	1 yhteisö	vajaa 1
Patentti- ja rekisterihallitus	1642 tilintarkastajaa ja 81 yhteisöä	ei nimettyä resurssia
Etelä-Suomen aluehallintovirasto	Noin 1870 rekisteröityä tai lupaluetteloon merkittyä ilmoitusvelvollista. Tämän lisäksi rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvilla toimialoilla Tilastokeskuksen toimialaluokituksen mukaan toimivia noin 12 500 sekä tavarakaupan puolella potentiaalisia ilmoitusvelvollisia noin 50 000.	4
Suomen asianajajaliitto	2070 asianajajaa, 800 toimitoa ja 210 sivutoimistoa	vajaa 1

Taulukko 1. Rahanpesulaissa tarkoitettujen valvottavien lukumäärät.

Finanssivalvonta. Finanssivalvonta voi Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 27 §:n mukaan rajoittaa määrääjäksi Finanssivalvonnan valvottavan toimiluvan mukaista toimintaa tai, jos EKP (Euroopan keskuspankki) tai muu viranomainen on toimivaltainen toimilupaviranomainen, tehdä päätösesityksen asiassa tiettyjen edellytysten täytyessä. Jos toiminnan rajoittaminen ei ole riittävä toimi, Finanssivalvonta voi Finanssivalvonnasta annetun lain 26 §:ssä säädetyllä tavalla perua valvottavan toimiluvan tai, jos EKP tai muu viranomainen on toimivaltainen toimilupaviranomainen, esittää tälle toimiluvan perumista laissa tarkemmin säädettyjen edellytysten täytyessä.

Finanssivalvonta voi Finanssivalvonnasta annetun lain 28 §:n nojalla määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi, kieltää henkilöä toimimasta toimilupavalvottavan hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana, jos:

HE 228/2016 vp

1) tämä on osoittanut tehtävänsä hoidossa ilmeistä taitamattomuutta tai varomattomuutta ja on ilmeistä, että se voi vaarantaa vakavasti finanssimarkkinoiden valvonnalle mainitun lain 1 §:ssä säädettyjen tavoitteiden toteutumisen; tai

2) hän ei täytä niitä ammattitaito- ja luotettavuusvaatimuksia, jotka laissa erikseen säädetään.

Jos toimilupavalvottavan asiain hoidossa on esiintynyt taitamattomuutta, varomattomuutta tai väärinkäytöksiä taikka muu erityinen syy sitä edellyttää, Finanssivalvonta voi asettaa asiamiehen valvomaan toimilupavalvottavan toimintaa (Finanssivalvonnasta annetun lain 29 §).

Finanssivalvonta voi kieltää Finanssivalvonnasta annetun lain 33 §:ssä säädetyllä tavalla valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan tekemän päätöksen tai valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan suunnitteleman toimenpiteen toteutuksen taikka velvoittaa valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan lopettamaan toiminnassaan soveltamansa menettelyn, jos päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa valvottavaan tai muuhun finanssimarkkinoilla toimivaan sovellettavien finanssimarkkinoita koskevien säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten, toimiluvan ehtojen taikka valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan toimintaa koskevien sääntöjen kanssa.

Finanssivalvonnan määräämistä hallinnollisista seuraamuksista säädetään Finanssivalvonnasta annetun lain 4 luvussa. Hallinnollisia seuraamuksia ovat rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Finanssivalvonta antaa valvottavalle ja muulle finanssimarkkinoilla toimivalle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden kuin Finanssivalvonnasta annetun lain 38 §:n 1 momentissa taikka 40 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen finanssimarkkinoita koskevien säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten vastaisesti. Valvottavalle julkinen varoitus annetaan myös, jos valvottava tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee toimilupansa ehtojen tai toimintaansa koskevien sääntöjen vastaisesti. Säännöstä sovelletaan myös rahanpesulaissa tarkoitettuihin tekoihin, joista Finanssivalvonta voi myös määrätä seuraamusmaksun luottolaitokselle tai sijoituspalveluyritykselle. Muilla valvontaviranomaisilla kuin Finanssivalvonnalla ei ole oikeutta hallinnollisten rahanmääräisten seuraamusten määräämiseen rahanpesulain säännösten rikkomisesta.

Poliisihallitus/arpajaishallinto. Arpajaislain 42 §:n 2 momentin mukaan Poliisihallitus vastaa arpajaisten toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta ja arpajaistoiminnan tilastoimisesta. Poliisihallitus voi antaa arpajaisten toimeenpanoa ja toimeenpanon valvontaa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta arpajaisasioissa. Arpajaislaissa (Landskapslag om Lotterier, ÅFS 1966:10) säädetään arpajaisten toimeenpanosta Ahvenanmaan maakunnassa. Lain nojalla on annettu asetus Landskapsförordning om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet (ÅFS 56/1993), joka sisältää tarkemmat säännökset Ålands Penningautomatföreningin, jäljempänä PAF, toiminnasta. Ahvenanmaalla sovellettavaa arpajaislainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa. Uusi arpajaistoiminnan valvontaa koskeva maakuntalaki (Landskapslag om Lotteriinspektionen, ÅSF 2016:10) ja arpajaislain muuttamista koskeva maakuntalaki (Landskapslag om ändring av landskapslag om lotterier, ÅSF 2016:11) tulevat voimaan 1.1.2017. Lotteriinspektionen on maakunnan hallituksen alaisuudessa toimiva viranomainen, jonka pääasiallinen tehtävä on harjoittaa rahapelimarkkinoiden valvontaa.

Patenti- ja rekisterihallitus. PRH:n Tilintarkastusvalvonnan yhteydessä toimivan tilintarkastuslautakunnan tulee 1 päivänä tammikuuta 2016 voimaan tulleen tilintarkastuslain (1141/2015) 10 luvun 1 §:n nojalla antaa tilintarkastajalle varoitus, jos tämä on:

HE 228/2016 vp

1) huolimattomuudesta tai varomattomuudesta menetellyt mainitun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain vastaisesti;

2) rikkonut velvollisuuksiaan tilintarkastajana; tai

3) perusteettomasti menetellyt tavalla, joka on muutoin omiaan alentamaan tilintarkastajien ammatillista luotettavuutta tai arvoa.

Jos tilintarkastajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, tilintarkastuslautakunnan tulee antaa tilintarkastajalle varoituksen sijaan huomautus.

Tilintarkastuslautakunnan on 10 luvun 2 §:n nojalla peruutettava hyväksyminen kokonaan, jos tilintarkastaja:

1) on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta menetellyt tilintarkastuslain tai sen nojalla annettujen säännösten tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain vastaisesti;

2) on annetusta varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkonut velvollisuuksiaan tilintarkastajana; tai

3) ei ole enää ammattitaitoinen tai ei täytä muita hyväksymisen edellytyksiä.

Jos 3 kohdassa mainittu peruste liittyy tilintarkastajan toimintaan KHT- tai JHT-tilintarkastajaa edellyttävässä tehtävässä ja luonnollisella henkilöllä on edelleen edellytykset toimia tilintarkastajana, tilintarkastusvalvonnan tulee peruuttaa ainoastaan kyseisen erikoispätevyyden hyväksyminen.

Tilintarkastuslautakunta voi peruuttaa hyväksymisen myös enintään kahden vuoden määräajaksi.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/56/EU, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, tilinpäätösten ja konsolidoitujen tilinpäätösten lakisäätisestä tilintarkastuksesta annetun direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta säädetään tilintarkastajiin sovellettavista seuraamusjärjestelmistä. Mainitun direktiivin 30 a artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on valtuudet toteuttaa tai määrätä ainakin seuraavia hallinnollisia toimenpiteitä ja seuraamuksia mainitun direktiivin ja soveltuvin osin asetuksen (EU) N:o 537/2014 säännösten rikkomisten johdosta:

a) määräys, jossa rikkomisesta vastuussa olevaa luonnollista tai oikeushenkilöä vaaditaan lopettamaan rikkominen ja olemaan toistamatta sitä;

b) toimivaltaisten viranomaisten verkkosivuilla julkistettava lausuma, jossa ilmoitetaan rikkomisesta vastuussa oleva henkilö ja rikkomisen luonne;

c) väliaikainen kiello, jonka kesto on enintään kolme vuotta ja jonka mukaan lakisäätäinen tilintarkastaja, tilintarkastusyhteisö tai päävastuullinen tilintarkastaja ei saa suorittaa lakisäätisiä tilintarkastuksia ja/tai allekirjoittaa tilintarkastuskertomuksia;

d) ilmoitus, että tilintarkastuskertomus ei täytä mainitun direktiivin 28 artiklan tai soveltuvin osin asetuksen (EU) N:o 537/2014 10 artiklan vaatimuksia;

e) väliaikainen kieltö, jonka kesto on enintään kolme vuotta ja jonka mukaan tilintarkastusyhteisön jäsen tai yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön hallinto- tai johtoelimen jäsen ei saa hoitaa tehtäviä tilintarkastusyhteisöissä eikä yleisen edun kannalta merkittävässä yhteisöissä;

f) luonnollisia ja oikeushenkilöitä koskevat hallinnolliset taloudelliset seuraamukset.

Hallinnollisten taloudellisten seuraamusten tasosta ei ole erikseen säädetty direktiivissä, mutta sen johdanto-osan 16 kappaleessa todetaan, että jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten olisi voitava määrätä hallinnollisia taloudellisia seuraamuksia, joilla on tosiasiallinen estävä vaikutus ja jotka esimerkiksi ovat määrältään enintään miljoona euroa tai sitä enemmän, kun on kyse luonnollisista henkilöistä, ja enintään jokin prosenttiosuus vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta edellisena tilikautena, kun on kyse oikeushenkilöistä tai muista yhteisöistä. Eduskunta on hyväksynyt lait, joilla direktiivi pannaan kansallisesti täytäntöön (EV 85/2016 vp - HE 70/2016 vp)

Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Etelä-Suomen aluehallintovirasto vastaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnasta koko maassa. Aluehallintovirasto voi aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 20 §:n mukaan sakon uhalla, teettämishallinnalla tai keskeyttämishallinnalla velvoittaa asianomaisen noudattamaan käskyä tai kieltöä, jonka aluehallintovirasto tai siltä pakkokeinoasiassa virka-apua pyytävä muu viranomaislainen on toimivaltansa mukaisesti antanut. Rahanpesulain nojalla aluehallintovirasto ei voi kuitenkaan käyttää tätä valtuutta, sillä sille ei ole rahanpesulainissa annettu uhkasakkolaisissa (1113/1990) edellytetyä valtuutta velvoittaa käskyllä tai kiellolla ilmoitusvelvollisia. Käytännössä aluehallintovirasto on valvonnassaan kiinnittänyt ilmoitusvelvollisten huomiota rahanpesulain puutteelliseen soveltamiseen. Aluehallintoviraston valvottavien määriä on esitelty edellä taulukossa 1. Määrät perustuvat Tilastokeskuksen toimialaluokituksen perusteella tehtyihin arvioihin, koska suurin osa aluehallintoviraston valvottaviksi säädettyistä toimijoista ei ole sellaisessa aluehallintoviraston tai muun tahon ylläpitämässä rekisterissä tai luettelossa, jonka avulla ne voitaisiin tunnistaa ilmoitusvelvollisiksi. Etelä-Suomen aluehallintoviraston rahanpesulainsäädännön nojalla valvottavaksi säädettyistä toimijoista mainitunlaiseen rekisteriin tai luetteloon on merkitty seuraavat toimijat: omaisuudenhoito- ja yrityspalveluntarjoajat, valuutanvaihtajat, kuluttajaluotonantajat, perintäluvan haltijat, panttilainauslaitokset sekä kiinteistönvälitysliikkeet ja vuokrahuoneistojen välitysliikkeet.

Rahanpesulain 27—29 §:ssä säädetään valuutanvaihtotoiminnan harjoittajien ja omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajan velvollisuudesta rekisteröityä valuutanvaihtorekisteriin ja yrityspalvelurekisteriin. Aluehallintoviraston on poistettava rekisteröity valuutanvaihtorekisteristä tai yrityspalvelurekisteristä, jos rekisteröity ei enää täytä rekisteröinnin edellytyksiä tai on lopettanut toimintansa. Yrityksille omaisuudenhoito- ja yrityspalveluja tuottavalla (englanniksi *trust and company service provider*) tarkoitetaan yritystä, joka muun muassa perustaa yhtiöitä, toimii niissä johtajana, tarjoaa hallintoon liittyviä palveluita tai toimii trustin omaisuudenhoitajana. Merkittävimpana palveluna Suomessa on yhtiöiden perustamispalveluiden tarjoaminen, joka ilmenee niin sanottuna valmisyhtiöiden kauppana, sekä osoitepalvelujen tarjoaminen (ns. businesshotellit). Näitä palveluita tuottavat asianajajien lisäksi ainakin aluehallintoviraston valvottaviin kuuluvat lakiasiantoimistot ja sellaiset toimijat, joiden tarjoamat palvelut ovat yhdistelmä oikeudellisia ja taloudellisia palveluita. Tällaisia ovat esimerkiksi tilintarkastus, tilitoimistojen tarjoamat palvelut ja erilaista konsultointia tarjoavat toimijat. Suomessa omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajat kuuluvat jo rahanpesulain soveltamisalaan. Suomen lainsäädäntö ei tunne trust-järjestelyjä. Suomessa saattaa kuitenkin olla yrityksiä, jotka tuottavat palveluita ulkomaisille trusteille tai toimivat trustin kohteena olevan omaisuuden edunvalvojana, joten trusteille palveluita tarjoaminen on katsottu tarpeelliseksi ot-

taa lain soveltamisalaan direktiivin 2005/60/EY vaatimusten mukaisesti. Trust on kehittynyt Englannin oikeudessa ja otettu käyttöön pääpiirteissään samantyyppisenä kaikissa Common law -maissa. Trustit ovat olleet lähes tuntemattomia Manner-Euroopan niin sanottujen romaanisgermaanisten oikeusjärjestelmien piirissä. Trust on kolmen osapuolen eli perustajan (*settlor*), edunvalvojan (*trustee*) ja edunsaajan (*beneficiary*) välinen taloudellinen rakenne. Trustissa perustajan ja edunsaajan välille on edunvalvojan suostumuksella perustettu yksipuolisella oikeustoimella järjestely, jossa perustaja siirtää trustin kohteena olevan omaisuuden täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin edunvalvojalle.

Laissa eräiden luotonantajien rekisteröinnistä (747/2010) 11 §:ssä säädetään, että aluehallintoviraston on kiellettävä kuluttajaluottojen tarjoaminen, jota harjoitetaan tämän lain vastaisesti ilman rekisteröintiä. Laki koskee elinkeinonharjoittajia, jotka myöntävät kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia kuluttajaluottoja. Laissa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajia ovat esimerkiksi pikavippiyritykset. Kielto voidaan erityisestä syystä kohdistaa myös tällaista toimintaa harjoittavan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Jos luotonantaja laiminlyö laissa säädettyt velvollisuutensa, aluehallintovirasto voi antaa luotonantajalle varoituksen. Jos laiminlyönnit ovat vakavia tai jos ne annetusta kehoituksesta tai varoituksesta huolimatta toistuvat, aluehallintovirasto voi kieltää luotonantajan toiminnan enintään kuudeksi kuukaudeksi. Tiettyjen edellytysten täytyessä aluehallintoviraston on poistettava luotonantaja luotonantajarekisteristä. Mainitun lain 13 §:ssä säädetään luotonantajarikoksesta, joka voidaan tuomita henkilölle, joka harjoittaa kuluttajaluottojen tarjoamista ilman rekisteröintiä.

Laissa perintätoiminnan luvanvaraisuudesta (517/1999) säädetään, että aluehallintoviraston on kiellettävä perintätoiminta, jota harjoitetaan ilman mainitussa laissa säädettyä toimilupaa. Kielto voidaan erityisestä syystä kohdistaa myös perintätoiminnan harjoittajan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Lisäksi aluehallintoviraston on peruutettava toimilupa, jos mainitun lain 12 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Jos toimiluvan peruuttaminen olisi olosuhteisiin nähden kohtuutonta, aluehallintovirasto voi sen sijasta antaa toimiluvan haltijalle kirjallisen varoituksen.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo panttilainauslaitosten toimintaa. Panttilainauslaitosten toiminnasta annetun lain (1353/1992) 40 §:n mukaan aluehallintoviraston on kiellettävä panttilainaus toiminta, jota harjoitetaan ilman tässä laissa säädettyä toimilupaa. Jos panttilainauslaitos laiminlyö rahanpesulain mukaisen velvollisuutensa, aluehallintovirasto voi kehoittaa toimiluvan haltijaa täyttämään velvollisuutensa määräajassa. Kehotuksen tehosteeksi aluehallintovirasto voi asettaa uhkasakon. Aluehallintovirasto voi myös tiettyjen edellytysten täytyessä perua panttilainauslaitosten toimiluvan. Jos luvan peruuttaminen olisi kohtuutonta, aluehallintovirasto voi sen sijasta antaa varoituksen. Perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annettu laki ei kuitenkaan koske kaikkea perintätoimintaa. Aluehallintovirasto valvoo vain perintäluvan haltijoita.

Aluehallintovirastot valvovat kiinteistönvälittäjien ja vuokrahuoneistojen välitysliikkeiden toimintaa. Aluehallintovirasto pitää välitysliikkeistä rekisteriä. Rekisteriin merkitään ne välitysliikkeet, joiden hallinnollinen päätoimipaikka on kyseisen aluehallintoviraston toimialueella. Aluehallintoviraston on kiellettävä välitystoiminta, jota harjoitetaan kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) vastaisesti ilman rekisteröintiä. Aluehallintovirasto voi antaa välitysliikkeelle varoituksen, jos laissa säädetty edellytykset täyttyvät. Jos laiminlyönnit ovat vakavia tai jos ne annetusta kehoituksesta tai varoituksesta huolimatta toistuvat, aluehallintovirasto voi kieltää osaksi tai kokonaan välitysliikkeen toiminnan määräajaksi, kuitenkin enintään kuudeksi kuukaudeksi. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ei voi määrätä seuraamusta välitysliikkeelle, joka on merkitty toisen aluehallintoviras-

ton rekisteriin. Noin 55 prosenttia välitysluottoista on merkitty Etelä-Suomen aluehallintoviraston rekisteriin. Ahvenanmaan alueella välitystoimintaa saavat harjoittaa ainoastaan kiinteistönvälittäjiksi rekisteröidyt. Säännökset oikeudesta harjoittaa välitystoimintaa sisältyvät kiinteistönvälittäjistä annettuun maakunta-asetukseen (landskapsförordningen om fastighetsmäklare (48/1996).

Suomen asianajajaliitto. Asianajajayhdistyksen hallituksen on asianajajista annetun lain (496/1958) 6 §:n mukaan valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimissa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Laissa ei nimenomaisesti mainita rahanpesulain mukaisia velvoitteita, mutta siinä tarkoitettuna muun toiminnan valvonta kattaa rahanpesulaissa säädettyjen ilmoitusvelvollisten velvoitteiden noudattamisen valvonnan. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Asianajajayhdistyksen yhteydessä toimivat riippumattomat valvontalautakunta ja valvontayksikkö, joille kuuluvat asianajajista annetussa laissa säädetty asianajajien toiminnan valvontaan liittyvät tehtävät. Sen mukaan kuin valtion oikeusaputoimistoista annetussa laissa (258/2002) ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) säädetään, valvontalautakunnalle ja valvontayksikölle kuuluvat myös julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvontaan liittyvät tehtävät. Valvonta-asia tulee asianajajista annetun lain 7 c §:n mukaan vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu valvontalautakunnalle. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi (716/2011). Oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille asianajajista annetun lain 7 c §:ssä tarkoitettu valvonta-asia, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa. Oikeuskanslerilla on myös oikeus vaatia asianajajayhdistyksen hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asianajajaa kohtaan, jos hän katsoo, ettei tällä ole oikeutta olla asianajajana. Asianajajayhdistyksen hallitus ja asianajaja ovat velvolliset antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen hänelle tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten.

Asianajajista annetun laissa säädetään, että valvontalautakunnan on määrättävä kurinpidollinen seuraamus, jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsittelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menettelleen mainitun lain 5 §:n 1 momentin vastaisesti. Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, hänet on erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Jos asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus. Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajatavan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa.

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus ja sen vastaanottamat ilmoitukset

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus ottaa vastaan rahanpesulain mukaisten ilmoitusvelvollisten tekemät epäilyttäviä liiketoimia tai epäiltyä terrorismin rahoitusta koskevat ilmoitukset ja kirjaa ne selvittelykeskuksen ylläpitämään rekisteriin. Selvittelykeskus selvittelee ja analysoi ilmoituksia sen toteamiseksi, onko ilmoituksen johdosta avattava uusi rikostutkinta tai luovutettava tietoa jo avoimena olevaan rikostutkintaan.

Viime vuosina ilmoitusten määrä on vaihdellut 20 000—38 000 välillä vuosittain. Tästä määrästä selvittelykeskus ottaa tarkempaan selvittelyyn vuosittain noin 10 prosenttia. Tietoja luovutetaan vuosittain useaan sataan esitutkintaan (vuonna 2015 tietoja luovutettiin 207 avoimeen esitutkintaan) ja lisäksi selvittelykeskus kirjaa itse rikosilmoituksia (vuonna 2015 keskus kirjasi 27 ilmoitusta). Selvittelykeskuksella on oikeus antaa ilmoitusvelvolliselle määräys pidätystä suorittamasta liiketoimintaa viiden arkipäivän ajaksi. Tätä oikeutta on käytetty viime vuosina kymmenkunta kertaa vuodessa, ja pidätettyjen varojen määrä on vaihdellut 1—10 miljoonan euron välillä vuosittain. Selvittelykeskus huolehtii myös kansainvälisestä tiedonvaihdosta vieraan valtion selvittelykeskusten välillä. Ulkomaisen tiedonvaihdon määrä on ollut tasaisessa kasvussa: vuonna 2014 keskus teki 222 tiedustelua ja vastaanotti 68 tiedustelua. Vuonna 2015 tehtyjä tiedusteluja oli 202 ja vastaanotettuja 71.

Rahanpesulain mukaan ilmoitusvelvollisten on ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle myös sellaisista epäilyttävistä liiketoimista, joissa saattaa olla kyse terrorismin rahoittamisesta. Rahanpesua epäiltäessä epäillään liiketoimeen sisältyvien varojen laillista alkuperää, kun taas terrorismin rahoittaminen voi tapahtua myös laillisesti hankituilla varoilla. Tämä merkitsee sitä, että ilmoitusvelvolliset joutuvat yhä enenevässä määrin epäilyttävien liiketoimien yhteydessä pohtimaan myös liiketoimeen sisältyvien varojen kohdetta. Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti vuonna 2015 yhteensä 18 ilmoitusta, joissa epäiltiin varoja käytettävän tai ilmoituksen kohteena olevan henkilön tai yhteisön liittyvän terrorismin rahoittamiseen.

Keskusrikospoliisin tehtävät jäädytyslain nojalla on osoitettu rahanpesun selvittelykeskukselle. Jäädytyslaki mahdollistaa terroristiyhteyksiä omaavien luonnollisten henkilöiden sekä oikeushenkilöiden asettamisen kansalliselle terroristipakotelistalle ja heidän omaisuutensa hallinnollisen jäädyttämisen. Tällaisten jäädytysten tekeminen on mahdollista tilanteissa, joissa henkilö on tuomittu terrorismin rahoittamisesta tai häntä on syytä epäillä kyseisestä teosta. Jäädyttämispäätöksen valmistelusta vastaa rahanpesun selvittelykeskuksen henkilökunta, ja päätöksen tekee rahanpesun selvittelykeskuksen päällikkö keskusrikospoliisin edustajana. Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi on ollut mahdollista vuodesta 2013, ja vuonna 2014 selvittelykeskukseen palkattiin tähän tehtävään erikoistuneita henkilöitä, jolloin jäädytykset käytännössä alkoivat. Tällä hetkellä noin 50 henkilön ja yhteisön varoja on jäädytettyinä.

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti yhteensä 37 703 rahanpesuun ja 18 terrorismin rahoitukseen liittyvää epäilyttävää liiketoimea koskevaa ilmoitusta vuonna 2015. Näihin ilmoitukseen sisältyi 880 390 tapahtumaa. Epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia tekivät erityisesti pankit ja muut yleistä maksujenvälitystä tarjoavat yritykset sekä rahapelitoimijat.

HE 228/2016 vp

Ilmoittaja	Ilmoituksia 2013	Ilmoituksia 2014	Ilmoituksia 2015
Luottolaitos	1 204	1 125	1592
Sijoituspalvelun tarjoaja	5	8	3
Muu luotto- tai rahoituslaitos	522	32	27
Vakuutusyhtiö	133	156	33
Kiinteistönvälittäjä	2	10	8
Rahapelitoiminta	13 446	9 100	9343
Yleistä maksujen välitystä tarjoava	12 645	12427	26464
Kirjanpitoimisto	6	11	5
Tilintarkastusyhteisö	10	4	6
Lakimiehet	16	4	5
Arvotavaran kauppias	86	89	103
Panttilainaamo	1	3	2
Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tuottaja	1	2	-
Kotimainen poliisiviranomainen	8	2	7
Kotimainen muu viranomainen	69	82	70
Muu tietolähde	10	7	35
Yhteensä kappaletta	28 164	23 062	37 703

Taulukko 2. Epäilyttäviä liiketoimia ilmoittaneet tahot 2013—2015 (lähde: Keskusrikospoliisi).

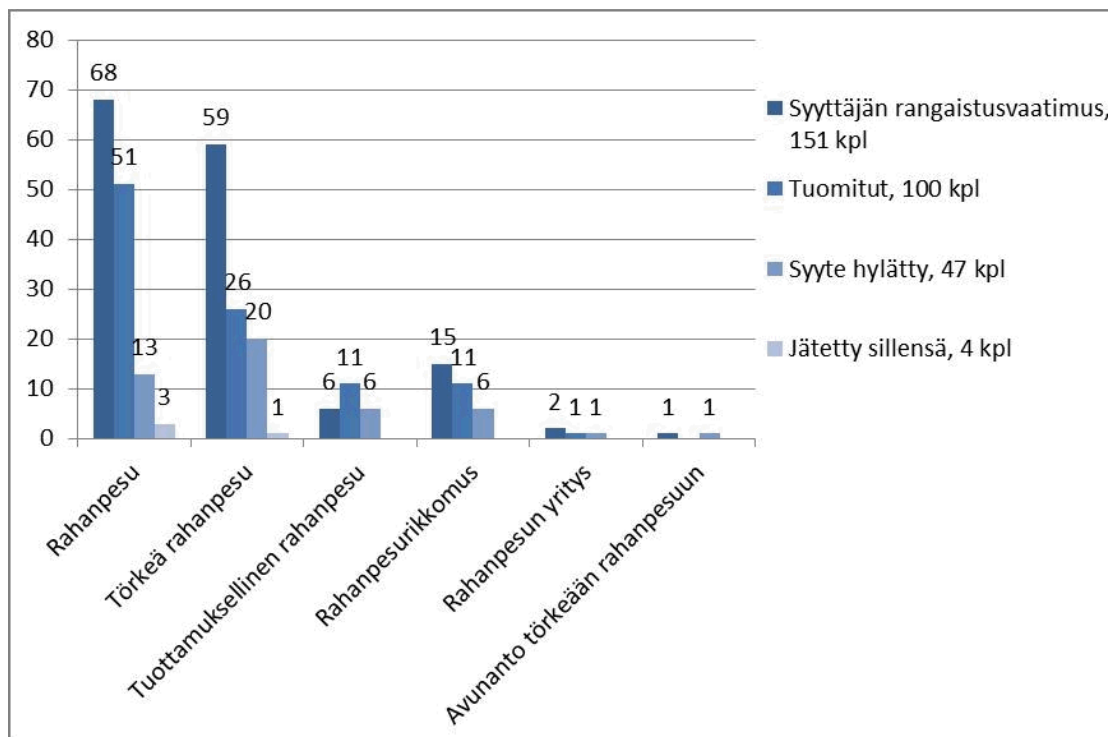
HE 228/2016 vp

Epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus voidaan tehdä yhdellä tai useammalla perusteella. Tästä syystä epäilyttäviä liiketoimia on taulukossa 3 lukumääräisesti enemmän kuin tehtyjä ilmoituksia.

Epäilyttävä liiketoimi	2014	2014	2015
Käteistalletus	349	447	600
Käteisnosto	481	263	418
Tilisiirto	2 342	2 756	2 395
Varojen kierrätys	154	304	534
Valuutansiirto	591	483	258
Valuutanvaihto	45	45	38
Vakuutus	17	11	12
Liiketoimeen sisältyvien varojen määrä	22 011	17 712	32 613
Irtaimen kauppa	108	93	105
Käteisen kuljetus	51	59	69
Muu epäilyttävä liiketoimi	4 499	3 790	4 810
Yhteensä kappaletta	30 648	25 963	41 852

Taulukko 3. Ilmoitetut epäilyttävät liiketoimet 2013—2015 (lähde: Keskusrikospoliisi).

Rahanpesurikosten ja rahanpesurikkomusten sekä rahanpesulaissa tarkoitettuja asiakkaan tuntemisvelvollisuuksien rikkomisten määriä vuosina 2009—2014 on kuvattu taulukossa 4.

Taulukko 4. Rahanpesurikoksia ja rikkomuksia vuosina 2009—2014.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöitä

Vuonna 2014 ja 2015 rahanpesun selvittelykeskus kiinnitti huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöinä erityisesti massamarkkinointihuijauksiin, sijoitushuijauksiin ja virtuaalivaluuttoihin.

Rahanpesun selvittelykeskus on havainnut useita sijoitushuijauksia, joissa henkilöihin on otettu puhelimitse yhteyttä ja tarjottu sijoituspalveluita. Toiminta on ollut ulkomailta johdettua, hyvin ammattimaista ja organisoitua. Henkilö erehdytetään sijoitushuijauksessa sijoittamaan osakkeisiin, jonka jälkeen ryhdytään erinäisiin syin vaatimaan lisää rahaa erilaisiin jatkosijoitustuotteisiin ja jopa eri kohdevaltioihin. Sijoitushuijaukset ovat olleet suurimmillaan yli miljoona euroa.

Valtionvarainministeriön asettama rahanpesulainsäädännön uudistamistyöryhmä on ehdottanut virtuaalivaluuttoon liittyvien riskien perusteella, että voimassa olevassa laissa säädettyjen ilmoitusvelvollisten lisäksi muun muassa virtuaalivaluuttojen liikkeeseenlaskijat, niitä toiseksi valuutaksi ammattimaisesti vaihtavat ja niiden markkinapaikat kuuluisivat lainsäädännön soveltamisen piiriin. Komissio antoi 2.2.2016 Euroopan parlamentille ja neuvostolle tiedonannon, joka sisältää toimintasuunnitelman terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamiseksi. Komissio antoi ensimmäiset toimintasuunnitelmassa esitetyt lainsäädäntöehdotukset 5.7.2016.

Näihin ehdotuksiin sisältyvät myös anonyymin rahanvaihdon saattaminen toimivaltaisten viranomaisten valvontaan laajentamalla rahanpesudirektiivin soveltamisalaa niin, että se koskee myös virtuaalivaluutan, kuten Bitcoinin, vaihtopalveluja laillisiin maksuvälineisiin sekä virtuaalilompakkojen tarjoajia. Tästä syystä virtuaalivaluuttaa koskevat säännökset on tässä vaiheessa jätetty pois 1. lakiehdotuksesta.

Terrorismin torjunta

Terrorismin rahoittamisen estäminen liittyy laajemmalti terroristisen rikollisuuden torjuntaan. Terrorismi ja väkivaltaisten ääriliikkeiden uhka on kohonnut EU:ssa. Uhka on ennen kaikkea moninainen, sirpaleinen ja vaikeasti ennakoitava. Tällaisesta väkivaltaisesta toiminnasta ovat yhä useammin vastuussa pienet ryhmät tai yksittäiset toimijat, jotka saavat innoitteensa monenlaisista lähteistä. Erilaisia verkkoviestinnän välineitä käytetään yhä enemmän terroristisiin värväystarkoituksiin ja terroristisen propagandan levittämiseen. Radikalisoituminen voi olla hyvinkin nopeaa ja se voi tapahtua lähes yksinomaan verkon väkivaltaisen materiaalin innoittamana. Viime vuosina useita suomalaisia tai Suomessa asuvia on matkustanut taistelemaan konfliktialueille terroristisessa tarkoituksessa. He saavat taistelukoulutusta ja mahdollisesti radikalisoituvat entisestään ja saattavat palattuaan uhata EU:n sisäistä turvallisuutta. Lisäksi konfliktialueilta palanneet henkilöt voivat osallistua myös erilaisiin terrorismin tukitoimiin, kuten värväykseen. Näihin ilmiöihin saattaa liittyä terrorismin rahoittamista, josta osa tapahtuu hyödyntämällä internetissä käytettäviä palveluita. Suomeen kohdistuvan organisoituneen terrorismin uhka arvioidaan edelleen vähäiseksi.

Suomessa vahvistettiin ensimmäinen Kansallinen terrorismintorjunnan strategia vuonna 2010. Valtioneuvoston periaatepäätöksellä vahvistettiin 6.3.2014 uusi strategia vuosille 2014–2017. Suomessa terrorismintorjunnan painopiste on terrorismin ennaltaehkäisyssä, jolla tarkoitetaan puuttumista terrorismin taustasyihin ja vaikuttamiin sekä terrorismin leviämiseen liittyviin tekijöihin, jotka voivat johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja terroristiryhmiin värväytymiseen. Kansainvälisen ja kansallisen viranomaisten välisen tiedonvaihdon ja yhteistyön avulla havaitaan uhkia sekä riskejä ja puututaan niihin tehokkaasti oikeusturvaan liittyvät näkökohdat asianmukaisesti huomioiden. Uusittuun terrorismintorjunnan strategiaan sisältyy yhtenä strategisena toimenpiteenä terrorismin rahoittamisen torjunta. Toimenpiteen tavoitteena on luoda operatiivisten toimijoiden yhteistyöverkosto, joka kehittää tiedonvaihtoa liittyen terrorismin rahoituksen torjuntaan, sekä huolehtia tehokkaan tiedonvaihdon ja valvonnan avulla, etteivät viranomaisten tekemät kolmannen sektorin (kansalaisjärjestöt, voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja kansainväliset kansalaisjärjestöt) rahoittamispäätökset osaltaan edesauta terrorismin rahoitusta tai varojen välittymistä terrorismiin. Osana toimenpidettä seurataan ja arvioidaan varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain vaikutuksia ja seurauksia. Strategiaan sisältyy yhtenä nimenomaisena toimenpiteenä myös terrorismiin liittyvän viranomaisten välisen tiedonvaihdon tehostaminen. Tähän voidaan osaltaan vaikuttaa myös rahanpesulain säännöksillä.

Suomessa terrorismintorjunta perustuu kaikkien turvallisuusviranomaisten lisäksi muiden viranomaisten tiiviiseen, jatkuvaan ja johdonmukaiseen yhteistyöhön. Yhteistyöllä optimoidaan resurssien käyttö muun muassa tehokkaan viranomaisten välisen tiedonvaihdon kautta. Samalla varmistetaan, että terrorismin analysoitu, korkealaatuinen sekä oikea-aikainen uhka-arvio on toimivaltaisten viranomaisten käytettävissä. Viranomaistoiminnan lisäksi yksityinen sektori ja kansalaisyhteiskunta tuottavat paljastamisessa tarvittavaa tietoa. Suomessa päävastuu terroristisen rikollisuuden torjunnasta on poliisilla. Suojelupoliisin tehtävänä on tunnistaa, ennalta estää ja torjua terrorismia Suomessa, ylläpitää terrorismin tilannekuvaa sekä laatia terrorismin uhka-arvioita. Suojelupoliisi on terrorismin rahoittamisen torjunnassa, turvallisuusselvitysmenettelyssä sekä kyberuhkien torjunnassa keskeinen viranomainen. Keskusrikospoliisin

terrorismitorjuntaan kytkeytyvät tehtävät painottuvat terrorismirikoksen aikaiseen ja sen jälkeiseen toimintaan sekä terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen liittyviin rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin.

Suomi osallistuu aktiivisesti sekä EU:ssa että kansainvälisillä foorumeilla tapahtuvaan yhteistyöhön terrorismitorjunnassa, mukaan lukien joukkotuhouhasteiden leviämisen estäminen ja CBRNE-uhkien torjunta. Suomen kannalta keskeisiä kansainvälisiä toimijoita terrorismitorjunnassa ovat EU, YK, Euroopan neuvosto (EN), Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etj ja Nato sekä terrorismin rahoittamisen torjunnan osalta lisäksi OECD ja FATF.

Kansallinen tutkimus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä

Poliisiammattikorkeakoulu on laatinut tutkimuksen, jossa on selvitetty FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan suosituksen 1 mukaisesti Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisia riskejä (*Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 117/2015, Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio 2015*). Sisäministeriön teettämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut tuottaa toimivaltaisille viranomaisille ja yhteiskunnan toimijoille tarvittavaa tietoa siitä, minkä tyyppisiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen haavoittuvuuksia, uhkia tai riskejä viranomaiset ja rahanpesulaissa tarkoitetut ilmoitusvelvolliset tunnistavat. Tutkimusraportti käsittelee lisäksi laajemmin yhteiskunnan eri sektorien ja rahoitusjärjestelmän haavoittuvuuksia, rikollisuuden ilmenemismuotoja ja näihin liittyviä rahanpesutilanteita sekä terrorismin rahoittamisen menetelmiä. Raportti sisältää arvion keskeisimmistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskitoimialoista, -menetelmistä ja -ilmiöistä sekä muutamia näihin liittyviä ehdotuksia. Tutkimuksen mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen keskeiset riskit liittyvät kiinteistösijoituksiin, käteisrahan kuljetukseen, peiteyhtiöihin, verkkoasiointiin, varjomarkkinoihin verkossa sekä asiakasvaratileihin.

Tutkimuksessa ehdotetaan muun muassa, että rahanpesulaissa rahanpesun selvittelykeskuksen velvollisuutta antaa kaikille ilmoittajille palautetta näiden tekemien ilmoitusten vaikutuksista selvennetään. Tutkimuksessa ehdotetaan myös, että rahanpesun selvittelykeskuksen analyysitoimintaa olisi tarpeen lisätä ja resursoida nykyistä vahvemmin. Samoin tutkimuksessa kiinnitetään huomiota kaikkien rahanpesulaissa tarkoitettujen valvojien resursseihin, joissa esiintyy puutteita. Lisäksi todetaan, että valvojien toimivaltuudet ja hallinnolliset seuraamuskeinot ovat epäyhtenäisiä.

Patentti- ja rekisterihallituksen ja Verohallinnon rekisterit sekä kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä

PRH:lla ja Verohallinnolla on yhteinen yritys- ja yhteisötietojärjestelmä, jäljempänä YTJ, joka mahdollistaa tietojen ilmoittamisen molemmille viranomaisille. YTJ:stä säädetään yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001). Sen kantarekisterejä ovat PRH:n ylläpitämät kaupparekisteri ja säätiörekisteri sekä Verohallinnon ylläpitämät ennakkoperintärekisteri, työnantajarekisteri ja arvonlisäverovelvollisten rekisteri. YTJ toimii yhteisenä asiointikanavana sen kantarekistereihin. YTJ sisältää maksuttoman ja reaaliaikaisen YTJ-tietopalvelun. Palvelusta saa perustiedot suomalaisista yrityksistä, yhteisöistä ja säätiöistä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi 24 tuntia vuorokaudessa.

YTJ toimii PRH:n ja Verohallinnon yhteisenä alustana sähköisille asiointipalveluille. Järjestelmä toimii teknisesti Verohallinnon asiointialustalla, jonka toimittajana on yksityinen taho. YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa voi nykyisin ilmoittaa yrityksen osoitteenmuutoksen,

HE 228/2016 vp

joista noin 74 prosenttia tehdään sähköisesti. Vuoden 2012 lopussa otettiin käyttöön osakeyhtiön sähköinen perustamispalvelu. Nykyisin osakeyhtiöistä noin 38 prosenttia perustetaan sähköisesti. Nykyisin sähköinen asiointi on mahdollista suurimmassa osassa kaupparekisteriin tehtävissä ilmoituksissa.

	2009	2010	2011	2012	2013
Perustamisilmoitukset	59 737	65 442	63 580	61 319	50 203
Muutos- ja lopettamisilmoitukset	158 609	153 579	163 237	164 646	160 691
Osoite- tai yhteys tietomuutokset	26 253	27 719	33 739	35 538	43 838
- joista sähköisesti	2 460*	14 453	17 243	17 892	20 862
Tietopalvelun haut	17 295 427	17 358 241	17 637 677	16 913 453	19 325 087

Taulukko 5. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kautta annetut ilmoitukset 2009—2013.

*Palvelu avattu marraskuussa 2009. Lähde: Verohallinnon vuosikertomus 2013.

Kaupparekisteri

PRH:n pitämän kaupparekisterin tehtävänä on palvella niin yksityistä kuin julkistakin sektoria sekä ylläpitää ja parantaa oikeusvarmuutta elinkeinoelämässä. Kaupparekisteri on julkinen rekisteri, johon merkitään elinkeinonharjoittajia eli yrityksiä koskevat tiedot. Se on myös yksi YTJ:n kantarekistereistä. Rekisteröintimenettelystä ja rekisteriin merkittävistä tiedoista säädetään kaupparekisterilaisissa (129/1979). Kaupparekisteriin oli rekisteröity 31 päivänä joulukuuta 2015 noin 617 000 yritystä, joista osakeyhtiöitä oli noin 261 000, yksityisiä elinkeinonharjoittajia noin 216 000, asunto-osakeyhtiöitä noin 87 000, avoimia yhtiöitä noin 12 000 ja kommandiittiyhtiöitä noin 34 000 sekä muita yritysmuotoja, esimerkiksi osuuskuntia, ulkomaisten elinkeinonharjoittajien sivuliikkeitä, hypoteekkiyhdistyksiä, eurooppayhtiöitä ja valtion liikelaitoksia yhteensä noin 8000. Jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä tietoa, otteita ja todistuksia.

Kaupparekisteri koostuu rekisteriin tehdyistä merkinnöistä, jotka näkyvät asiakkaalle rekisterin lisäksi muun muassa kaupparekisteriotteella. Lisäksi kaupparekisteristä on saatavissa kunkin rekisterimerkinnän perusteena olevat asiakirjat. Suurin osa yrityksistä on velvollisia tekemään kaupparekisteri-ilmoituksen, mutta osalle sen tekeminen on vapaaehtoista. Ne yritysmuodot, joiden on aina tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin, on lueteltu kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentissa. Esimerkiksi osakeyhtiö, avoin yhtiö ja osuuskunta ovat aina velvolliset tekemään ilmoituksen kaupparekisteriin. Rekisteriin voi vapaaehtoisesti ilmoittautua myös sellainen elinkeinonharjoittaja, joka ei ole siihen velvollinen.

Kaupparekisteriin tehdään merkintöjä pääasiassa elinkeinonharjoittajien ja heidän edustajiensa tekemien ilmoitusten johdosta. Lisäksi tuomioistuinten päätöksistä sekä eräistä viranomaisre-

kistereistä tehdään kaupparekisteriin tiedonantoja, joista syntyy rekisterimerkintä. Rekisteriin merkittävät tiedot riippuvat rekisteröitävästä yritysmuodosta. Pääsääntöisesti merkinnät koskevat yrityksen sääntöjä (esimerkiksi yhtiöjärjestys), lakisääteisiä edustajia (esimerkiksi hallitus), nimenkirjoitusoikeuksia ja pääoman määrää. Yrityksen tiedot täytetään perustamisilmoituksen yhteydessä. Sen jälkeen rekisteritietoja päivitetään muutosilmoituksin, jotka tehdään rekisteriin merkittyjen tietojen muuttuessa. Ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevat henkilöt on lueteltu yritys- ja yhteisötietolain 14 §:ssä. Yritys- ja yhteisötietolaki sisältää säännökset ilmoitusvelvollisuudesta sekä sanktiot sen varalle, että ilmoituksen tekeminen laiminlyödään.

PRH kattaa noin 95 prosenttia menoistaan omilla palvelutuloillaan. PRH:n perimistä maksuisista on säädetty patenti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (1032/1992). Kaupparekisteriasioissa perittävien maksujen suuruus määräytyy lain 2 ja 3 §:n mukaan niin sanotun suoriteryhmäkohtaisen kustannusvastaavuuden perusteella eli rekisterikohtaisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yksittäisestä suoritteesta tai asiaryhmästä perittävien maksujen ei tarvitse olla kustannusvastaavia, kunhan kustannusvastaavuuteen päästään rekisteritasolla. Koska kaupparekisteriasiat muodostavat oman suoriteryhmänsä, mitoitetaan kaupparekisteri-ilmoitusten maksutaso niin, että PRH:n kustannukset katetaan täysimääräisesti. Lain 10 §:n mukaan muilta osin noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään. Kaupparekisteriasioissa perittävien maksujen tasosta säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella (696/2014).

Verohallinnon rekisterit

Yrityksistä ja yhteisöistä ylläpidetään verotuksen tarpeita varten asiakastietoja. Näihin tietoihin perustuvat muun muassa arvonlisäverovelvollisten rekisteri, ennakkoperintärekisteri ja työnantajarekisteri. Arvonlisäverollista toimintaa harjoittavan yrityksen on ilmoittauduttava arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Ilmoittautumista ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos liikevaihto jää tilikauden (12 kuukauden) aikana alle 8 500 euron ja vuoden 2016 alusta alkaen alle 10 000 euron. Ennakkoperintärekisteriin voidaan merkitä jokainen, joka harjoittaa tai todennäköisesti ryhtyy harjoittamaan elinkeinotoimintaa, maataloutta tai muuta tulonhankkimistoimintaa muutoin kuin työsuhteessa. Ennakkoperintärekisteriin kuuluminen ei ole pakollista. Ennakkoperintärekisteriin merkitsemisen tarkoitus on osoittaa, ettei suorituksen maksajan tarvitse tehdä maksusta ennakonpidätystä vaan rekisteriin merkitty toimija huolehtii ennakkoverojen maksamisesta itse. Työnantajan on ilmoittauduttava työnantajarekisteriin, kun se aloittaa säännöllisen palkanmaksun ja sen palveluksessa on kalenterivuoden aikana joko vähintään kaksi vakituista palkansaajaa tai vähintään kuusi tilapäistä palkansaajaa. Kaikkien työnantajien on annettava kausiveroilmoitus ja vuosi-ilmoitus maksamistaan palkoista.

Verohallinnon rekistereihin voidaan merkitä sellaisia yhteisöjä (muun muassa yhtymiä, kuolinpesiä, ulkomaisia oikeushenkilöitä), joita ei ole mahdollista merkitä kaupparekisteriin. Lisäksi Verohallinnon rekistereissä on sellaisia yrityksiä, joiden osalta ilmoittautuminen kaupparekisteriin on vapaaehtoista, ja toisaalta kaupparekisterissä on yrityksiä, jotka eivät ole velvollisia ilmoittautumaan Verohallinnon rekistereihin.

PRH:n ja Verohallinnon tietojärjestelmä uudistukset

PRH:n ja Verohallinnon tavoitteena on kehittää sähköistä asiointia erityisesti yhteisen YTJ:n sähköisten asiointipalvelujen kautta. PRH uudistaa samanaikaisesti sisäisiä käsittely- ja tietojärjestelmiään. Verohallinnossa on käynnissä tietojärjestelmien uudistamiseksi Valmis-hanke, jossa korvataan vuosien 2014–2018 aikana nykyiset verotusohjelmistot yhdellä valmisohjelmistolla, GenTaxilla. Samalla verotuksen toimintaprosessit virtaviivaistetaan ja työn aikana toteutetaan verotusmenettelyä yksinkertaistavia ja yhtenäistäviä lakimuutoksia. Asiakastieto-

jen hallinta siirtyy pääosiltaan GenTaxiin toteutuksen ensimmäisessä vaiheessa vuoden 2016 alussa. Verohallinnossa on tehty periaatepäätös, jonka mukaan tulevaisuuden sähköiset asiointipalvelut rakennetaan nykyisen asiointialustan sijasta FASTin TAP-ratkaisun päälle.

Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma

Valtiovarainministeriössä on asetettu kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma-toimikaudelle 9.6.2014-31.12.2017. Ohjelman tarkoituksena on rakentaa julkisten palvelujen sähköinen infrastruktuuri, johon sisältyvät seuraavat osat ja niiden toteutusperiaatteet:

- julkisyhteisöjen tietovarantojen kytkeminen osaksi palveluarkkitehtuuria ja niiden yhteen toimivuuden varmistaminen;
- kansallinen sähköinen tunnistusmalli, jossa sähköisesti todennettu henkilöllisyys tuotetaan valtion ja yksityisten toimijoiden yhteistyönä;
- kansalliset ratkaisut yritysten, muiden organisaatioiden ja luonnollisten henkilöiden roolien ja valtuutusten hallintaan;
- kansallinen palveluväylä, joka toteutetaan Viron X-road ratkaisua hyödyntäen avoimilla rajapinnoilla ja avoimella ohjelmakoodilla, ja jonka käyttöön julkinen hallinto velvoitetaan ja jota tuetaan suunniteltavan siirtymäaikataulun puitteissa;
- kansalaisten, yritysten ja viranomaisten tarvitsemat yhteiset palvelunäkymät, jotka kokoavat tunnistautuneelle käyttäjälle häntä koskevat julkisen hallinnon palvelut ja tietoaineistot, muun muassa omat rekisteritiedot ja niihin liittyvät palvelut omien asiointi- ja tietotarpeiden mukaan;
- tarvittavat lainsäädäntötoimet;
- ohjelman toimeenpanon ja toteutettavien kokonaisuuksien jatkuvan ylläpidon ja valvonnan edellyttämät ohjaus- ja hallinta-mallit.

Ohjelman tavoitteena on yksinkertaistaa ja helpottaa julkisen hallinnon asiakkaiden asiointia viranomaisten kanssa ja muuttaa sitä turvallisemmaksi, edistää julkisen hallinnon avoimuutta sekä parantaa julkisen hallinnon palvelujen laatua, mahdollistaa julkisten palvelujen kustannustehokkuus niiden elinkaaren ajan, parantaa tietojen yhteiskäyttöä ja tietojärjestelmien yhteen toimivuutta koko julkisessa hallinnossa, edistää yritysten mahdollisuuksia hyödyntää julkisen hallinnon tietovarantoja ja palveluja, ja tukea kansantaloutta tehostamalla julkista hallintoa ja luomalla uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kansallisen palveluarkkitehtuurin taustalla olevalla ajatuksella parantaa viranomaisella olevien tietojen yhteiskäyttöä pyritään kansalaisten ja yhteisöjen hallinnollisen taakan vähentämiseen. Keskeisinä ajatuksina on pyrkiä kysymään asiakkaalta vain sellaisia tietoja, joita viranomaisella ei jo ole, ja merkittävästi helpottaa viranomaisten välistä tietojen vaihtoa. Kansallisen palveluarkkitehtuurin rinnalla toteutetaan useita muita hankkeita, esimerkiksi Kuntatieto-ohjelma ja Kansallinen tulorekisteri, joiden lopputuloksena viranomaisten tiedonhankinnan rakenteet ja käytännöt tulevat muuttumaan.

Palvelunäkymän avulla on tarkoitus madaltaa eri viranomaisrekistereiden yhteiskäyttöä asiakkaan näkökulmasta tarjoamalla asiakkaalle yksi näkymä useista eri rekistereistä kerättyihin tietoihin. Tämä edellyttää rekisteröityjen kohteiden ja rekisteritietojen hallinnoijien yhdenmu-

kaista identifiointia eri viranomaisten ylläpitämissä rekistereissä. Edunsaajien rekisteröinnin yhteydessä tämä tarkoittaa esimerkiksi y-tunnuksen nykyistä laajempaa käyttöä.

Palveluarkkitehtuurin ja tiedonhankinnan kehittämisen taustalla on pyrkimys mahdollistaa huomattavasti nykyistä voimakkaammin asiointipalveluiden tarjoaminen pelkästään sähköisesti sekä poistaa asiointiin liittyvää turhaa tiedonhankintaa. Sähköinen asiointi ei tarkoita ainoastaan itsepalvelua, vaan asiointi voidaan toteuttaa myös avustettuna sähköisen palvelun kautta.

Henkilötietojen antaminen viranomaisen rekisteristä

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut lausunnoissaan kantaa henkilötietojen käsittelyyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kannalta (katso esimerkiksi PeVL 18/2012 vp, PeVL 14/2009 vp, PeVL 11/2008 vp, PeVL 51/2002 vp, PeVL 21/2012 vp). Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Edunsaajatiетоjen rekisteröinti ja tietojen julkisuus ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta. Tärkeinä sääntelykohteina on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, tietojen luovutettavuutta ja tietojen säilytysaikaa sekä rekisteröidyn oikeusturvaa samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuutta ja yksityiskohtaisuutta lain tasolla (katso PeVL 25/1998 vp, s. 2/II). Tietosuojan peruseriaatteisiin kuuluu myös vaatimus määritellä henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, johon liittyy läheisesti niin sanottu käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate. Henkilötietojen käsittelyn yleisestä suunnitteluvollisuudesta ja käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädetään henkilötietolain (523/1999) 6 ja 7 §:ssä. Käyttötarkoitussidonnaisuusperiaatteen mukaan tiettyyn tarkoitukseen kerättyjä henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton alkuperäisten käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Lailla säätämisen vaatimus koskee myös mahdollisuutta luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan (PeVL 12/2002 vp, PeVL 14/2002 vp) todennut, että tekninen käyttöyhteys mahdollistaa hyvin laajan ja nopean henkilötietojen siirron ja siksi henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä on säädettävä aina laintasoisin säännöksin.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa (KHO:2015:41) oli kyse luonnollisen henkilön verotusta koskevien henkilötietojen antamisesta yhtiölle, jolla on henkilötietolain mukainen oikeus luottoa hakevien asiakkaidensa tietojen käsittelyyn. Yhtiö oli pyytänyt Verohallintoa luovuttamaan sille sähköisessä muodossa verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 5 §:n 1 momentin mukaiset luonnollisten henkilöiden tuloverotuksen julkiset tiedot välitettäväksi edelleen yhtiön asiakkaille. Yhtiö ei olisi tallettanut tietoa omaan järjestelmäänsä, vaan ainoastaan välittänyt sen asiakkailleen. Tietojen käyttäjät olivat luotto- ja rahoituslaitoksia tai muita rahoitustoimintaa harjoittavia, joilla on henkilötietolain mukainen oikeus tiedon käsittelyyn. Ne tarvitsivat tietoja luotto- tai vastaavan päätöksen tekemiseen ja tiedot olivat käsittelyn kannalta tarpeellisia. Kyselyt olisi kohdennettu luotonhakijoihin. Verohallinto hylkäsi hakemuksen todeten, että sillä ei ole lakiin perustuvaa oikeutta luovuttaa pyydettyjä tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Tietojen luovuttamisella sähköisessä muodossa tarkoitetaan esimerkiksi tietojen luovuttamista cd-levyllä tai turvasähköpostin välityksellä. Sähköisessä muodossa luovuttaminen on tapauskohtaisesti tai luovutuskohtaisesti kontrolloitua tietojen käyttötarkoituksen ja luovutettavien tietojen suhteen. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan teknisen käyttöyhteyden avaaminen tuloverotuksen julkisiin tietoihin ei ollut mahdollista, koska tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä ei ole säädetty laissa.

Rahapelit

Rahapelien toimeenpanosta säädetään arpajaislaissa. Suomen rahapelijärjestelmä perustuu kolmen rahapeliyhteisön yksinoikeuksille. Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen. Raha-automaattiyhdistyksellä, jäljempänä RAY, on yksinoikeus raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoimintaan. Fintoto Oy:llä on puolestaan yksinoikeus totopelien toimeenpanemiseen. Rahapelien toimeenpanon valvonnasta vastaa Poliisihallitus. Sisäministeriön esittelyvastuulle kuuluvalla valtioneuvoston asetuksella säädetään muun ohella rahapelien palautusprosentista, voittojen pyöristämisestä sekä raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinoiden lukumääristä. Lisäksi sisäministeriön asetuksilla annetaan rahapelien tarkemmat pelisäännöt. Ahvenanmaalla arpajaislainsäädäntö kuuluu itsehallintolain nojalla maakunnan omaan lainsäädäntövaltaan. Rahapelien toimeenpanosta Ahvenanmaalla säädetään maakunnan arpajaislailla. Ahvenanmaalla rahapelien toimeenpanosta vastaa PAF, jolle maakunnan hallitus on myöntänyt yksinoikeuden raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelitoimintaan sekä vedonlyöntipelien järjestämiseen. PAF toimeenpanelee rahapelejä myös Itämeren matkustaja-aluksilla, joiden kotisatama on Ahvenanmaalla. PAF:n toiminnan valvonnasta vastaa Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

Rahapelit ovat osa taloudellista toimintaa ja siten myös yksi alue, jota voidaan käyttää rahanpesuun. Rahanpesulaki koskee kaikkia kolmea Suomessa toimivaa rahapeliyhteisöä sekä elinkeinoharjoittajia ja yhteisöjä, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Edellä mainitut toimijat ovat velvollisia tietyin perustein tunnistamaan asiakkaansa, seuraamaan toiminnassaan tavallisuudesta poikkeavia liiketoimia ja tekemään ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahapeliyhteisöt tarkistavat menettelyitään yhdessä keskusrikospoliisin ja rahapeliyhteisöjä ja rahapelitoimintaa valvovan Poliisihallituksen arpajaishallinnon kanssa. Rahapeliyhteisöt tekevät vuosittain suuren määrän ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle. Esimerkiksi vuonna 2014 näitä ilmoituksia tehtiin yhteensä 9 100 kappaletta. Rahanpesulaki koskee myös Ahvenanmaalla toimivaa rahapeliyhteisöä sekä elinkeinoharjoittajia ja yhteisöjä, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja.

Rahapeliyhtiöiden tuotoista yhä suurempi osa kertyy verkkopelaamisesta, missä asiakkaan tunnistaminen vähentää rahanpesuriskiä. Vuonna 2014 RAY:n rahapelitoiminnan liikevaihto oli noin 684 miljoonaa euroa. RAY:n tuotoista lähes kahdeksan prosenttia kertyi verkkopelituotteista. Tuottojen kasvusta valtaosa tuli digitaalisista kanavista ja erityisesti mobiililaitteilla pelaamisesta. Tunnistettujen asiakkaiden järjestelmässä oli vuoden 2014 loppuun mennessä runsaat 328 000 henkilöä. Veikkaus Oy:n liikevaihto oli 1,9 miljardia euroa vuonna 2014. Yli 40 prosenttia yhtiön myynnistä tuli verkkopelaamisesta. Rekisteröityneitä asiakkaita oli 1,6 miljoonaa. Fintoto Oy:n liikevaihto vuonna 2013 oli 249 miljoonaa euroa. Puolet yhtiön peli-

vaihdosta tuli verkkopelaamisesta. Ahvenanmaalaisen PAF:n koko vuoden 2013 liikevaihdosta (108 miljoonaa euroa) noin kaksi kolmasosaa kertyi verkkopelaamisesta.

Sisäministeriö asetti 14.10.2015 hankkeen rahapeliyhteisöjen (Fintoto Oy, Raha-automaattiyhdistys ja Veikkaus Oy) rahapelitoimintojen yhdistämiseksi. Hankkeen toimikausi päättyy 31.12.2016. Hankkeessa on valmisteltu rahapeliyhteisöjen rahapelitoiminnan yhdistämistä koskeva hallituksen esitys (HE 132/2016 vp) arpajaislain ja tarvittavan muun lainsäädännön muuttamiseksi. Rahapeliyhteisöjen yhdistämistä koskevassa hankkeessa tulevat tarkasteltaviksi myös rahapeliin toimeenpanomuotojen määritelmät. Erityisesti tältä osin annetulla ehdotuksella tullee olemaan merkittäviä yhtymäkohtia rahanpesulaissa käytettäviin rahapelejä koskeviin määritelmiin (muun muassa raha-automaatti ja pelikasino).

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

FATF

FATF perustettiin 1989. Se antoi rahanpesun torjuntaa koskevat ensimmäiset suosituksensa 1990, minkä jälkeen niitä on tarkistettu 1996 ja 2003. Vuonna 2001 FATF laajensi mandaattiaan ja hyväksyi ensimmäiset terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevat erityissuosituksset, jotka sisällyttiin myös vuoden 2003 suosituksiin, ja vuonna 2008 sen mandaatti laajennettiin koskemaan joukkotuhoseiden lainvastaisen rahoittamisen torjuntaa. Vuoden 2003 suosituksia on sovellettu yli 180 valtiossa, joista suurin osa on edustettuina FATF:n kaltaisissa alueellisissa toimintaryhmissä. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat useiden EU:n jäsenvaltioiden tavoin FATF:n jäseniä, mutta osa EU:n jäsenvaltioista kuuluu Euroopan neuvoston alaiseen toimintaryhmään (Moneyval), joka noudattaa myös FATF:n suosituksia. Suomessa FATF:n suositukset on suureksi osaksi pantu täytäntöön rahanpesulailla, jonka säännökset perustuvat pitkälti vastaaviin kolmannen rahanpesudirektiivin säännöksiin. FATF arvioi jäseniään suositusten noudattamisessa lainsäädännön ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmän osalta maa-arviointiraporteilla ja seurantaraporteilla. Suomen osalta viimeisin yhdeksäs seurantaraportti on hyväksytty FATF:n täysistunnossa kesäkuussa 2013.

FATF hyväksyi helmikuussa 2012 täysistunnossaan uudet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä joukkotuhoseiden leviämisen vastaiset suositukset. Samassa yhteydessä hyväksyttiin myös suosituksia koskevat tulkintaohjeet. Vuonna 2013 FATF hyväksyi suositusten noudattamisen arviointimenettelyä koskevat ohjeet. FATF on aloittanut niin sanotun neljännen maa-arviointikierröksensä, joka pohjautuu vuoden 2012 suosituksiin. Tällä maa-arviointikierröksellä FATF:n jäsenten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmiä arvioidaan korostetusti järjestelmän teknisen vastaavuuden lisäksi myös sen tehokkuuden osalta. FATF:n uudet suositukset on huomioitu myös EU:n neljännen rahanpesudirektiivin valmistelussa.

Lähtökohtaisesti FATF:n suositukset koskevat sekä rahanpesun että terrorismin rahoittamisen torjuntaa, mutta niihin sisältyy muutama nimenomaisesti terrorismin rahoitusta koskeva suositus (terrorismin rahoittamisen kriminalisointia, kohdennettuja talouspakotteita ja voittoa tavoittelemattomien järjestöjen hyödyntämisen torjuntaa koskevat suositukset). Vanhoihin suosituksiin verrattuna uusissa FATF:n suosituksissa on useita merkittäviä muutoksia. Niihin on lisätty suositus, joka koskee joukkotuhoseiden leviämistä tukevan rahoittamisen torjuntaa kohdennetuilla talouspakotteilla YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien mukaisesti. Asiakkaan tunnistamista koskevissa suosituksissa on tavoitteena yritysrakenteiden avoimuuden lisääminen sen estämiseksi, että oikeushenkilöitä ja juridisia järjestelyjä voitaisiin käyttää rikoksenteijöiden ja terroristien henkilöllisyyden tai varojen salaamiseen. Poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä koskevia tunnistamiseen liittyviä vaatimuksia on tiukennettu aiempiin

verrattuna. Suositukseen on sisällytetty myös tehostettu riskinarviointiin perustuva lähestymistapa, joka mahdollistaa julkis- ja yksityissektorin resurssien kohdentamisen tehokkaammin korkean riskin alueisiin. Niihin sisältyy uusi suositus 1, joka edellyttää FATF:n jäseniltä riskien arvioimista kokonaisvaltaisesti kansallisella tasolla siten, että mahdolliset haavoittuvuudet ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit tunnistetaan ja ymmärretään ja viranomaiset suhteuttavat toimenpiteensä paikannettuihin riskeihin. Lisäksi tavoitteena on tehokkaampi kansainvälinen yhteistyö, mukaan lukien viranomaisten välinen tiedonvaihto, yhteiset rikostutkinnot, sekä laittomien varojen jäljittäminen, jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen. Tavoitteena ovat siten tehokkaammat operatiiviset menetelmät sekä rahanpesun selvittelykeskuksille että rikostutkinnasta ja syytetoimista vastaaville viranomaisille.

Neljäs rahanpesudirektiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat neljännen rahanpesudirektiivin 20 päivänä toukokuuta 2015. Neljännellä rahanpesudirektiivillä kumottiin parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/60/EY rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen, jäljempänä *kolmas rahanpesudirektiivi*. Lisäksi kumottiin komission direktiivi 2006/70/EY Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön -määritelmän sekä yksinkertaistettuja asiakkaiden tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta, jäljempänä *komission täytäntöönpanodirektiivi*.

Neljännän rahanpesudirektiivin tavoitteena on estää unionin rahoitusjärjestelmän käyttö rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen. Luotto- ja finanssilaitosten luotettavuus, koskemattomuus ja vakaus sekä koko rahoitusjärjestelmän uskottavuus voisivat vakavasti vaarantua rikoksentehtäjäiden ja rikokseen osallisten pyrkimässä peittämään rikollisuudesta saadun hyödyn alkuperän tai ohjaamaan varoja terrorismiin. Rikollisen toimintansa helpottamiseksi rahanpesijat ja terrorismin rahoittajat voisivat yrittää hyötyä unionin yhtenäiseen rahoitusalueeseen liittyvästä pääomien vapaasta liikkuvuudesta ja rahoituspalvelujen tarjoamisen vapaudesta. Tämän vuoksi unionin tasolla on toteutettava koordinoivia toimenpiteitä. Nämä tavoitteet on kuitenkin suhteutettava tarpeeseen luoda sellainen sääntely-ympäristö, jossa yritykset voisivat kasvattaa liiketoimintaansa ilman, että sääntelyn noudattamisesta syntyy suhteettoman suuret kustannukset. Direktiivi koskee myös muita ilmoitusvelvollisia kuin luotto- ja finanssilaitoksia.

Neljännessä rahanpesudirektiivissä säädetään kokonaisvaltaisesta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiperusteisesta lähestymistavasta, asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta, tosiasiasta omistajaa ja edunsaajaa koskevista tiedoista sekä ilmoitusvelvollisuuksista. Lisäksi direktiivissä säädetään toimintaperiaatteista kolmansien maiden osalta, hallinnollisten seuraamusten yhdenmukaistamisesta, tietosuojan turvaamisesta, rahanpesun selvittelykeskusten yhteistyön lisäämisestä sekä toimivaltuuksien antamisesta Euroopan valvontaviranomaisille.

Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017. Direktiivissä sallitaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi jäsenvaltioiden antavaa tai pitää voimassa direktiivin soveltamisalalla tiukempia säännöksiä unionin oikeuden rajoissa (5 ja 67 artikla).

Soveltamisala

Rahanpesuna pidetään direktiivissä sellaista tahallisesti harjoitettua toimintaa, jossa varoja muunnetaan tai siirretään tietoisena siitä, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuus-

desta tällaiseen toimintaan, ja jossa tarkoituksena on salata tai peittää niiden laiton alkuperä tai auttaa tällaisen toiminnan harjoittamiseen osallistuvaa henkilöä välttämään toimintansa oikeudellisia seuraamuksia. Rahanpesua on myös varojen todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin, niistä määrittämisen, niiden liikkeiden, niitä koskevien oikeuksien tai niiden omistajan salaaminen tai peittely tietoisena siitä, että kyseiset varat on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan. Samoin rahanpesua on varojen hankkiminen, hallussa pitäminen tai käyttö tietoisena niiden vastaanottohetkellä siitä, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan. Direktiivissä pidetään rahanpesuna myös mihin tahansa edellä mainittuun toimintaan osallistumista tai sellaista toimintaa koskevaa yhteenliittymistä, yritystä, avunantoa, yllytystä, suosimista tai neuvomista (1 artiklan 3 kohta).

Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan varojen antamista tai keräämistä eri tavoin suoraan tai välillisesti, kun toiminnan tarkoituksena on tai kun toiminta tapahtuu tietoisena siitä, että varat käytetään kokonaan tai osittain terrorismin torjumisesta 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin.

Direktiivin 2 artiklassa määritetään ne ilmoitusvelvolliset, joihin direktiiviä sovelletaan. Näitä ovat luotto- ja finanssilaitokset, tilintarkastajat, ulkopuoliset kirjanpitäjät, veroneuvojat, trustit tai yrityspalveluiden tarjoajat, kiinteistönvälittäjät ja rahapelipalveluiden tarjoajat. Ilmoitusvelvollisia ovat myös notaarit ja muut lakimiesammattien harjoittajat silloin, kun nämä joko toimivat asiakkaan puolesta tai lukuun taloudelliseen toimintaan tai kiinteään omaisuuteen liittyvissä liiketoimissa taikka osallistuvat asiakkaansa puolesta seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen: kiinteän omaisuuden tai liiketoimintayksiköiden ostaminen ja myyminen, asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitaminen, pankki-, säästö- tai arvopaperitilien avaaminen tai hoitaminen, yhtiöiden perustamista, toimintaa tai hallinnointia varten tarvittavien varojen järjestely taikka trustien, yhtiöiden, säätiöiden tai vastaavien rakenteiden perustaminen tai johtaminen tai niiden toiminnasta vastaaminen. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvia ilmoitusvelvollisia ovat lisäksi kaikki tavarakauppaa käyvät henkilöt silloin, kun maksu suoritetaan tai vastaanotetaan käteisenä yhtenä vähintään 10 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 10 000 euroa.

Direktiivissä laajennetaan rahapelipalvelujen määritelmää kattamaan kasinoiden lisäksi myös muut palvelut, joihin liittyy raha-arvoa sisältävän panoksen asettaminen rahapeleissä. Määritelmän piiriin kuuluvat myös rahapelit, joiden pelaamisessa tarvitaan taitoa. Määritelmä kattaa fyysisessä paikassa tarjottavien palvelujen lisäksi myös millä tahansa keinoin etäpalveluina, sähköisessä muodossa tai muun viestintää helpottavan tekniikan avulla ja palvelujen vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tarjottavat palvelut. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin asianmukaisen riskiarvion jälkeen päättää sulkea tietyt rahapelipalvelujen tarjoajat, lukuun ottamatta kasinoita, kokonaan tai osittain direktiivin vuoksi annettujen kansallisen säännösten ulkopuolelle näiden palvelujen luonteesta ja toiminnan laajuudesta johtuvan todistetun alhaisen riskin vuoksi (2 artiklan 2 kohta ja 3 artiklan 14 kohta).

Jäsenvaltiot voivat päättää, ettei direktiiviä sovelleta henkilöihin, jotka harjoittavat rajoitetusti tai hyvin satunnaisesti sellaista taloudellista toimintaa, jossa rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on pieni. Satunnaiselle tai hyvin rajoitetusti harjoitetulle taloudelliselle toiminnalle asetetuista edellytyksistä sekä tällaisen toiminnan määrittämiseen käytetyistä kynnyksistä säädetään tarkemmin direktiivin 2 artiklan 3—8 kohdassa.

Direktiivin 30 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden alueelle perustettujen yhteisöjen ja muiden oikeushenkilöiden edellytetään hankkivan riittävät, tarkat ja ajantasaiset tiedot tosiasiallisista omistajistaan ja edunsaajistaan, mukaan lukien yksityiskohtaiset tiedot niiden hallussa olevista omistussuosuksista, ja pitävän niitä yllä. Jäsenvaltioiden on

varmistettava, että näiden yhteisöjen ja muiden oikeushenkilöiden edellytetään antavan ilmoitusvelvollisille laillista omistajaa koskevien tietojen lisäksi tiedot tosiasiallisesta omistajasta ja edunsaajasta ilmoitusvelvollisten toteuttaessa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä II luvun mukaisesti. Direktiivi koskee siten tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen keräämisen, ylläpitämisen ja saataville asettamisen osalta rahanpesulainsäädännön alaisen ilmoitusvelvollisten lisäksi myös muita oikeushenkilöitä.

Riskiarvio

Neljännän rahanpesudirektiivin kantava lähestymistapa on direktiivin 6—8 artiklassa säädetty arviointi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi, arvioimiseksi sekä vähentämiseksi. Komissio laati viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 kertomuksen sisämarkkinoihin vaikuttavista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä, jotka liittyvät rajat ylittäviin toimiin. Kertomuksessa määritellään nämä riskit sekä analysoidaan ja arvioidaan niitä unionin tasolla. Komissio saattaa kertomuksen tämän jälkeen ajan tasalle vähintään joka toinen vuosi. Arviointia tehdessään komissio ottaa huomioon myös Euroopan valvontaviranomaisten yhteiskomitean kautta antamat lausunnot rahoitusalaan vaikuttavista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Komissio asettaa kertomuksen sekä Euroopan valvontaviranomaisten antamat lausunnot jäsenvaltioiden ja ilmoitusvelvollisten saataville sekä antaa jäsenvaltioille suosituksia sopivista toimenpiteistä tunnistettujen riskien käsittelemiseksi (6 artikla).

Direktiivissä jäsenvaltiot veloitetaan toteuttamaan asianmukaisia toimia, jotta ne tunnistaisivat niihin vaikuttavat rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit ja mahdolliset asiaan liittyvät tietosuojongelmat ja arvioisivat, ymmärtäisivät ja vähentäisivät niitä. Riskiarvio on pidettävä ajan tasalla. Kunkin jäsenvaltion on nimettävä toimivaltainen viranomainen koordinoimaan kansallisia toimia, joilla puututaan näihin riskeihin. Jäsenvaltion on hyödynnettävä riskiarviota muun muassa parantaakseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmäänsä yksilöimällä sellaiset alat, joilla ilmoitusvelvollisten on sovellettava tehostettuja toimenpiteitä. Jäsenvaltion on lisäksi tunnistettava tarvittaessa sellaiset alat tai alueet, joilla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski on normaalia pienempi tai suurempi. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan käytettäviä resursseja on myös pyrittävä kohdistamaan niihin osa-alueisiin, joissa riskit ovat suurimmat (7 artikla).

Jäsenvaltioiden lisäksi myös valvontaviranomaisten ja ilmoitusvelvollisten on toteutettava asianmukaiset toimet tunnistaa ja arvioidakseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Ilmoitusvelvollisten tulee arvioinnissaan ottaa huomioon muun muassa ne riskitekijät, jotka liittyvät niiden asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin, liiketoimiin tai jakelukanaviin. Ilmoitusvelvollisilla on oltava käytössään toimintaperiaatteet, valvontatoimenpiteet ja menettelytavat, joilla vähennetään ja hallitaan tehokkaasti unionin, jäsenvaltion ja ilmoitusvelvollisen tasolla tunnistettuja riskejä. Ilmoitusvelvollisilta vaadittavien toimien on oltava oikeassa suhteessa ilmoitusvelvollisten luonteeseen ja kokoon nähden (8 artikla).

Toimintaperiaatteet kolmansien maiden osalta

Komissiolle siirretään valta hyväksyä delegoituja säädöksiä, joissa yksilöidään sellaiset kolmannet maat, joiden kansallisissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmissä on strategisia puutteita, jäljempänä *suuririskiset kolmannet maat* (9 ja 64 artikla).

Asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Jäsenvaltioiden on kiellettävä luotto- ja finanssilaitoksia ylläpitämästä anonyymejä tilejä tai haltijavastakirjoja. Jäsenvaltioiden on lisäksi toteutettava toimenpiteitä haltijaosakkeiden ja niiden merkintäoikeuksien väärinkäytön estämiseksi (10 artikla).

Direktiivin 11 artiklassa määritetään olosuhteet, joissa on toteutettava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä. Ilmoitusvelvollisen on toteutettava tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä perustaessaan liikesuhteen tai suorittaessaan yksittäisen liiketoimen, jonka rahamäärä on vähintään 15 000 euroa tai joka muodostaa maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklassa 9 kohdassa määritellyn varainsiirron, jonka suuruus on yli 1 000 euroa. Asiakas on tunnettava myös, kun tavarakaupassa käteisellä suoritettavan yksittäisen liiketoimen tai toisiinsa kytkeytyneiden suoritusten suuruus on vähintään 10 000 euroa. Rahapelipalvelujen asiakkaat on tunnettava lisäksi, kun voittoja nostettaessa tai panosta asettaessa taikka molemmissa suoritetaan joko yhtenä suorituksena tai useina toisiinsa kytkeytyneinä suorituksina vähintään 2 000 euroa. Edellä mainittujen olosuhteiden lisäksi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä on toteutettava aina, kun rahanpesua tai terrorismin rahoitusta on syytä epäillä sekä silloin, kun epäillään, että asiakkaasta aiemmin saadut tunnistetiedot eivät ole oikeita tai riittäviä (11 artikla).

Jäsenvaltiot voivat sallia, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitse soveltaa tiettyjä asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä sähköisen rahan osalta, jos asianmukainen riskiarvio osoittaa alhaista riskiä ja jos kaikki direktiivissä säädetyt edellytykset täyttyvät. Edellytyksenä on, että maksuvälinettä ei voi ladata uudestaan tai että maksutapahtumien kuukausittainen enimmäismäärä on 250 euroa, joka voidaan käyttää vain kyseisessä valtiossa. Maksuvälineeseen saa tallentaa sähköisesti enintään 250 euroa. Jäsenvaltio voi kuitenkin nostaa tämän enimmäismäärän 500 euroon, jos maksuvälinettä voidaan käyttää vain kyseisessä valtiossa. Lisäksi edellytetään, että maksuvälinettä käytetään ainoastaan tavaroiden ja palvelujen ostamiseen, eikä siihen voida tallentaa anonyymiä sähköistä rahaa. Maksuvälineen liikkeeseenlaskijan on myös seurattava liiketoimia riittävästi voidakseen havaita epätavalliset tai epäilyttävät liiketoimet. Jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, ettei tätä poikkeusta sovelleta, jos sähköisen rahan raha-arvosta lunastetaan tai nostetaan käteisenä yli 100 euroa (12 artikla).

Asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskeviin toimenpiteisiin on kuuluttava asiakkaan tunnistaminen ja tämän henkilöllisyyden todentaminen luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella. Lisäksi asiakkaan tunteminen edellyttää tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan tunnistamista sekä kohtuullisten toimenpiteiden toteuttamista tämän henkilöllisyyden todentamiseksi. Tosiasialliseksi omistajaksi tai edunsaajaksi katsotaan esimerkiksi luonnollinen henkilö, joka suoraan tai välillisesti omistaa yli 25 prosenttia oikeushenkilön osakkeista tai äänioikeuksista. Oikeushenkilöiden osalta ilmoitusvelvollisen on toteutettava kohtuulliset toimenpiteet asiakkaan omistus- ja määräysvaltarakenteen ymmärtämiseksi. Näiden toimenpiteiden lisäksi ilmoitusvelvollisen on arvioitava liikesuhteen tarkoitusta ja luonnetta sekä hankittava tarvittaessa tietoa niistä. Liikesuhdetta on myös seurattava jatkuvasti. Jos joku henkilö toimii asiakkaan puolesta, ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa henkilö ja todentaa hänen henkilöllisyytensä sekä tarkistaa hänen lupansa toimia asiakkaan puolesta (13 artiklan 1 kohta ja 3 artiklan 6 kohta).

Henkivakuutustoiminnassa tai muussa sijoitusvakuutustoiminnassa luotto- ja finanssilaitosten on edellä mainittujen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden lisäksi toteutettava direktiivin 13 artiklan 5 kohdassa yksilöidyt lisätoimenpiteet henkivakuutus sopimusten ja muiden sijoitusvakuutus sopimusten edunsaajien osalta heti, kun edunsaajat on yksilöity tai nimetty. Ulkomaisten trustien tai vastaavien oikeudellisten järjestelyjen edunsaajien osalta il-

moitusvelvollisen on hankittava riittävästi tietoa kyseisestä edunsaajasta, jotta se pystyy selvittämään kyseisen edunsaajan henkilöllisyyden maksuajankohtana tai kun edunsaaja aikoo käyttää saavutettuja oikeuksiaan (13 artiklan 6 kohta).

Asiakkaan sekä tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan henkilöllisyys on todennettava ennen liikesuhteen aloittamista tai liiketoimen suorittamista. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia, että henkilöllisyyden todentaminen viedään päätökseen liikesuhdetta luotaessa, jos se on tarpeen liiketoiminnan keskeyttämisen välttämiseksi ja jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski on vähäinen. Samoin jäsenvaltiot voivat sallia tilin avaamisen luotto- tai finanssilaitoksessa, jos varmistetaan, ettei asiakas suorita liiketoimia ennen kuin tietyt asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet on suoritettu. Jäsenvaltioiden on edellytettävä, että jos ilmoitusvelvollinen ei pysty noudattamaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia vaatimuksia, se ei saa aloittaa liikesuhdetta tai suorittaa liiketoimea. Ilmoitusvelvollisen on lopetettava liikesuhde ja harkittava asiakkaaseen liittyvän epäilyttävän liiketoimen ilmoittamista rahanpesun selvittelykeskukselle (14 artiklan 1—4 kohta).

Ilmoitusvelvollisen on sovellettava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä kaikkien uusien asiakkaiden lisäksi myös olemassa oleviin asiakkaisiin riskialttiuden perusteella asianmukaisessa tilanteessa, kuten silloin, kun asiakkaan merkitykselliset olosuhteet ovat muuttuneet (14 artiklan 5 kohta).

Jäsenvaltio voi sallia, että ilmoitusvelvollinen soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä (*yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus*), jos jäsenvaltio tai ilmoitusvelvollinen yksilöi vähäriskisempiä aloja. Ilmoitusvelvollisen on ennen näiden toimenpiteiden soveltamista varmistuttava siitä, että asiakassuhteeseen tai liiketoimeen liittyy vähäisempi riski. Ilmoitusvelvollisen on myös seurattava asiakassuhdetta ja liiketoimia riittävästi epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi (15 artikla).

Kun rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on puolestaan suurempi, ilmoitusvelvollisten on sovellettava tehostettuja asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä (*tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus*). Tällainen riski liittyy muun muassa rajat ylittäviin kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin sekä liiketoimiin ja liikesuhteisiin poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tai näiden perheenjäsenien taikka läheisiksi yhtiökumppaneiksi tiedettyjen henkilöiden kanssa. Tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta on sovellettava myös suorittaessa liiketoimia komission suuririskisiksi kolmansiksi maiksi nimeämien maiden alueelle sijoittautuneiden henkilöiden kanssa sekä muissakin jäsenvaltioiden tai ilmoitusvelvollisten yksilöimissä suuririskisimmissä tapauksissa (18 artikla).

Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus edellyttää, että ilmoitusvelvollinen tutkii niin pitkälle kuin kohtuullisesti on mahdollista kaikkien monimutkaisten ja poikkeuksellisten suurten liiketoimien taustan ja tarkoituksen sekä sellaisten epätavallisten liiketoimien taustan ja tarkoituksen, joilla ei ole selvää taloudellisesta tai laillista tarkoitusta (18 artikla). Rajat ylittävien kirjeenvaihtajasuhteiden ja poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden osalta direktiivin 19—24 artiklassa yksilöidään asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat lisätoimenpiteet.

Euroopan valvontaviranomaiset antavat viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 toimivaltaisille viranomaisille sekä luotto- ja finanssilaitoksille ohjeet huomioon otettavista riskitekijöistä ja toteutettavista toimenpiteistä sellaisissa tilanteissa, joissa on asianmukaista toteuttaa yksinkertaistettua tai tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta (17 artikla ja 18 artiklan 4 kohta).

Kolmansien osapuolien suorittamat toimenpiteet

Jäsenvaltiot voivat sallia sen, että ilmoitusvelvollinen antaa kolmannen osapuolen suoritettavaksi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet, jotta voidaan välttää moninkertaiset asiakkaan tunnistamista ja todentamista koskevat menettelyt. Vastuu kyseisten vaatimusten täyttämisestä säilyy kuitenkin ilmoitusvelvollisella (25 artikla).

Direktiivin 26—29 artiklassa säädetään edellytyksistä kolmansien osapuolien käyttämiselle. Kolmannen osapuolen tulee muun muassa noudattaa direktiivin mukaisia asiakkaan tuntemisvelvollisuutta sekä tietojen säilyttämistä koskevia vaatimuksia, minkä lisäksi vaatimusten noudattamista on valvottava direktiivin VI luvun 2 jakson mukaisesti. Asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä ei kuitenkaan saa antaa suuririskisiin kolmansiin maihin sijoittautuneiden kolmansien osapuolien tehtäväksi. Kolmansia osapuolia koskevat säännökset eivät koske ulkoistamista tai asiamiessuhteita silloin, kun ulkoistamispalvelun tarjoajan tai asiamiehen voidaan sopimussuhteen perusteella katsoa olevan osa ilmoitusvelvollista.

Tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden alueelle perustettujen oikeushenkilöiden edellytetään hankkivan riittävät, tarkat ja ajantasaiset tiedot tosiasiallisista omistajistaan ja edunsaajistaan sekä näiden omistusosuuksista. Velvoite ei rajoitu ilmoitusvelvollisiin, vaan se koskee direktiivin mukaan kaikkia oikeushenkilöitä. Direktiivin mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidetään luonnollista henkilöä, joka viime kädessä omistaa asiakkaan tai käyttää siinä määräysvaltaa. (3 artiklan 6 kohta). Lisäksi direktiivissä määritellään, mitä yhteisön tosiasiallisen edunsaajan käsitteen vähintään tulee kattaa. (3 artiklan 6 kohdan a alakohta). Oikeushenkilöiden edellytetään hankkivan riittävät, tarkat ja ajantasaiset tiedot tosiasiallisista edunsaajistaan ja pitävän niitä yllä. Oikeushenkilöiden on annettava ilmoitusvelvolliselle laillista omistajaa koskevien tietojen lisäksi tiedot tosiasiallisesta omistajastaan ja edunsaajastaan ilmoitusvelvollisen toteuttaessa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä (30 artiklan 1 kohta).

Direktiivissä edellytetään, että edellä mainittuja tietoja tosiasiallisista omistajista ja edunsaajista säilytetään kunkin jäsenvaltion keskitetyssä rekisterissä, kuten esimerkiksi kaupparekisterissä. Keskitetyn rekisterin on varmistettava, että tiedot ovat toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen saatavilla ajallaan ja esteettä sekä ilman, että kyseiselle oikeushenkilölle ilmoitetaan asiasta etukäteen. Toimivaltaiset viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksien on voitava antaa tiedot tosiasiallisista omistajista ja edunsaajista muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille ja selvittelykeskuksille ajallaan (30 artiklan 3, 6 ja 7 kohta).

Toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksien lisäksi myös ilmoitusvelvollisten on saatava tiedot rekisteristä ajallaan niiden toteuttaessa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä. Asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien vaatimusten osalta ei ole kuitenkaan riittävää, että ilmoitusvelvollinen luottaa pelkästään keskitetyn rekisterin tietoihin, vaan kyseiset vaatimukset on täytettävä riskiperusteista lähestymistapaa käyttäen (30 artiklan 6 ja 8 kohta).

Keskitetyn rekisterin tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevien tietojen on oltava myös sellaisten henkilöiden saatavilla, jotka pystyvät osoittamaan tietojen koskevan niiden oikeutettua etua. Tietojen antamisessa on noudatettava tietosuojasäännöksiä eikä tietojen antamisesta velvoitettavat mahdolliset maksut saa ylittää siitä aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia (30 artiklan 5 kohta).

Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksesta, jonka mukaan ilmoitusvelvollisten tai niiden henkilöiden, joiden oikeutettua etua tiedot koskevat, pääsy tosiasialliseen omistajaan ja edunsaajaa koskeviin tietoihin voidaan evätä poikkeustapauksessa. Tällaisissa poikkeustapauksissa pääsy tietoihin saattaisi asettaa tosiasiallisen omistajan tai edunsaajan alttiiksi petokselle, sieppaukselle, kiristykselle, väkivallalle tai pelottelulle. Poikkeustapauksia muodostavat myös tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan alaikäisyys tai muuten rajoitettu oikeustoimikelpoisuus. Tämän kohdan nojalla säädetyt poikkeukset eivät kuitenkaan koske luotto- ja finanssilaitoksia eikä direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan b alakohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia, jotka ovat virkamiehiä (30 artiklan 9 kohta).

Komissio antaa viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2019 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan edellytyksiä sekä teknisiä vaatimuksia ja menettelyjä keskitettyjen rekisterien turvaamiselle ja tehokkaalle yhteenliittämiseksi eurooppalaisen keskusjärjestelmän kautta.

Direktiivin 31 artiklassa säädetään express trust-järjestelyjen omaisuudenhoitajien velvollisuudesta hankkia tiedot näiden järjestelyjen tosiasiallisista omistajista ja edunsaajista. Näihin tietoihin on sisällyttävä tiedot trustin perustajasta, omaisuudenhoitajasta, mahdollisesta suojeelijasta, edunsaajista sekä kaikista muista luonnollisista henkilöistä, jotka käyttävät tosiasiallista määräysvaltaa trustin osalta. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että trustien omaisuudenhoitajat ilmoittavat asemastaan sekä antavat edellä mainitut tiedot ajallaan ilmoitusvelvollisille. Trustin synnyttäessä veroseuraamuksia edellä mainittuja tietoja on säilytettävä keskitetyssä rekisterissä. Artiklassa säädettyjä toimenpiteitä sovelletaan myös muihin oikeudellisiin järjestelyihin, joilla on vastaava rakenne tai tehtävä kuin trusteilla.

Ilmoitusvelvollisuudet

Direktiivissä edellytetään, että kukin jäsenvaltio perustaa rahanpesun selvittelykeskuksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja tehokasta torjumista varten. Rahanpesun selvittelykeskuksen on oltava toiminnallisesti riippumaton ja itsenäinen. Kansalisen keskusyksikkönä rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on vastaanottaa ja analysoida epäilyttävistä liiketoimista tehtyjä ilmoituksia sekä muita rahanpesuun, rahanpesun esirikoksiin ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä tietoja. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa myös analyysiensä tulosten sekä mahdollisten muiden olennaisten tietojen luovuttamisesta tarvittaessa toimivaltaisille viranomaisille (32 artikla 1 ja 3 kohta).

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oltava valtuudet toteuttaa kiireellisiä toimia keskeyttäkseen liiketoimen tai kieltääkseen sen jatkamisen, kun on syytä epäillä, että liiketoimi liittyy rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Rahanpesun selvittelykeskuksella on oltava valtuudet toteuttaa tällaisia toimia myös suoraan tai välillisesti toisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen pyynnöstä (32 artikla 7 kohta).

Ilmoitusvelvollisen on viipymättä ja omasta aloitteestaan ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle, kun ilmoitusvelvollinen saa tietoonsa tai epäilee, että varat ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoittamiseen. Kaikista epäilyttävistä liiketoimista, kuten myös niiden yrityksistä, on ilmoitettava. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi toimitettava viipymättä rahanpesun selvittelykeskukselle sen pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot sovellettavassa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti (33 artiklan 1 kohta).

Jäsenvaltiot voivat tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojen, notaarien, muiden itsenäisten lakimiesammattinharjoittajien sekä kiinteistövälittäjien osalta nimetä kyseisen alan soveliaan itsesääntelyelimen viranomaiseksi, joka vastaanottaa ilmoitukset epäilyt-

tävistä liiketoimista. Nimetyn itsesääntelyelimen on tässä tapauksessa toimitettava saamansa tiedot rahanpesun selvittelykeskukselle viipymättä ja niiden alkuperäisessä muodossa (34 artiklan 1 kohta).

Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan saa soveltaa 33 artiklan 1 kohdassa säädettyä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitusvelvollisuutta notaareihin, muihin itsenäisiin lakimiesammattinharjoittajiin, tilintarkastajiin, ulkopuolisiin kirjanpitäjiin eikä veroneuvojiin niiden tietojen osalta, jotka nämä ovat saaneet selvittäessään asiakkaansa oikeudellista asemaa tai edustaessaan tätä oikeuskäsittelyssä taikka siihen liittyen (34 artiklan 2 kohta).

Ilmoitusvelvollinen ei saa suorittaa liiketoimea, jonka se tietää tai epäilee liittyvän rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen, ennen kuin se on ilmoittanut epäilyttävästä liiketoimesta ja noudattanut rahanpesun selvittelykeskuksen tai toimivaltaisen viranomaisen muita erityisohjeita. Kuitenkin jos epäilyttävän liiketoimen suorittamatta jättäminen olisi mahdotonta tai todennäköisesti vaikeuttaisi mahdollisuuksia jäljittää liiketoimen edunsaajia, direktiivissä sallitaan ilmoitusvelvollisen ilmoittaa asiasta rahanpesun selvittelykeskukselle viipymättä liiketoimen jälkeen (35 artikla).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yksityishenkilöitä, jotka ilmoittavat rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, suojellaan uhkailulta tai vihamielisiltä teoilta ja erityisesti kielteisiltä tai syrjiviltä toimilta työpaikalla (38 artikla).

Tietojen salassapito ja tietojen säilyttäminen

Direktiivin 39 artiklassa säädetään kiellosta ilmaista asiakkaalle tai kolmannelle henkilölle, että rahanpesun selvittelykeskukselle on toimitettu tai aiotaan toimittaa tietoja tai että rahanpesua tai terrorismin rahoitusta tutkitaan tai aiotaan tutkia. Salassapitovelvollisuudesta on poikkeuksia muun muassa luotto- ja finanssilaitosten tai näiden laitosten ja niiden kolmansissa maissa sijaitsevien sivuliikkeiden ja enemmistöomisteisten tytäryritysten osalta (39 artikla).

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden osalta jäljennökset vaadituista asiakirjoista ja tiedoista sekä liiketoimia koskevat asiakirjaaineistot viiden vuoden ajan asiakassuhteen päättymisestä tai yksittäisen liiketoimen suorittamispäivästä. Säilyttämisaikaa päätyttyä ilmoitusvelvollisen on poistettava henkilötiedot, jollei kansallisessa lainsäädännössä säädetä toisin. Jäsenvaltiot voivat sallia säilyttämisen jatkamisen tai vaatia sitä, kun säilyttämisen tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta on suoritettu perusteellinen arviointi ja kun säilyttäminen katsotaan perustelluksi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämisen, paljastamisen tai selvittämisen vuoksi. Säilyttämisaikaa voidaan jatkaa enintään viidellä vuodella (40 artikla).

Direktiivin mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan direktiiviä 95/46/EY, jäljempänä henkilötietodirektiivi. Ilmoitusvelvolliset saavat käsitellä henkilötietoja neljännen rahanpesudirektiivin perusteella ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Henkilötietojen käsittelyä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi pidetään henkilötietodirektiivin mukaisena yleistä etua koskevana asiana (41 artiklan 1 ja kohta sekä 43 artikla).

Edellä 39 artiklassa säädetyn salassapitovaatimuksen soveltamiseksi jäsenvaltioiden on hyväksyttävä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla kokonaan tai osittain rajoitetaan rekisteröidyn oikeutta päästä omiin henkilötietoihinsa. Tällaisen rajoituksen on oltava tarpeellinen ja oikeasuhtainen toimenpide asianomaisen henkilön oikeudet edut huomioon ottaen, jotta il-

moitusvelvollinen tai toimivaltainen viranomainen voi suorittaa direktiivin mukaiset tehtävänsä asianmukaisesti (41 artiklan 4 kohta).

Direktiivin 44 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta ylläpitää kattavia tilastoja, joilla ne pystyvät tarkastelemaan rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmiensä tehokkuutta.

Sisäiset menettelyt, koulutus ja palaute

Jäsenvaltioiden on vaadittava konserniin kuuluvia ilmoitusvelvollisia panemaan täytäntöön koko konsernia koskevat toimintaperiaatteet ja menettelyt mukaan luettuina tietosuojaperiaatteet sekä konsernin sisäistä tietojenvaihtoa koskevat toimintaperiaatteet ja menettelyt rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että konsernin sisäinen tietojenvaihto on sallittua. Kun ilmoitusvelvollisella on sivuliikkeitä tai enemmistöomisteisia tytäryhtiöitä sellaisissa kolmansissa maissa, joissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevat vähimmäisvaatimukset ovat lievempiä kuin kyseisessä valtiossa, näiden sivuliikkeiden ja tytäryhtiöiden on noudatettava kyseisen jäsenvaltion vaatimuksia siinä määrin kuin kolmannen maan lainsäädäntö sen sallii (45 artiklan 1, 3 ja 8 kohta).

Euroopan rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomaiset laativat luonnokset teknisiksi standardeiksi, joissa yksilöidään minkä tyyppisiä lisätoimenpiteitä ilmoitusvelvollisen on toteutettava, jos kolmannen maan lainsäädäntö ei salli 45 artiklan 1 ja 3 kohdassa edellytettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa. Komissiolle siirretään valta hyväksyä nämä tekniset standardit (45 artiklan 6 ja 7 kohta).

Direktiivissä edellytetään myös, että ilmoitusvelvollisen työntekijät osallistuvat jatkuvaan erityiskoulutukseen, joka auttaa heitä tunnistamaan rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen mahdollisesti liittyvät toimet ja joissa heitä ohjeistetaan, miten tällaisissa tilanteissa on toimittava (46 artikla).

Valvonta

Jäsenvaltioiden on säädettävä, että valuutanvaihtotoimistoilla, sekinlunastustoimistoilla sekä trusti- tai yrityspalvelujen tarjoajilla on oltava toimilupa tai niiden on rekisteröidyttävä. Rahapelipalvelujen tarjoajien on oltava säänneltyjä. Lisäksi toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava, että edellä mainittujen yhteisöjen johtotehtävissä olevat henkilöt sekä tosiasialliset omistajat ja edunsaajat ovat luotettavia ja sopivia. Tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojien, notaarien, muiden itsenäisten lakimiesammatin harjoittajien sekä kiinteistönvälittäjien osalta direktiivissä edellytetään, että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat tarvittavia toimenpiteitä, joilla estetään asian kannalta merkityksellisillä aloilla rikoksista tuomitut tai näiden rikoskumppaneita toimimasta kyseisissä ilmoitusvelvollisissa johtotehtävissä tai olemasta niiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia (47 artikla).

Toimivaltaisten viranomaisten on valvottava tehokkaasti direktiivin noudattamista ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen noudattamisen varmistamiseksi. Toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava riittävät valtuudet sekä resurssit tehtäviensä hoitamiseen. Luotto- ja finanssilaitosten sekä rahapelipalvelujen tarjoajien osalta toimivaltaisella viranomaisella on oltava laajemmat valtuudet. Tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojien, notaarien, muiden itsenäisten lakimiesammatin harjoittajien sekä kiinteistönvälittäjien osalta jäsenvaltiot voivat sallia, että itsesääntelyelimet suorittavat nämä edellä mainitut tehtävät (48 artiklan 1—3 ja 9 kohta).

Toimivaltaisten viranomaisten on valvonnassa sovellettava riskiperusteista lähestymistapaa. Euroopan rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomaiset antavat viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 toimivaltaisille viranomaisille ohjeet valvontaa koskevan riskiperusteisen lähestymistavan ominaisuuksista sekä niistä toimista, jotka on otettava huomioon toteutettaessa riskiperusteista valvontaa (48 artiklan 6 ja 10 kohta).

Yhteistyö

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että päätöksentekijöillä, rahanpesun selvittelykeskuksilla, valvojilla ja muilla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan osallistuvilla toimivaltaisilla viranomaisilla on tehokkaat mekanismit, jotta ne voivat tehdä yhteistyötä sekä koordinoita kansallisesti toimintaperiaatteiden ja toiminnan kehittämistä ja toteuttamista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi (49 artikla).

Toimivaltaisten viranomaisten on toimitettava Euroopan valvontaviranomaisille kaikki tiedot, joita nämä tarvitsevat direktiivin mukaisten tehtävien hoitamiseen (50 artikla).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset rahanpesun selvittelykeskukset tekevät mahdollisimman laajaa keskinäistä yhteistyötä. Rahanpesun selvittelykeskusten on vaihdettava kaikkia tietoja, joilla voi olla merkitystä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen ja siihen osallistuvaan henkilöön liittyvien tietojen käsittelyssä tai analysoimisessa. Kun rahanpesun selvittelykeskus vastaa toisen rahanpesun selvittelykeskuksen esittämään tietopyyntöön, sen on käytettävä tietojen saamiseksi ja analysoimiseksi kaikkia käytettävissä olevia valtuuksiaan, joita sillä tavallisesti olisi kansallisessa tilanteessa (52 ja 53 artikla).

Seuraamukset

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ilmoitusvelvolliset voidaan saattaa vastuuseen direktiivin täytäntöönpanon vuoksi annettujen kansallisten säännösten rikkomisesta. Määrättävien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia (58 artikla 1 kohta).

Jäsenvaltioiden on vahvistettava hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännöt ja varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset voivat määrätä tällaisia seuraamuksia ja toimenpiteitä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin päättää, että ne eivät säädä hallinnollisia seuraamuksia koskevia säännöksiä sellaisten rikkomisten osalta, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia kansallisen lainsäädännön nojalla (58 artikla 2 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilön velvoitteita koskevien rikkomusten osalta seuraamuksia voidaan soveltaa ylimmän hallintoelimen jäseniin ja muihin luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikkomisesta (58 artikla 3 kohta).

Keskeisimmät vaatimukset, joiden vakavasta, toistuvasta ja järjestelmällisestä rikkomisesta voidaan määrätä hallinnollinen seuraamus, ovat asiakkaan tuntemisvelvollisuus (10—24 artikla), epäilyttävistä liiketoimista ilmoittaminen (33—35 artikla), tietojen säilyttäminen (40 artikla) sekä sisäiset tarkastukset (45 ja 46 artikla).

Näihin hallinnollisiin seuraamuksiin tulee kuulua muun muassa julkinen lausuma, joka yksilöi tekijän sekä rikkomisen luonteen, määräys lopettaa rikkomista tarkoittava menettely, toimiluvan peruminen tai keskeyttäminen, väliaikainen kieltö, jolla johtotehtävissä toimivaa henkilöä tai muuta rikkomisesta vastuussa olevaa luonnollista henkilöä kielletään hoitamasta johtotehtäviä ilmoitusvelvollisessa sekä hallinnolliset taloudelliset seuraamukset. Taloudellisten seu-

HE 228/2016 vp

raamusten on oltava määrältään vähintään kaksinkertaiset rikkomisesta saatuun hyötyyn nähden, jos hyöty on määriteltävissä, tai vähintään 1 000 000 euroa. Jos asianomainen ilmoitusvelvollinen on luotto- tai finanssilaitos, seuraamusten tulee kuitenkin olla oikeushenkilöiden osalta vähintään 5 000 000 euroa tai 10 prosenttia vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta edellisestä tilikautena ja luonnollisten henkilöiden osalta vähintään 5 000 000 euroa (59 artikla).

Hallinnollisista seuraamuksista päätettäessä on otettava huomioon kaikki merkitykselliset olosuhteet, kuten rikkomisen vakavuus, kesto ja siitä saatu hyöty, vastuussa olevan henkilön vastuun aste ja varallisuus, tämän halukkuus tehdä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa ja aiemmat rikkomiset sekä kolmansille osapuolille aiheutetut tappiot, jos ne ovat määriteltävissä (60 artikla 4 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen rikkomisista, jotka sen hyödyksi itsenäisesti tai osana oikeushenkilön organisaatiota toimien on toteuttanut kuka tahansa johtavassa asemassa oleva henkilö. Tällainen johtava asema perustuu joko oikeuteen edustaa oikeushenkilöä, valtuuteen tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai valtuuteen käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä. Oikeushenkilö on saatettava vastuuseen myös, jos johtavassa asemassa olevan henkilön harjoittaman valvonnan tai käyttämän määräysvallan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on voinut toteuttaa rikkomiset oikeushenkilön hyödyksi (60 artikla 5 ja 6 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset luovat tehokkaat ja luotettavat mekanismit, joilla kannustetaan ilmoittamaan mahdollisista rikkomuksista. Ilmoitusvelvollisilla on lisäksi oltava käytössään asianmukaiset ja oikeasuhteiset menettelyt työntekijöitään ja vastaavassa asemassa olevia henkilöitä varten, jotta nämä voivat ilmoittaa rikkomisista sisäisesti riippumattoman ja nimettömän kanavan kautta (61 artikla).

Maksajan tiedot -asetus

Maksajan tiedot -asetusta sovelletaan 26 päivästä kesäkuuta 2017 ja se on Suomessa sellaisenaan sovellettavaa oikeutta. Asetuksella kumotaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1781/2006 maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana.

Rahanpesunvastaisen toimintaryhmän puitteissa tehtävällä kansainvälisellä yhteistyöllä ja FATF:n suositusten maailmanlaajuisella täytäntöönpanolla pyritään estämään varojen siirron yhteydessä tapahtuva rahanpesu ja terrorismin rahoitus. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että koko unionin alueella pannaan täytäntöön yhtenäisellä tavalla FATF:n 16 päivänä helmikuuta 2012 hyväksymät rahanpesun sekä terrorismin ja joukkotuhoaseiden leviämisen rahoittamisen torjuntaa koskevat kansainväliset normit ja erityisesti FATF:n suositus 16 sähköisistä rahalähetyksistä sekä sen täytäntöönpanoa koskeva tarkistettu tulkintaohje.

Asetuksessa vahvistetaan säännökset maksajaa ja maksunsaajia koskevista tiedoista, jotka on toimitettava missä tahansa valuutassa tehtävien varainsiirtojen mukana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten (1 artikla). Asetusta sovelletaan varainsiirtoihin, jotka unioniin sijoittautunut maksupalveluntarjoaja tai välittäjänä toimiva maksupalveluntarjoaja lähettää tai vastaanottaa. Asetusta sovelletaan myös maksukortteihin, sähköisen rahan välineisiin, matkapuhelimiin sekä muihin digitaalisiin ja tietoteknisiin laitteisiin, joiden käytöstä maksetaan etu- tai jälkikäteen ja joilla on samanlaiset ominaisuudet, silloin kun niitä käytetään kahden henkilön väliseen varainsiirtoon (2 artiklan 1 ja 3 kohta).

Asetuksen 2 artiklan 4 kohdassa säädetään soveltamisalan poikkeuksista. Asetusta ei esimerkiksi sovelleta varainsiirtoihin, joissa maksaja nostaa käteistä omalta maksutililtään tai joissa

viranomaiselle siirretään varoja verojen, sakkojen tai muiden maksujen maksamista varten. Myös sellaiset varainsiirrot, joissa sekä maksaja että maksunsaaja ovat omaan lukuunsa toimivia maksupalveluntarjoajia tai jotka toteutetaan muunnetuilla sekeillä, rajautuvat asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Jäsenvaltiot voivat lisäksi päättää olla soveltamatta asetusta alueellaan tapahtuviin varainsiirtoihin, jotka tapahtuvat maksunsaajan maksutilille maksujen suorittamiseksi yksinomaan tavaroiden luovutuksista tai palvelujen suorituksista. Edellytyksenä on lisäksi, että maksunsaajan maksupalveluntarjoajaan sovelletaan neljättä rahanpesudirektiiviä, maksunsaajan maksupalveluntarjoaja pystyy yksilöllisellä tapahtumatunnuksella jäljittämään varainsiirron henkilöltä, jolla on sopimus maksunsaajan kanssa tavaroiden luovuttamisesta tai palvelujen suorittamisesta, ja varainsiirto on enintään 1 000 euroa (2 artiklan 5 kohta).

Maksajan maksupalveluntarjoajan velvollisuudet

Asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään maksajaa koskevista tiedoista, jotka on toimitettava varainsiirtojen mukana. Näitä tietoja ovat maksajan nimi, tilinumero sekä osoite, virallisen henkilöasiakirjan numero, asiakasnumero tai syntymäaika ja -paikka. Maksajaa koskevien tietojen lisäksi varainsiirtojen mukaan on liitettävä myös tiedot maksunsaajan nimestä ja tilinumerosta. Jos kyseessä ei ole maksutililtä tai -tilille tehtävä varainsiirto, siirron mukana on tilinumeron sijasta toimitettava yksilöllinen tapahtumatunnus (4 artiklan 2 ja 3 kohta).

Maksajan maksupalveluntarjoajan on ennen varojen siirtämistä todennettava maksajaa koskevien tietojen oikeellisuus. Tämän todentamisen katsotaan tulleen suoritetuksi, kun maksajan henkilöllisyys on todennettu neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan mukaisesti ja tällä todentamisella saadut tiedot on tallennettu tai kun maksajaan sovelletaan kyseisen direktiivin 14 artiklan 5 kohtaa (4 artiklan 4 ja 5 kohta). Maksajan henkilöllisyyttä ei kuitenkaan tarvitse todentaa, jos kyse on enintään 1 000 euron suuruisesta varainsiirrosta, paitsi silloin, kun maksupalveluntarjoaja on vastaanottanut varat käteisellä tai anonyyminä sähköisenä rahana tai kun maksupalveluntarjoajalla on perusteltu syy epäillä rahanpesua tai terrorismin rahoitusta (5 artiklan 3 kohta ja 6 artiklan 2 kohta).

Niissä tapauksissa, joissa kaikki maksuketjuun osallistuvat maksupalveluntarjoajat ovat sijoittautuneet unioniin, on kuitenkin riittävää, että varainsiirron mukana toimitetaan pelkästään tiedot maksajan ja maksunsaajan tilinumeroista tai yksilöllisestä tapahtumatunnuksesta. Asetuksessa säädetään kuitenkin maksajan maksupalveluntarjoajan tiedonantovelvollisuudesta maksunsaajan maksupalveluntarjoajan tai välittäjänä toimivan maksupalveluntarjoajan esittämän tietopyynnön perusteella (5 artiklan 1 ja 2 kohta).

Jos maksunsaajan maksupalveluntarjoaja on sijoittautunut unionin ulkopuolelle, enintään 1000 euron suuruisen varainsiirtojen kohdalla on riittävää, että varainsiirron mukana toimitetaan maksajan ja maksunsaajan nimet sekä näiden tilinumerot taikka yksilöllinen tapahtumatunnus. Asetuksessa säädetään myös poikkeuksesta varainsiirron mukana toimitettaviin maksajaa koskeviin tietoihin silloin, kun kyse on yhden maksajan suorittamasta eräsiirrosta, jossa maksunsaajien maksupalveluntarjoajat ovat sijoittautuneet unionin ulkopuolelle (6 artiklan 1 ja 2 kohta).

Maksunsaajan maksupalveluntarjoajan velvollisuudet

Maksunsaajan maksupalveluntarjoajan on otettava käyttöön tehokkaat menettelyt, joiden avulla se havaitsee, puuttuvatko asetuksessa edellytetyt maksajaa tai maksunsaajaa koskevat tiedot varainsiirroista. Kun kyse on yli 1 000 euron varainsiirroista, maksupalveluntarjoajan on en-

nen maksunsaajan maksutilin hyvittämistä tai varojen asettamista maksunsaajan käyttöön todennettava maksunsaajaa koskevien tietojen oikeellisuus todentamalla maksunsaajan henkilöllisyys. Enintään 1 000 euron suuruisissa varainsiirroissa maksunsaajaa koskevien tietojen oikeellisuus on todennettava ainoastaan, jos maksupalveluntarjoaja maksaa varat käteisenä tai anonyyminä sähköisenä rahana tai jos maksupalveluntarjoajalla on perusteltu syy epäillä rahanpesua tai terrorismin rahoitusta (7 artikla).

Maksupalveluntarjoajan on lisäksi otettava käyttöön tehokkaat riskiperusteiset menettelyt, joiden avulla määritetään, voidaanko maksajaa tai maksunsaajaa koskevien tietojen osalta puutteellinen varainsiirto toteuttaa vai onko se evättävä tai keskeytettävä. Lisäksi menettelyn avulla on toteutettava aiheelliset jatkotoimet. Jos maksupalveluntarjoaja havaitsee varainsiirtoa vastaanottaessaan, että maksajaa tai maksunsaajaa koskevat tiedot puuttuvat tai ne ovat puutteellisia, tämän on evättävä siirto tai pyydyttävä vaaditut tiedot maksajasta ja maksunsaajasta riskialttiuden perusteella ennen maksunsaajan maksutilin hyvittämistä tai varojen asettamista maksunsaajan käyttöön taikka tämän jälkeen (8 artiklan 1 kohta).

Maksunsaajan maksupalveluntarjoajan on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle tietojen toimittamatta jättämisestä sekä toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt sellaista maksupalveluntarjoajaa kohtaan, joka toistuvasti jättää toimittamatta vaadittuja tietoja. Näihin toimenpiteisiin voi alussa kuulua varoituksen antaminen ja määräaikojen asettamisen ennen kuin maksunsaajan maksupalveluntarjoaja epäilee kyseisen maksupalveluntarjoajan myöhemmät varainsiirrot rajoittava liikesuhdetta tai lopettaa liikesuhteen kokonaan (8 artiklan 2 kohta).

Maksupalveluntarjoajan on otettava huomioon varainsiirron mukana toimitettavien tietojen puuttuminen tai puutteellisuus arvioidessaan, onko varainsiirto tai siihen liittyvä liiketoimi epäilyttävä ja onko siitä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle (9 artikla).

Välittäjänä toimivien maksupalveluntarjoajien velvollisuudet

Välittäjänä toimivien maksupalveluntarjoajien on varmistettava, että kaikki varainsiirron mukana saadut maksajaa ja maksunsaajaa koskevat tiedot säilytetään siirron mukana. Välittäjänä toimivan maksupalveluntarjoajan on lisäksi otettava käyttöön tehokkaat menettelyt, joiden avulla se havaitsee maksajaa tai maksunsaajaa koskevien tietojen puuttumisen (10 ja 11 artikla). Lisäksi asetuksessa säädetään vastaavista velvoitteista välittäjinä toimivien maksupalveluntarjoajien osalta kuin mitä 8 ja 9 artiklassa on säädetty maksunsaajan maksupalveluntarjoajista (12 ja 13 artikla).

Tietosuoja ja tietojen säilyttäminen

Asetuksen mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietodirektiiviä. Ilmoitusvelvolliset saavat käsitellä henkilötietoja asetuksen perusteella ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi (15 artikla).

Maksajan ja maksunsaajan maksupalveluntarjoajien on säilytettävä asetuksen 4—7 artiklassa tarkoitetut tiedot viiden vuoden ajan, jonka jälkeen tiedot on poistettava, jollei kansallisessa lainsäädännössä muuta säädetä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia säilyttämisen jatkamisen tai vaatia sitä vasta sitten, kun säilyttämisen jatkamisen tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta on suoritettu perusteellinen arvio ja kun säilyttämisen katsotaan olevan perusteltua rahanpesun tai terrorismin estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Säilyttämisen jatkaminen ei saa kestää kauempaa kuin viisi vuotta (16 artikla).

Seuraamukset ja valvonta

Jäsenvaltioiden on vahvistettava asetuksen rikkomisesta määrättäviä hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännöt sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia sekä johdonmukaisia neljännen rahanpesudirektiivin nojalla vahvistettujen seuraamusten kanssa. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin päättää, että ne eivät säädi hallinnollisia seuraamuksista sellaisten rikkomisten osalta, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia (17 artiklan 1 kohta).

Seuraamuksia on voitava soveltaa myös ylimmän hallintoelimen jäseniin ja kaikkiin muihin rikkomisesta vastuussa oleviin luonnollisiin henkilöihin, jos asetuksen maksupalveluntarjoajia koskevia velvoitteita rikotaan. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen rikkomisista, jotka sen hyödyksi itsenäisesti tai osana oikeushenkilön organisaatiota toimien on toteuttanut johtavassa asemassa oleva henkilö. Oikeushenkilö on saatettava vastuuseen myös, jos edellä tarkoitettua johtavassa asemassa olevan henkilön harjoittaman valvonnan tai käyttämän määräysvallan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on voinut toteuttaa rikkomiset oikeushenkilön hyödyksi (17 artiklan 2, 5 ja 6 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädettyjä seuraamuksia sovelletaan ainakin silloin, kun maksupalveluntarjoaja jättää toistuvasti tai järjestelmällisesti pois maksajaa tai maksusaajaa koskevia tietoja tai kun tämä toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyö tietojen säilyttämistä koskevat velvollisuutensa. Samoin seuraamuksia on sovellettava, kun maksupalveluntarjoaja ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä tai kun välittäjä toimiva maksupalveluntarjoaja laiminlyö vakavasti 11 tai 12 artiklan noudattamisen (18 artikla).

Toimivaltaisten viranomaisen on julkistettava seuraamus ilman aiheutonta viivytystä, mukaan lukien tiedot rikkomisen tyypistä ja luonteesta sekä rikkomisesta vastuussa olevien henkilöiden nimistä, jos nimien julkaiseminen on tarpeellista ja oikeasuhtaista (19 artikla).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset valvovat tehokkaasti asetuksen noudattamista sekä toteuttavat aiheellisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan asetuksen noudattaminen. Jäsenvaltioiden on myös luotava tehokkaat mekanismit, joilla kannustetaan ilmoittamaan toimivaltaisille viranomaisille asetuksen rikkomisista. Myös maksupalveluntarjoajien on yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa otettava käyttöön asiamukaiset ja oikeasuhteiset sisäiset menettelyt työntekijöitään ja vastaavassa asemassa olevia henkilöitä varten, jotta nämä voivat ilmoittaa rikkomisista (21 ja 22 artikla).

Poikkeukset ja ohjeet

Komissio voi antaa jäsenvaltiolle luvan tehdä kolmannen maan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksessa määritetyn Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen alueellisen soveltamisalan ulkopuolella olevan alueen kanssa sopimuksia, joissa myönnetään poikkeuksia asetuksen soveltamista, jotta kyseisen maan tai alueen ja asianomaisen jäsenvaltion välisiä varainsiirtoja voidaan käsitellä jäsenvaltion sisäisinä varainsiirtoina. Tarkemmista edellytyksistä tällaisen luvan myöntämiselle säädetään asetuksen 24 artiklassa.

Euroopan valvontaviranomaiset antavat toimivaltaisille viranomaisille ja maksupalveluntarjoajille viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 ohjeet toimenpiteistä, joita asetuksen mukaisesti on toteutettava.

Toinen maksupalveludirektiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 25 päivänä marraskuuta 2015 direktiivin (2015/2366) maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 2002/65/EY, 2009/110/EY ja 2013/36/EU ja asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/64/EY kumoamisesta, jäljempänä *toinen maksupalveludirektiivi*. Jäsenvaltioiden on hyväksyttävä ja julkaistava toisen maksupalveludirektiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet viimeistään 13 päivänä tammikuuta 2018. Direktiiviä on myös sovellettava mainitusta päivästä alkaen.

Direktiivillä kumotaan voimassa oleva Euroopan parlamentin ja neuvoston 13 päivänä marraskuuta 2007 antama direktiivi 2007/64/EY maksupalveluista sisämarkkinoilla, jäljempänä *ensimmäinen maksupalveludirektiivi*. Ensimmäinen maksupalveludirektiivi pantiin Suomessa täytäntöön maksulaitoslailla (297/2010) ja maksupalvelulailla (290/2010).

Direktiivin tavoitteena on ajantasaistaa ja täydentää nykyistä maksupalveluita koskevaa direktiivikehitystä lisäämällä kilpailua ja innovatiivisuutta edistäviä säännöksiä. Toisessa maksupalveludirektiivissä laajennetaan sääntelyn soveltamisalaa nykyisestä. Soveltamisalaa laajennetaan EU-alueen sisäisistä maksuista maksupalveluntarjoajien tiedonantovelvollisuuksien ja arvokirjauksien osalta kolmansista maista tuleviin ja kolmansiin maihin lähteviin maksuihin. Maksupalveluntarjoajien tiedonantovelvollisuudet ulotetaan europohjaisista maksuista myös muihin valuuttoihin. Lisäksi tiedonantovelvollisuuksia koskevaa sääntelyä tehostetaan.

Toiseen maksupalveludirektiiviin sisältyvistä uusista säännöksistä merkittävä osa liittyy niin kutsuttujen kolmansien osapuolien maksupalveluntarjoajiin. Kolmansien osapuolien maksupalveluntarjoajilla ei ole varsinaisia omia maksutilejä, vaan ne luovat asiakkailleen yhteyksiä varsinaisiin maksutilejä ylläpitäviin maksu-, e-raha- tai luottolaitoksiin saldotietojen yhdistämiseksi tai maksujen lähettämiseksi. Direktiivin mukaan toimiminen kolmantena osapuolena maksupalveluketjussa vaatii jatkossa maksulaitoksen toimiluvan. Kolmantena osapuolena toimivat maksupalveluntarjoajat saavat oikeuden lähettää maksajien puolesta maksuja maksutiliä pitävälle palveluntarjoajalle ja yhdistää maksutilejä pitävien palveluntarjoajien saldo- ja muita tietoja.

Asiakkaansuojaa parannetaan tiukentamalla sääntelyä verkkopankkien turvallisuusratkaisuihin ja verkkopankkimaksuja hyödyntävien kolmansien osapuolten palveluista.

Perusmaksutilidirektiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät 23 päivänä heinäkuuta 2014 direktiivin 2014/92/EU maksutileihin liittyvien maksujen vertailukelpoisuudesta, maksutilien siirtämisestä ja mahdollisuudesta käyttää perusmaksutilejä, jäljempänä *perusmaksutilidirektiivi*. Direktiivi tulee panna kansallisesti täytäntöön ennen 18 päivää syyskuuta 2016.

Direktiivi yhtenäistää maksupalvelujen termistöä, edistää maksupalveluhintojen vertailtavuutta, helpottaa maksupalvelujen siirrettävyyttä maksupalveluntarjoajalta toiselle sekä parantaa kuluttajien mahdollisuuksia avata perusmaksutilejä. Direktiivin tarkoituksena on lisätä kilpailua markkinoilla parantamalla palvelujen saatavuutta ja alentamalla kuluttajien kustannuksia.

Perusmaksutilidirektiivin 16 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että unionissa laillisesti asuvilla kuluttajilla, myös kuluttajilla, joilla ei ole pysyvää osoitetta, turvapaikanhakijoilla sekä kuluttajilla, joille ei ole myönnetty oleskelulupaa mutta joiden poistaminen maasta on oikeudellisten tai tosiasiallisten syiden vuoksi mahdotonta, on oikeus avata

HE 228/2016 vp

jäsenvaltion alueella sijaitsevan luottolaitoksen ylläpitämä perusmaksutili ja oikeus käyttää tällaista tiliä. Tätä oikeutta on sovellettava kuluttajan asuinpaikasta riippumatta. Mainitun artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että luottolaitokset hylkäävät perusmaksutilihakemuksen, jos tällaisen tilin avaaminen merkitsisi kolmannessa rahanpesudirektiivissä säädettyjen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien säännösten rikkomista.

Perusmaksutilidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä arvioidaan myös edellytyksiä avata turvapaikanhakijalle tili suhteessa rahanpesulakiin. Eduskunta on hyväksynyt lait henkilökorttilain muuttamiseksi. Uusissa säännöksissä säädetään aiempaa tarkemmin hakijan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta henkilökorttia haettaessa. Jatkossa ulkomaalaisen henkilökortti voidaan myöntää kaikille oleskeluluvan ja kotikunnan saaneille ulkomaalaisille, joiden tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään (EV 88/2016 vp - HE 41/2016 vp).

Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 15 päivänä toukokuuta 2014 direktiivin 2014/65/EU rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta, jäljempänä *rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi*. Direktiivi tulee saattaa kansallisesti voimaan viimeistään 3 päivänä heinäkuuta 2016 ja sitä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2017 alkaen. Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen valmistelemaan niin sanotun II-tason sääntelyn valmistelu on kuitenkin viivästynyt. Tästä syystä komissio on antanut lainsäädäntöehdotuksen, jolla direktiivin voimaantuloa siirretään 3 päivä tammikuuta 2018 saakka.

Direktiivin tavoitteena on parantaa sijoittajansuojaa ja lisätä rahoitusmarkkinoiden tehokkuutta, läpinäkyvyyttä ja vakautta kaikkien rahoitusvälineiden osalta. Tarkoituksena on myös ohjata mahdollisimman suuri osa kaupasta järjestäytyneille markkinapaikoille OTC-kaupankäynnin sijaan. Direktiivi sisältää yhtenäistetyt säännökset, jotka koskevat toimilupaa liiketoiminnan harjoittamiseksi, huomattavien omistusosuuksien hankkimista, sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden käyttöä, sijoituspalveluyritysten toimintaedellytyksiä sijoittajansuojan varmistamiseksi, valvontaviranomaisten toimivaltuuksia sekä seuraamusten määräämistä koskevaa järjestelmää. Direktiivi sisältää algoritmista kaupankäyntiä ja uusia järjestäytyneitä kaupankäyntijärjestelmiä koskevat säännökset sekä täsmentää monenkeskisiä kaupankäyntijärjestelmiä. Lisäksi sijoituspalveluyritysten hallintoelimiä ja niissä toimivia henkilöitä koskevia vaatimuksia täsmennetään.

EU:n tietosuojalainsäädännön uudistus

EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö annettiin 27.4.2016. Lainsäädännön tavoitteena on luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys. Lisäksi lainsäädännön tavoitteena on parantaa luottamusta online-palveluihin ja näin edistää EU:n digitaalista sisämarkkinoiden kehittämistä.

Keskeisinä tavoitteina on yksilön oikeuksien ja sisämarkkinaulottuvuuden lujittaminen, rikosasioissa tehtävää poliisi- ja oikeudellista yhteistyötä koskevien tietosuojasäännösten tarkistaminen, tietosuojan globaalin ulottuvuuden huomioon ottaminen ja tietosuojasäännösten täytäntöönpanon valvonnan tehostaminen institutionaalisia järjestelyjä lujittamalla.

Uusi lainsäädäntö sisältää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liik-

kuvuudesta (*yleinen tietosuojasetus*), ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (*tietosuojadirektiivi*). Yleisellä tietosuojasetuksella kumotaan henkilötietodirektiivi 95/46/EY ja tietosuojadirektiivillä kumotaan neuvoston puitepäätös 2008/977/YOS (*tietosuojapuitepäätös*). Yleistä tietosuojasetusta sovelletaan 25.4.2018 alkaen. Tietosuojadirektiivin kansallisen täytäntöönpanon määräaika on 6.5.2018.

Uusi tietosuojalainsäädäntö sisältää eräiltä osin aiempaa tarkempia säännöksiä muun muassa rekisteröidyn oikeuksista ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta, kolmansia maita koskevista tietosuojan tasoa koskevista vaatimuksista sekä rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijöiden velvoitteista sekä hallinnollisista seuraamuksista, joita voitaisiin määrätä eräiden asetuksen mukaisten velvoitteiden rikkomisesta. Rahanpesulaissa tarkoitettujen henkilörekisterien rekisterinpitäjien tulisi uuden lainsäädännön nojalla myös nimetä tietosuojavastaava. Uudessa tietosuojalainsäädännössä säädetään myös entiseen tapaan henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista, mukaan lukien henkilötietojen käsittelyn välttämättömyys ja käyttötarkoitussidonnaisuus. Henkilötietoja voidaan pääsääntöisesti käsitellä alkuperäisen henkilötietojen käsittelytarkoituksen kanssa yhteensopivaan tarkoitukseen. Rahanpesudirektiiviä ja vastaavasti rahanpesulakia joudutaan sen sisältämien viittausten osalta muuttamaan tietosuojalainsäädännön voimaantulon myötä.

Yleisen tietosuojasetuksen 23 artiklan 1 kohdan perusteella rekisterinpitäjään tai henkilötietojen käsittelijään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa eräitä asetuksessa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, säädettyjen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata muun muassa rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu tai tällaisten uhkien ehkäisy, sekä valvonta-, tarkastus- tai sääntelytehtävä, joka satunnaisestikin liittyy julkisen vallan käyttöön tällaisissa näissä tapauksissa. Rajoitukset ovat mahdollisia erityisesti eräisiin rekisteröidyn oikeuksiin. Neljäs rahanpesudirektiivi sisältää voimassa olevaan direktiiviin verrattuna eräitä henkilötietojen käsittelyä koskevia täsmennyksiä. Näitä ovat erityisesti yksityiskohtaisemmat säännökset rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta. Direktiivissä on otettu huomioon tarve löytää tasapaino rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisten luotettavien järjestelmien ja valvontaan ja ennaltaehkäisemiseen käytettyjen toimenpiteiden, ja tietosuojavaatimusten ja rekisteröidyn henkilön oikeuksien välillä. Neljännen rahanpesudirektiivin säännökset rekisteröidyn oikeuksista vastaavat sitä lähestymistapaa, joka sisältyy jo voimassa olevaan henkilötietojen käsittelyä koskevaan EU:n ja kansalliseen lainsäädäntöön, jonka mukaan rekisteröidyn oikeuksia voidaan rajoittaa muun muassa, jos rekisteröidyn pääsy tietoihin voisi haitata rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä. Näiden rajoitusten tulee kuitenkin ihmisoikeus- ja perusoikeusnäkökulmista mukaisesti olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Neljännen rahanpesudirektiivin mukaan siinä tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettua henkilötietodirektiiviä siten kuin se on pantu kansallisesti täytäntöön. Direktiivi ei kuitenkaan rajoita rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaa, mukaan lukien tietosuojapuitepäätös.

Rahanpesudirektiivi on siten unionin oikeuteen sisältyvä erityissäädös, jolla voidaan säätää poikkeuksia yleisiin henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin. Yleisiä säännöksiä sovelletaan siltä osin kuin rahanpesudirektiiviin ei sisälly asiasta tarkempia säännöksiä. Henkilö-

tietodirektiivi sisältää muun muassa henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet, kuten tarkoitussidonnaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset, sekä rekisteröidyn oikeuksia, rekisterinpitäjän velvoitteita ja tietoturvallisuutta koskevat säännökset. Rahanpesudirektiivin henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset liittyvät asiakkaan tuntemistietojen käsittelyyn, tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen säilyttämiseen, epäilyttäviä liiketoimia koskevien henkilötietojen käsittelyyn ilmoitusvelvollisen rekisterissä ja rahanpesun selvittelykeskuksen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn, mukaan lukien niiden tallentaminen niin sanottuun rahanpesurekisteriin sekä tietojen luovuttaminen ja vastaanottaminen. Yleinen tietosuojasetus korostaa voimassa oleva lainsäädäntöä voimakkaammin rekisterinpitäjän vastuuta henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta ja näiden henkilötietojen täsmällisyydestä, millä on merkitystä myös henkilötietojen luovutustilanteissa. Tietosuojasetuksen mukaan rekisterinpitäjän olisi myös viipymättä oikaistava virheelliset henkilötiedot. Vastaava vaatimus sisältyy myös voimassa olevaan henkilötietolakiin. Riippuen siitä, millä tavalla tietosuojasetuksen hallinnollisia seuraamuksia koskevat velvoitteet on tarkoitettu sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön, ne voisivat aiheuttaa rajanvetotilanteita 1. lakiehdotuksen hallinnollisia seuraamuksia koskevien säännösten täytäntöönpanon osalta siltä osin kuin on kyse henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä laiminlyönneistä. Tämä koskisi erityisesti ilmoitusvelvollisia, joilla voidaan määrätä rikemaksu tai seuraamusmaksu asiakkaan tunnistamisvelvoitteiden laiminlyönnistä.

Ottaen huomioon, että EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö on jo annettu ja sen täytäntöönpano on meneillään, sen aiheuttamat välittömät säännösten tarkistustarpeet ja sen suhde henkilötietojen käsittelyä koskevaan erityislainsäädäntöön on pyritty huomioimaan esityksessä. Tarkemmat vaikutukset viranomaisten ja yritysten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn arvioidaan kuitenkin erikseen tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon yhteydessä.

2.3 Nykytilan arviointi

FATF:n suositukseen perustuvan neljännen rahanpesudirektiivin voimaan saattaminen edellyttää merkittäviä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskeva lainsäädäntö ei vastaa kaikilta osin FATF:n uusia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan suosituksia. Kansallista lainsäädäntöä on tarkistettu FATF:n vuonna 2007 suorittaman maatarkastuksen jälkeen, mutta kaikkia FATF:n viimeisimmässä seurantaraportissa (vuodelta 2013) esiin tuomia toimenpidesuosituksia ei ole toteutettu, vaan niiden harkinta on jätetty lainsäädännön uudistamisen yhteyteen.

Neljännen rahanpesudirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa on syytä ottaa huomioon sen luonne niin sanottuna minimiharmonisaatiidirektiivinä. Direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi antaa ja pitää voimassa direktiivin soveltamisalalla tiukempia säännöksiä unionin oikeuden rajoissa. Tämä on perusteltua ottaa huomioon erityisesti arvioitaessa rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvia ilmoitusvelvollisia. Direktiivissä painotetaan aiempaa voimakkaammin riskiperusteista lähestymistapa, joka kattaa sekä valvontaviranomaisten että ilmoitusvelvollisten toiminnan. Vaikka rahanpesulaissa tunnistetaan jo nyt riskiperusteinen lähestymistapa, kansallista lainsäädäntöä valmisteltaessa on perusteltua arvioida, onko lakisäateisille soveltamisalan poikkeuksille tai muille kevyemmille velvoitteille sijaa.

Direktiivi velvoittaa jäsenvaltiot laatimaan kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ei ole säädetty kansallisen riskiarvion laatimisesta. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa on kuitenkin otettu huomioon FATF:n suosituksen 1 vaatimukset, jotka pääosin vastaavat direktiivissä asetettavia velvoitteita. Tutkimukseen osallistuneet toimivaltaiset viranomaiset ovat arvioineet oman toimialansa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Myös ilmoitusvelvollisten on tullut arvioida riskejä, mutta

direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä ilmoitusvelvollisen riskiarvion merkitys kasvaa ottaen huomioon myös viranomaisille direktiivissä säädetyt seuraamusvaltuudet.

Suomessa toimivat yritykset pitävät itse hallussaan omistajiaan ja tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja eikä ajantasaisia tietoja näistä ole saatavissa rekistereistä kuin osittain. Direktiivissä edellytetään, että yhteisöillä on riittävät, tarkat ja ajantasaiset tiedot direktiivissä tarkoitetuista tosiasiallisista omistajista ja edunsaajistaan, ja että tiedot säilytetään kansallisesti keskitetyssä rekisterissä. Direktiivin mukaan yritysten ei kuitenkaan tulisi nojautua yksinomaan kansalliseen rekisteriin asiakkaan tuntemisvelvoitteidensa täyttämiseksi. Suomeen on direktiivin velvoitteiden täyttämiseksi perustettava keskitetty rekisteri yritysten omistajista ja tosiasiallisista edunsaajista. Keskitettyä rekisteriä perustettaessa on otettava huomioon, että toimivaltaisilla viranomaisilla ja rahanpesun selvittelykeskuksella tulee olla rekisteriin rajoittamaton pääsy. Direktiivissä ei edellytetä rekisteriltä yleisöjulkisuutta, mutta rahanpesulain mukaisilla ilmoitusvelvollisilla tulisi olla sen tietoihin pääsy asiakkaan tuntemisvelvoitteiden täyttämiseksi. Tietosuojalainsäädännön tavoin rahanpesudirektiivi edellyttää, että kerättävät henkilötiedot ovat riittäviä ja täsmällisiä.

Neljäs rahanpesudirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot huolehtimaan siitä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään tarvittavat toimivaltuudet ja taloudelliset, henkilöstö- ja tekniset resurssit direktiivin nojalla annettujen säännösten valvontaan. Rahanpesulain nojalla toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuudet etukäteiseen ja jälkikäteiseen valvontaan ovat epäyhtenäiset. Lisäksi lain säännösten rikkomisesta määrättävät rikosoikeudelliset ja hallinnolliset seuraamukset eroavat huomattavasti ilmoitusvelvollisittain, ja seuraamusjärjestelmän yhtenäistämistä tulisi arvioida tarkemmin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksellä saatetaan kansallisesti täytäntöön neljäs rahanpesudirektiivi ja maksajan tiedotasetus.

Esityksen ensimmäisenä tavoitteena on, että lainsäädännössä otetaan aiempaa selkeämmin huomioon direktiivin riskiperusteinen lähestymistapa sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten toiminnassa. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi esityksessä ei enää säädettäisi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevista poikkeuksista yhtä laajasti kuin voimassa olevassa rahanpesulaissa. Ilmoitusvelvollisella olisi kuitenkin edelleen mahdollisuus soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tunnistamisen menettelyä riskiperusteisen arvion pohjalta.

Toisena tavoitteena on yhdenmukaistaa viranomaisten toimivaltuuksia ja lisätä viranomaisten välistä yhteistyötä. Nykylainsäädännön puutteet toimivaltuuksissa ovat osittain estäneet tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnan. Toimivaltuuksien yhdenmukaistamisella pyritään myös estämään ennalta sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa osa lainsäädännön soveltamisalan piiriin kuuluvista toimijoista jää valvonnan ulkopuolelle, vaikka toimialaan tai toimintaan liittyy vähäistä suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Esityksellä luodaan myös yhtenäiset valtuudet hallinnollisten seuraamusten määrittämiseksi direktiivin ja asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluville toimivaltaisille viranomaisille.

Esityksen tavoitteena on myös luoda toimiva ja mahdollisimman kustannustehokas kansallinen järjestelmä sen varmistamiseksi, että yritysten omistajista ja tosiasiallisista edunsaajista on olemassa tieto keskitetyssä rekisterissä. Esityksessä on tarkoitus varmistaa, että PRH:lla ja yri-

tyksillä olisi aikaa kerätä rekisteriin tarvittavat tiedot ottaen huomioon myös kaupparekisteriin vaikuttavat vireillä olevat muut lainsäädäntöhankkeet.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten määrääminen

Voimassa olevan rahanpesulain 40 §:ssä säädetään tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, 41 §:ssä rekisteröintirikkomuksesta ja 42 §:ssä rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta. Luottolaitosten vakavaraisuussääntelyn yhteydessä vuonna 2014 täytäntöön pantiin kansallisesti myös säännökset seuraamusmaksun määräämisestä, jos luottolaitos tai sijoituspalveluyritys rikkoo rahanpesulain 6—9 ja 17—21 §:n säännöksiä asiakkaiden tuntemisesta, 10 §:n säännöstä asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä tai 23 ja 24 §:n säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta. Seuraamusmaksun suuruus voi olla enintään 10 prosenttia oikeushenkilön konsernin liikevaihdosta ja luonnollisten henkilöiden osalta enintään viisi miljoonaa euroa. Seuraamusmaksun määrää Finanssivalvonta Finanssivalvonnasta annetun lain 41 §:n nojalla, jos seuraamusmaksu on enintään miljoona euroa ja muutoin markkinaoikeus. Luonnollisten henkilöiden seuraamusvastuu on yhä pääsääntöisesti rikosvastuuta, sillä Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n 3 momentin mukaan seuraamusmaksua ei voida muutoin kuin vähäisissä tapauksissa määrätä luonnolliselle henkilölle teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi.

Seuraamusten määräämisestä ja hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten tasosta säädetään neljännen rahanpesudirektiivin 6 luvun 4 jaksossa. Jäsenvaltioiden on 58 artiklan nojalla varmistettava, että niiden toimivaltaiset viranomaiset voivat määrätä tällaisia seuraamuksia direktiivin täytäntöönpanemiseksi annettujen kansallisten säännösten rikkomisesta. Hallinnollinen seuraamus voidaan määrätä ilmoitusvelvolliselle, joka vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti rikkoo säännöksiä asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuudesta, epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisestä rahanpesun selvittelykeskukselle, tietojen säilyttämisestä tai sisäisestä valvonnasta. Direktiivissä tarkoitettuja hallinnollisia seuraamuksia ovat julkinen varoitus, toiminnan keskeytyspäätös, toimiluvan peruminen tai tilapäinen rajoittaminen, johdon toiminnan rajoittaminen ja hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset. Rahanpesulaissa tarkoitettuina valvojina toimisivat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, PRH, Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja asianajajayhdistys eli Suomen asianajajaliitto. Nämä valvojat ovat Suomen kansallisen lainsäädännön tarkoittamia viranomaisia lukuun ottamatta Suomen Asianajajaliittoa.

Hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen enimmäismäärä vaihtelee direktiivissä sen mukaan, onko kyseessä luotto- tai rahoituslaitos taikka muu ilmoitusvelvollinen. Luotto- ja rahoituslaitokselle rahamääräisen seuraamuksen enimmäismäärä on vähintään viisi miljoonaa euroa tai 10 prosenttia konsernin edellisen tilikauden liikevaihdosta ja luotto- ja rahoituslaitoksessa toimivalle luonnolliselle henkilölle enimmäismäärä on vähintään viisi miljoonaa euroa tai vähintään kaksi kertaa menettelyllä saatu hyöty. Muille ilmoitusvelvollisille rahamääräisen seuraamuksen enimmäismäärä on vähintään kaksi kertaa menettelyllä saatu hyöty tai vähintään miljoona euroa.

Direktiivin nojalla jäsenvaltioiden on huolehdittava, että tieto kansallisen viranomaisen määräämästä lainvoimaisesta hallinnollisesta seuraamuksesta julkaistaan internetsivuilla ja että se sisältää tiedon rikkomuksesta ja sen luonteesta sekä luonnollisista henkilöistä ja oikeushenkilöistä, jotka ovat syyllistyneet rikkomukseen. Viranomainen voi poikkeuksellisesti ja tapauskohtaisesti kuitenkin päättää, että julkistamista viivästytetään, seuraamus julkistetaan anonyymisti tai seuraamusta ei julkisteta lainkaan.

Direktiivin 58 artikla mahdollistaa myös sen, että direktiivissä säädettyjen hallinnollisten seuraamusten sijaan jäsenvaltiot voivat säätää rikosoikeudellisista seuraamuksista. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että seuraamuksia voidaan määrätä niille luonnollisille henkilöille, jotka ovat vastuussa oikeushenkilöihin kohdistuvien säännösten rikkomisista. Direktiivi sallii myös sen, että toimivaltaiset viranomaiset käyttävät direktiivin edellyttämiä seuraamusvaltuuksia eri tavoin, kuten yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, delegoimalla tai saattamalla ne oikeusviranomaisten ratkaistavaksi.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti (esimerkiksi PeVL 57/2010 vp) hallinnollisen seuraamusjärjestelmän toimivuuden kannalta on olennaista, että menettely on oikeusturvavaatimuksen asettamissa rajoissa mahdollisimman yksinkertaista.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa määrätään, että ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti (niin sanottu *ne bis in idem* -sääntö). Korkein oikeus päätyi samasta asiasta määrättyä veronkorotusta ja veropetosta koskevassa ratkaisussa (KKO:2013:59) siihen, että *ne bis in idem* -sääntöä on tulkittava perustuslakivaliokunnan perustuslain 21 §:ään perustuviin kannanottoihin tukeutuen sekä ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan 1 kappaleen sisältö ja perustuslain 6 §:n velvoitteet huomioon ottaen. *Ne bis in idem* -säännöstä johtuvaa estevaikutusta ei ole korkeimman oikeuden mukaan perusteltua kytkeä vasta siihen menettelyn vaiheeseen, jossa seuraamusratkaisu tulee lopulliseksi, mutta ei toisaalta myöskään seuraamukseen mahdollisesti johtavan hallinnollisen menettelyn vireille tuloon. Usealla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla on jo tällä hetkellä toimivalta rajoittaa perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinonharjoittamisen vapautta esimerkiksi peruuttamalla toimilupa tai hyväksyminen. Jos viranomainen rajoittaa tai estää valvottavan oikeutta harjoittaa elinkeinotoimintaa ja samanaikaisesti määrää hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen, kahta hallinnollista rinnakkaista toimenpidettä olisi arvioitava myös *ne bis in idem* -säännöksen valossa.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla vain Finanssivalvonnalla on rahanpesudirektiiviä vastaavat hallinnollisia seuraamuksia koskevat valtuudet. Muiden valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen tulisi direktiivin voimaan saattamiseksi rakentaa erillinen tutkinta- ja päätöksentekomenettely asioiden ratkaisemiseksi. Kun rahanpesulaissa tarkoitettujen viranomaisten toimivaltuuksia on direktiivin panemiseksi täytäntöön laajennettava merkittävästi nykyisestä, esityksessä on pidetty tarpeellisenä arvioida vaihtoehtoisia toteutusmalleja. Vaihtoehtoisia malleja arvioidessa voidaan usein samoin arviointitekijöin puoltaa eri malleja hieman eri näkökulmasta. Vaihtoehdon valinnassa onkin kyse eri tekijöille annettavasta painoarvosta.

Perustuslain 124 §:ssä säädetään, että julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Merkittävänä julkisen vallan käyttönä pidetään perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen määräämistä (katso tarkemmin yksityiskohtaisten perustelujen luku 2 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa valvontatehtävä on säädetty asianajajayhdistykselle, joka ei ole viranomainen. Kun merkittävää julkista valtaa ei voida antaa kuin viranomaiselle, asianajajayhdistys ei voisi itse määrätä hallinnollista rahamääräistä seuraamusta.

Keskitetty malli. Keskitettyssä mallissa yksi viranomainen ratkaisee keskitetysti kaikki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain rikkomisesta määrättävät hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset muiden valvontaviranomaisten esityksestä. Esimerkki keskitetystä mallista voimassa olevassa lainsäädännössä on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisusta annettu laki (1194/2014), jonka rikkomisesta määrää hallinnollisen seuraamuksen Finanssivalvonta Rahoitusvakausviraston tekemän esityksen perusteella.

Keskitettyssä mallissa seuraamusta koskeva tutkinta- ja päätöksentekomenettely on erotettava toisistaan siten, että valvontahavainnon tehnyt tekee esityksen asian tutkintaan ottamisesta, mutta ei osallistu tutkintaa koskevaan päätöksentekoon. Vastaavasti tutkinnan suorittaneet henkilöt eivät osallistu seuraamuksen määräämistä koskevaan päätöksentekoon kuin asian esittelijöinä.

Keskitettyssä mallissa oikeus määrätä hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia toisen valvontaviranomaisen esityksestä voitaisiin säätää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa tarkoitettulle valvontaviranomaiselle, kuten Finanssivalvonnalle, tai jollekin uudelle viranomaiselle. Keskitetyn uuden valvontaviranomaisen perustaminen ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista ottaen huomioon uuden viranomaisen perustamisesta aiheutuvat kustannukset ja todennäköinen käsiteltävien asioiden määrä.

Esityksessä on arvioitu myös, voisiko jokin ministeriö toimia keskitetyssä mallissa hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset määräävänä viranomaisena. Esimerkiksi valtiovarainministeriön tehtävänä on valtiovarainministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (610/2003) 1 §:n mukaan muun muassa rahajärjestelmä, maksuvälineet ja -järjestelmät, luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja muiden rahoituspalveluja tarjoavien yritysten, säästökassatoimintaa harjoittavien osuuskuntien sekä panttilainauslaitosten toimintaa koskevat asiat, arvopaperi- ja johdannaiskauppaa sekä niiden selvitystä, arvo-osuusjärjestelmää ja niitä ylläpitävien yhteisöjen toimintaa koskevat asiat, ja rahoitusmarkkinoiden valvonnan sääntely. Valtiovarainministeriö toimii arvopaperipörssin ja arvopaperikeskuksen sekä keskusvastapuolen toimilupaviranomaisena ja voi näitä toimilupavalvottavia koskevien erityislakien perusteella peruuttaa toimiluvan laissa tarkemmin säädetyn perustein. Vaikka valtiovarainministeriö toimii mainittujen yhteisöjen toimilupaviranomaisena, toimilupavalvottavien toimintaa valvoo Finanssivalvonta ja Finanssivalvonta määrää näille muun muassa hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia. Keskitetyn hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten säätäminen valtiovarainministeriön tehtäväksi ei vastaa ministeriön muita tehtäviä ja vaatisi uusien henkilöresurssien sitomista toimintaan lähes vastaavalla tavalla kuin uuden viranomaisen perustaminen.

Hajautettu malli. Hajautetussa hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten määräämisen mallissa rahanpesulain rikkomisesta määrättävän seuraamuksen määräisi kukin laissa tarkoitettu valvontaviranomainen erikseen. Kun uhkasakkoa ei ole pidettävä hallinnollisena seuraamuksena, muilla valvontaviranomaisilla kuin Finanssivalvonnalla ei ole voimassa olevan lainsäädännön nojalla oikeutta määrätä hallinnollisia seuraamuksia. Tulevien käsiteltävien asioiden määrä voi vaihdella suuresti valvontaviranomaisittain, koska ilmoitusvelvollisten määrä vaihtelee yhdestä ilmoitusvelvollisesta tuhansiin ilmoitusvelvollisiin ja ilmoitusvelvollisten edellytykset noudattaa lainsäädännön velvoitteita ja valvontaviranomaisen mahdollisuudet valvoa toimintaa eroavat merkittävästi. Lisäksi valvontaviranomaisten toimivaltuudet poikkeavat merkittävästi valvontaviranomaisittain ja valvontakohteen mukaan.

Hajautetussa mallissa asianajajayhdistykselle ei kuitenkaan voida lähtökohtaisesti säätää oikeutta määrätä hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia, jolloin olisi samalla ratkaistava, miten rahamääräisten hallinnollisten seuraamusten määrääminen yhdistyksen osalta järjestetään.

Vaihtoehtoisia malleja olisi se, että asianajajayhdistys tekee esityksen seuraamuksen määräämisestä toiselle valvontaviranomaiselle. Hallituksen esityksen mukaan seuraamusta ei tulisi säätää tuomioistuimen tehtäväksi, koska tällöin korkein hallinto-oikeus olisi ensimmäinen muutoksenhaku tuomioistuin eikä se ole perusteltua, koska yksittäiset tapaukset eivät ole yhteiskunnallisesti niin merkittäviä, että korkeimman hallinto-oikeuden käsittely ainoana oikeusasteena olisi perusteltu.

Vaihtoehtoisia malleja arvioitaessa voidaan usein samoin arviointitekijöihin puoltaa eri malleja hieman eri näkökulmasta. Vaihtoehdon valinnassa onkin kyse eri tekijöille annettavasta painoarvosta. Keskitettyä mallia puoltaa muun muassa yhdenvertaisuus seuraamusten määräämisessä. Perustuslakivaliokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen rahamääräisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 4/2001 vp, s. 7, PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2). Keskitetyssä mallissa yhdenvertaisuus olisi hajautettua mallia paremmin toteutettavissa, koska rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa sääntelyä sovelletaan, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, eri toimialalla toimintaa harjoittaviin ilmoitusvelvollisiin ja rahamääräisiä seuraamuksia ei todennäköisesti ole lukumääräisesti montaa vuodessa. Lisäksi vaihtoehto olisi perusteltu hallinnollisten seuraamusten määräämistä koskevan asiantuntemuksen keskittymisen näkökulmasta. Monessa valvontaviranomaisessa hallinnollisia seuraamuksia koskeva päätöksenteko on säädetty monijäsenisen toimielimen, kuten johtokunnan tai lautakunnan tehtäväksi, tai viranomaisen ylimmälle johdolle, jolla ei välttämättä ole rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta sellaista asiantuntemusta, joka puoltaisi hajautettua mallia. Keskitettyä mallia puoltaisi myös asianajajayhdistyksen asema, sillä hajautetussa mallissa valvontaviranomaiset määräisivät hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset itse ja asianajajayhdistys tekisi siitä esityksen toiselle viranomaiselle. Keskitetty malli helpottaisi yhdenmukaista seuraamuskäytäntöä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain säännösten rikkomisesta.

Hajautettua mallia puoltaa muun muassa se, että toimivaltaisella valvontaviranomaisella on paras asiantuntemus valvomiensa ilmoitusvelvollisten toiminnasta. Direktiivi myös edellyttää, että toimivaltaisilla valvontaviranomaisilla on riittävät toimivaltuudet, mukaan lukien valtuudet määrätä ilmoitusvelvolliset toimittamaan kaikki veloitteiden noudattamisen valvonnan kannalta oleelliset tiedot sekä tarkastusvaltuudet. Valvojat joutuisivat siten joka tapauksessa arvioimaan veloitteiden noudattamista ja tekemään tarkastuksia. Tämä puoltaa osaltaan sitä, että valvontaviranomainen tekee päätöksen myös hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen määräämisestä. Valitusta ratkaisusta riippumatta toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi muut hallinnolliset seuraamukset kuin rahamääräiset seuraamukset. Jos rahamääräiset seuraamukset eriytetään muista seuraamuksista, asian käsittely hajautuisi eri viranomaisiin seuraamuksesta riippuen. Hajautetussa mallissa voitaisiin lisäksi välttää asian kahdenkertaista käsittelyä, sillä keskitetyssäkin mallissa valvontaviranomaisen olisi huolehdittava asian selvittämisestä ja seuraamusta koskevan esityksen tekemisestä toiselle viranomaiselle. Hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten yhdenmukaisuutta voidaan edistää viranomaisten välisellä yhteistyöllä. Lisäksi käytäntöjen harmonisointia tukee seuraamusten julkistaminen. Jos hallinnollisia seuraamuksia ei määrätä usein, tapauskohtaisen arvioinnin rooli ja alan erityistunteuksen merkitys korostuvat.

Kokonaisuutena arvioiden esityksessä pidetään rahamääräisten hallinnollisten seuraamusten määräämisessä hajautettua mallia perusteltuna vaihtoehtona.

Tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinnin vaihtoehtoiset toteutustavat

Neljäs rahanpesudirektiivi (III luku) edellyttää jäsenvaltioiden varmistavan, että tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot sijaitsevat keskitetyssä rekisterissä, mutta tietojen keräämiseen so-

vellettävät menettelyt jäävät kansalliseen harkintaan. Direktiivi edellyttää, että rekisteröitävät tiedot ovat vähintään toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen sekä ilmoitusvelvollisten käytettävissä sekä muiden sellaisten tahojen käytettävissä, joilla on erityinen oikeus direktiivissä tarkoitettuihin edunsaajatietoihin. Direktiivi ei siten edellytä jäsenvaltioiden antavan edunsaajatietoihin laajempaa pääsyä kuin on välttämätöntä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Direktiivi antaa jäsenvaltioille kuitenkin mahdollisuuden säätää laajemmasta pääsystä tietoihin. Näin ollen neljännen rahanpesudirektiivin III luvun velvoitteiden täytäntöönpanossa olisi ratkaistava ensinnäkin tapa, jolla varmistetaan tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen keskitetty rekisteröinti, sekä toiseksi sidotaanko tosiasiallisten edunsaajien henkilötietojen käyttö rahanpesulain mukaiseen käyttötarkoitussidonnaisuuteen vai mahdollistetaanko kansallisena ratkaisuna niiden laajempi käyttö.

Ensiksi tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinnin teknisen toteutuksen arvioinnin yhteydessä on vertailtu kahta mahdollista tietokannan ylläpitäjää, PRH:ta ja Verohallintoa. PRH ylläpitää kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä ja säätiörekisteriä. PRH ja Verohallinto ylläpitävät yhdessä YTJ-järjestelmää. Edunsaajien rekisteröintiin tarvittavia yritysten perustietoja voidaan kerätä useista olemassa olevista järjestelmistä ja suurelta osin kaupparekisteristä, säätiörekisteristä, yhdistysrekisteristä, Verohallinnon rekistereistä ja YTJ-järjestelmästä. Sen sijaan omistajatietoja on saatavissa hyvin rajoitetusti. Verohallinto voi kerätä tietoa tällä hetkellä vain lakisäänteistä tehtäväänsä, verotuksen toimittamista varten. Verohallinnon saamat tiedot ovat salassa pidettäviä tietoja. Osakeyhtiöt ilmoittavat Verohallinnolle tilikausittain muun muassa tiedot sellaisista osakkeenomistajista, jotka omistavat vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista. Osakeyhtiöt antavat tiedot veroilmoituksella, mutta tietoja ei erikseen rekisteröidä. Tiedot kerätään kerran vuodessa ja ne antavat vain tilannekatsauksen tietyn hetken tietoihin. Lisäksi velvollisuus ei koske kaikkia yritysmuotoja. Näistä syistä tietokantaa ei voida rakentaa Verohallinnon nykyisten omistajatietojen varaan. Ehdotuksena on, että rekisteröitävät tiedot kerätään yrityksiä ja yhteisöjä koskevien perusrekisterien tiedoista. Myös verohallinnolla olevia omistaja-tietoja käytetään mahdollisuuksien mukaan pohjatietoina.

Vaihtoehtoisina toteutustapoina on harkittu uuden erillisen tietokannan perustamista sekä hajautettua mallia, jossa edunsaajatietoja hallinnoitaisiin osana perusrekistereitä. Kummassakin vaihtoehdossa YTJ toimisi keskitettynä kanavana sähköisessä asiointissa ja ilmoitusten tekemisessä sekä tietopalvelussa. Uuden rekisterin tai sen osan toimivuuden kannalta olisi oleellista, että yrityksen tai yhteisön tiedoissa tapahtuneet muutokset päivittyisivät automaattisesti uuteen rekisteriin tai sen osaan, jotta edunsaajatietojen pohjana olevat yritysten ja muiden yhteisöjen tiedot pysyisivät ajantasaisina. Jotta asiointimahdollisuudet ja tietopalvelu voidaan toteuttaa, rekisterin, jossa edunsaajatiedot ovat, on oltava myös YTJ:n kantarekisteri. Nämä toiminnallisuudet voidaan paremmin toteuttaa hajautetussa mallissa, joka on kustannustehokkaampi vaihtoehto, sillä kauppa- ja säätiörekisterit ovat jo YTJ:n kantarekistereitä ja sisältävät ajantasaiset perustiedot. Näihin rekistereihin annetaan jo nyt perusilmoituksella osa edunsaajatiedoiksi katsottavista henkilötiedoista. Lisäksi neljännen rahanpesudirektiivin 30 artiklan 10 kohdan mukaan komissio antaa viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2019 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan edellytyksiä sekä teknisiä eritelmiä ja menettelyjä mainitun artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen keskitettyjen rekisterien turvallisuudelle ja tehokkaalle yhteenliittämiselle direktiivin 2009/101/EY 4 a artiklan 1 kohdalla perustetun eurooppalaisen keskusjärjestelmän kautta. Kertomukseen liitetään tarvittaessa säädösehdotus. Artiklassa tarkoitetaan tietojen yhdistämistä kaupparekisterien eurooppalaisen teknisen alustan kautta. Direktiivin neuvottelujen aikana erityisesti Euroopan parlamentti piti tärkeänä luoda tietojen saatavuudelle eurooppalainen kanava. On todennäköistä, että komissio tulee ehdottamaan lainsäädäntömuutoksia, joilla kansallisiin järjestelmiin kerätyt omistaja- ja edunsaajatiedot jaettaisiin kaupparekistereistä tai niiden kautta viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten saataville. Kansallisesti hajautetussa mallissa tiedot olisivat ainakin kaupparekisterin tietokannan

osalta tulevaisuudessa yhdistettävissä eurooppalaiseen järjestelmään. Esityksessä on näistä syistä päädytty ehdottamaan hajautetun mallin mukaisesti, että edunsaajia koskevat tiedot kerätään osaksi olemassa olevia rekistereitä siten, että YTJ muodostaisi direktiivissä tarkoitetun keskitetyn rekisterin. Tietojen kerääminen toteutettaisiin teknisesti lisäämällä tarvittavin osin kantarekisterien tietosisältöä.

Yhdistysrekisteri ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteri olisi hajautetussa mallissa lisättävä YTJ:n uudeksi kantarekisteriksi, mikä edellyttää y-tunnuksen antamista niille yhdistyksille ja uskonnollisille yhdyskunnille, joilta se tällä hetkellä puuttuu. Edunsaajatietojen rekisteröintiin on tältä osin varauduttu heinäkuussa 2016 voimaan tulleella yhdistyslain muutoksella (HE 33/2016 vp), jolla mahdollistetaan yhdistysrekisterin ajantasaisuuden ylläpitäminen jatkossa nykyistä paremmin muun muassa siten, että yhdistysrekisteriviranomainen voi omaaloitteisesti käynnistää toimintansa lopettaneiden yhdistysten poistamisen yhdistysrekisteristä. Yhdistysrekisterissä on tällä hetkellä arviolta 135 000 rekisteröityä yhdistystä, joista ensimmäisen uuden lain mukaisen rekisteripoistomenettelyn kohteeksi tulevia pitkään toimimattomia yhdistyksiä on arvioitu olevan noin 30 000-40 000 (20 vuotta viimeisestä yhdistysrekisteri-ilmoituksesta eikä ole muutenkaan syytä olettaa kyseisen yhdistyksen toimivan). Myös säännöksiä rekisteri-ilmoitusten tekemisestä helpotetaan. Yhdistysrekisterin lisääminen YTJ:n uudeksi kantarekisteriksi sekä yhdistysten rekisteri-ilmoitusten tekemisen helpottaminen edellyttävät kohtuullista siirtymäaikaa.

Toiseksi on arvioitu kysymystä tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan intressit eivät sinänsä edellyttäisi laajempaa pääsyä tietoihin kuin 1. ja 2. lakiehdotuksessa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten ja 1. lakiehdotuksessa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten mahdollisuudet käyttää niitä. Toisaalta Suomessa on omaksuttu rahanpesun torjuntaan laaja-alaisempi lähestymistapa ja Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksella on jo nykyisellään mahdollisuus hankkia ja luovuttaa tietoja myös silloin, kun on tarve selvittää rahanpesuepäilyyn liittyvää mahdollista esirikosta. Lisäksi Suomessa rahanpesun esirikokseksi voidaan katsoa mikä tahansa rikoslaissa rangaistavaksi säädetty teko, joka voi tuottaa taloudellista hyötyä. Suomessa talousrikokset ovat kuitenkin yksi merkittävimmistä rahanpesun esirikostyypeistä. Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020. Rahanpesurikosten torjuntaa koskeva toimintasuunnitelma on myös Suomessa yksi strategiaan liittyvän toimenpideohjelman sisältämistä toimenpiteistä, jonka tavoitteena on viranomaisten toimenpiteitä tehostamalla puuttua harmaan talouden ja talousrikollisuuden ilmiöihin ja asenteisiin ennakoivasti. Vaikka harmaan talouden toimijoille on tyypillistä se, että lainsäädännön velvoitteita ei noudateta, harmaan talouden ja talousrikosten torjuntatavoitetta voi osaltaan edistää myös rekisteröityneiden yritysten ja muiden yhteisöjen omistussuhteiden ja päätösvallan läpinäkyvyys laajemmin siten, että tiedot olisivat myös muiden viranomaisten käytettävissä. Tätä voitaisiin siten pitää minimitalvoitteena, ottaen huomioon yhteiskunnallisen intressin torjua harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Toisaalta rikosentorjunnan intressit eivät edellyttäisi välttämättä tätä laajempaa tietoihin pääsyä. Ottaen toisaalta huomioon edellä mainitun teknisen ratkaisun keskitetyn rekisteröinnin järjestämisestä sekä asianomaisia kantarekistereitä koskeviin tietoihin liittyvät säännökset niiden julkisuudesta, esityksessä on kuitenkin päädytty ehdottamaan kantarekistereitä koskevan lainsäädännön mukaista pääsyä tietoihin. Tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen kerääminen on neljänteen rahanpesudirektiivin perustuva velvoite, mutta valittu ratkaisu tarkoittaisi, että myös rekisteröitävien uusien tietojen käyttötarkoitus olisi direktiivissä säädettyä minimiä laajempi. Edunsaajien rekisteröintiin liittyviä vaikutuksia on kuitenkin tarpeen arvioida yksityiskohtaisesti, mukaan lukien vaikutukset perusoikeuksien suojaan. Valitun ratkaisun suhdetta yksityisyyden suojaan arvioidaan tarkemmin yksityiskohtaisten perustelujen luvussa 2.2. Järjestelmiä kehitettäessä on erityisesti otettava huomioon tietoturvaan ja tie-

tosuojaan liittyvät vaatimukset, mukaan lukien kysymys siitä, millä tavalla tiedot olisi asetettava saataville.

Tilintarkastajat, kirjanpitäjät, veroneuvojat, asianajajat ja muut lakipalveluita tarjoavat sekä kiinteistönvälittäjät

Rahanpesudirektiivin 47 artiklan 1 kohdassa säädetään, että valuutanvaihtotoimistoilla ja yrityspalvelujen tarjoajilla tulee olla toimilupa tai niiden tulee rekisteröityä. Rahapelipalvelujen tarjoajien tulee olla säänneltyjä toimijoita. Mainitun säännöksen 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava toimivaltaisia viranomaisia varmistamaan, että henkilöt, jotka ovat johtotehtävissä edellä tarkoitetuissa yhteisöissä tai ovat tällaisten yhteisöjen tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia, ovat luotettavia ja sopivia. Rahanpesulaki ja muut toiminnan harjoittajia koskevat erityislait täyttävät nämä vaatimukset.

Säännöksen 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava direktiivin 2 artiklassa tarkoitettujen tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojien, itsenäisten lakimiesammattien harjoittajien sekä kiinteistönvälittäjien osalta, että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat tarvittavat toimenpiteet, joilla estetään asian kannalta merkityksellisillä aloilla rikoksista tuomittuja rikollisia tai näiden rikoskumppaneita toimimasta kyseisissä ilmoitusvelvollisissa johtotehtävissä tai olemasta niiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia.

Suomessa rahanpesudirektiivin 47 artiklan 3 kohdan edellytykset toteutuvat jo nyt asianajajien, luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettujen oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien ja tilintarkastajien osalta. Lisäksi kiinteistönvälittäjien johdolta tai omistajilta voidaan kansallisesti edellyttää luotettavuutta. Direktiivin 47 artiklan 3 kohtaa ei ole syytä tulkita siten, että sen soveltamisalaan kuuluvia ammattiryhmiä, joiden toiminta ei ole luvanvaraista (kirjanpitäjät, veroneuvojat ja muut lakipalveluita tarjoavat), tulisi direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä luvanvaraistaa. Luvanvaraistettavista toimialoista säädetään artiklan 1 kohdassa. Riittävänä voidaan pitää, että velvoitteet toteutetaan lupavalvonnan yhteydessä niiden ammattiryhmien osalta, joiden toimintaa valvotaan.

Luvanvaraistaminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi tarkoittaisi merkittävää hallinnollista taakkaa suomalaisille yrityksille. Johdon ja omistajien luotettavuuden selvittäminen edellyttäisi taustatietojen selvittämistä oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämästä sakko- ja rikosrekisteristä. Kyselyjä tulisi 35 000—45 000 kappaletta aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin perustamisvaiheessa, jatkossa kyselyitä tulisi vuosittain tuhansia. Yhteensä kyselyistä aiheutuisi kuluja 31 500—40 500 euroa. Oikeusrekisterikeskukselle tämä merkitsisi lisäresurssitarvetta. Lisäksi harmaan talouden selvitysyksikölle tulisi kyselyjä 3500—4500 kappaletta. Aluehallintovirasto tarvitsisi rekisterin perustamisvaiheessa 3—4 lisähenkilötyövuotta. Perustamisvaiheen jälkeen työvoiman tarve pienenesi kahteen henkilötyövuoteen. Yrityksille aiheutuisi rekisteröitymisestä rekisteriin perustamisvaiheessa 1,2—1,6 miljoonaa euroa kuluja.

Liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n nojalla liiketoimintakieltoon voidaan määrätä lain 2 §:ssä tarkoitettu henkilö,

1) jos hän on liiketoiminnassa olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia; tai

2) jos hän on liiketoiminnassa syyllistynyt rikolliseen menettelyyn, jota ei voida pitää vähäisenä,

ja hänen toimintaansa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojien, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena.

Esityksessä katsotaan, että liiketoimintakieltoon asettaminen on riittävä tapa varmistaa, että kirjanpitäjien, veroneuvojien ja muiden lakipalveluita tarjoavien johdolla tai omistajilla ei ole rikostaustaa. Ehdotuksen mukaan aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin kirjattaisiin aluehallintoviraston rahanpesulain nojalla valvomat ilmoitusvelvolliset, jotka eivät ole toimilupavalvottuja tai rekisteröityjä muun lainsäädännön nojalla. Rekisteröitäviin kuuluvat myös kirjanpitäjät, veroneuvojat ja muut lakipalveluita tarjoavat. Ehdotuksen mukaan yhtenä rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että hakijaa ei ole määrätty liiketoimintakieltoon. Lisäksi arviossa on kiinnitetty huomiota siihen, että ehdotuksen hallinnolliset kustannukset olisivat huomattavasti pienemmät kuin toiminnan luvanvaraistamisessa. Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriä varten ei olisi tarvetta tehdä kyselyjä rikos- tai sakkorekisteristä, kun on kyse kirjanpitäjistä, veroneuvojista ja muista lakipalveluita tarjoavista. Aluehallintoviraston tarvitsisi lisäresursseja rekisterin perustamisvaiheessa 1—2 henkilötyövuotta ja rekisterin ylläpitoon yhden henkilötyövuoden. Yrityksille aiheutuisi rekisteröitymisestä rekisteriin perustamisvaiheessa kuluja 300 000—400 000 euroa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Soveltamisala

Esityksen 1. lakiehdotuksen soveltamisalaa ehdotetaan tarkistettavaksi eräiltä osin.

Soveltamisalaan eivät kuuluisi voimassa olevan lakia vastaavasti kasinon ulkopuoliset raha-automaatit, joita pelataan käteisellä tai debit-kortilla ja joihin ei sisälly muun muassa sähköisesti välitettäviä rahapelejä. Poikkeus ei koskisi kasinossa olevia raha-automaatteja eikä erityisautomaatteja. Lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät ilman nimenomaista poikkeusta myös tavara-arpajaiset, arvauskilpailut, bingopelit ja tavara-voittoautomaatit. Asiakkaan tunnistamista koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi rahapelitoiminnan osalta siten, että ne vastaavat neljännen rahanpesudirektiivin säännöksiä.

Lakia sovellettaisiin myös neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan e luetelmakohdan mukaisesti tavarakauppaa käyviin henkilöihin, jos maksu suoritetaan tai vastaanotetaan käteisenä ja sen suuruus on yhtenä tai useina toisiinsa kytkeytyneinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa. Euromääräinen raja-arvo laskisi voimassa olevan lain 15 000 eurosta 10 000 euroon.

Soveltamisalaan on voimassa olevan rahanpesulain muutoksilla lisätty joukkorahoituslaissa (734/2016) tarkoitetut joukkorahoituksen välittäjät, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annettavassa laissa tarkoitetut suomalaiset luotonvälittäjät ja ulkomaisen luotonvälittäjän Suomessa toimivat sivuliikkeet sekä eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annettavan lain soveltamisalaan kuuluvat elinkeinonharjoittajat näiden välittäessä vertaislainoja (HE 77/2016 vp).

Soveltamisala laajenisi myös siten, että poliittisesti vaikutusvaltaisilla henkilöillä tarkoitettaisiin ulkomaisten lisäksi kotimaisia poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä. Näin myös poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden perheenjäsenen ja tämän läheisen yhtiökumppanin määritelmän kattama henkilöpiiri laajenee kotimaisiin henkilöihin. Muutos perustuu rahanpesudirektiivin 3 artiklan 9 kohtaan ja johdanto-osan 32 kohtaan.

Soveltamisalan poikkeuksen piiriin kuuluvia toimintoja täsmennettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 3—7 kohdan mukaisesti.

Rahapelit

Neljännessä rahanpesudirektiivissä ei rahapelitoiminnan määritelmän lisäksi määritellä rahapelipalvelun tarjoajaa, mutta arpajaislain (1047/2001) 13 b §:n mukaisesti rahapeliyhteisöt, joille on lain nojalla myönnetty yksinoikeus rahapelitoimintaan, eivät saa harjoittaa muuta arpajais toimintaa. Voimassa olevassa rahanpesulaissa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, ei pidetä direktiivissä tarkoitettuina ilmoitusvelvollisina, vaan ne vastaavat asiamiessopimuksen perusteella osasta rahapeliyhteisön toimintaa. Direktiiviin perustuvat säännökset asiakkaan tuntemisesta ja epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten tekemisestä laajennettaisiin kuitenkin kansallisesti koskemaan myös kyseisiä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä. Kyseessä olisi direktiivin 4 artiklaan perustuva kansallinen direktiivin soveltamisalan osittainen laajennus sillä perusteella, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidaan liittyvän maksujen vastaanottamiseen ja voiton maksamiseen. Asiakkaan tunnistaminen on myös oleellinen toimenpide rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Rahapeliyhteisön toiminnan näkökulmasta on myös oleellista, että asiamiehet tekevät epäilyttävää liiketoimia koskevia ilmoituksia. Nämä voisivat kuitenkin tehdä ilmoituksen rahapeliyhteisön välityksellä, jolloin rahapeliyhteisö voi arvioida kokonaisvaltaisemmin toimintaan liittyviä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskejä. Ottaen huomioon asiamestotoiminnan rajallisen luonteen osana rahapeliyhteisön toimintaa, kaikkien rahanpesulain velvoitteiden laajentamista koskemaan sellaisenaan asiamiehiä pidetään kohtuuttomana hallinnollisena taakkana, minkä vuoksi näiltä ei edellytetä esimerkiksi ilmoitusvelvollisen riskiarvion laadintaa. Ehdotettu sääntely vastaisi käytännössä sisällöltään valvontaa lukuun ottamatta voimassa olevan lain säännöksiä.

Vaihtoehtoisena ratkaisuna rahanpesulaissa tarkoitettujen elinkeinonharjoittajien ja yhteisöjen, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, osalta on tarkasteltu näitä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä neljännessä rahanpesudirektiivissä tarkoitettuina asiamiehinä, joille ilmoitusvelvollinen on ulkoistanut toimintaansa sopimussuhteen perusteella siten, että ne voitaisiin katsoa osaksi ilmoitusvelvollista. Esimerkiksi Ruotsissa, jonka rahapeli-toiminta muistuttaa eniten Suomen järjestelmää, on päädytty tällaiseen ehdotukseen. Ruotsissa asiamiehet eivät ehdotuksen mukaan olisi ilmoitusvelvollisia, vaan niihin kohdistettaisiin valvontaa rekisteröitymisen perusteella, minkä lisäksi asiamiesten sopivuutta tehtävään arvioisi valvontaviranomainen. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta, huomioiden Suomen rahapelisektorin erityispiirteet, on kuitenkin pidetty tarkoituksenmukaisempaan säätää asiamiehet erillisiksi ilmoitusvelvollisiksi ja säätää niille voimassa olevaa lakia vastaavasti velvollisuus tunnistaa asiakas. Säännösten noudattamisen varmistamiseksi ehdotetaan myös, että asiamestotoimintaan kohdistuisi riskiperusteista valvontaa. Oikeusvarmuuden näkökulmasta tässä vaiheessa ei vielä ehdoteta hallinnollisten seuraamusten määräämismahdollisuutta koskemaan osallistumisilmoitusten ja -maksujen välittäjiä. Hallinnollisten seuraamusten laajentamista koskemaan näitä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä tulisi tarkastella lähitulevaisuudessa sen jälkeen, kun valvonta on saatu järjestettyä ja sen riittävyys on voitu arvioida. Jotta asiakkaan tunnistamisvelvollisuus on mahdollista ulkoistaa, kolmanteen osapuoleen on kuitenkin välttämätöntä kohdistaa viranomaisvalvontaa.

Voimassa olevasta laista poiketen 1. lakiehdotuksessa ei viitattaisi rahapeliyhteisöjen valvontaan Ahvenanmaalla. Tarkoituksena on siirtää 1. lakiehdotuksessa tarkoitettu valvonta rahapelitoiminnan osalta Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitettulla sopimusasetuksella.

Riskiarvio

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että Suomessa on laadittava kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, jonka tarkoituksena on yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla, tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista, tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa, ja antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa näiden oman riskiarvion laatimisen tueksi.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi myös laadittava riskiarvio niiden oman valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Riskiarviossa olisi otettava huomioon komission laatima EU:n laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, kansallinen riskiarvio, ja ilmoitusvelvollisten ja niiden asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.

Ilmoitusvelvollisen on laadittava riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi, ja se olisi toimitettava kirjallisesti toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle pyynnöstä. Velvollisuus perustuu rahanpesudirektiivin 8 artiklan 2 kohtaan.

Riskiperusteinen lähestymistapa

Ilmoitusvelvollisella on jo voimassa olevan lain 2 luvun 6 §:n 3 momentin nojalla velvollisuus asiakkaidensa riskiperusteiseen arviointiin. Ilmoitusvelvollisella tulee siten olla jo nykyisellään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät. Neljännen rahanpesudirektiivin riskiperusteisen lähestymistavan helpottamiseksi 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi kansallisen riskiarvion ja valvojien riskiarvioiden lisäksi ilmoitusvelvollisten omista riskiarvioista. Hallinnollisen taakan keventämiseksi näissä voidaan huomioida ilmoitusvelvollisen toiminnan luonne, koko ja laajuus. Sääntelyn keventämiseksi 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan lisäksi, että tietyistä lakisääteisistä yksinkertaistettua ja tehostettua asiakkaan tuntemista koskevista menettelysäännöksistä luovuttaisiin. Näin lainsäädäntö asettaisi ilmoitusvelvolliselle aiempaa laajemman velvollisuuden huolehtia riskiperusteisesti asiakkaansa tuntemisesta ja tunnistamisesta, jättäen harkinnanvaraa ilmoitusvelvolliselle itselleen menettelyjen osalta ja mahdollistaen yksinkertaistetun menettelyn vähäisen riskin tilanteissa.

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemista koskevassa luvussa suurimmat muutokset voimassa olevaan lakiin liittyvät riskiperusteiseen lähestymistapaan ja muihin neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon edellyttämiin muutoksiin. Ilmoitusvelvollisen olisi huomioitava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta täyttäessään asiakkaaseen liittyvät riskitekijät, tuotteeseen, palveluun, maksuliikenteeseen tai toimitustapaan liittyvät riskitekijät ja maantieteelliset riskitekijät.

Laissa säädettäisiin keskitetystä yhteyshenkilöstä (*central contact point*), jolla tarkoitetaan henkilöä, joka huolehtii ulkomaisen maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun Suomessa toimivien edustajien rahanpesulaissa tarkoitettujen säännösten noudattamisesta ja Finanssivalvonnalle toimitettavista asiakirjoista ja tiedoista.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että aluehallintovirastoon perustetaan rahanpesun valvontarekisteri, johon rekisteröitäisiin rahanpesulain nojalla tiedot aluehallintoviraston valvomista ilmoitusvelvollisista lukuun ottamatta niitä, jotka ovat toimilupavalvottavia tai ovat jo rekisteröityneet aluehallintoviraston valvottavaksi jonkin muun lainsäädännön nojalla. Sääntelyn tarkoituksena on selkeyttää nykytilaa sillä, että aluehallintovirastolla olisi ajantasainen ja kattava tieto valvomistaan ilmoitusvelvollisista.

Laissa täsmennettäisiin erikseen edellytyksiä, joiden nojalla aluehallintovirasto arvioi rekisteröitäväksi hakeneen valuutanvaihtotoimintaa harjoittavan ja yrityspalveluiden tarjoajan johdon ja merkittävien omistajien luotettavuutta.

Rekisteri olisi julkinen. Laissa säädettäisiin myös erikseen tietojen poistamisesta rekisteristä sekä tietojen antamisesta verkkopalvelun kautta. Tarkoituksena on, että rekisteriin tehtäisiin ilmoituksia sähköisesti ja myös mahdolliset rekisterikyselyt toteutettaisiin sähköisesti. Aluehallintoviraston oikeutta luovuttaa tiedot rekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta rajoitettaisiin, jotta luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Poikkeaminen kyseisen säännöksen pääsäännöstä mahdollistaa henkilötietojen osalta luovuttamisen siten, että rekisterinpitäjän ei ole tarpeen selvittää erikseen kyselijän oikeutta käsitellä pyytämäänsä tietoja.

Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

Neljännän rahanpesudirektiivin 12 johdantokappale edellyttää jäsenvaltioiden varmistavan, että mahdollisimman laaja kirjo oikeushenkilöitä kuuluu tosiasiallisten edunsaajien määritelmän soveltamisalaan. Direktiivin 3 artiklan 6 kohdan johdantolause sisältää pääsäännön siitä, mitä tarkoitetaan tosiasiallisella edunsaajalla eli luonnollista henkilöä, joka joko omistaa ilmoitusvelvollisen asiakkaana olevan oikeushenkilön tai muuten käyttää määräysvaltaa tällaisessa oikeushenkilössä. Yleisen määritelmän lisäksi artiklan 6 kohdassa on kolme alakohtaa, joissa määritellään vähimmäisvaatimukset siitä, ketä on pidettävä yrityksen (*corporate entity*), trustin ja muun oikeushenkilön tosiasiallisena edunsaajana. Esityksen 1. lakiehdotuksessa noudatettaisiin tätä direktiivin jaottelua. Direktiivin 3 artiklan 6 kohdan a alakohdan mukaan yhteisöjen (*corporate entities*) osalta osoituksena tosiasiallisen edunsaajan asemasta pidetään ensinnäkin yli 25 prosentin omistusta tai ääniosuutta oikeushenkilössä. Tosiasiallisen edunsaajan käsite on kuitenkin huomattavasti tätä laajempi, ja se kattaa kaikki järjestelyt, joissa luonnollinen henkilö tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa yhteisössä. Tämä voi tarkoittaa määräysvallan käyttöä esimerkiksi toisten yritysten muodostamien omistusketjujen kautta, sopimuksen perusteella, tai muulla keinoin. Osa näistä rakenteista on todettavissa esimerkiksi yrityksen osakasluettelosta ja säännöistä, kun taas esimerkiksi osakassopimus saattaa olla kahden osakkaan välinen suullinen sopimus, joka on vain osapuolten tiedossa.

Velvollisuus tuntea ja selvittää tosiasialliset edunsaajat perustuu voimassa olevaan rahanpesulakiin siinä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten osalta. Ehdotetun 6 luvun myötä kaikkien asianomaisen luvun soveltamisalaan kuuluvien yhteisöjen tulisi ylläpitää täsmällisiä ja ajantasaisia tietoja tosiasiallisista edunsaajistaan. Näiden tietojen rekisteröinnistä säädettäisiin erikseen kaupparekisterilaissa, yhdistyslaissa, uskonnonvapauslaissa ja säätiölaissa.

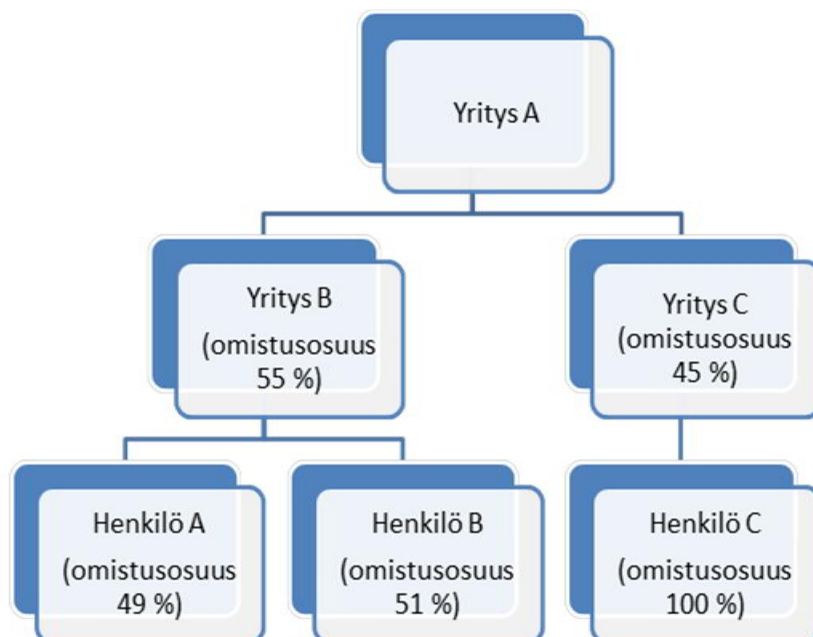
Yrityksen aktiivinen selonottovelvollisuus koskisi direktiivin 3 artiklan 6 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja tilanteita, joissa edunsaajan asemasta on selkeä osoitus. Yhteisön olisi aina tunnettava siinä yli 25 % omistusosuuden tai äänimäärän omistavat luonnolliset henkilöt. Jos tällainen omistusosuus tai äänimäärä on oikeushenkilön hallussa, olisi yrityksen lisäksi selvi-

tettävä ne luonnolliset henkilöt, jotka voivat itsenäisesti tehdä päätöksiä omistavassa oikeushenkilössä. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi avoimen yhtiön yhtiömiestä tai osakeyhtiössä yli 50 % äänimäärän omaavaa luonnollista henkilöä. Tällä tarkoitetaan sitä, että jos ulkomaiset Yritykset B ja C omistavat yli 25 prosenttia Yrityksestä A, Yrityksen A on selvitettävä ne luonnolliset henkilöt, jotka voivat tehdä itsenäisiä päätöksiä yrityksissä B ja C (katso kuva 1) ja ilmoitettava näitä koskevat tiedot PRH:lle. Esimerkkitapauksessa tällainen asema olisi esimerkiksi osakeyhtiön osakkaalla, joka hallitsee yli 50 prosenttia osakkeiden tuottamasta äänimäärästä eli henkilöillä B ja C. Rekisteriin merkittävä yritys A olisi siten se, jolla on rekisteriin ilmoittamisvelvollisuus. Jos sen omistavat Yritykset B ja C ovat myös suomalaisia yrityksiä, niiden on toimitettava omistajatiedot PRH:lle. Vastuu olisi siis aina rekisteröidyllä yrityksellä (tässä tapauksessa A, B ja C). Tarkoituksena olisi hyödyntää rekisteriin jo merkittyjä tietoja, jolloin yrityksen A ei tarvitsisi toimittaa kaikkia tietoja uudelleen.

Tämän lisäksi yrityksen ja yhteisön olisi käytettävissään olevien tietojen perusteella tunnettava myös muu tosiasiallinen edunsaaja. Yrityksen olisi edunsaajan määrittelyssä ja rekisteröinnissä nojaututtava kaikkiin sen käytettävissä oleviin tietoihin, esimerkiksi jos yhtiö tietää osakassopimuksesta, jossa on sovittu päätösvallan käytöstä nimellisistä äänimääristä poikkeavalla tavalla. Aina yrityksillä ei kuitenkaan ole tietoa osakassopimuksista tai muista tosiasiallisen määräysvallan perustavista sopimussuhteista tai -järjestelyistä. Laissa ei siis edellytettäisi, että yrityksen aktiivinen selonottovelvollisuus sen omistajayhtiöstä ulottuisi yllä kuvattua pienempiin omistusosuuksiin tai pidempiin omistusketjuihin, koska siitä aiheutuva hallinnollinen taakka olisi kohtuuttoman suuri ottaen huomioon säännöksen tavoitteen. Tämä koskee kuitenkin vain aktiivista selonottovelvoitetta. Yrityksen on sen käytettävissään olevien tietojen perusteella aina määritettävä, onko yhteisössä muita tosiasiallisesti määräysvaltaa käyttäviä luonnollisia henkilöitä.

Osakeyhtiöiden omistajista vain noin 13 prosenttia on oikeushenkilöitä. Suurin osa yritysten ja yhteisöjen tosiasiallisista edunsaajista voidaan siis selvittää ja rekisteröidä varsin yksinkertaisin toimenpitein, eli saattamalla rekisteriin yli 25 % omistusosuuden tai äänimäärän omaavat luonnolliset henkilöt. Silloin kun omistajana on toinen oikeushenkilö, tosiasiallisen edunsaajan selvittämistä ja rekisteröintiä helpottaa se, että kauppa- yhdistys- ja säätiörekisteristä on saatavissa tieto omistajana olevan yhtiön tosiasiallisista edunsaajista.

On mahdollista, että omistus- ja edunsaajaketju ulottuu ulkomaille. Komission mahdollinen lainsäädäntöehdotus eurooppalaisen kaupparekisterien liittymän hyödyntämisestä tietojenvaihtoon olisi tehokkain tapa saada tietoa ulkomaisten yritysten omistajista ja edunsaajista. Ulkomaisten yritysten sähköiseen asiointiin on mahdollista luoda erillinen asiointikanava, joka ei edellytä sähköistä tunnistamisvälinettä. Jos ulkomaisella henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta tai keinotekoisesti aiemmin rekisteriin rakennettua tunnistetta, ilmoitukseen on liitettävä kopio passista tai muusta henkilöasiakirjasta. Ilmoitus on tällöin käsiteltävä manuaalisesti.

Taulukko 6 Esimerkki rekisteröitävistä yritysten omistajia ja edunsaajia koskevista tiedoista

Esityksessä on lähdetty siitä, että Suomessa direktiivin 3 artiklan 6 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja muita oikeushenkilöitä olisivat yhdistykset, uskonnolliset yhdyskunnat ja säätiöt, joiden osalta tulisi ratkaista erikseen, ketä voidaan pitää lähinnä tosiasiallista määräys- tai päätösvaltaa käyttävinä luonnollisina henkilöinä. Riippumatta siitä, onko yhdistys voittoa tavoitteleva vai voittoa tavoittelematon, yhdistyksen toiminnasta on usein mahdotonta yksilöidä neljännessä rahanpesudirektiivissä tarkoitettua tosiasiallista edunsaajaa. Säätiöiden toiminta on puolestaan rajoitettu tiettyyn tarkoitukseen. Näistä syistä yhdistysten edunsaajana pidettäisiin pääsääntöisesti yhdistysrekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä ja säätiöiden osalta säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäseniä, jotka käytännössä tekevät päätöksiä yhdistysten ja säätiöiden puolesta. Puheenjohtajan merkitseminen rekisteriin koskisi myös uskonnollisia yhdyskuntia ja aatteellisia yhdistyksiä, esimerkiksi poliittisia yhdistyksiä. Uskonnollisten yhdyskuntien osalta ehdotetaan yhdistyslakia vastaavasti säännöksiä, joiden mukaan uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä pidettäisiin tosiasiallisina edunsaajina.

Rahanpesudirektiivin mukaan jäsenvaltion on pidettävä rekisteriä niiden alueelle perustettujen yhteisöjen ja muiden oikeushenkilöiden tosiasiallisista edunsaajista. Direktiivi edellyttää, että tiedot sijaitsevat keskitetyssä rekisterissä, mutta mahdollistaa tietojen rekisteröinnin kansallisten järjestelmien mukaisesti. Esityksessä ei siten ehdoteta perustettavan uutta edunsaajarekisteriä vaan ehdotetaan, että tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot kerätään ja niitä ylläpidetään osana kauppa-, yhdistys-, uskonnollisten yhdyskuntien ja säätiörekisteriä. YTJ:stä tulisi yhteinen ilmoituskanava kantarekistereihin ja yhteinen väylä tietopalveluihin. Kantarekistereihin lisättäisiin uusina tietoina yritysten ilmoittamat tiedot siitä, ketkä ovat niiden omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia siinä tapauksessa, että näitä tietoja ei entuudestaan sovellettavien rekisteröintisäännösten nojalla jo ilmoiteta. Kaupparekisterin osalta omistajatiedot täytyy kerätä rekisterissä olevilta yrityksiltä, lukuun ottamatta yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja sellaisia yrityksiä, jotka ovat kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla. Rekisteriin ei tarvitsisi toimittaa selvitystä tai asiakirjoja, kuten osakassopimusta, vaan rekisteriin ilmoitettaisiin tieto siitä, mihin määräysvalta tai edunsaajan asema perustuu. Yhdistysten, uskonnollisten yhdys-

kuntien ja säätiöiden tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinnissä pidettäisiin riittävänä rekisteröinnin yhteydessä yhdistyslain ja säätiölain nojalla ilmoitettavia tietoja hallituksen puheenjohtajasta ja muista hallituksen jäsenistä, sekä hallintoneuvoston jäsenistä. Yhdistyksillä ja säätiöillä on lain mukaan velvollisuus ilmoittaa näiden tietojen muuttumisesta rekisteriin.

Tosiasiallisten edunsaajien rekisteröintivelvollisuus rajoitettaisiin asunto-osakeyhtiöiden osalta koskemaan hallituksen jäseniä, ottaen huomioon asunto-osakeyhtiön poikkeuksellisen luonteen osake-yhtiönä. Asunto-osakeyhtiöt kuuluisivat voittoa tavoittelemattoman toimintansa perusteella lähinnä direktiivissä tarkoitettuihin muihin oikeushenkilöihin kuin yrityksiin, vaikkakin ne Suomessa ovat yhtiömuotoisia ja rekisteröidään kaupparekisteriin.

Edunsaajia koskevat tiedot rekisteröitäisiin myös nimenomaiseen sopimukseen perustuvat trust-järjestelyn tai sitä vastaavan yritysjärjestelyn trusteeet (omaisuudenhoitajat) ja trustin tosiasialliset edunsaajat. Suomessa tällaisia toimijoita voivat olla esimerkiksi asianajajat.

Ilmoitukseen ei myöskään liitettäisi selvityksiä omistuksen tai määräysvallan perusteesta. Sen lisäksi, että menettelystä tehdään yksinkertainen, edellyttää edellä mainittu ilmoitusmäärän käsittely lisäksi sitä, että ilmoitusten tekeminen ohjataan YTJ:n sähköiseen asiointipalveluun. Tehdyn arvion mukaan käsittelymaksuilla voidaan vähäisessä määrin ohjata asiakkaita sähköisen asiointipalvelun käyttöön, kuten PRH:n nykyisillä maksuilla tehdään. Ilmoitusmääriin nähden riittävän tehokasta ohjausvaikutusta ei pystytä saavuttamaan pelkästään paperi-ilmoitusten ja sähköisten ilmoitusten hinnoittelulla (katso PeVL 35/2010 vp). Jos sähköisen asioinnin osuus olisi alkuvaiheessa muita PRH:n palveluja vastaava 25—30 prosenttia, PRH:ssa jouduttaisiin rekrytoimaan paperi-ilmoitusten käsittelyyn merkittävästi lisähenkilöstöä. Sen seurauksena ilmoituksista olisi perittävä käsittelymaksuja, joilla katettaisiin syntyvät kustannukset. Yrityksille aiheutuvien kulujen ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi ehdotetaan, että edunsaajatietoja voisi ilmoittaa rekisteriin vain sähköisesti.

Internetin käytön perusedellytykset paranevat jatkuvasti, kun tietokoneet ja nettiyhteydet yleistyvät. Internetin käyttö yleistyy Suomessa enää yli 55-vuotiaiden ikäluokissa, sillä lähes kaikki sitä nuoremmat jo käyttävät internetiä. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2014 koko 16—89-vuotiaasta väestöstä 86 prosenttia käytti internetiä. Netin käyttäjien osuus 55—64-vuotiaista kasvoi vuonna 2014 viisi prosenttiyksikköä 90 prosenttiin ja 65—74-vuotiaistakin kolme prosenttiyksikköä 68 prosenttiin. Tutkimuksen ikääntyneimmässä ryhmässä, 75—89-vuotiaissa, netin käyttäjien osuus kasvoi prosenttiyksiköllä 28 prosenttiin. Tiedot käyvät ilmi Tilastokeskuksen väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimuksesta. Tutkimuksen tiedot kerättiin huhti-elokuussa 2014. YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa palvelun käyttäjä tunnistetaan verkkopankkitunnuksin tai sirullisen henkilökortin (HST-kortti) avulla. Verkkopankkitunnuksia on varsin laajasti käytössä, sillä verkkopankkia käyttää nykyisin arviolta 87 prosenttia 16—74-vuotiaista suomalaisista. Väestörekisterikeskuksen kansalaisvarmenne on tällä hetkellä käytössä poliisin myöntämällä sirullisella henkilökortilla.

Yritysten ja muiden oikeushenkilöiden vastuuhenkilöinä toimivilla on varsin hyvät valmiudet sähköiseen asiointiin. Sähköinen ilmoitus olisi mahdollista tehdä, kun yrityksen hallituksen jäsenistä yhdellä on käytössään verkkopankkitunnukset tai muu tunnistautumisväline. Kaikilla näitä välineitä ei kuitenkaan ole käytössään, vaan osan PRH:n asiakkaista tulisi hankkia sähköisessä asiointissa tarvittavat asiointitunnukset. Tästä mahdollisesti aiheutuvaa haittaa kompensoi se, ettei tosiasiallista edunsaajaa koskevista ilmoituksista perittäisi lainkaan käsittelymaksuja, vaan tietojärjestelmiin tehtävät muutokset rahoitettaisiin budjettivaroin, ja automatisoidun ilmoitusmenettelyn ansiosta PRH:ssa ei tarvittaisi myöskään kasvavan ilmoitusmäärän tehtävän hoitamiseen.

Edunsaajatietojen julkisuus määräytyisi kantarekistereitä koskevan sääntelyn mukaan, kun tiedot toimitettaisiin osana perusilmoituksessa annettavia tietoja. Omistajia ja edunsaajia koskevat julkiset henkilötiedot eivät ole arkaluonteisia tai sisällä liike- tai ammattisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Eri rekisterit, joiden osaksi omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot merkitään, sisältävät enemmän muita tietoja kuin henkilötietoja. Kaupparekisterilain mukaiseen perusilmoitukseen liittyvien henkilötietojen julkisuutta on kuitenkin rajoitettu lainmuutoksella (962/2013) erityisesti väärinkäytösten kuten identiteettivarkauksien ja uhkailun ennalta estämiseksi. Kaupparekisterin osalta tiedonsaantia tosiasiallisen edunsaajan henkilötunnuksen tunnusosasta ja kotiosoitteesta rajoitettaisiin siten voimassa olevan lain mukaisesti.

Tieto luovutetaan muuten kaupparekisteristä vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Mainitun säännöksen mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Omistajia ei voida asemansa puolesta rinnastaa esimerkiksi yrityksen toimivaan johtoon, vaan osakkeenomistus mahdollistaa myös passiivisen roolin yrityksessä. Siksi omistajia koskevien tietojen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia laajemmalle tiedonsaannille ei ole perusteita. Tarkoituksena on samalla vähentää omistajatietojen julkisuudesta mahdollisesti aiheutuvaa haittaa, esimerkiksi omistajiin kohdistettavaa suoramarkkinointia. Tältä osin on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että kantarekistereitä koskevien säännösten mukainen tietojen julkisuus ja sähköinen tietojen luovuttaminen mahdollistaa tietojen yhdistelemisen eri henkilörekisterien välillä aiempaa helpommin.

Neljäs rahanpesudirektiivi edellyttää, että tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot ovat rahanpesun selvittelykeskuksen ja toimivaltaisten viranomaisten saatavilla rajoituksetta, ilmoitusvelvollisten saatavilla asiakkaan tuntemisvelvoitteen hoitamiseksi sekä muiden sellaisten henkilöiden saatavilla, joiden oikeus vaatii pääsyä tietoihin. Direktiivi ei myöskään estäisi rajoittamasta sitä, millä tavalla tietoihin pääsy järjestetään, tämän kuitenkin vaikuttamatta tietojen julkisuuteen. Tämä olisi käytännössä mahdollista teknisin keinoin.

Jos yrityksen ilmoittamissa omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevissa tiedoissa tapahtuu muutoksia, yrityksen olisi ilmoitettava niistä ilman aiheetonta viivytystä. Esityksen 1. lakiehdotuksessa ja 4. lakiehdotuksessa ei säädetä hallinnollisista seuraamuksista rekisteröintivelvoitteen piiriin kuuluville yrityksille. Siltä osin kuin kyse olisi ilmoituksen laiminlyönnistä, yhteisöjä koskisi kuitenkin yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n mukainen seuraamus, lukuun ottamatta toistaiseksi yhdistysrekisteriä. Sen sijaan seuraamus tahalliseen väärin tietojen ilmoittamisesta rekisteriin määräytyisi rikoslain mukaisesti. Virheellisillä tiedoilla voisi olla merkitystä mahdollisen rekisterimerkintärikoksen tunnusmerkistön täyttymiselle. Rikoslain 16 luvun 7 §:n mukaisesti sille, joka antaisi tahallaan viranomaisen (PRH) ylläpitämään rekisteriin väärän tiedon aiheuttaakseen oikeudellisesti merkityksellisen virheen tai joka hyödyntää tällaista virhettä, voitaisiin tuomita rekisterimerkintärikoksesta. Näillä YTJ-lain ja rikoslain mukaisilla seuraamuksilla voisi olla ennalta estävää vaikutusta. Siksi ehdotetaan, että tiedot rekisteröitäisiin pääasiassa ilmoittajan eli yrityksen vastuulla eikä viranomaisen erikseen varmentaisi ilmoitettuja tietoja. Toisaalta tulisi huomioida PRH:ta ja ilmoitusvelvollisia rekisterinpitäjänä koskeva henkilötietolain 9 §:n 2 momentin mukainen vaatimus, jonka mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä (*virheettömyysvaatimus*). Rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn

yksityisyyden suojalle. Henkilötietolain vastaisesta henkilötietojen käsittelystä voi seurata vahingonkorvausvastuu lain 47 §:n nojalla siinä tapauksessa, että laiminlyönti olisi rekisterinpitäjän vastuulla. Yleisen tietosuojasetuksen voimaantulon myötä rekisterinpitäjän velvollisuus varmistaa, että yrityksen käsittelemät henkilötiedot ovat täsmällisiä ja ajantasaisia, korostuvat vielä selvemmin. Laiminlyönnistä voisi asetuksessa säädetyin edellytyksin seurata rekisterinpitäjän vastuu ja hallinnollinen seuraamus sen mukaisesti, miten hallinnollisia seuraamuksia koskevat velvoitteet sisällytetään kansalliseen lainsäädäntöön, ottaen huomioon muun muassa säännösten rikkomisen tahallisuus tai tuottamuksellisuus sekä vastuun aste. Rekisterinpitäjän vastuun näkökulmasta olisi tärkeää kiinnittää erityistä huomiota siihen, millä tavalla tiedot asetetaan saataville. Lisäksi olisi huomioitava, että rekisteröitävien henkilötietojen asettaminen helposti saataville mahdollistaisi niiden yhdistämisen muihin henkilörekistereihin, jolloin käsiteltävien henkilötietojen alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa yhteensopivan käsittelyn varmistaminen olisi käytännössä vaikeaa. Valittu ratkaisu ei siten mahdollistaisi sen varmistamista, että henkilötietojen käsittely kaikissa tapauksissa säilyisi niiden alkuperäisen keräämistarkoituksen mukaisena, kuten henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö edellyttää.

Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltiot varmistavat, etteivät ilmoitusvelvolliset voisi nojautua asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuuksia täyttäessään vain rekisteröityihin edunsaajia koskeviin tietoihin, esimerkiksi jos rekisteritietoja ei ole päivitetty tai ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä niiden paikkansapitävyyttä. Tietojen, jotka on kaupparekisterilain mukaan merkitty kaupparekisteriin ja asianmukaisesti kuulutettu, on katsottava tulleen kolmannen henkilön tietoon (kaupparekisterilain 26 §). Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että merkinnällä olisi julkinen luotettavuus. Edunsaajien rekisteröinnillä ei ole myöskään yhtiöoikeudellisia oikeusvaikutuksia, vaan esimerkiksi osakeyhtiössä osakkeenomistajan oikeuksien käyttäminen kytkeytyy jatkossakin osakasluetteloon tehtävään merkintään. Sähköisessä asiointissa asiakas tunnustetaan ja asiointivaltuudet varmennetaan, jolloin ilmoitettuihin tietoihin voidaan luottaa vahvemmin kuin paperiasioinnissa. Toisaalta myös edellä mainitulla seuraamuksen uhalla olisi tietojen luotettavuutta lisäävää vaikutusta. Henkilötietolain 29 §:n nojalla rekisterinpitäjän on kuitenkin ilman aiheutonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Rekisterinpitäjän on myös estettävä tällaisen tiedon leviäminen, jos tieto voi vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan. Vastaavat vaatimukset sisältyvät myös EU:n yleiseen tietosuojasetukseen.

Esityksessä ei ole arvioitu tarkemmin esimerkiksi ehdotettujen tosiasiallisia edunsaajia koskevien säännösten suhdetta luottotietolain (527/2009) 22 §:n säännöksiin. Luottotietorekisterinpitäjä voi tehdä rekisteriin yrityksen vastuuhenkilöä kuvaavan merkinnän, joka poikkeaa viranomaisen julkiseen rekisteriin tehdystä merkinnästä, jos viranomaisen rekisterissä oleva merkintä ei sen tallettamisajankohdan tai muun sellaisen syyn vuoksi anna oikeaa kuvaa yrityksen toiminnasta ja siitä tai sen maksuhäiriöistä vastuussa olevista tai yrityksessä tosiasiallista määräysvaltaa käyttävistä tai käyttäneistä henkilöistä. Myös tästä näkökulmasta on tärkeää, että ilmoitusvelvollinen hyödyntää tosiasiallisia edunsaajia koskevan selontotevelvollisuutensa täyttämiseksi myös muita lähteitä kuin kaupparekisterin tosiasiallisia edunsaajia koskevia tietoja.

Rahanpesun selvittelykeskus

Esityksen 2. lakiehdotuksessa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksesta ja sen tehtävistä, joita ovat esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä tutkintaan saattaminen. Rahanpesun selvittelykeskus ylläpitäisi nykytilaa

vastaavasti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten henkilörekisteriä, johon merkittävistä tiedoista, niiden käyttämisestä ja säilyttämisestä säädettäisiin lakiehdotuksessa.

Rahanpesun selvittelykeskuksen tietojenvaihtoa koskevia säännöksiä täydennettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin rahanpesun selvittelykeskusten välistä tietojenvaihtoa koskevien säännösten mukaisiksi.

Rahanpesun selvittelykeskus voisi voimassa olevaa rahanpesulakia vastaavasti antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen liiketoimen keskeyttämisestä. Määräaikaisen liiketoimen keskeytysmääräyksen enimmäiskesto ehdotetaan kuitenkin pidennettäväksi viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään. Ilmoitusvelvollisen olisi myös voimassa olevaa lakia vastaavasti viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilystä. Ilmoitus tehtäisiin 1. lakiehdotuksen 4 luvun mukaan aina sähköisesti salattua kanavaa käyttäen. Ilmoitusvelvollisen olisi keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos liiketoimi on epäilyttävä tai ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Rahanpesurekisterin käyttötarkoitus määriteltäisiin 2. lakiehdotuksen 3 §:ssä. Rekisterin käyttötarkoitus olisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen. Tietojen luovuttamisesta rahanpesurekisteristä esitetään säädettäväksi 2. lakiehdotuksen 4 §:ssä. Tietojen luovuttaminen olisi mahdollista rekisterin käyttötarkoitusta, eli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten sekä rahanpesun esirikosten selvittämiseksi. Ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön vaatimukset, rahanpesurekisterin tietoja voisi luovuttaa ainoastaan alkuperäisen henkilötietojen käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivaan tarkoitukseen. Ehdotuksen mukaan tietoja voitaisiin siten luovuttaa esimerkiksi Verohallinnolle silloin, kun rahanpesuepäilyyn liittyvä epäily esirikos on verorikos, jolloin tietojen luovuttaminen auttaisi selvittämään rahanpesuepäilyä.

Energiaviraston asema

Energiavirastosta ja sen tehtävistä säädetään Energiavirastosta annetussa laissa (870/2013). Energiaviraston asemasta ei ole erikseen säädetty voimassa olevassa rahanpesulaissa. Komission asetuksen (EU) N:o 389/2013 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/87/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösten N:o 280/2004/EY ja N:o 406/2009/EY mukaisen unionin rekisterin perustamisesta ja komission asetusten (EU) N:o 920/2010 ja (EU) N:o 1193/2011 kumoamisesta, jäljempänä rekisteriasetus, 98 artiklassa säädetään asetuksessa tarkoitettun kansallisen valvojan yhteistyöstä toimivaltaisten viranomaisten sekä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa ja ilmoituksista rahanpesusta, terrorismin rahoittamisesta tai rikollisesta toiminnasta.

Energiavirasto on rekisteriasetuksessa tarkoitettu kansallinen valvoja. Suomessa ei ole lailla säädetty rekisteriasetuksen 98 artiklan panemisesta täytäntöön. Energiavirastoa voitaisiin pitää 1. lakiehdotuksessa tarkoitettuna toimivaltaisena valvontaviranomaisena, ilmoitusvelvollisena tai tahona, jolla on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle.

Ensimmäinen vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että Energiavirastolle säädettäisiin rahanpesulaissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten valtuudet. Toinen vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että Energiavirasto säädettäisiin rahanpesulaissa ilmoitusvelvolliseksi, kuten luottolaitokset, vakuutusyhtiöt,

asianajajat ja tilintarkastajat. Jos Energiavirasto olisi ilmoitusvelvollinen, sen rahanpesulainsäädännön noudattamisen valvonta tulisi säätää jonkin muun viranomaisen tai esimerkiksi eduskunnan pankkivaltuuston tehtäväksi.

Kolmas vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että Energiavirastolle säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle, mutta virastolla ei olisi rahanpesulaissa toimivaltaisen valvontaviranomaiselle ehdotettuja toimivaltuuksia. Tämä kuitenkin johtaisi siihen, ettei Energiavirastolla olisi käytössään työkaluja valvonnan suorittamiseksi rekisteriasetuksen 98 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

Vastaavasti kuin valvontaviranomaisille, esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Energiavirastolle velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Tämä selkeyttäisi rahanpesulain suhdetta suoraan sovellettavaan rekisteriasetukseen, jonka nojalla Energiavirastolla on jo tällainen velvollisuus. Lisäksi päästökauppalakia (311/2011) ehdotetaan muutettavaksi eräiltä osin.

Tietosuoja

Esityksen 1. ja 2. lakiehdotukseen on tehty direktiivin perusteella eräitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyviä henkilötietojen käsittelytilanteita koskevien pykälien täsmennyksiä. Näissä täsmennyksissä on myös pyritty huomioimaan 27.4.2016 annetun EU:n uuden tietosuojalainsäädännön tärkeimmät vaatimukset. Näitä ovat erityisesti henkilötietojen käsittelyn tarkoitussidonnaisuus ja välttämättömyyskriteerin tarkentaminen sekä mahdollisiin rikosepäilyihin liittyvien henkilötietojen säilyttämistä koskevat vaatimukset. Kokonaisuutena ehdotetut uudet lakiehdotusten säännökset eivät kuitenkaan toisi merkittäviä muutoksia nykytilanteeseen henkilötietojen suojan osalta. Neljännen rahanpesudirektiivin linjausten mukaisesti 1. lakiehdotus sisältäisi henkilötietojen käsittelyä koskevat erityissäännökset ja muodostaisi henkilötietodirektiivissä ja henkilötietolaissa tarkoitetun lainsäädännön, jolla voidaan poiketa eräiltä osin yleisesti sovellettavan lain säännöksistä. Siltä osin kuin asiasta ei säädetä rahanpesulaissa, henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin pääsääntöisesti henkilötietolakia, jolla henkilötietodirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön. Henkilötietolain säännöksiä sovellettaisiin erityisesti henkilötietojen käsittelyä koskeviin yleisiin vaatimuksiin, rekisterinpitäjää koskeviin velvollisuuksiin ja rekisteröidyn oikeuksiin siltä osin kuin rahanpesulaki ei rajoita rekisteröidyn tarkastusoikeutta. Poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullin suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaisiin henkilötietolain ohella edelleen näihin viranomaisiin, ottaen huomioon tietosuojapuitteiden kansallisen täytäntöönpanon. Rahanpesun selvittelykeskus on Suomessa keskusrikospoliisiin sijoitettu yksikkö, joka kuuluu uudessa tietosuojadirektiivissä tarkoitettuihin toimivaltaisiin viranomaisiin. Tästä syystä sen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain ja henkilötietolain säännöksiä ja myöhemmin tietosuojadirektiivin täytäntöönpanon myötä uutta poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevaa erityislainsäädäntöä siltä osin kuin 2. lakiehdotus ei sisällä asiaa koskevia säännöksiä. Lakiehdotuksen viittaussäännöksiä henkilötietolakiin ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin muutettaisiin edellä mainitun EU:n tietosuojalainsäädännön voimaantulon myötä.

Viranomaisten toimivaltuudet

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen toimivaltuuksia laajennettavan merkittävästi nykyisestä. Toimivaltaisia valvontaviranomaisia olisivat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, PRH ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Toimivaltuuksien soveltamisesta asianajajayhdistykseen säädettäisiin erikseen. Viranomaisilla olisi oikeus tehdä tarkastuksia, rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimiluvanvaraista toi-

mintaa, perua toimilupa, rajoittaa ilmoitusvelvollisen johdon toimintaa määräajaksi sekä asettaa toimeenpanokielto ja oikaisukehoitus. Lisäksi ilmoitusvelvollisten ja toimivaltaisten valvontaviranomaisten sekä asianajajayhdistyksen olisi ylläpidettävä järjestelmää, johon ilmoitusvelvollisten työntekijät voisivat ilmoittaa havaitsemistaan rikkomuksista.

Ilmoitusvelvollisen olisi salassapitosäännösten estämättä ilman aiheetonta viivytystä toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle sen pyytämät tiedot ja selvitykset. Lisäksi toimivaltaisella valvontaviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä ilmoitusvelvollisen omistajan, hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai palveluksessa olevan laissa säädetyn luotettavuuden selvittämiseksi tai rekisteristä poistamiseksi.

Toimivaltaisella valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus toimittaa tarkastus ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Lisäksi tiettyjen edellytysten täytyessä muilla toimivaltaisilla valvontaviranomaisilla kuin PRH:lla olisi oikeus mennä ilmoitusvelvollisen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin. Poliisihallituksen tarkastusoikeus ei myöskään koskisi rahapeleihin liittyvien osallistumisilmoituksia ja -maksuja välittävien yhteisöjen ja elinkeinonharjoittajien pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyjä tiloja.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi enintään viiden vuoden määräajaksi kieltää henkilöä toimimasta ilmoitusvelvollisen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana laissa tarkemmin säädettyjen edellytysten täytyessä. Lisäksi toimivaltainen valvontaviranomainen voisi muun lainsäädännön nojalla rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaista toimintaa tai perua toimiluvan.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kieltää ilmoitusvelvollisen tekemän päätöksen tai sen suunnitteleman toimenpiteen toteutuksen taikka velvoittaa sen lopettamaan toiminnassaan soveltamansa menettelyn laissa tarkemmin säädettyjen edellytysten täytyessä. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi myös asettaa uhkasakon.

Laissa säädettäisiin uudesta rikkomusjärjestelmästä. Ilmoitusvelvollisella olisi joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta oltava menettelytavat, joita noudattamalla sen palveluksessa olevat tai asiamiehet voivat ilmoittaa sen sisällä riippumattoman kanavan kautta tämän lain säännösten ja määräysten epäilyistä rikkomisesta. Lisäksi toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi ylläpidettävä järjestelmää, jonka kautta se voi vastaanottaa ilmoituksia rahanpesulakiin liittyvistä väärinkäytösepäilyistä.

Ahvenanmaa

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa taikka muuta rikoksentorjuntaa ei nimenomaisesti mainita Ahvenanmaan itsehallintolain säännöksissä, jotka koskevat valtakunnan ja maakunnan lainsäädäntövaltaa. Lain 27 ja 29 §:n mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat muun muassa valuuttaa, setelinantoa, pankki- ja luottolaitosta, rikosoikeutta sekä lainkäyttöä. Lain 18 §:n 25 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on kuitenkin lainsäädäntövalta teon rangaistavaksi säätämisestä ja rangaistuksen määräämisestä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Lisäksi saman säännöksen 26 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat uhkasakon asettamista ja tuomitsemista sekä muiden pakkokeinojen käyttöä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Esityksen 1. lakiehdotus sisältäisi myös säännöksiä, jotka koskevat yhdistyksiä ja säätiöitä, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudelli-

sia yhteisöjä, joita koskeva lainsäädäntövalta kuuluu valtakunnalle itsehallintolain 27 §:n 8 kohdan mukaan. Lain 18 §:n 22 kohdan mukaan maakunnalla on kuitenkin lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat elinkeinoelämää ottaen huomioon eräät itsehallintolaissa tästä säädetyt poikkeukset.

Esityksen 1. lakiehdotukseen ei voimassa olevasta laista poiketen sisältyisi viittauksia rahanpesulain soveltamiseen ja sen mukaiseen valvontaan Ahvenanmaalla rahapelitoiminnan osalta, ottaen huomioon Ahvenanmaan itsehallintolain toimivallanjakosäännökset ja Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnon (Nr 15/16, 13.7.2016). Lausunnossaan sisäministeriölle valtuuskunta on katsonut, että direktiivi sisältää säännöksiä, joiden tarkoituksena on suojata rahoitusjärjestelmää estämällä, paljastamalla ja selvittämällä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Tästä syystä valtuuskunnan näkemyksen mukaan direktiivi kuuluu lähinnä setelinantoa ja valuuttaa sekä pankki- ja luottolaitoksia koskeviin oikeudenaloihin, jotka kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan itsehallintolain 27 §:n 37 kohdan ja 29 §:n 5 kohdan mukaan. Teot on kriminalisoitu rikoslain 32 ja 34 a luvussa. Direktiivi liittyy myös muihin oikeudenaloihin, jotka kuuluvat lähinnä valtakunnan toimivaltaan. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat lisäksi muun muassa rahapelipalvelujen tarjoajat ja kiinteistönvälittäjät, jotka kuuluvat maakunnan toimivaltaan. Myös rahapelipalvelujen tarjoajia ja kiinteistönvälittäjiä koskevat kuitenkin rikoslain rangaistussäännökset muun muassa rahanpesun osalta, ja yleisesti rahanpesuun sovellettavat valtakunnan lainsäädännön säännökset koskevat myös niiden toimintaa. Sen vuoksi rahanpesulainsäädännön mukaisesta valvonnasta vastuu olisi itsehallintolain 30 §:n mukaan lähtökohtaisesti valtakunnan viranomaisilla. Ottaen huomioon, että Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä säädetään rahapelitoiminnasta ja sen valvonnasta sekä kiinteistönvälittäjien rekisteröinnistä, tarkoituksenmukaisena pidetään, että näiden elinkeinonharjoittajien osalta toimivalta valvoa ehdotetun rahanpesulainsäädännön noudattamista siirrettäisiin itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitettulla sopimusasetuksella Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai tämän alaiselle viranomaiselle.

Seuraamukset ja muutoksenhaku

Rahanpesulaissa ehdotetaan säädettävän hallinnollisista seuraamuksista, joista osa on rahamääräisiä. Voimassa olevan rahanpesulain säännökset tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, rekisteröintirikkomuksesta ja rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta dekriminalisoitaisiin.

Toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi rikemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvoitteen, epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisen rahanpesun selvittelykeskukselle, tietojen tallentamisen, työntekijöiden koulutuksen tai suojelemisen taikka toimintaohjeet, rikkomusepäilystä ilmoittamisesta tai aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin rekisteröitymisen. Rikemaksu määrättäisiin myös maksajan tiedot -asetuksen rikkomisesta. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Toimivaltainen valvontaviranomainen antaisi ilmoitusvelvolliselle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden rahanpesulain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten kuin rikemaksua ja seuraamusmaksua koskevien säännösten vastaisesti.

Toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi seuraamusmaksun vastaavien säännösten rikkomisista kuin rikemaksussa on kyse lukuun ottamatta rekisteröitymistä aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin. Edellytyksenä seuraamusmaksun tunnusmerkistön täyttymiselle asetettaisiin kuitenkin huomattavasti korkeammalle. Edellytyksenä olisi, että henkilö on

tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti rikkonut säännöksiä.

Luotto- ja rahoituslaitoksille määrättävät seuraamukset eroaisivat muille ilmoitusvelvollisille määrättävistä seuraamuksista. Finanssivalvonnan tai aluehallintoviraston määräämä seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kymmenen prosenttia luotto- tai rahoituslaitoksen tekoa tai laiminlyöntiä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa, sen mukaan kumpi on suurempi. Muille toimijoille määrättävä seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi jättää rikemaksun määräämättä tai julkisen varoituksen antamatta, jos henkilö on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä, tai rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi julkistettava rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä toimivaltaisen valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan. Toimivaltaisen valvontaviranomainen voisi ehdotuksen mukaan lykätä julkistamista, julkistaa seuraamuksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä tai jättää seuraamusta koskevan päätöksen julkistamatta, jos seuraamuksen kohteena olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön henkilöllisyyden julkistaminen olisi kohtuutonta taikka jos seuraamuksen julkistaminen vaarantaisi meneillään olevan viranomais-tutkinnan.

Esityksessä ehdotetaan niin sanotun hajautetun mallin mukaisesti, että toimivaltainen valvontaviranomainen voisi määrätä rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun ilmoitusvelvolliselle. Esityksessä on päädytty hajautettuun malliin, koska näin turvataisiin kaikkien toimivaltaisten viranomaisten yhdenmukaiset toimivaltuudet, ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevan asiantuntemuksen säilyttäminen läpi koko valvonta-, tutkinta- ja sanktiointiprosessin sekä seuraamusjärjestelmän vertailtavuus. Asianajajayhdistyksen olisi kuitenkin tehtävä esitys edellä mainitun seuraamuksen määräämisestä aluehallintovirastolle.

Rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja välittävät elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt rajattaisiin toistaiseksi esityksen 1. lakiehdotuksen hallinnollisia seuraamuksia koskevan 8 luvun soveltamisalan ulkopuolelle. Niitä koskisivat kuitenkin lakiehdotuksen 7 luvun 7 §:n säännökset uhkasakosta sekä arpajaislain 64 §:n säännökset arpajaisrikkomuksesta. Lisäksi 1. lakiehdotuksen 8 luvun laajentamista koskemaan näitä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä harkittaisiin uudelleen sen jälkeen, kun uusi rahapeliyhtiö on aloittanut toimintansa ja asiainmiesten 1. lakiehdotuksen mukainen valvonta on saatu järjestettyä.

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten päätöksistä voitaisiin valittaa hallinto-oikeuteen lukuun ottamatta Finanssivalvontaa ja Tilintarkastusvalvontaa, joiden tekemiä päätöksiä koskevasta valitusoikeudesta säädettäisiin Finanssivalvonnasta annetussa laissa ja tilintarkastuslaisissa.

4 Esityksen vaikutukset

Esitetyillä säännöksillä on suoria vaikutuksia valtionalouteen, yrityksiin, viranomaisiin ja rikostorjuntaan. Lisäksi lakiehdotuksen säännöksistä voi aiheutua välillisiä vaikutuksia myös kotitalouksille.

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Valtionaloudelliset vaikutukset

Lakiehdotuksilla on vaikutuksia valtion talousarvioon PRH:n osalta. Muut vaikutukset eivät edellytä muutoksia valtion talousarvioon. Lakiehdotuksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia kunnallishallintoon, muuhun julkiseen talouteen tai erillisiin sosiaaliturvarahastoihin.

Lakiehdotus liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitus käsitellä sen kanssa yhdessä.

Lakiehdotukset edellyttävät valtion virastoihin perustettavaksi ehdotettujen rekisterien taustalla olevien tietojärjestelmien kehittämistä. Rekisterien perustaminen ja ylläpitäminen on suunniteltu mahdollisimman tehokkaaksi. Rekisterit ovat automaattisia ja rekisteröityvällä taholla on rekisteröitymisvelvollisuus.

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle aiheutuu suoria kustannuksia aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin perustamisesta. Sähköisen rekisterin perustaminen maksaa arvion mukaan 100 000 euroa. Arvioidaan, että rekisterin perustamiskustannukset jakautuvat kahdelle vuodelle. Vuoden 2017 aluehallintoviraston rekisterin perustamiseen liittyviksi kuluiksi on arvioitu 50 000 euroa. Vuoden 2018 aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin liittyvien kulujen on arvioitu olevan 50 000 euroa.

PRH:lle syntyy suoria kustannuksia edunsaajia koskevat tiedot sisältävien rekisterien tietosäällön laajentamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaisi kaupparekisterin tietosisältöä. PRH:ssa edunsaajiin liittyvä tiedonkeruu edellyttää arviolta 295 000 kaupparekisteri-ilmoituksen vastaanottoa ja käsittelyä. Kaupparekisteri käsittelee nykyisin noin 154 000 ilmoitusta vuodessa, joten ensi vaiheessa kerättävä ilmoitusmäärä vastaa noin kahden vuoden ilmoituskertymää. Perusilmoituksessa annettavista tiedoista säädetään kaupparekisterilaissa. Lisäksi kaupparekisteriin ilmoitettaisiin ehdotetun siirtymäajan jälkeen tosiasiallisia edunsaajia koskevia tietoja ja näiden muutoksia. Pienissä yrityksissä tosiasialliset edunsaajat eivät muutu tai muuttuvat harvoin, jolloin päivityskuluja ei aiheudu. Keskikokoisissa ja suurissa yrityksissä päivityskulut voivat kasvaa yllättävänkin suuriksi, jos omistajarakenne muuttuu useasti. Muutosilmoitusten määrää ei voida tarkasti arvioida, mutta ilmoituskertymään suhteutettuna niiden määräksi arvioidaan noin 40 000 vuodessa. Koska rekistereihin kerättävä tietomäärä olisi erittäin suuri, rekisteröintimenettelystä tehtäisiin vastaavasti mahdollisimman yksinkertainen. Tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen käsittelystä aiheutuisi siten eniten kustannuksia alkuvaiheessa. Nettobudjetoituna virastona PRH ei käytännössä pysty varmistamaan tarvittavien tietojärjestelmien etukäteistä rahoitusta, vaan tietojärjestelmiin tehtävät muutokset olisi katettava pääasiassa budjettivaroin. Ilmoittamista tukevat sähköiset asiointipalvelut olisi saatava valmiiksi ennen edunsaajatietojen keräämistä. Nämä olisi tarkoitus toteuttaa lain voimaantulon jälkeen siirtymäajan puitteissa. Ottaen huomioon neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoajan, kantarekisterien kehittäminen olisi käynnistettävä viipymättä. Kustannuksia voisi aiheutua myös tietosuojaan ja tietoturvaan sovellettavan lainsäädännön vaatimusten huomioimisesta.

Yhdistysrekisteristä ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteristä olisi tehtävä YTJ:n kantarekistereitä, jotta edunsaajatietoja voidaan hallinnoida keskitetysti YTJ:n sähköisen asiointipalvelun kautta. Kaikille yhdistyksille ja uskonnollisille yhdyskunnille olisi tässä yhteydessä annettava y-tunnus. Suurimmaksi osaksi työ voidaan automatisoida, eli y-tunnus annettaisiin viran puolesta automaattisesti, ja yhdistys voisi tarkastaa tunnuksensa YTJ:n tietopalvelusta. Käytännössä Verohallinnon rekisterissä on jo noin 50 000 y-tunnuksen omaavaa yhdistystä. Ennen y-tunnusten antamista yhdistysrekisteristä on tarkoitus poistaa toimimattomia yhdistyksiä, jolloin uusi y-tunnus annettaisiin noin 50 000 yhdistykselle. PRH:n ja Verohallinnon nykyisten rekisterien tiedot olisi yhdistettävä y-tunnuksen jo omaavien yhdistysten osalta.

Suuremmat kustannukset aiheutuvat tietojärjestelmiin tehtävistä muutoksista. Suurimmaksi osaksi rekisterien perustamisessa hyödynnetään olemassa olevia järjestelmiä eli YTJ:ää ja sen sähköisiä asiointipalveluja sekä kantarekistereiden omia tietojärjestelmiä. Niihin on kuitenkin jokaiseen tehtävä muutoksia, kun rekisterien tietosisältöä lisätään. Kaupparekisteriin tehtäviin muutoksiin kuuluu arviolta miljoona euroa. Lisäksi yhdistysrekisterijärjestelmä ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteri on saatettava yhteistoimintaan YTJ:n kanssa. Koska yhdistysrekisterin osalta käytössä on suhteellisen vanha järjestelmä, yhdistykset on tarkoituksenmukaisinta siirtää samaan järjestelmäkokonaisuuteen, jossa kaupparekisterikin toimii ja jossa tarvittavat toiminnallisuudet ovat jo olemassa. Tämä siirtymä on tarkoitus rahoittaa pääasiassa PRH:n maksutuloilla, koska yhdistysrekisterijärjestelmä olisi tullut uusittavaksi joka tapauksessa lähivuosina. Sen sijaan valtion talousarviosta katettaisiin yhdistysten ja uskonnollisten yhdyskuntien liittäminen YTJ-kokonaisuuteen, mikä edellyttää myös merkittäviä järjestelmämuutoksia. Niiden kustannukseksi arvioidaan noin kaksi miljoonaa euroa.

Alustava arvio edunsaajia koskevat tiedot sisältävän rekisterin osan perustamisesta aiheutuvista tietojärjestelmäkustannuksista on yhteensä noin kolme miljoonaa euroa. Kaksi miljoonaa euroa työ- ja elinkeinoministeriö aikoo ehdottaa budjetoitavaksi talousarvioesityksen täydennyksessä vuoden 2017 valtion talousarvion bruttomääräisesti momentille 32.40.03 (Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot). Vuoden 2018 kustannuksiksi arvioidaan miljoona euroa.

Välitysliike-, valuutanvaihto- ja yrityspalvelurekisterien henkilöpiirin luotettavuuden tarkastamisesta aiheutuva sakk- ja rikosrekisterikyselyjen määrä kasvattaa Oikeusrekisterikeskuksen hallinnollista taakkaa. Oikeusrekisterikeskuksen kuluiksi arvioidaan 10 000 euroa. Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuu myös hallinnollista taakkaa uhkasakon, rikemaksujen ja seuraamusmaksujen perintään liittyvästä tehtävästä, jonka kulut riippuvat perittävien maksujen määrästä. Maksut tuloutetaan valtion talousarviossa momentille 12.39.01 (Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista).

Yksittäisille viranomaisille aiheutuisi lisäksi luvussa 4.2 mainittujen henkilötyövuosien lisäyksistä kustannuksia. Lisäksi sisäministeriölle aiheutuisi muutaman vuoden välein arviolta 60 000-80 000 kustannukset kansallisen riskiarvion laadinnasta. Tämä ei kuitenkaan vaadi lisärahoitusta.

Vaikutukset yrityksiin

Lakiehdotuksen esittämät uudistukset koskettavat laajaa eri toimialojen yritysjoukkoa. Vaikutukset yrityssektorille jakautuvat kahteen eri osa-alueeseen. Ensiksi edunsaajia koskevat tiedot sisältävän rekisterin osan perustaminen ja tietojen keruu tulee koskettamaan suurinta osaa kotimaisista oikeushenkilöistä. Toiseksi rahanpesulain mukaisille ilmoitusvelvollisille yrityksille aiheutuu kustannuksia uusista velvoitteista. Ilmoitusvelvollisia on arviolta useita kymmeniä tuhansia yrityksiä, jotka eroavat toisistaan toimialan, kokoluokan sekä rahanpesun ja terroris-

min rahoittamisen riskialttiuden mukaan. Ilmoitusvelvollisille aiheutuu kustannuksia pitkälti riskiarvioiden tekemisestä, sisäisen valvonnan lisäämisestä käytäntöihinsä ja asiakkaan tunnistamisen lisääntymisestä. Yrityksille voi kuitenkin aiheutua kustannuksia myös järjestelmämuutoksista siinä tapauksessa, että yrityksen on tarpeen tehdä järjestelmämuutoksia esimerkiksi asiakkaan tuntemistietojen käsittelyyn liittyvien tai epäilyttäviä liiketoimia koskevien uusien ilmoitus- ja rekisteröintivelvoitteiden tai toiminnan tehostamistarpeiden myötä. Ottaen huomioon, että suuri osa velvoitteista perustuu voimassa olevaan lakiin eivätkä kaikki yritykset välttämättä joudu tekemään järjestelmämuutoksia, näiden kustannusten tarkkoja määriä on mahdotonta arvioida, mutta järjestelmistä riippuen ne voivat nousta huomattaviksikin. Yksittäisen tietokentän lisääminen olemassa olevaan järjestelmään voi jo aiheuttaa kustannuksia. Osa järjestelmämuutostarpeista voi kuitenkin aiheutua muusta lainsäädännöstä kuten huhtikuussa 2016 annetusta yleisestä tietosuojaa-asetuksesta, jonka vaikutukset arvioidaan sen täytäntöönpanon yhteydessä. Ilmoitusvelvollisen riskiarvion kustannusten kokoluokka riippuu paljon yrityksen koosta ja toimialasta. Suhteessa yrityksen kokoon riskiarvioon käytetyn työmäärän ei ole tarkoitus olla suuri, etenkin silloin, jos yrityksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski jää pieneksi riskiperusteisessa arvioinnissa.

Edunsaajien rekisteröinti. Edunsaajien rekisteröimisestä aiheutuisi hallinnollisia kustannuksia yrityksille. Edunsaajia koskevat tiedot sisältävään rekisterin osaan rekisteröitäisiin kaikki yritykset, yhdistykset ja säätiöt lukuun ottamatta yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja yrityksiä, jotka ovat kaupankäynnin kohteita säännellyllä markkinalla. Rekisteröityvien yritysten määräksi arvioidaan 295 000. Rekisteröityminen ja tietojen muuttaminen rekisterissä on ilmaista yritykselle, kun edunsaajia koskevat tiedot rekisteröidään täysin sähköisesti.

Sähköisen rekisterin osan käyttö vaatisi sähköistä tunnistamista joko verkkopankkitunnuksilla tai sirullisella henkilökortilla. Suurimmalla osalla suomalaisista on verkkopankkitunnukset, mutta edunsaajia koskevien tietojen rekisteröijinä saattaa rekisteröityä toimijoita, joilla ei ole vielä sähköiseen tunnistamiseen tarvittavia välineitä, joille aiheutuu kustannuksia kyseisten välineiden hankinnasta. Esimerkiksi sirullisen henkilökortin hankkiminen maksaa 55 euroa ja siihen tarvittavan lukulaitteen hinta on tyypillisesti noin 30—60 euroa.

Yrityksen työmäärää kasvattaisi yrityksen omistajien ja tosiasiallisten edunsaajien selvittäminen. Ennen rekisteriin rekisteröitymistä yrityksen tulee selvittää sen omistajat ja tosiasialliset edunsaajat siltä osin kuin niiden omistus tai määräysvalta ylittää 25 prosenttia. Yritykset hallinnoivat nykyisinkin omistaja- ja jäsentietojaan, joihin edunsaajatietojen ylläpito käytännössä liitettäisiin. Tällä hetkellä jo yrityslainsäädäntö velvoittaa yritystä pitämään kirjaa sen omistajista. Osakeyhtiölain 3 luvun 15 § velvoittaa osakeyhtiötä pitämään osake- ja osakasluetteloita, jos sen osakkeita ei ole liitetty arvo-osuusjärjestelmään. Laissa avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1 luvun 4 § velvoittaa kirjaamaan yhtiösopimukseen yhtiömiehet. Yhtiösopimuksen muuttaminen on ainoastaan pätevä silloin, kun kaikki yhtiömiehet ovat muutoksesta yksimielisiä. Osuuskuntalaisissa 4 luvun 14 §:ssä osuuskunta velvoitetaan ylläpitämään jäsen- ja omistajaluetteloita.

Lisäksi edunsaajien rekisteröintiä koskevan velvoitteen piiriin kuuluvien yhdistysten, uskonnollisten yhdyskuntien ja säätiöiden täytyy jo tälläkin hetkellä niitä koskeviin rekistereihin tehtävien ilmoitusten mukana antaa myös johtoaan koskevia tietoja. Sama koskee asunto-osakeyhtiöitä. Näitä koskevat 1. lakiehdotuksen säännökset eivät toisi mukanaan lisävelvoitteita, eikä niistä siten aiheutune ylimääräisiä kustannuksia.

Jo olemassa oleva lainsäädäntö velvoittaa yrityksiä tuntemaan omistajiaan ja edunsaajiaan, joten voidaan arvioida, ettei todellisten edunsaajien selvittämisen yrityksessä pitäisi viedä paljoa enempää aikaa kuin jo nyt edunsaajien selvittämiseen vievän ajan. Toki tosiasiallisten edun-

saajien päivittäminen voi viedä aikaa, jos omistusrakenne on monimutkainen ja jatkuvasti muuttuva. Lisäksi yritysten hallinnollisen taakan minimoimisen takia omistusrakenteen selvittäminen on rajattu ensimmäiseen omistusportaaseen. Vaikka työmäärän kasvu ei ole erityisen suuri suuressa osassa yrityksistä, se koskee laajasti suurinta osaa suomalaisista oikeushenkilöistä. Ilmoitusjärjestelmän mahdolliset muutokset voisivat kuitenkin aiheuttaa jonkin verran kustannuksia yrityksille.

Jos esimerkiksi oletetaan, että tosiasiallisen edunsaajan tietojen muuttaminen kaupparekisteriin kestäisi yrityksen työntekijältä 5—15 minuuttia ja ilmoituksia tulisi saman verran kuin PRH:n kaupparekisteriin muutosilmoituksia vuodessa eli 90 000, edunsaajien rekisteröinnistä aiheutuisi yrityssectorille standardikustannusmallin mukaan 270 000—900 000 euron verran hallinnollista taakkaa vuodessa. Tämä jyvitettyä koko yrityssectorille tarkoittaisi yksittäiselle yritykselle 0,7—2,3 euron kustannusta vuosittain. On hyvin mahdollista, että edunsaajia koskevia muutosilmoituksia kaupparekisteriin tulisi vähemmän vuodessa kuin 90 000 kappaletta, sillä kaupparekisterin muutosilmoitukset sisältävät hallituksen muutosilmoitusten lisäksi esimerkiksi yrityksen toiminnan lopettamisilmoitukset.

Yhdistysrekisterissä tapahtuu vuosittain noin 15 000 nimenkirjoittajan muutosta. Jos oletetaan, että edunsaajien muutosten määrä muistuttaisi nimenkirjoittajien muutosilmoitusten määrää ja yhdistyksellä kestäisi saman verran aikaa hoitaa muutosilmoitus kuin yritykseltä, standardikustannusmallin mukaan yhdistyssectorille aiheutuisi arviolta 45 000—150 000 euroa hallinnollista taakkaa vuosittain. Tämä jyvitettyä koko yhdistyssectorille tarkoittaisi yksittäiselle yhdistykselle 0,3—1,5 euron hallinnollista taakkaa vuosittain.

Säätiöitä on PRH:n säätiörekisterissä noin 2 800 kappaletta. Jos oletetaan, että säätiöille aiheutuva hallinnollinen taakka on samankaltainen kuin yhdistyksille aiheutuva hallinnollinen taakka, yksittäiselle säätiölle voitaisiin arvioida aiheutuvan hallinnollista taakkaa 0,3—1,5 euroa vuosittain. Koko säätiösectorille taakan koko olisi arviolta 840—4 200 euroa vuosittain.

Edellä olevien arvioiden mukaan yhteensä kaikille rekistereissä oleville yrityksille, yhdistyksille sekä säätiöille aiheutuisi vuosittain noin 316 000—1 050 000 euroa hallinnollista taakkaa. Hintahaarukka on suuri johtuen siitä, että ei ole tarkkaan pystytty määrittämään, kauanko edunsaajien ilmoittaminen tulee viemään ilmoituksen tekijältä.

Yhdistysten ja säätiöiden edunsaajien rekisteröinnistä aiheutuvan hallinnollisen taakan voidaan olettaa jakautuvan melko tasaisesti yhdistys- ja säätiösectorilla. Yrityssectorilla taas edunsaajien rekisteröitymisestä aiheutuvan hallinnollisen taakan määrään vaikuttanee muun muassa yrityksen koko ja omistusrakenteen monimutkaisuus.

Tilastokeskuksen yritystilastojen ja PRH:n kaupparekisterin mukaan suurin osa suomalaisista yrityksistä on yrityksiä, jotka työllistävät 1—4 työntekijää, vaikka laskuun ei otettaisi mukaan elinkeinonharjoittajia. Tällaisia yrityksiä on tilastokeskuksen yritystilastojen mukaan noin 80 prosenttia suomalaisista oikeushenkilön muodossa toimivista yrityksistä. Näiden alle viiden työntekijän yritysten omistajusrakenne on yleensä selkeä. Usein tällaisella yrityksellä onkin selkeästi yksi omistaja. Tällaisille pienille yrityksille ei keskimäärin aiheudu suuria kustannuksia edunsaajien rekisteröinnistä, koska niiden omistaja- ja edunsaajarakenne on selkeä ja koostuu yleensä hyvin pienestä määrästä tosiasiallisia edunsaajia.

Jäljelle jäävillä 20 prosentilla oikeushenkilön muodossa toimivista yrityksistä edunsaajien rekisteröinnistä aiheutuvat kustannukset voivat olla merkittävämpiä. Yrityksillä on kuitenkin jo nyt lakisääteinen velvollisuus pitää yllä omia osake- ja osakasluetteloa. Kustannuksia voivat aiheuttaa tietojen päivittäminen rekisteriin etenkin, jos yrityksen tosiasialliset edunsaajat

muuttuvat usein. Edunsaajien rekisteröinti ei kuitenkaan koske yhtiöitä, joiden osakkeilla käydään kauppaa säännellyllä markkinalla, joten yritykset, joiden edunsaajien vaihtovolyyymi on suurinta, jäävät edunsaajien rekisteröimisvelvoitteen ulkopuolelle. Yksittäiselle yritykselle aiheutuvia kustannuksia on vaikeaa arvioida, sillä ne tulevat eroamaan suuresti.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri. Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin kerättäisiin tiedot kaikista Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvomista ilmoitusvelvollisista lukuun ottamatta niitä, jotka ovat toimilupavalvottavia, tai jo rekisteröityneet Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvottavaksi jonkin muun lainsäädännön nojalla. Rekisteriin arvioidaan tulevan noin 3 500—4 500 yritystä.

Suoria maksukuluja yrityksille aiheutuu rekisteröitymisestä rekisteriin. Rekisteröitymisestä Etelä-Suomen aluehallintovirasto perii 86 euron rekisteröintimaksun. Poikkeuksena kuitenkin ovat valuutanvaihtotoimistot ja yrityspalveluita tarjoavat yritykset, joiden johdon luotettavuus on ehtona rekisteröinnille. Luotettavuuden tarkastamisesta aiheutuu valvontaviranomaisille kustannuksia, jonka takia kyseisten toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksen hinta on korkeampi, 350 euroa. Yhteensä yrityssectorille aiheutuu rekisteristä suoria rekisteröitymisestä aiheutuvia kustannuksia 300 000—400 000 euroa. Rekisteröitymiskulut ovat yritykselle kertaluontoisia, mutta mahdollisista tietojen päivityksestä rekisteriin yritys joutuu maksamaan 86 euron muutosten ilmoituksesta aiheutuvan maksun. Yrityksille, joiden johdon luotettavuus tarkastetaan, muutosten ilmoituksen hinta on 250 euroa. Rekisteröinti- ja muutosten ilmoitusten hinnat ovat sidottuina valvontaviranomaisen käyttämään ilmoituksen käsittelyaikaan, joten tulevaisuudessa saattaa olla tarvetta tarkastaa maksujen tasoa vastaamaan käsittelyaikoja.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin rekisteröityvien yritysten joukossa on uusia ilmoitusvelvollisia, joita ovat vertaisluottojen välittäjät ja yritykset, jotka tavaroita tai palveluita myydessään tai välittäessään ottavat käteismaksusuorituksena vähintään 10 000 euroa vastaan kertasuorituksena tai toisiinsa kytkettyinä tapahtumina. Aikaisemmin käteismaksusuorituksen raja oli 15 000 euroa, joten osa 10 000 euron käteismaksusuorituksen vastaanottavista yrityksistä kuuluu jo rahanpesulain valvonnan piiriin. Toimialoja, joita 10 000 euron rajoituksen arvioidaan koskevan, ovat esimerkiksi taide-, antiikki-, turkis-, vene- ja autokauppiat sekä kello- ja kultasepät. Vertaislainanvälittäjiä ja sitä kautta uusia ilmoitusvelvollisia saataisi markkinoille tulla 5–10 kappaletta. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on jo katsonut osan vertaislainanvälittäjistä kuuluvan ilmoitusvelvollisten piiriin.

Uusille ilmoitusvelvollisille aiheutuu hallinnollisia kustannuksia toimintansa mukauttamisesta ehdotettujen säännösten mukaiseksi, kuten asiakkaan tunnistamisesta ja tämän tietojen säilytyksestä. Lisäksi rekisteristä aiheutuu siihen kaikille kuuluville yrityksille sisäisiä kustannuksia näiden ylläpitäessä toimintaansa rekisterin vaatimalla tasolla ja ilmoitusvelvollisen riskiarvioiden tekemisestä. Riskiarviota ei tarvitse kuitenkaan tehdä joka vuosi ja yrityksen kerralla sopeuttaessa toimintansa lain vaatimalle tasolle yritys ei joudu kuin ylläpitämään kyseisiä toimintoja. Näiden syiden vuoksi yrityksille aiheutuvien hallinnollisten kustannusten arvioidaan olevan rekisterin perustamisvaiheen jälkeen kohtalaisia suhteutettuna yrityksen kokoon ja riskisyyteen.

Luotto- ja rahoituslaitokset. Euroopan komissio on neljännen rahanpesudirektiivin vaikutusarvioissaan arvioinut, ettei uudistuksilla ole suuria taloudellisia vaikutuksia rahoitussektorille. Komission mukaan mahdollisia kustannuksia saattaa kuitenkin aiheutua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän laajennuksesta ja riskipainotteisemmasta lähestymistavasta. Komissio kuitenkin arvioi, että riskipainotteinen lähestymistapa on jo yleinen alalla, eikä sen pitäisi aiheuttaa suurempia kustannuksia. Koska lakiesitys ei poikkea näiltä kohdilta neljännestä rahanpesudirektiivistä, voidaan arvioida, ettei ehdotetuilla säännöksillä ole merkittä-

viä taloudellisia vaikutuksia perinteiseen rahoitussektoriin, koska ilmoitusvelvollisten menettelytapasäännöksiä asiakkaan tuntemisvelvollisuuden osalta ei esimerkiksi ehdoteta merkittävästi muutettavan verrattuna nykyinsäädäntöön. EU:n kolmas rahanpesudirektiivi toi jo suuret uudistukset rahoitussektorille, joita neljäs rahanpesudirektiivi tarkentaa. Kustannuksia voi kuitenkin aiheutua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsitteen laajentumisesta, riskiarvioiden tekemisestä ja uusista rekistereistä. Luotto- ja rahoituslaitoksille suurimmat kustannukset aiheutuvat poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilön käsitteen laajentumisesta kotimaisiin toimijoihin. Kotimaisten vaikutusvaltaisten henkilöiden lukumäärää ja vaikutusta on vaikeaa arvioida etukäteen. Voidaan arvioida, että kotimaisten vaikutusvaltaisten henkilöiden suhteen keskikokoisille ja suurille toimijoille ei aiheudu kohtuuttomia perustamisinvestointeja, mutta kotimaisten vaikutusvaltaisten henkilöiden tunnistamisesta aiheutuvien jatkuvien hallinnollisten kustannusten kokoa on vaikeaa arvioida. Lisäksi alan omien arvioiden mukaan luotto- ja rahoituslaitoksille voisi aiheutua järjestelmien muutostarpeita, joiden yhteenlasketut kustannusvaikutukset voisivat olla useita miljoonia euroja, jyvitettyinä yksittäisille luotto- ja rahoituslaitoksille tai niiden yhteenliittymille. On kuitenkin vaikeaa arvioida, missä määrin näitä tarpeita aiheutuisi yksinomaan 1. lakiehdotuksen seurauksena.

Muut rahoitusalan toimijat. Joukkorahoituksen ja asunto-omaisuuteen liittyvien luottojen välittäjät tulevat rahanpesulainsäädännön piiriin uusina toimijoina. Joukkorahoitustoimijoita on arviolta noin kymmenkunta. Asunto-omaisuuteen liittyvien luottojen välittäjiä ei ole Suomen markkinoilla tällä hetkellä, eikä ole ainakaan ole tiedossa, että niitä tulee. Kustannusarviot näille muistuttavat aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin uusien ilmoitusvelvollisten kustannuksia. Kuitenkin näiden toimijoiden toimiessa rahoitusallalla niiden tarve tehdä riskiarvioita ja pitää huolta ehdotettujen rahanpesusäädösten noudattamisesta on suurempi verrattuna aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin tuleville uusille toimijoille.

Tilintarkastajat, asianajajat ja lakimiehet. Tilintarkastajien, asianajajien ja lakimiesten kustannuksiin lakiehdotuksella ei ole suuria vaikutuksia, koska asiakkaan tuntemiskäytäntöjä on jo voimassa kyseisillä toimialoilla. Kustannuksia voi kuitenkin syntyä riskiarvioiden tekemisestä ja poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsitteen laajenemisesta. Komission vaikutusarviossa esitetään Euroopan tilintarkastajaliiton (*European Federation of Accountants*) arvio, että tilintarkastajalta asiakkaan tunnistus vie tavallisesti 0,5—1 työtuntia, mutta monimutkaisempien asiakkaiden tunnistaminen voi viedä jopa pari päivää. Saman tuloksen uskotaan pätevän myös oikeussektorilla toimiviin yrityksiin. Edunsaajien rekisteröinnin ansiosta asiakkaan tunnistukseen käytetty aika voi tulla pienemmäksi. Asianajajien kustannukset voivat kasvaa myös asianajajayhdistyksen jäsenmaksun kasvun myötä, jos Suomen asianajajaliitto nostaa jäsenmaksuja valvontakustannusten kasvun takia.

Kiinteistön- ja vuokrahuoneiston välittäjät. Esitetyissä säännöksissä laajennetaan välitysliikkeen luotettavuuden arviointiin kuuluvien henkilöiden piiriä. Voimassa olevassa laissa ainoastaan liikkeen vastaavan hoitajan luotettavuus selvitetään. Esityksessä esitetään, että myös liikkeen johdon ja omistajien luotettavuus selvitetään. Tämä korottaa rekisteröinnin kustannuksia. Tällä hetkellä rekisteröintipäätös maksaa 300 euroa ja muutospäätös 200 euroa. Lakiehdotuksen esittämän valvojan työmäärän kasvun takia perittävät maksut nousisivat 325 euroon ja 225 euroon. Tulevaisuudessa saattaa olla perusteltua tarkistaa ilmoitusten maksujen tasoa vastaamaan käsittelyaikoja. Lisäksi välitysliikkeiden tulisi jatkossa tehdä muiden ilmoitusvelvollisten tavoin riskiarvio, mutta riskiarviosta aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan pieniä ja muistuttavan aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin ilmoitusvelvollisten kustannuksia.

Panttilainauslaitokset, perintätoimen harjoittajat ja eräät kuluttajaluoton tarjoajat. Panttilainauslaitokset, perintätoimen harjoittajat ja kuluttajaluottoa tarjoavat yritykset, jotka eivät

kuulu Finanssivalvonnan valvontaan, ovat Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimilupavalvottavia. Kyseiset toimijat ovat jo rahanpesulain valvonnan piirissä, joten uusia hallinnollisia kustannuksia toimijoille aiheutuu vain riskiarvioiden tekemisestä. Riskiarvioista aiheutuvien kustannusten nousun arvioidaan olevan pieni, ja muistuttavan muiden aluehallintovirastojen valvomien ilmoitusvelvollisten kustannusten kasvua.

Rahapeliyhteisöt ja -elinkeinonharjoittajat. Esitetyillä säännöksillä on vaikutuksia rahapeliyhteisöihin ja -elinkeinonharjoittajiin. Rahapelejä pelaavan asiakkaan tunnistamisen lisääntyessä asiakkaan tunnistukseen käytetään rahapeliyhteisöjen tiloissa pidettävissä peleissä entistä enemmän työntekijöiden aikaa, mikä voi lisätä yrityksen työvoiman tarvetta. Lisäksi rahapeliyhteisöjen tulee tehdä ilmoitusvelvollisia koskevat riskiarviot ja päivittää niitä, mitkä luovat kustannuksia. Rahapelejä liiketoimintatiloissaan pitävälle elinkeinonharjoittajille kustannusten arvioidaan olevan pieniä, mutta vaikutukset rahapeliyhteisöihin voivat olla suuria. Kolmen rahapeliyhteisön, Veikkauksen, RAY:n ja Fintoton, lisäksi ahvenanmaalainen PAF kuuluu sääntelyn piiriin.

Rahapeliyhteisöjen (Fintoto Oy, RAY ja Veikkaus Oy) rahapelitoimintojen yhdistäminen tukee esitettyjä säännöksiä. Veikkauksen, RAY:n ja Fintoton yhdistämisen arvioidaan pienentävän riskiarvioista aiheutuvia kuluja, koska kolmen riskiarvion sijasta täytyisi tehdä ainoastaan yksi riskiarvio. Lisäksi kyseisten pelitoimijoiden yhdistäminen helpottaisi asiakkaan tuntemistietojen käsittelyä ja epäilyttävien liiketoimien havaitsemista tietojen ollessa yhdessä tietokannassa monen tietokannan sijaan. Peliyhteisöjen asiakkaiden pelitilien yhdistämistä koskee kuitenkin yhdistämishankkeeseen liittyen siirtymäaika. Uudelle peliyhtiölle voisi aiheutua kustannuksia 1. lakiehdotuksen velvoitteiden sopeuttamisesta koskemaan yhdistettyjä asiakasrekistereitä tai pelitilejä. On kuitenkin vaikea arvioida, missä määrin nämä aiheutuisivat 1. lakiehdotuksesta suhteessa muihin lainmuutoksiin.

4.2 Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista

Lakiehdotuksilla ei ole merkittäviä ja välittömiä kansantaloudellisia vaikutuksia työllisyyteen, investointeihin ja kulutukseen, tuotantoon, tuontiin ja vientiin tai hintatasoon.

Lakiehdotusten tarkoituksena on ennalta estää rahanpesu- ja terrorismin rahoittamisrikoksia ja tukea niiden selvittämistä ja paljastamista, lisätä yhteiskunnallista vakautta sekä suojata rahoitusjärjestelmää väärinkäytöksiltä. Kaikkia esityksen vaikutuksia, etenkin lakiehdotuksista koituvia hyötyjä, ei ole mahdollisia esittää euromääräisesti. Turvallisuutta tai mahdollisesti ennalta estettyjä henkeen ja terveyteen tai rahoitusjärjestelmän toimintaan kohdistuvia rikoksia on vaikeaa mitata rahassa. Lakiehdotuksista onkin haastavaa tehdä kvantitatiivista kustannushyötyanalyysia.

Lakiehdotukset lisäävät yritysten hallinnollista taakkaa, mutta tämä on pyritty minimoimaan esityksessä siten, että edunsaajien rekisteröintiä koskevat direktiivin vaatimukset on esitetty täytäntöön pantavaksi lievemmän haitan periaatetta noudattaen. Yritykset voivat hyötyä pitkällä aikavälillä edunsaajien rekisteröinnin tuomasta avoimuudesta. Lisäksi edunsaajien rekisteröinti aiheuttaa lisäkustannuksia viranomaisille. Kustannusrasitetta julkiselle taloudelle on pyritty pienentämään siirtämällä osa rekisteröintivastuusta yrityksille.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitetyillä säännöksillä on vaikutuksia monen eri viranomaisen toimintaan. Finanssivalvonnalle, Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, Patentti- ja rekisterihallitukselle, Poliisihallitukselle, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Suomen asianajajaliitolle aiheutuisi uusien velvoit-

teiden täytäntöönpanosta henkilöstövaikutuksia. Resurssitarpeisiin vaikuttavat myös FATF:n vuonna 2012 antamat suositukset, joissa korostetaan valvojan toiminnan riskiperusteisuutta ja tehokkuutta. Yhtenä tehokkaan valvonnan kriteerinä pidetään valvojan määräämiä hallinnollisia seuraamuksia. FATF tulee tekemään maa-arvion Suomeen muutaman vuoden sisällä, jolloin rahanpesulainsäädännön mukaisten valvojien toiminta on erityisen tarkastelun kohteena.

Sisäministeriö. Sisäministeriö koordinoi kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion 3—5 vuoden välein. Kansallisen riskiarviossa on otettava huomioon Euroopan komission riskiarvio. Lisäksi yhteenveto kansallisesta riskiarviosta on julkistettava. Kansallisen riskiarvion tekemisen kustannuksiksi arvioidaan 60 000—80 000 euroa. Suurin osa kuluista aiheutuu tutkimustyöstä, mutta pieniä kuluja aiheutuu myös toimialoille erilaisista kyselyistä ja tiedusteluista. Sisäministeriölle voisi aiheutua kustannuksia myös rahanpesulain mukaisesta valvonnasta Ahvenanmaalla. Valvontaa koskeva toimivalta on tarkoitus siirtää sopimusasetuksella Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle rahapelitoiminnan ja kiinteistönvälitystoiminnan osalta. Tästä huolimatta kustannusvastuu Ahvenanmaalla järjestetystä valvonnasta säilyisi valtiolla. Ottaen huomioon, että rahanpesulain mukainen valvonta suoritettaisiin suureksi osaksi osana muuta valvontaa, välittömiä resurssinlisäystarpeita uusien toimivaltuuksien käyttämisestä aiheutuisi arviolta 0,5 henkilötyövuoden verran. Tehtävän hoitaminen ei edellytä lisärahoitusta.

Poliisihallitus. Poliisihallituksen arpajaishallinto valvoo tällä hetkellä kolmea peliyhteisöä. Peliyhteisöjen käyttämille asiamiehille ei ole voimassa olevassa rahanpesulaissa säädetty valvojaa. Näiden tarkkaa lukumäärää on vaikea arvioida, mutta kyse on arviolta muutamasta tuhannesta asiamiehestä. Vastuu toiminnasta säilyy aina peliyhteisöllä eikä asiamiehiin voida voimassa olevan lain mukaan kohdistaa rahanpesulain mukaisia tarkastuksia tai seuraamuksia. Asiamiehiin kohdistuisi 1. lakiehdotuksen perusteella riskiperusteista valvontaa peliyhteisöjen valvonnan lisäksi. Hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen mukainen valvonta olisi tarkastusvaltuuksien ja hallinnollisten seuraamusten määräämisen osalta uusi tehtävä, minkä lisäksi Poliisihallitus suorittaa arpajaislain (1047/2001) mukaista rahapelitoiminnan valvontaa. Poliisihallitukselle 1. lakiehdotuksesta ohjautuvat uudet tehtävät aiheuttavat alustavan arvion mukaan Poliisihallitukselle 2 henkilötyövuoden verran työn lisäystä. Tehtävien hoitaminen ei edellytä lisärahoitusta.

Rahanpesun selvittelykeskus. FATF:n suositusten ja neljännen rahanpesudirektiivin kansallisen täytäntöönpanon myötä rahanpesun selvittelykeskuksen analyysin ja jatkuvan riskiarvion tekemisen merkitys korostuu. Tämä edellyttää myös rahanpesun selvittelykeskuksen analyysitoiminnan tehostamista. Epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten määrä on ollut vuosia jatkuvassa kasvussa ja analyysitoiminnan resurssit ovat liian vähäiset. Analyysitoiminta edellyttää pitkäjänteistä perehtyneisyyttä ja asioiden syvällistä hallintaa, jota on vaikea pitää yllä muun toiminnan ohessa. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäväksi 1. lakiehdotuksessa osoitetun analyysitoiminnan ja jatkuvan riskiarvioinnin jatkuvuuden ja laadun varmistamisen ennakoidaan lisäävän rahanpesun selvittelykeskuksen työmäärää kahdella henkilötyövuodella. Tehtävät voidaan hoitaa uudelleen kohdentamalla poliisin toimintamäärärahoja.

Finanssivalvonta. Uusi sääntely lisää Finanssivalvonnan veloitteita sekä omien että valvottavien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien arvioinnissa ja hallinnassa. Direktiivin säännökset edellyttävät myös enenevässä määrin yhteistyötä Euroopan valvontaviranomaisten kanssa. Finanssisektorin valvontaa on näiltä osin tehostettava, mikä osaltaan tulee tukemaan myös harmaan talouden torjuntaa. Valvonnan tehostamisen myötä on oletettavaa, että Finanssivalvonnan määräämien hallinnollisten seuraamusten määrä. Näiden lisäksi Finanssivalvonnan rahanpesuvalvontaa tulee muutamia uusia toimijoita kuten joukkorahoitustoimijat. Edellä mainituista syistä esityksessä arvioidaan, että Finanssivalvonta tarvitsee kaksi uutta henkilö-

työvuotta, joista yksi on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaan ja yksi esikuntatoimintoon tutkinta-asioiden käsittelyyn. Tehtävät voidaan hoitaa resurssien uudelleenkehdoiksi.

Patentti- ja rekisterihallitus. PRH:lle esityksen arvioidaan aiheuttavan työvoiman tarvetta 2 henkilötyövuoden verran vuosille 2017 ja 2018 uusien tehtävien myötä. Kaikkien edunsaajien rekisteröintiä koskevien ilmoitusten ollessa sähköisiä PRH:n työmäärän ei ennakoida kasvavan merkittävästi, joten ilmoitusten käsittelyyn tarvittavan henkilöstön lisäykselle ei arvioida olevan tarvetta. Kasvava ilmoitusmäärä lisää kuitenkin neuvonnan tarvetta uusissa asiaryhmissä, mikä edellyttää 2 henkilötyövuoden lisäystä neuvontatehtävissä. PRH:n yhteydessä toimiin Tilintarkastuslautakuntaan tai Tilintarkastusvalvontaan ei esitetä lisäresursseja.

Aluehallintovirasto. Lakiehdotuksessa esitetään Etelä-Suomen aluehallintovirastolle huomattavasti uusia tehtäviä ja valvottavia, mikä lisää työvoiman tarvetta. Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on erilaisissa rekistereissä ja lupaluetteloissa noin 1870 valvottavaa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto arvioi, että aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin tulee noin 3500—4500 yritystä, joten valvottavien määrä kasvaa merkittävästi. Tehtävät voidaan hoitaa resurssien uudelleenkehdoiksi.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin arvioidaan lisäävän aluehallintoviraston työvoiman tarvetta 1—2 henkilötyövuodella. Lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto tarvitsee yhden henkilötyövuoden lisää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontaan. Tutkinta-asioiden käsittely ja hallinnollisia seuraamuksia koskevien asioiden päättäminen aluehallintoviraston ilmoitusvelvollisten suhteen ja asianajajayhdistyksen esityksestä arvioidaan lisäävän asiantuntijuuden tarvetta yhdellä henkilötyövuodella. Etelä-Suomen aluehallintoviraston työmäärän ja henkilöstön lisäyksen tarpeen kasvu riippuu pitkälti siitä, kuinka suureksi ilmoitusvelvollisten määrä kasvaa. Aluehallintovirastojen työmäärä kasvaa myös jonkin verran välitysluokkarekisterin yritysten laajemman henkilöpiirin luotettavuuden tarkastamisesta. Tehtävät voidaan hoitaa resurssien uudelleenkehdoiksi.

Välillisiä kustannuksia aluehallintovirastolle aiheutuu rekisterien ylläpitämisestä, uusien rekisteröitäviksi hakevien yritysten hakemusten ja muutositilmoitusten käsittelystä. Edellä mainitut kustannukset on tarkoitettu kattaa yrityksiltä ilmoitusten yhteydessä kerättävillä rekisteröinti- ja muutositilmoitusten maksuilla. Suoria kustannuksia aluehallintovirastolle aiheutuu välitysluokkarekisterin yhteyteen tarvittavan käyttöliittymäyhteyden luomisesta Harmaan talouden selvityksikköön, jonka on arvioitu maksavan 7 500—20 000 euroa. Lisäksi käyttöliittymäkustannuksia voi aiheutua Valtion yhteiseen integraatiopalveluun (VIA) sähköisen käyttöliittymäyhteyden perustamisesta sakko- ja rikoskyselyiden toteuttamista varten. VIA-käyttöliittymän perustamiskustannukset ovat arviolta 1 000—10 000 euroa riippuen järjestelmän monimutkaisuudesta. Edellisten kustannusten lisäksi VIA-käyttöliittymän käytöstä aiheutuu maksukuluja, sillä liittymän käyttäminen maksaa muutama sataa euroa kuukaudessa. Aluehallintovirastolla on myös vaihtoehtona toteuttaa rikos- ja sakkorekisterikyselyt ilman sähköistä yhteyttä. VIA-käyttöliittymäyhteyden perustaminen ja ylläpitäminen kasvattaisi aluehallintovirastolle aiheutuvia maksukuluja, mutta sen avulla henkilöstön käyttämä aika ilmoitusten käsittelyssä pienenee, joka lisäksi voisi laskea yrityksiltä perittävien käsittelymaksujen hintoja. Tehtävät voidaan hoitaa resurssien uudelleenkehdoiksi.

Suomen asianajajaliitto. Asianajajayhdistys hoitaa laissa säädettyä julkista viranomaistehtävää. Asianajajayhdistyksellä on tarve tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaa ja asianajajien koulutusta kyseisestä aiheesta. Valvonnan tiukentamisen takia asianajajayhdistyksen tekemät toimistotarkastuskäynnit asianajajatoimistoihin tulevat kasvamaan. Suomessa toimii noin 2070 asianajajaa, 800 asianajotoimistoa ja 210 sivutoimistoa. Ar-

vioiden mukaan toimistotarkastusten määrä tulee kasvamaan noin 200—250 tarkastukseen 30—40 tarkastuksesta vuodessa. Valvontatyön ja asianajajien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvän koulutuksen tehostamisen arvioidaan edellyttävän 1—3 henkilötyövuoden resurssilisäyksen asianajajayhdistykseen.

Tuomioistuimet, poliisi ja syyttäjät. Ehdotetut säädökset jakavat tuomioistuinten välistä kuorimitusta uudelleen, koska hallinto-oikeudet toimivat ehdotettujen säännösten mukaan valitus tuomioistuimina nykyisten markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden sijaan. Hallinto-oikeuksille rahanpesulainsäädännön asiantuntemus voi olla aluksi puutteellista. Muuten ottaen huomioon lakiehdotusten tavoitteen lisätä ennalta estettävyttä ja valvonnan tehokkuutta, lakiehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia muiden tuomioistuinten, poliisin tai syyttäjien toimintaan.

Oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskus ylläpitää rikos- ja sakkorekistereitä. Välitysliikerekisterin piiriin kuuluvien toimijoiden, valuutanvaihtotoimintaa harjoittavien ja yrityspalveluita tarjoavien yritysten vastuuhenkilöiden luotettavuuden selvittämiseksi aluehallintoviraston tulee tehdä rikos- ja sakkorekisterikyselyitä. Aluehallintoviraston rekistereissä jo olevien yritysten henkilöpiiriin luotettavuuden tarkastaminen aiheuttaa rikos- ja sakkorekisterikyselyiden kasvun 3000—5000 yksittäiseen kyselyyn vuodessa muutaman vuoden ajan. Muutaman vuoden jälkeen kyselyiden kasvun arvioidaan putoavan 500—700 yksittäiseen kyselyyn vuodessa. Esityksestä seuraa Oikeusrekisterikeskukselle uusi tehtävä, joka liittyy 1. lakiehdotuksessa tarkoitettuun uhkasakon, rikemaksujen ja seuraamusmaksujen perintään. Tehtävän hoitaminen ei edellytä lisärahoitusta. Oikeusrekisterikeskuksella on kuitenkin jo vastaavia tehtäviä sakan täytäntöönpanosta annetun lain ja 13 erityislain nojalla, ja nämä kokonaisuutena vaikuttavat tarpeisiin tehdä tietojärjestelmämuutoksia tehtävien automatisoimiseksi. Tehtävät hoidetaan tällä hetkellä manuaalisesti.

Oikeusrekisterikeskus käyttää vuodesta 2016 alkaen Valtion yhteistä integraatiopalvelua (VIA) eräiden muiden viranomaisten rikos- ja sakkorekisterikyselyihin vastaamisessa. Aluehallintoviraston tehdessä rikos- ja sakkokyselyt sähköisen käyttöliittymän (VIA) kautta Oikeusrekisterikeskukseen ei tarvita henkilöstön lisäystä, koska Oikeusrekisterikeskus voi antaa vastaukset kyselyihin helposti sähköisen VIA-käyttöliittymän avulla, mikä laskee henkilöstön työmäärää verrattuna manuaaliseen vastaamiseen. Sähköisen käyttöliittymän käyttäminen maksaa Oikeusrekisterikeskukselle noin 10 000 euroa ensimmäisinä vuosina. Jos aluehallintovirasto ei käytä sähköistä käyttöliittymää kyselyissään, rekisterien uudistamisvaiheessa Oikeusrekisterikeskus tarvitsee 0,1 henkilötyövuoden verran työvoimaa lisää manuaaliseen kyselyiden läpikäyntiin ja vastaamiseen, mikä voidaan hoitaa uudelleenkohdennuksin.

Energiavirasto. Energiavirastolle tulee velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Tämä voi merkitä tarvittavan asiantuntemuksen lisäämistä ja siten mahdollisesti valvontatoimen kustannusten kasvua. Esityksessä on arvioitu, että Energiavirastolle voi aiheutua rahanpesulain mukaisista tehtävistä työmäärää yhden henkilötyövuoden verran.

Verohallinto. Verohallinnolle aiheutuu lisää työtä erityisesti yhdistysrekisterin liittämisestä YTJ:n kantarekisteriksi, mutta myös muista rekistereihin liittyvistä järjestelmämuutoksista voi aiheutua kuluja. Työmäärän ei ennakoita kuitenkaan lisääntyvän niin merkittävästi, että Verohallinnolle tulisi osoittaa tehtävään lisäresursseja.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Luotto- ja finanssilaitosten luotettavuus sekä koko rahoitusjärjestelmän uskottavuus voisivat vakavasti vaarantua pyrkimyksistä peittää rikollisuudesta saadun hyödyn alkuperä tai ohjata alkuperältään laillisia tai laittomia varoja terrorismiin. Rikollisen toimintansa helpottamiseksi rahanpesijät sekä terrorismin rahoittajat voisivat yrittää hyötyä unionin yhtenäiseen rahoitusalueeseen liittyvästä pääomien vapaasta liikkuvuudesta ja rahoituspalvelujen tarjoamisen vapaudesta. Lakiehdotusten ilmoitusvelvollisia ja valvontaviranomaisia koskevien toimenpiteiden tarkoituksena on ennalta estää rahanpesu- ja terrorismin rahoittamisrikoksia ja tukea niiden selvittämistä ja paljastamista, lisätä yhteiskunnallista vakautta sekä suojata rahoitusjärjestelmää väärinkäytöksiltä.

Ehdotetun sääntelyn tarpeellisuutta suhteessa voimassa olevaan lainsäädäntöön on arvioitu erityisesti FATF:n selvitysten ja uhka-arvioiden, Europolin rajat ylittävää rikollisuutta koskevan uhka-arvion sekä Suomen rikostilastojen ja kansallisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien valossa. FATF:n arvioiden mukaan suurin osa pestävästä rahasta on peräisin erilaisista talousrikoksista ja huumausainerikoksista. Nämä ovat myös Suomessa muodostaneet suurimmat rahanpesun esirikostyyppit. Yleisimpiä talousrikoksia Suomessa ovat kirjanpitorikokset, velallisen rikokset, verorikokset ja rekisterimerkintärikokset. Lakiehdotuksilla pyritään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen lisäksi ennalta estämään talousrikoksia rahanpesun esirikoksina sekä edistämään niiden havaitsemista. Muuta rikollisuutta, johon rahanpesua on uhka- ja riskiarvioissa arvioitu liittyvän, ovat muun muassa erilaiset tietoverkossa tapahtuvat rikokset sekä laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa. Terrorismin rahoittamisepäilyjä on Suomessa selvitetty vasta viime vuosina eikä rikostutkintatapauksia ole mainittavasti. Myös terrorismin rahoittamisen riskien tunnistaminen vaikuttaisi sisäministeriön teettämän tutkimuksen valossa olevan vaikeampaa kuin rahanpesun riskien tunnistaminen. Terrorismin rahoittamisen mahdollisia rahoituskanavia on kuitenkin arvioitu edellä mainittujen selvitysten ja uhka-arvioiden valossa sen varmistamiseksi, että ne tulevat katetuksi lainsäädännöllä suurimpien rahanpesun riskien lisäksi.

Voimassa olevalla rahanpesulailla on jo ollut myönteisiä vaikutuksia ja viime vuosien aikana epäilyttäviä liiketoimia koskevat ilmoitukset ovat lisääntyneet. Ilmoituksia Suomessa antavat erityisen runsaasti pankki-, vakuutus- ja maksupalvelujen tarjoajat sekä rahapeliyhteisöt, mutta myös arvotavarakauppiat ovat tehneet huomattavan määrän ilmoituksia. Viranomaisista erityisesti Tullin tekemät ilmoitukset ovat lisääntyneet. On huomattava, että epäilyttäviä liiketoimia koskevat ilmoitukset eivät vielä tarkoita, että asiaan liittyisi rikosepäily. Rikostutkintaan johtaa ainoastaan pieni osa ilmoituksista. Rikosilmoitusten ja tuomioiden määrässä on jossain määrin vaihtelua, mutta lukumääriä voidaan pitää melko vakaina voimassa olevan lain myötä. Suomi ei ole saanut viimeisessä FATF:n seurantaraportissa myöskään näiden osalta huomattavaa kritiikkiä. Rahanpesusta on kuitenkin tullut entistä ammattimaisempaa ja monimuotoisempaa, ja varojen kätkeminen on entistä nopeampaa ja tehokkaampaa. Tästä syystä erityisesti 2. lakiehdotuksella pyritään parantamaan rahanpesun selvittelykeskuksen edellytyksiä vaihtaa tietoja toimivaltaisten viranomaisten kanssa sekä selvittää monimutkaisempia ja ammattimaisempia rahanpesuepäilyjä. Esityksen 2. lakiehdotuksella pyritään myös täydentämään jo hyväksytyt rikoslain (356/2016) ja pakkokeinolain (357/2016) muutoksia, joiden myötä on laajennettu mahdollisuuksia tuomiota rikoksen tuottama hyöty menetetyksi valtiolle.

Toisaalta suuri osa rahanpesutapauksista voi jäädä havaitsematta siitä syystä, että epäilyttäviä varainsiirtoja ei tunnisteta. Toisaalta sekä rahanpesijät että terrorismin rahoittajat voivat pyrkiä hyödyntämään kanavia, joiden valvonta on heikompaa. Europolin uhka-arvion valossa järjestäytyneet rikollisuus on siirtynyt yhä enenevässä määrin käyttämään yksittäisiä rikollisia yrittäjiä erityisesti tietoverkossa. Myös pankki- ja muut maksupalvelut ovat siirtyneet suureksi

osaksi tietoverkkoon, mikä nopeuttaa varainsiirtoja ja aiheuttaa myös tarpeen varmistaa viranomaisten tehokkaan toiminnan. Lakiehdotusten tavoitteena on parantaa entisestään lainsäädännön noudattamista sen soveltamisalaan kuuluvissa yrityksissä sekä tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa toimivaltaisten viranomaisten yhteistyötä. Suomea on FATF:n viimeisessä seurantaraportissa kritisoitu erityisesti puutteellisesta lainsäädännöstä yritysten tosiasiallisten edunsaajien tunnistamisen osalta sekä muiden valvontaviranomaisten kuin Finanssivalvonnan puutteellisista toimivaltuuksista. Lakiehdotuksilla pyritään poistamaan myös nämä suurimmat puutteet.

Lakiehdotuksilla on rikostorjuntaan sekä suoria että välillisiä vaikutuksia. Uusien säännösten on tarkoitus lisätä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennalta estettävyyttä ja valvonnan tehokkuutta. Lakiehdotuksilla on suoria vaikutuksia rikosten tilannetorjuntaan rikkomuksen seuraamusmaksujen nousun ja kiinnijäämisen todennäköisyyden kasvun kautta. Välillisiä vaikutuksia ovat rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvän rikollisuuden väheneminen rikosten vaatiessa entistä enemmän suunnittelua ja uskallusta lain tultua voimaan. Rikollisen toiminnan selvittämisessä on tärkeää, että tiedot tosiasiallisesta omistajasta ja edunsaajasta ovat tarkat ja ajantasaiset, sillä tosiasialliset toimijat saattavat salata henkilöllisyytensä yritysrakenteen taakse. Lakiehdotuksilla on yrityksiin kohdistuvien velvoitteiden ansiosta ennalta estäviä vaikutuksia myös harmaaseen talouteen ja talousrikollisuuteen kokonaisuutena.

Rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien liiketoimen keskeyttämisten kohteena olevat varat tammikuun 2012 ja syyskuun 2015 välillä olivat 58 miljoonaa euroa, josta viranomaisten haltuun otettiin pakkokeinojen kautta 52 miljoonaa euroa. Ehdotettujen säännösten vaikutuksesta rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien ilmoitusten lukumäärä kasvaa ja tätä kautta liiketoimien keskeyttämisten uskotaan lisääntyvän, jolloin viranomaisten haltuun saama rikoshyöty kasvaa.

Rikosten torjuntaan liittyvien vaikutusten lisäksi ehdotetuilla säännöksillä on vaikutuksia yhteiskunnan avoimuuteen, joka on yksi pääministeri Sipilän hallitusohjelman pyrkimyksistä. Edunsaajatietojen ja aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin tiedoista osan ollessa sähköisiä ja julkisia, kenellä hyvänsä on mahdollisuus saada tietoja yrityksestä tai yhteisöstä. Lisääntynyt tietojen saanti yrityksistä ja valvonnan lisääntyminen lisää myös yritysten välistä luottamusta, mikä voi lisätä yritysten välisiä kauppasuhteita ja yhteistyötä. Huomattavien omistusosuuksien ja edunsaajan aseman julkisuus ja läpinäkyvyys ovat arvoina tärkeitä, mutta edunsaajia koskevien rekisteritietojen julkisuus voi myös tuoda haittoja perustuslaissa säädettylle yksityiselämän suojalle. Liian laaja julkisuus voisi myös helpottaa henkilötietojen väärentämisriskiä. Tämän takia on tärkeää, että julkisesti saatavilla olevia edunsaajia tietoja rajataan siihen, mikä on tavoitteen saavuttamiseksi välttämätöntä. Lisäksi pidetään tärkeänä, että alaikäisten, vajaavaltainen ja muiden vastaavien erityisryhmien yksityisyydensuoja varmistetaan, eikä heidän tietojansa kirjata nimellisinä edunsaajatiedot sisältävään rekisterin osaan.

Ehdotetuilla säännöksillä ei ole välittömiä eikä selkeitä välillisiä vaikutuksia kotitalouksiin. Välillisiä vaikutuksia voi kuitenkin syntyä kotitaloussektorille, jos luottolaitokset, asianajajat, tilintarkastajat ja muut yritykset, joita säännöstely koskee, maksattavat kasvaneet kustannukset asiakkaillansa hintojen nousuna. Toinen välillinen vaikutus kotitalouksiin voi aiheutua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsitteen laajenemisesta, mikä voi aiheuttaa kotitalouksille kysymyksiä omasta tai lähipiirinsä asemasta, sekä tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen julkisuudesta.

Kauppa-, yhdistys- ja säätörekisterit ovat sähköisiä rekistereitä. Edunsaajatietojen rekisteröinti edellyttää tunnistautumista rekisteriin sähköisesti. Henkilöitä, joiden on hankittava erikseen rekisteriin tunnistautumista varten hankkimaan henkilökortin ja sen lukijan, arvioidaan olevan

vähän, koska jo tässä vaiheessa oikeushenkilön liiketoimen pyörittämiseen tarvitaan lähes aina sähköistä tunnistautumista. Lakiehdotusten tietoyhteiskuntavaikutukset ovat vähäisiä. Sähköiset rekisterit tehostavat ja helpottavat yleisesti rekisteriin kirjautumista ja muutosilmoitusten tekoa.

Vaikka lakiehdotukset lisäävät yritysten hallinnollista taakkaa, kustannusten koko on niin vähäinen, ettei niillä voida katsoa olevan esteitä yritystoiminnan harjoittamiselle. Muita vaikutuksia työllisyyteen ja työelämään lakiehdotuksissa ei arvioida olevan. Lakiehdotusten tavoitteena on luoda sääntely-ympäristö, jossa rahanpesua ja terrorismin rahoittamista ennalta estetään tehokkaasti ja jossa yritykset voivat kasvattaa liiketoimintaansa ilman, että sääntelyn noudattamisesta syntyy suhteettoman suuret kustannukset. Esityksen säännöksillä, jotka koskevat poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tunnistamista, voi olla jossain määrin vaikutuksia yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseen tarjottaessa palveluita kuluttajille. Henkilön asema poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä voi aiheuttaa tämän asiakassuhteen tehostetun seurannan. Toisaalta tällä pyritään ennalta estämään poliittisen vaikutusvallan väärinkäyttöä. Tunnistamisella katsotaan olevan niin vähäisiä vaikutuksia yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseen, että toimenpiteen hyötyä pidetään merkittävämpänä. Näin ollen toimenpiteille on hyväksyttävä peruste. Lakiehdotuksilla ei arvioida olevan sosiaalisia ja terveysvaikutuksia, vaikutuksia lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon tai aluekehitysvaikutuksia.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Perusvalmistelu on suoritettu valtiovarainministeriön 19 päivänä joulukuuta 2014 asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä oli laatia esitys neljännen rahanpesudirektiivin ja maksajan tiedot -asetuksen sekä FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien suositusten panemiseksi täytäntöön, arvioida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontarakente ja seuraamusjärjestelmä sekä tarvittavat viranomaisresurssit, poistaa tarpeettomat esteet riittävän viranomaisyhteistyön turvaamiseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi, varmistaa tarkoituksenmukainen järjestely yritysten omistajia ja tosiasiassa edunsaajia koskevien tietojen saamiseksi, ja panna täytäntöön kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisen riskiarvion osoittamat tarpeelliset lainsäädäntömuutokset. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotukset hallituksen esityksen muotoon. Työryhmässä olivat edustettuina valtiovarainministeriön lisäksi ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Finanssivalvonta ja keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus sekä työryhmän kutsumina pysyvinä asiantuntijoina aluehallintovirasto ja Poliisihallitus. Työryhmä järjesti kolme julkista kuulemistilaisuutta. Sen lisäksi työryhmä kuuli työnsä aikana useita asiantuntijoita.

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimus Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisista riskeistä valmistui syksyllä 2015, ja se on otettu huomioon hallituksen esitystä valmisteltaessa.

Jatkovalmistelu on suoritettu sisäministeriössä ja valtionvarainministeriössä virkatyönä työryhmän ehdotuksesta järjestetyn lausuntokierroksen perusteella, yhteistyössä muiden toimivaltaisten ministeriöiden ja valvojien kanssa. Eräitä keskeisimpiä sidosryhmiä on kuultu kohdenetusti näiden lausunnoissa esitettyjen huomioiden perusteella tarkempien kysymysten esittämiseksi.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmän esitysluonnos lähetettiin julkiselle lausuntokierrokselle 11. päivänä marraskuuta 2015 (Valtioneuvoston hankerekisteri VM/139:00/2014). Lausuntoaika päättyi 22. päivänä tammikuuta 2016. Esitysluonnos on ollut nähtävänä myös valtionvarainministeriön ja sisäministeriön internetsivuilla.

Työryhmän ehdotuksen mukaan virtuaalivaluuttojen liikkeeseenlaskijat, sitä liike- ja ammatti-toimintana toiseksi valuutaksi vaihtavat ja niiden markkinapaikat olisivat kuuluneet 1. lakiehdotuksen soveltamisalan piiriin. Jatkovalmistelun aikana komissio antoi heinäkuussa 2016 lainsäädäntöehdotuksen, jonka mukaan eräät virtuaalivaluuttapalvelujen tarjoajat sisällytettäisiin rahanpesudirektiivin soveltamisalaan. Esityksestä on tämän vuoksi poistettu virtuaalivaluuttoja koskevat ehdotukset ja kansallisessa lainsäädännössä odotetaan EU-tason lainsäädäntöratkaisuja.

Finanssivalvonnan lausuntopalautteen johdosta sekä asiakasvaratilejä että sähköiseen rahaan liittyvää yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta on täsmennetty vastaamaan paremmin direktiivin säännöksen sisältöä ja tavoitetta.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriä koskevia säännöksiä on täsmennetty muun muassa Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön ehdotuksen mukaisesti siten, että lukuun on lisätty säännökset aluehallintoviraston oikeudesta saada rekisteriviranomaisena tietoa julkisoikeudellisten velvoitteiden hoidosta.

Monet lausunnonantajat kiinnittivät huomiota lausunnoissaan yritysten omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen rekisteröintiin ja erityisesti valittuun rakenteelliseen ratkaisuun, veloitteen soveltumiseen tietyn tyyppiin yrityksiin, tietojen käytettävyyteen ja rekisteröinnistä aiheutuviin kustannuksiin. Jatkovalmistelun aikana perusteluita ja vaikutusarvioita on selkeytetty monilta osin. Esityksessä on aiempaa selkeämmin tuotu esiin, että omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot eivät muodosta itsessään uutta rekisteriä vaan ne kirjataan osaksi olemassa olevia rekistereitä. Veloitteen ulottumista erityyppisiin yhdistyksiin ja asunto-osakeyhtiöihin on selvennetty.

Rekisteriin merkittyjen tietojen käytettävyyteen eli tietojen varmentamiseen viranomaisen toimesta ja niiden luotettavuuteen sellaisenaan ilmoitusvelvollisen toiminnassa ei ole tehty muutoksia. Syynä on se, että rahanpesudirektiivissä säädetään nimenomaisesti, etteivät ilmoitusvelvolliset voi nojautua asiakkaan tunnistamista ja tuntemista koskevissa velvoitteissaan vain rekistereihin merkittyihin yritysten omistajia ja edunsaajia koskeviin tietoihin. Tietojen varmistaminen rekisterinpitäjän taholta lisäisi järjestelmän kustannuksia merkittävästi, koska monessa tapauksessa se edellyttäisi omistajan tai edunsaajan tunnistamista henkilöasiakirjoista ja muista asiakirjoista. Suomeen ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä rakentamaan keskieu-rooppalaisen notariaattijärjestelmän kaltaista järjestelmää. Toisaalta voimassa olevasta henkilötietolaista ja huhtikuussa 2016 annetusta yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraa velvoitteita kaikille rekisterinpitäjille varmistaa käsittelemiensä henkilötietojen täsmällisyys ja ajantasaisuus, minkä voidaan arvioida parantavan tietojen luotettavuutta.

Osa lausunnonantajista katsoi, että yritysten omistajista ja edunsaajista kerättävien rekisteritietojen yleisöjulkisesta luonteesta tulisi jatkovalmistelussa luopua, koska ehdotus ei perustu rahanpesudirektiiviin ja olisi luonteeltaan kansallista lisäsääntelyä. Tätä on kritisoitu lausuntopalautteessa muun muassa rahanpesulainsäädännön mukaisen henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuuden näkökulmasta. Kritiikin mukaan yleisöjulkisuus ei olisi välttämätöntä rikoksantorjunnan tavoitteen saavuttamiseksi. Lausunnoissa on myös tuotu esiin huolia valitun

ratkaisun mahdollisista kielteisistä vaikutuksista erityisesti yksityisyyden suojaan sekä mahdollisesti lisääntyvistä petoksista tai identiteettivarkauksista sen myötä, että henkilökisterien sisältämien tietojen yhdistely helpottuisi. Näitä näkökohtia on arvioitu esityksessä tarkemmin erityisesti perustuslain mukaisen yksityisyyden suojan näkökulmasta sekä suhteessa henkilötietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön. Muutosta työryhmän esitykseen ei kuitenkaan ole tehty, koska omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot ovat jo nyt niiden määritelmien rajoitusten mukaisesti saatavilla kaupparekisterilain, yhdistyslain, uskonnonvapauslain ja säätiölain säännösten perusteella. Lisäksi tietojen saatavuutta on mahdollista rajata voimassa olevan lainsäädännön ja teknisin keinoin, eikä perusoikeussääntelystä arvion mukaan seuraa estettä ehdotuksen mukaiselle julkisuuden asteelle.

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen ehdotettuihin toimivaltuuksiin on tehty joitakin täsmennyksiä valvojien lausuntopalautteen johdosta. Aluehallintovirasto on lausunnossaan katsonut, että sen tehtäviä eräiden toiminnanharjoittajien valvovana viranomaisena ei ole esityksessä perusteltu. Aluehallintoviraston tehtävät perustuvat voimassa olevaan rahanpesulakiin eikä valmistelun aikana ole esitetty perusteita, joiden nojalla aluehallintovirastolle jo säädetyt viranomaistehtävät tulisi säätää toisen viranomaisen tehtäväksi.

Lausuntopalautteessa hallinnollisia seuraamuksia ehdotettiin muotoiltavan niin, että ne ovat täsmällisempiä ja tarkkarajaisempia. Ehdotuksia on uudelleenmuotoiltu erityisesti oikeusministeriön lausunnon perusteella. Ehdotettua toimivallanjakoa aluehallintoviraston ja asianajajayhdistyksen välillä hallinnollisten seuraamusten määräämisessä on selkeytetty ja säännösten perusteluja on monilta osin täsmennetty. Lisäksi on valmisteltu uusi lakiehdotus asianajajista annetun lain muuttamisesta.

Rahapelitoiminnan valvonnan osalta säännöksiin ja perusteluihin on tehty eräitä tarkistuksia sen varmistamiseksi, että rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja välittäviin elinkeinonharjoittajiin ja yhteisöihin voidaan kohdistaa eräiden 1. lakiehdotuksen velvoitteiden noudattamisen osalta toimivaltaisen viranomaisen valvontaa rahapeliyhteisöihin kohdistuvan valvonnan lisäksi. Rahapelien panoksen asettamis- ja voiton lunastusvaiheeseen arvioidaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Tämän vuoksi eräiden 1. lakiehdotuksen velvoitteiden osittainen laajentaminen koskemaan asiamiestoimintaa direktiivin 4 artiklan mukaisesti katsotaan tarpeelliseksi. Jatkovalmistelun yhteydessä on harkittu hallinnollisten seuraamusten ulottamista koskemaan rahapeliyhteisöjen lisäksi asiamiehiä. Ottaen kuitenkin huomioon, että näitä toimijoita ei voimassa olevan lain perusteella ole valvottu, on katsottu oikeusvarmuuden näkökulmasta tarkoituksenmukaiseksi siirtää kysymyksen tarkastelu myöhemmäksi, kunnes uusi rahapeliyhtiö on aloittanut toimintansa ja asiamiestoiminnan valvonta on saatu järjestettyä ja voidaan arvioida sen riittävyttä ja tehokkuutta. Hallinnollisten seuraamusten ulottamista koskemaan asiamiehiä tulisi harkita uudelleen lähitulevaisuudessa. Lausuntopalautteen perusteella on myös tarkistettu asiakkaan tunnistamista koskevia säännöksiä rahapelitoiminnan osalta.

Ahvenanmaan valtuuskuntaa on kuultu jatkovalmistelun aikana neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon liittyen lainsäädäntövallan jakautumisesta valtakunnan ja maakunnan kesken. Valtuuskunnan lausunnon ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunnon huomioiden esitykseen on tehty muutoksia, jotka poikkeavat voimassa olevasta laista. Tarkoituksena on esittää Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisesti sopimusasetusta, jolla siirrettäisiin hallintotoimivalta rahanpesulain velvoitteiden noudattamisen valvonnassa Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai tämän alaiselle viranomaiselle siltä osin kuin on kyse rahapelitoiminnasta ja kiinteistövälitystoiminnasta. Hallinnollisten seuraamusten määräämisessä toimivalta olisi kuitenkin valtakunnalla.

Työryhmä ehdotti Finanssivalvonnasta annettuun lakiin muutosta, jonka nojalla muutoksenhaku olisi keskitetty markkinaoikeuden ja Helsingin hallinto-oikeuden sijaan Helsingin hallinto-oikeuteen. Esityksen jatkovalmistelussa päädyttiin kuitenkin siihen, että muutokset valmistellaan valtiovarainministeriössä muun lainsäädäntöhankkeen yhteydessä.

Tullin ja valtiovarainministeriön lausuntojen johdosta jatkovalmistelun aikana on valmisteltu lainsäädäntöehdotus henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta. Lainsäädäntömuutoksen tarkoituksena on varmistaa Tullin oikeus saada tietoja kaupparekisteriin merkityistä edunsaajia koskevista tiedoista ja aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin merkityistä rekisteröitäviä koskevista tiedoista.

Poliisihallituksen ja keskusrikospoliisin lausunnoissa ehdotettiin työryhmän ehdotuksesta poiketen rahanpesun selvittelykeskuksen mahdollisuutta määräaikaiseen liiketoimen keskeytykseen pidennettäväksi kymmenen arkipäivän sijasta kolmeksi kymmeneksi päiväksi. Esityksessä pitäydytään kuitenkin työryhmän ehdottamassa kymmenessä arkipäivässä, ottaen huomioon perustuslain ja ihmisoikeussopimusten vaatimukset erityisesti omaisuuden suojan ja oikeusturvan osalta.

Rahanpesun selvittelykeskuksen osalta on verohallinnon lausunnossa esitetty harkittavaksi mahdollisuutta voimassa olevaa lakia laajempaan tietojen luovutukseen rahanpesurekisteristä. Muutoksia ei ole kuitenkaan tehty voimassa olevasta laista poiketen, ottaen huomioon, että asianomaiset säännökset ovat tulleet voimaan 1.6.2015. Näiden muutosten myötä verohallinto saa jo nykyisin rahanpesun selvittelykeskukselta tietoja silloin, kun rahanpesuepäilyyn liittyy epäily verorikoksesta rahanpesun esirikoksena, mitä voidaan pitää rahanpesurekisterin alkupe räisen henkilötietojen käsittelytarkoituksen kanssa yhteensopivana henkilötietojen käsittelynä, ottaen huomioon rahanpesudirektiivin ja EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimukset.

Esitykseen on tehty eräitä tarkistuksia perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön huomioimiseksi ja voimassa olevan henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön ja 27.4.2016 annetun EU:n uuden tietosuojalainsäädännön vaatimusten täyttämiseksi. Näitä ovat erityisesti henkilötietojen maksutonta luovuttamista koskevan velvoitteen tarpeellisuuskriteerin korvaaminen välttämättömyyskriteerillä. Voimassa olevassa sanamuodossa pitäytymisellekin on esitetty näkökohtia erityisesti poliisin toiminnan näkökulmasta. Esityksessä on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi tarkistaa sanamuotoa, ottaen huomioon erityisesti sen, että säännöksillä perustetaan velvollisuus henkilötietojen maksuttomaan luovutukseen, sekä säännöksiin liittyvät rekisteröidyn tiedonsaantioikeuden rajoitukset ja ilmoitusvelvollisen vastuun rekisterinpitäjänä. Mainittu välttämättömyyskriteeri liittyy sekä 1. lakiehdotuksessa että 2. lakiehdotuksessa tarkoitettuihin eri rekisterinpitäjien välisiin tiedonsaantioikeuksiin, mikä samastuu asiallisesti säännöshedotusten perustamaan velvollisuuteen antaa kyseessä olevat tiedot. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaedellytyksiä ei ole tarkoitus heikentää tarkistuksilla.

Esitykseen on lisäksi tehty teknisluonteisia täsmennyksiä ja korjauksia sekä perustelujen tarkennuksia saadun lausuntopalautteen johdosta.

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut esityksestä lausunnon (VNK/1598/03.02.00/2016). Arviointineuvoston esiin nostamat seikat on huomioitu erityisesti valtionaloudellisten vaikutusten ja yhteiskunnallisten vaikutusten osalta. Arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei hallituksen esityksessä ole esitetty edunsaajan määrittämisen osalta kansainvälistä vertailua. Neljännen rahanpesudirektiivin kansallinen täytäntöönpano on jäsenvaltioissa kesken eikä kattavaa vertailua ollut tämän vuoksi mahdollista tehdä.

Arviointineuvosto on lisäksi viitannut taloustieteellisessä kirjallisuudessa esitettyihin säädösten kustannuksiin ja hyötyihin sekä vaihtoehtojen arviointiin. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä ei ole ollut tarkoituksenmukaista ryhtyä laajan nykylainsäädännön vaikutusarvioiden laatimiseen, koska ehdotetut lainsäädäntömuutokset perustuvat neljänteen rahanpesudirektiiviin ja sen taustalla oleviin FATF:n suosituksiin, joihin Suomi on FATF:n jäsenenä poliittisesti sitoutunut. Esityksessä on esitetty keskeisten lainsäädäntöehdotusten vaikutukset.

Arviointineuvosto on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että kansallisen harkintaan perustuva omaehtoista lisäsääntelyä tulisi selvittää ja sen vaikutuksia tulisi arvioida. Esityksen vaikutusarvioissa on tuotu esiin keskeisten lainsäädäntöehdotusten vaikutukset. Esitys perustuu neljänteen rahanpesudirektiiviin ja sen taustalla oleviin FATF:n suosituksiin, joihin Suomi on FATF:n jäsenenä poliittisesti sitoutunut. Neljäs rahanpesudirektiivi on huomattavasti muuttunut komission alkuperäisestä lainsäädäntöehdotuksesta eikä komission vaikutusarviot sisällä tämän vuoksi arvioita esimerkiksi jäsenvaltioille asetetusta velvollisuudesta perustaa keskitetty omistaja- ja edunsaajarekisteri tai tiedonhakupöytäkirja.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Valtiovarainministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys (HE 123/2016 vp) luottolaitostoinnista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi niin sanotun perusmaksutilidirektiivin panemiseksi kansallisesti täytäntöön. Esitys vaikuttaa erityisesti luonnollisten henkilöiden oikeuteen saada asiointitili ja tietyt peruspankkipalvelut EU:n alueella. Perusmaksutiliä koskeva hakemus voitaisiin direktiivin perusteella evätä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennalta estämiseksi erityisesti silloin, kun asiakkaan henkilöllisyyttä ei pystytä todentamaan 1. lakiehdotuksen mukaisesti. Esityksen 1. lakiehdotus sisältää viittauksia voimassa olevaan rahanpesulakiin.

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys verotusmenettelyn ja veronkannon uudistamista koskeväksi lainsäädännöksi (HE 29/2016). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi arvonlisäverolain (1501/1993) 209 s §:ää. Tämän esityksen 13. lakiehdotuksessa ehdotetaan kumottavaksi pykälän 2 momentti. Ehdotukset olisi tarvittaessa sovittava yhteen.

Eduskunnassa on hyväksytty verotusmenettelyn ja veronkannon uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 29/2016 vp). Esityksen mukaan arvonlisäverolain 209 s §:n säännös siirtyy 209 t §:ään (773/2016). Muutos tulee voimaan 1.1.2017. Tämä olisi huomioitava teknisenä muutoksena.

Sisäministeriössä on valmisteltu rahapeliyhteisöjen yhdistämishankkeeseen liittyen arpajaislain muutokset (HE 132/2016 vp). Arpajaislain muutoksilla on vaikutusta 1. lakiehdotuksen rahapelejä koskevien säännösten soveltamiseen, mukaan lukien erityisesti rahapelejä koskevat määritelmät ja valvontaa koskevat säännökset. Terminologian yhdenmukaisuus tulisi varmistaa määritelmien osalta. Rahapeliyhtiö korvaisi kolme rahapeliyhteisöä, joihin viitataan 1. lakiehdotuksen säännöksissä, 1.1.2017.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Neljännän rahanpesudirektiivin kansallinen täytäntöönpano edellyttää merkittäviä muutoksia rahanpesulakiin. Tästä syystä säädettäisiin uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, ja voimassa oleva laki kumottaisiin. Voimassa olevan lain säännökset, jotka koskevat rahanpesun selvittelykeskusta, sisällytettäisiin erilliseen lakiin.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Lain tavoite.* Säännös vastaisi voimassa olevan lain tavoitesäännöstä.

2 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä toimijoista, jotka kuuluvat lain soveltamisalaan ja jotka ovat laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Momentin 1 kohdassa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annetun lain 4 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään Finanssivalvonnan toimilupavalvottavista. EU:n ja kansallisessa rahoitusmarkkinalainsäädännössä rahanpesun ja terrorismin rahoittamista koskevia säännöksiä sovelletaan käytännössä kaikkiin toimijoihin, joiden toimilupavalvoja Finanssivalvonta on. Kun rahoitusmarkkinalainsäädännössä on turvattu lähes poikkeuksetta palveluntarjonnan vapaus ETA:lla sivuliikkeessä tai sivuliikettä perustamatta, lakia sovellettaisiin nykytilaa vastaavasti myös ulkomaisen toimilupavalvottavaa vastaavan toimijan Suomessa sijaitsevaan sivuliikkeeseen tai sen edustajaan. Lain soveltamisalan piirissä olisivat nykytilaa vastaavasti myös vahinkovakuutusyhtiöt. Pörssi, jonka toimilupaviranomainen on valtiovarainministeriö, ei kuuluisi lain soveltamisalan piiriin, koska sen toimintaa koskevassa EU-lainsäädännössä ei säädetä rahanpesulainsäädännön soveltamisesta niiden toimintaan. Arvopaperikeskus sen sijaan kuuluisi lain soveltamisalaan, koska se voi tarjota arvo-osuustileinä niin sanottuja ilmaistilejä, joiden haltijana on tilinhoitajan sijaan sijoittaja. Tällaisia tilejä on ollut noin 70 000 kappaletta ennen arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain muutosta. Muutoksen johdosta ilmaistilien tarjoaminen ei ole enää pakollista Suomessa toimivalle arvopaperikeskukselle, mutta se voi tarjota sitä osana muita kuin lakisääteisiä palveluitaan.

Momentin 2—8 kohdassa tarkoitettujen Finanssivalvonnan valvottaviin kuuluvat yhteisöt ja elinkeinonharjoittajat olisivat lain soveltamisalan piirissä nykytilaa vastaavasti.

Momentin 9 ja 10 kohdan mukaan lain soveltamisalan piiriin kuuluvat arpajaislaissa ja Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettujen rahapeliyhteisöt. Säännökset vastaisivat voimassa olevan rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 14 kohtaa ja 15 kohtaa, lukuun ottamatta rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja välittäviä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä, joita koskeva soveltamisalan direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukainen laajennus sisällytettäisiin erilliseen momenttiin. Nykytilaa vastaavasti rahapeliyhteisöt kantaisivat päävastuun tämän lain nojalla kaikesta muille elinkeinonharjoittajille, kuten kioskiyrittäjille, ulkoistamataan toiminnasta. Arpajaishallinnon valvonta kohdistuisi rahapeliyhteisöihin sekä tarkemmin 7 luvusta ilmenevällä tavalla myös osallistumisilmoitusten ja -maksujen välittäjiin.

Lakia sovellettaisiin nykytilaa vastaavasti tilintarkastuslaissa ja julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetussa laissa tarkoitettuun tilintarkastajaan (11 kohta). Tilintarkastaja voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Lakia sovellettaisiin *12 kohdan* mukaan nykytilaa vastaavasti asianajajaan ja hänen apulaiseensa. Pykälän 1 momentin *13 kohdan* mukaan lakia sovellettaisiin myös muuhun liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluita tarjoavaan. Momentin 13 kohdan soveltamisalaan kuuluvat palveluntarjoajat kuuluisivat aluehallintoviraston valvomiin ilmoitusvelvollisiin.

Momentin *14—18 ja 20—24 kohdassa* säädettäisiin muista aluehallintoviraston valvomista ilmoitusvelvollisista. Osa näistä ilmoitusvelvollisista olisi velvollisia rekisteröitymään aluehallintoviraston ylläpitämään rahanpesun valvontarekisteriin, josta säädettäisiin 5 luvussa.

Lakia sovellettaisiin aluehallintoviraston rekisteröimään luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 2—11, 13 ja 14 kohdassa tarkoitettuja rahoituspalveluita tarjoavaan yritykseen (*14 kohta*). Näitä palveluita ovat luotonanto ja rahoitustoiminta sekä muu rahoittamisen järjestäminen kuten kulutusluottojen, kiinnitysluottojen ja kauppatapahtumien rahoitus sekä factoring. Lisäksi tällaisia palveluita ovat rahoitusleasing ja maksupalveluiden tarjoaminen, muun maksuliikkeen harjoittaminen sekä sähköisen rahan liikkeeseenlasku, siihen liittyvä tietojenkäsittely ja tietojen tallentaminen sähköiselle tietovälineelle muun yrityksen lukuun, kun kyseessä ei ole Finanssivalvonnan valvoma toiminta. Lisäksi kohdassa tarkoitettuja palveluita ovat maksujen periminen, valuutanvaihto, notariaattitoiminta ja takaustoiminta.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu maksujen periminen, kun kyseessä ei ole Finanssivalvonnan toimilupavalvottavan toiminta, tulisi lain soveltamisalan piiriin myös 18 kohdan nojalla. Viittaus luottolaitoslakiin maksujen perimisen osalta ja 18 kohta vastaavat sisällöllisesti toisiaan.

Momentin *15 kohdassa* säädettäisiin, että luotonantajat, joihin sovelletaan eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annettua lakia, kuuluvat lain soveltamisalaan, kun ne välittävät vertaislainoja. Tällä tarkennetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten joukkoa, joten 15 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten sisältyvät myös 14 kohtaan.

Lakia sovellettaisiin sijoituspalvelulain 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua oheispalvelua liike- tai ammattitoimintana tarjoavaan ja panttilainauslaitokseen (*16 kohta*). Kohdan nojalla soveltamisalan piiriin kuuluvat toimijat eivät ole sijoituspalveluyrityksiä, jotka voivat tarjota oheispalveluita toimiluvassa asetettujen ehtojen mukaisesti eivätkä ne siitä syystä ole tämän momentin 1 kohdan nojalla Finanssivalvonnan toimilupavalvottavia. Kohdan nojalla soveltamisalan piiriin tulisivat muut kuin sijoituspalveluyritykset, jotka liike- ja ammattitoimintana tarjoavat palveluita, joita myös sijoituspalveluyritykset voivat tarjota oheispalveluina. Oheispalvelua, jonka tarjoaminen ei edellytä sijoituspalveluyrityksen toimilupaa, ovat:

- 1) luoton- tai lainananto sijoittajalle, jotta tämä voi toteuttaa liiketoimen yhdellä tai useammalla rahoitusvälineellä, silloin kun luottoa tai lainaa myöntävä yritys on mukana liiketoimessa,
- 2) yrityksille annettava neuvonta pääomarakenteesta, teollisuusstrategiasta sekä muista näihin liittyvistä kysymyksistä sekä yritysten sulautumista ja yritysostoja koskeva neuvonta ja palvelut,
- 4) sijoitustutkimus ja rahoitusanalyysi tai muuntyyppiset yleiset suositukset, jotka liittyvät rahoitusvälineillä toteutettuihin liiketoimiin,
- 5) merkintäsitoumuksia koskevat palvelut, ja

6) eräisiin johdannaisten kohde-etuksiin liittyvät palvelut, kun nämä johdannaiset ovat yhteydessä sijoitus- tai oheispalvelujen tarjoamiseen.

Momentin *17 kohdassa* säädettäisiin lain soveltamisesta panttilainauslaitoksista annetussa laissa tarkoitettuun panttilainauslaitokseen.

Lain soveltamisesta kiinteistön- ja vuokranhuoneiston välitysliikkeeseen säädettäisiin *18 kohdassa*. Kohdan soveltamisala on laajempi kuin neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan d alakohta, jonka nojalla direktiiviä sovelletaan ainoastaan kiinteistönvälittäjiin. Myös voimassa olevaa lakia sovelletaan vuokranhuoneiston välitysliikkeeseen.

Voimassa olevasta laista poiketen soveltamisalaa koskevassa pykälässä mainittaisiin nimenomaisesti myös Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntö, jota sovelletaan kiinteistönvälitystoimintaan Ahvenanmaalla (*19 kohta*).

Perintätoimen luvanvaraisuudesta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaisen perintätoimen luvan haltijat olisivat nykytilaa vastaavasti ilmoitusvelvollisia, joiden toimintaa aluehallintovirasto valvoo (*20 kohta*). Perintätoiminta, jota harjoitetaan satunnaisesti ja jota ei ole markkinoitu, ei edellytä mainitun lain 1 §:n 3 momentin nojalla perintätoimenlupaa. Tällainen toiminta sisältyy myös ehdotetun lain 3 §:n soveltamisalan poikkeuksiin, joten lakia ei sovelletaisi tällaiseen toimintaa.

Momentin *21 kohdassa* säädettäisiin lain soveltamisesta yrityspalveluiden tarjoajiin. Voimassa olevassa rahanpesulaissa viitataan kolmannen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohtaan, joka on määritelty omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoamiseksi. Omaisuudenhoitopalvelu rinnastetaan usein sijoituspalvelulaissa tarkoitettua sijoituspalvelun kaltaisen palvelun tarjoamiseen. Trustin liiketoiminnassa ei kuitenkaan ole kyse säilytys- tai omaisuudenhoitopalvelusta siinä merkityksessä kuin se ymmärretään sijoituspalveluna. Suomalainen oikeusjärjestelmä ei tunne trustia tai sen rakenteita. Voimassa olevia lain säännöksiä on pidetty trustien osalta epäselvinä siitä huolimatta, että rahanpesulainsäädännön soveltaminen trusteihin silloin, kun ne ilmoitusvelvollisen asiakkaita, käy ilmi lain perusteluista. Näistä syistä laissa käytettäisiin nimenomaisesti ulkomaisen trustin käsitettä, joka määriteltäisiin 4 §:ssä viittaamalla neljännen rahanpesudirektiivin määritelmäsäännökseen. Ulkomaista trustia ja sen omaisuudenhoitajana toimivaa trusteeta koskevat erityisesti tämän lain edunsaajien rekisteröimistä koskevat säännökset kuten kaikkia yhteisömuotoja, vaikka kaikki yhteisöt eivät olekaan lain soveltamisalan piirissä.

Nykytilaa vastaavasti lakia sovellettaisiin *22 ja 23 kohdan* mukaan veroneuvontapalveluita tarjoavaan ja kirjanpitoitehtäviä toimeksiannosta hoitavaan.

Lakia sovellettaisiin *24 kohdan* nojalla edelleen myös liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyviin tai välittäviin, kun nämä ottavat vastaan maksusuorituksena käteistä. Poikkeuksena voimassa olevaan lakiin on, että edellytys yhden tai useamman toiseensa liittyvän käteismaksun suuruus olisi ehdotuksen mukaan 10 000 euroa, kun se on voimassa olevassa laissa 15 000 euroa. Direktiivin johdanto-osassa ei kolmannen rahanpesudirektiivin johdanto-osan 18 kohdasta poiketen määrätä siitä, että arvokkaiden tavaroiden kuten jalokivien ja -metallien tai taideteosten jälleenmyyjät sekä huutokaupanpitäjät kuuluvat aina direktiivin soveltamisalaan. Neljännessä rahanpesudirektiivissä säädetään valvontaviranomaisille merkittäviä uusia valtuuksia määrätä hallinnollisia seuraamuksia ilmoitusvelvollisille, mikä korostaa soveltamisalan selkeyden merkitystä. Soveltamisalaan kuuluisivat 24 kohdan nojalla kolmatta rahanpesudirektiiviä vastaavasti tavaroiden myyjät silloin, kun ne vastaanottavat ensimmäisen kerran käteisenä yhtenä tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina vähintään 10 000 euroa taikka

muutoin täyttävät rekisteröinnin edellytykset. Kohdalla pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan e kohta. Elinkeinonharjoittajat voivat joiltakin osin kieltäytyä käteisen vastaanottamisesta, jos kieltäytyminen täyttää komission suosituksen euroseteleiden ja -metallirahojen laillisen maksuvälineaseman soveltamisalasta ja vaikutuksista (2010/191/EU) edellytykset ja elinkeinonharjoittaja ilmoittaa asiasta selkeästi esimerkiksi liikkeensä ulkopuolella. Elinkeinonharjoittaja voi kieltäytyä vastaanottamasta esimerkiksi yli 10 000 euron käteismaksuja sillä perusteella, että suurien käteissummien vastaanottaminen muodostaa riskin joutua rikoksen kohteeksi. Riski voisi aiheutua muun muassa liiketilojen maantieteellisestä sijainnista.

Euroopan komissio selvittää jäsenvaltioiden käytäntöjä käteismaksujen rajoituksille. Joissakin jäsenvaltioissa kansallisia rajoituksia on asetettu. Rajojen kiertäminen on kuitenkin helppoa, jos maksusuoritus koostuu useammasta kuin yhdestä käteistapahtumasta ja niiden noudattamista on erittäin vaikeaa valvoa. Rajoitusten tosiasialliset vaikutukset ovatkin epäselviä. Näistä syistä esityksessä ei ole erikseen arvioitu, olisiko Suomessa perusteltua säätää kansallisista käteismaksamisen enimmäisrajoista. Euroopan keskuspankki on ilmoittanut, että se lopettaa 500 euron setelin painamisen ja liikkeeseenlaskun vuoden 2018 lopusta lukien. Seteli säilyy kuitenkin laillisena maksuvälineenä.

Pykälän 2 momentin mukaan lakiehdotuksen 3 ja 4 luvun säännöksiä sovellettaisiin lisäksi elinkeinonharjoittajaan ja yhteisöön, joka välittää 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettujen rahapeliyhteisöjen tarjoamiin rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, jos rahapeliyhteisö on antanut asiakkaan tunnistamisen ja ilmoituksen tekemisen tällaisen elinkeinonharjoittajan tai yhteisön tehtäväksi. Asiamiehiä koskisivat siten kaikki ne velvoitteet, jotka rahapeliyhteisö on siirtänyt näiden vastuulle. Nämä elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt sisältyvät voimassa olevassa laissa samaan kohtaan kuin rahapeliyhteisöt. Valvontaa koskevien säännösten sisällöllisten muutosten ja rahapeliyhteisöjen ensisijaisen vastuun vuoksi osallistumisilmoitusten ja -maksujen välittäjät ehdotetaan sisällytettäväksi erilliseen momenttiin. Osallistumisilmoitusten ja -maksujen välittäjiin kohdistettaisiin myös valvontaa 7 ja 8 luvussa säädettyiltä osin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti lain soveltamisesta varoihin, jotka ovat peräisin toisen valtion alueella suoritetusta toimesta.

Pykälän 4 momentti sisältäisi informatiivisen säännöksen, jonka mukaan eräiden yhteisöjen, yhdistysten, uskonnollisten yhdyskuntien ja säätiöiden velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja säädetään 6 luvussa.

3 §. Soveltamisalaa koskeva raja. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti taloudellinen toiminta, johon lakia ei sovellettaisi. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, soveltamisalan poikkeusta ei rajattaisi ainoastaan luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten tai maksulaitosten harjoittamaan toimintaan vaan poikkeus koskisi direktiivin mukaisesti myös muuta taloudellista toimintaa toimialasta riippumatta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lain soveltamisalan poikkeuksesta säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevaan yhtiöön, jos osakasluetteloon on osakkeenomistajan sijaan merkitty toinen henkilö eli käytännössä hallintarekisteröinnin hoitaja. Säännös vastaa neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 kohdan e alakohtaa.

Lakia ei sovellettaisi 3 momentin mukaan toimintaan, joka koskee oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Momentin tavoitteena on suojata oikeudenkäyn-

tiavustajan tai oikeudenkäyntiasiamiestehtäviä hoitavan ja tämän asiakkaan välisen asiakassuhteen salassapitoa ja luottamuksellisuutta.

Pykälän 4 momentissa suljettaisiin lain soveltamisalasta pois kaikki pelikasinon ulkopuoliset raha-automaatit. Tässä tarkoitetaan arpajaislain 3 §:n 4 momentissa määriteltyä raha-automaattia sellaisena rahavoittoa antavana käteisellä tai debit-kortilla pelattavana laitteena, jollaisia ne olivat määritelmän säätämisen aikaan. Poikkeus ei koskisi kasinossa olevia raha-automaatteja eikä erityisautomaatteja. Säännös vastaisi voimassa olevan rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 2 momenttia. Neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat asianmukaisen riskiarvion jälkeen päättää sulkea eräiden rahapelipalvelujen tarjoajat, lukuun ottamatta kasinoita, kokonaan tai osittain direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten soveltamisalan ulkopuolelle näiden palvelujen luonteesta ja, soveltuvin osin, toiminnan laajuudesta johtuvan todistetun alhaisen riskin vuoksi.

FATF laajensi vuoden 2012 suositukset koskemaan kasinojen lisäksi kasinopelien pelaamista internetissä ja laivoilla. Erilaisissa kansainvälisissä selvityksissä rahapelien osalta erityisiksi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskejä sisältäviksi palveluiksi on kasinopelien ohella mainittu internet-pelaaminen ja urheiluviedonlyönti (Euroopan komissio, Europol, FATF). Tästä syystä riskiperusteisesti on pidetty tarkoituksenmukaisena voimassa olevan lain tavoin sisällyttää nämä lain soveltamisalaan. Raha-automaatteja ei ole nostettu näissä selvityksissä esiin kohonneen tai korkean rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskin rahapelipalveluna, eikä myöskään kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä koskeva tutkimus osoittanut raha-automaatteja erityisiksi riskikohteiksi. Ruotsin rahapelitoimintaa valvova viranomaisena on laatinut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion (*Lotteriinspektionen, Riskbedömning, Penningtvätt och finansiering av terrorism, 17.10.2014*), jonka mukaan raha-automaatteihin kuitenkin erityisesti käteisen käytön vuoksi liittyy jonkinasteinen riski. Periaatteessa alhaisenkin riskin rahapeleillä rahanpesu tai terrorismin rahoittaminen on mahdollista. Raha-automaattien ominaispiirteisiin kuuluu myös korkea palautusprosentti ja välitön voitonmaksu, mikä voi lisätä niiden houkuttavuutta. Rahapelisektorilla ilmoitusvelvollisen ja valvontaviranomaisen tulisi siten tarkastella jatkuvasti riskitilanteen mahdollisia muutoksia.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisten olisi 2 luvun 2 §:n mukaan laadittava riskiarvio sen valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Lain 1 luvun 2 §:n 9 kohdassa tarkoitettujen rahapeliyhteisöjen sekä 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen elinkeinonharjoittajien ja yhteisöjen valvojana toimisi 8 luvun 1 §:n 4 kohdan mukaan Poliisihallitus. Lain 2 luvun 3 §:n mukaan myös ilmoitusvelvollisten olisi laadittava oma riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien arvioimiseksi ja tunnistamiseksi. Tämä velvoite ei koskisi 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä, jotka ottavat vastaan pelitoimintaan liittyviä osallistumismaksuja ja ilmoituksia rahapeliyhteisön puolesta kolmantena osapuolena. Vaikka nämä tunnistavat asiakkaan rahapeliyhteisön puolesta, vastuu asiakkaisiin ja pelituotteisiin liittyvästä riskienarvioinnista on rahapeliyhteisöllä alan kokonaisvaltaisen asiantuntemuksen perusteella. Rahapeliyhteisön tulisi kuitenkin huolehtia siitä, että asiamiehet ovat tietoisia ja ymmärtävät rahapelitoimintaan liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Riskiarvio ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Valvojakohtainen riskiarvio ja ilmoitusvelvollisen riskiarvio saattavat nostaa esille toimintaan liittyviä sellaisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, jotka antavat jatkossa aiheen tarkastella rahapelitoimintaa sääntelevän lainsäädännön ajantasaisuutta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin valtionvarainministeriön asetuksesta, jolla voidaan antaa tarkempia säännöksiä vähäisenä pidettävästä taloudellisesta toiminnasta. Vähäisen taloudellisen toiminnan liikevaihdon tulee olla neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion asettaman suhteellisen pienen raja-arvon alapuolella. Yksittäiselle toimelle asiakasta kohden asetettava euromääräinen raja voi olla enintään 1 000 euroa. Rajoituksen tarkoituksena on estää innovatiiviset toimet lain soveltamisalan kiertämiseksi.

4 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 ja 5—7 kohdan määritelmät vastaavat voimassa olevan lain vastaavaa määritelmää. Perusmaksutiliä koskevan direktiivin kansallinen täytäntöönpano (HE 123/2016 vp) saattaa kuitenkin aiheuttaa kansallisia muutostarpeita 5 kohtaan. Pykälän 2 kohdassa viitattaisiin rikoslain 34 a luvun 5 §:n lisäksi sen 5 a §:ään, jossa säädetään terroristiryhmän rahoittamisen kriminalisoinnista. Säännös täydentää terrorismin rahoittamista koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 §:ää. Voimassa olevan rahanpesulain terrorismin rahoittamisen määritelmässä ei ole otettu huomioon vuoden 2015 alussa voimaan tullutta 5 a §:ää. Oikeusministeriö on antanut hallituksen esityksen rikoslain muuttamisesta (HE 93/2016 vp), jolla 34 a luvun 5 a §:n mukaista terrorismin rahoittamisrikoksen alaa laajennetaan kattamaan myös ns. matkustamisrikoksen rahoittaminen. Teossa olisi kysymys siitä, että tahallaan annetaan tai kerätään varoja millä tahansa keinoin suoraan tai välillisesti kansalaisten toimesta tai valtion alueella tarkoituksessa rahoittaa tai tietoisena siitä, että varat käytetään rahoittamaan, sellaisten henkilöiden matkustamista, jotka matkustavat muuhun kuin asuin- tai kansalaisuusvaltioonsa tehdäkseen, suunnitellakseen tai valmistellakseen terroritekoja tai osallistuakseen niiden tekemiseen taikka antaakseen tai vastaanottaakseen terroristikoulutusta. Ehdotetut lainmuutokset on tarkoitettut tulevan voimaan mahdollisimman pian.

Pykälän 3 kohdan määritelmä rahanpesudirektiivistä ja 4 kohdan määritelmä maksajan tiedot -asetuksesta olisivat uusia.

Henkilöllisyyden todentaminen tarkoittaa 7 kohdassa nykyainsäädäntöä vastaavasti asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella. Suomessa henkilöllisyys voidaan todentaa jo nykyisin vahvaa sähköistä tunnistetta käyttämällä. Merkittävä osa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta tapahtuu käyttämällä luottolaitosten myöntämiä niin sanottuja TUPAS-tunnisteita. Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (617/2009) 17 §:ssä säädetään tunnistusvälineen hakijan tunnistamisesta, jos hakijalla ei ole aikaisempaa mainitun lain mukaista vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä. Tällöin ensitunnistaminen tulee tehdä henkilökohtaisesti. Henkilökohtaista ensitunnistusta tehtäessä tunnistuspalvelun tarjoajan on tunnistettava tunnistusvälineen hakija huolellisesti todentamalla hänen henkilöllisyytensä voimassa olevasta Euroopan talousalueen jäsenvaltion, Sveitsin tai San Marinon viranomaisen myöntämästä passista tai henkilökortista. Halutessaan tunnistuspalvelun tarjoaja voi käyttää ensitunnistamisessa myös Euroopan talousalueen jäsenvaltion viranomaisen 1 päivän lokakuuta 1990 jälkeen myöntämää voimassa olevaa ajokorttia tai muun valtion viranomaisen myöntämää voimassa olevaa passia. Jos tunnistusvälineen hakijan henkilöllisyyttä ei voida luotettavasti todentaa, hakemukseen liittyvän ensitunnistamisen tekee poliisi. Eduskunta on hyväksynyt lain vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain muuttamisesta (HE 74/2016 vp), jolla pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 910/2014.

Luottolaitos määriteltäisiin 8 kohdassa viittaamalla luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ään.

Pykälän 9 kohta sisältäisi ulkomaisen trustin määritelmän. Suomen lainsäädäntö ei tunne trustjärjestelyjä. Trust-järjestely on kehittynyt Englannin oikeusjärjestelmässä ja otettu käyttöön

pääpiirteissään samantyyppisenä kaikissa *Common law* -maissa. Trustit ovat olleet lähes tuntemattomia Manner-Euroopan niin sanottujen roomanis-germaanisten oikeusjärjestelmien piirissä. Trust on kolmen osapuolen eli perustajan (*settlor*), edunvalvojan (*trustee*) ja edunsaajan (*beneficiary*) välinen rakennelma. Trustissa perustajan ja edunsaajan välille on edunvalvojan suostumuksella perustettu yksipuolisella oikeustoimella järjestely, jossa perustaja siirtää trustin kohteena olevan omaisuuden täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin edunvalvojalle. Säännöksen mukaan ulkomaisella trustilla tarkoitettaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia, muttei kuitenkaan kohdassa tarkoitettua yrityspalvelujen tarjoajaa tai sen liiketoimintaa. Koska Suomen lainsäädäntö ei tunne eikä Suomessa säädetä trustista, määritelmässä viitattaisiin neljänteen rahanpesudirektiiviin, vaikka direktiivissä ei sellaisenaan määritellä, mitä trustilla tarkoitetaan. Viittaus koskisi yleisesti ulkomaisen lainsäädännön mukaan trustina pidettäviä järjestelyjä niissä valtioissa, joiden lainsäädäntö tuntee kyseisen yritysmuodon.

Pykälän 10 kohta sisältäisi yrityspalvelun tarjoajan määritelmän. Määritelmällä saatettaisiin voimaan direktiivin 3 artiklan 7 kohta, ottaen kuitenkin huomioon Suomen yrityspalveluiden erityispiirteet. Yrityspalveluiden tarjoajia koskevat tiukemmat rekisteröinnin edellytykset kuin muita oikeudellisia palveluita tarjoavia. Määritelmässä tarkoitettua toimintaa harjoittavan yhteisön tai elinkeinonharjoittajan olisi muun muassa rekisteröidyttävä Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylläpitämään rahanpesun valvontarekisteriin. Rekisteröinnistä säädetäisiin lain 5 luvussa.

Pykälän 10 kohdan *a alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajana pidettäisiin henkilöä, joka liiketoimintana tarjoaa yhteisön perustamista kolmannen osapuolen lukuun. Kyse olisi toiminnasta, jossa perustamisessa jo toimitaan toisen lukuun tai toimeksiannosta. Siihen ei siten kuuluisi esimerkiksi valmisyhtiöiden kauppa, jossa yhtiöitä perustetaan siinä tarkoituksessa, että ne voidaan tulevaisuudessa myydä toisille elinkeinonharjoittajille.

Pykälän 10 kohdan *b alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajana pidettäisiin myös henkilöä, joka liiketoimintaan kuuluu yhtiöoikeudellisesti vastuullisena henkilönä, yhtiömiehenä tai muussa samankaltaisessa asemassa toimiminen oikeushenkilössä.

Pykälän 10 kohdan *c alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajan liiketoimintaan kuuluisi kotipaikan, yritys- tai postiosoitteen tai muiden vastaavien palvelujen tarjoamista.

Pykälän 10 kohdan *d alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajana pidettäisiin henkilöä, joka tarjoaisi liiketoimintana rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettua ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan palveluita Suomessa. Ulkomaisella express trustilla tarkoitetaan ulkomaisen trust-järjestelyn erityistä muotoa. Määrittely tehtäisiin sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jota ulkomaiseen trustiin sovelletaan.

Pykälän 10 kohdan *e alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoaja olisi henkilö, joka harjoittaa liiketoimintana hallintarekisteröinnin hoitajan toimintaa, kun hallintarekisteröinnin hoitaja on merkitty muun kuin julkisen osakeyhtiön osakasluetteloon.

Pykälän 11 kohdassa tarkoitettua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilönä, 12 kohdassa tarkoitettua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilönä perheenjäsenenä ja 13 kohdassa tarkoitettua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilönä yhtiökumppanin määritelmät vastaavat voimassa olevan valtioneuvoston asetuksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (616/2008) 1 §:ää. Asetus ehdotetaan kumottavaksi. Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilönä käsite laajenisi direktiivin mukaisesti kattamaan ulkomaisten lisäksi myös suomalaiset poliitti-

sesti vaikutusvaltaiset henkilöt. Tämän muutoksen seurauksena on oletettavissa, että ilmoitusvelvollisten asiakkailtaan kysymien tietojen määrä tulee kasvamaan ja ilmoitusvelvollisten tehostetun asiakkaan tuntemisen piiriin kuuluvien asiakkaiden ja heidän lähipiirinsä joukko tulee kasvamaan. Tehostettu asiakkaan tunteminen edellyttää ilmoitusvelvolliselta laajempia ja kattavampia toimenpiteitä asiakkaan tuntemiseksi kuin normaali tai yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus. Henkilöä ei pidettäisi enää poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, jos on kulunut vuosi tai enemmän siitä, kun hänet on lopettanut tehtävässä.

Pykälän 12 kohdan *d alakohdan* mukaan poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka on toiminut ylimpien tuomioistuinten, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsenenä, jonka päätöksiin ei voida poikkeustapauksia lukuun ottamatta hakea muutosta. Suomessa tällaisia tuomioistuimia ovat korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, työtuomioistuin ja vakuutus-oikeus.

Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin *14 kohdan* mukaan 7 luvun 1 §:n 1—4 kohdassa lueteltuja viranomaisia. Asianajajayhdistys ei kuuluisi valvontaviranomaisen käsitteeseen.

Euroopan valvontaviranomaisilla tarkoitettaisiin Euroopan pankkiviranomaista, arvopaperimarkkinaviranomaista sekä vakuutus- ja lisäeläkeviranomaista (*15 kohta*).

Rahoituslaitos määriteltäisiin *16 kohdassa* neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 2 kohtaa vastaavasti lukuun ottamatta *17 kohtaa* rahoituspalvelua tarjoavasta yrityksestä, joka tarkoittaisi yhden tai useamman luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 2-11, 13 tai 14 kohdassa tarkoitettua toiminnan harjoittajaa.

Kirjeenvaihtajasuhde määriteltäisiin *18 kohdassa*, joka perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 8 kohtaan.

5 §. Yhteisön tosiasiallinen edunsaaja. Direktiivin 12 johdantokappaleen edellyttää jäsenvaltioiden varmistavan, että mahdollisimman laaja kirjo oikeushenkilöitä kuuluu tosiasiallisten edunsaajien määritelmän soveltamisalaan. Artiklan 6 kohdan johdantolause sisältää tosiasiallisen edunsaajan määritelmän. Yleisen määritelmän lisäksi artiklan 6 kohdassa on kolme alakohtaa, joissa määritellään vähimmäisvaatimukset siitä, ketä on pidettävä yrityksen (*corporate entity*), trustin ja muun oikeushenkilön tosiasiallisena edunsaajana. Esityksen 1. lakiehdotuksessa noudatettaisiin tätä direktiivin jaottelua. Ehdotettu 5 § sisältäisi yhteisön tosiasiallisen edunsaajan määritelmän, jonka soveltamisalaan kuuluisivat lähinnä yritykset. Määritelmällä saatettaisiin voimaan direktiivin 3 artiklan 6 kohdan a alakohta, jossa säädetään yhteisön omistajasta ja tosiasiallisesta edunsaajasta. Yrityksen tosiasiallisena edunsaajana pidetään luonnollista henkilöä, joka viime kädessä omistaa oikeushenkilön tai jonka määräysvallassa oikeushenkilö on siten, että luonnollinen henkilö omistaa suoraan tai välillisesti riittävän osuuden oikeushenkilön osakkeista tai äänioikeuksista tai omistusosuudesta tai käyttää määräysvaltaa muilla keinoin. Direktiivin johdantokappaleessa 13 täsmennetään, että muunlaiseen määräysvalttaan voivat kuulua muun muassa osakassopimus tai valta nimittää ylempää johtoa.

Pykälän *1 momentissa* määriteltäisiin yhteisön tosiasiallinen edunsaaja. Yhteisön tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan henkilöä joka viime kädessä omistaa oikeushenkilön tai jonka määräysvallassa oikeushenkilö on. Pykälän 1 momentissa olisi kolme alakohtaa. Pykälän 1 alakohdan mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin luonnollista henkilöä, joka omistaa suoraan tai välillisesti suuremman kuin 25 prosentin osuuden oikeushenkilön osakkeista tai muuten omistaa vastaavan osuuden oikeushenkilöstä. Tällainen omistusosuus voi muodostua osakeyhtiössä yksittäisestä yli 25 prosentin omistusosuudesta, mutta myös esimerkiksi luonnollisen henkilön suoraan omistamien 10 prosentin osuuden ja hänen yksin omistamansa yhti-

ön kautta omistaman 16 prosentin osuuden summana. Pykälän 1 momentin 2 alakohdan mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidetään lisäksi luonnollista henkilöä, joka käyttää suoraan tai välillisesti suurempaa kuin 25 prosentin osuutta oikeushenkilön äänioikeuksista, ja tämä äänimäärä perustuu omistukseen, jäsenyyteen yhtiöjärjestykseen tai niihin verrattaviin sääntöihin. Esimerkiksi osakeyhtiössä pidettäisiin tämän säännöksen perusteella tosiasiallisena edunsaajana henkilöä, joka omistaa vain 10 prosenttia osakeyhtiön osakkeista, mutta nämä osakkeet tuottavat erilaisiin osakkeisiin liittyvien äänimäärien johdosta yli 25 prosentin ääniosuuden. Pykälän 1 momentin 3 alakohdan mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös henkilöä, joka käyttää muulla tavoin tosiasiallisesti määräysvaltaa oikeushenkilössä. Säännös kattaisi muun muassa osakassopimukseen perustuvan määräysvallan käytön, sekä tilanteet, joissa määräysvaltaa käytetään momentin 1 ja 2 kohdan rajat alittavien omistusosuuksien tai ääniosuuksien välityksellä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi direktiivin 3 artiklan 6 kohdan i alakohdan sisältämän määräyksen siitä, mitä pidetään osoituksena 1 momentissa tarkoitettusta suorasta omistuksesta. Osoituksena suorasta omistuksesta pidetään sitä, että luonnollisella henkilöllä on suurempi kuin 25 prosentin omistusosuus tarkasteltavasta oikeushenkilöstä. Pykälän 2 momentin säännös on tarpeen lähinnä säädösteknisesti, kun jäljempänä lain 3 luvun 6 §:ssä ja 6 luvun 2 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta tunnistaa tosiasiallinen edunsaaja sekä yrityksen velvollisuudesta tuntee tosiasiallinen edunsaaja. Näissä tilanteissa velvoitteen sisältö on erilainen riippuen siitä, onko tosiasiallisen edunsaajan asemasta tämän pykälän 2 tai 3 momentin mukaisia viitteitä vai arvioidaanko tosiasiallisen edunsaajan asemaa tätä laajemmin 1 momentin mukaisilla perusteilla.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin, mitä pidetään osoituksena välillisestä omistuksesta. Momentin a alakohdan mukaan osoituksena välillisestä omistuksesta pidettäisiin sitä, että oikeushenkilöllä, jossa yksi tai useampi luonnollinen henkilö käyttää itsenäistä päätösvaltaa, on suurempi kuin 25 prosentin omistusosuus tai suurempi kuin 25 prosentin osuus äänioikeuksista tarkasteltavasta oikeushenkilöstä. Omistajana olevan oikeushenkilön voitaisiin siten katsoa olevan luonnollisen henkilön määräysvallassa, jos luonnollinen henkilö voi tehdä itsenäisesti päätöksiä oikeushenkilössä, esimerkiksi jos hän omistaa yli 50 prosentin osuuden osakeyhtiön osakkeista ja äänimäärästä tai hän toimii avoimessa yhtiössä yhtiömiehenä. Momentin b alakohdan mukaan välillisestä omistuksesta olisi osoituksena myös se, että luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä, jossa luonnollinen henkilö käyttää itsenäistä päätösvaltaa, on luonnollisella henkilöllä tai hänen määräysvallassaan olevalla oikeushenkilöllä on omistukseen, jäsenyyteen yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin perustuva oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä oikeushenkilön hallituksessa tai siihen verrattavissa olevassa toimielimessä.

Pykälän 4 momentti kattaisi tilanteet, joissa tosiasiallista edunsaajaa ei ole pystytty luotettavasti tunnistamaan tai 1 momentissa säädetyt edellytykset eivät täyty. Niissä tapauksissa tosiasiallisena edunsaajana pidetään tarkasteltavana olevan oikeushenkilön hallitusta tai vastuunalaisia yhtiömiehiä, toimitusjohtajaa tai muuta vastaavassa asemassa olevaa henkilöä.

6 §. *Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja.* Säännöksellä saatettaisiin voimaan direktiivin 3 artiklan 6 kohdan b alakohta. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan tosiasiallista määräysvaltaa käyttävää luonnollista henkilöä, joka on trustin perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija, trustin omaisuudenhoitaja tai edunsaaja.

Pykälän 2 momentin mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin 1 momentissa säädettävän lisäksi myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suo-

ran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa. Säännös on tarpeen, koska trust-järjestelyt perustuvat sopimukseen, jolloin määräysvalta voi tosiasiallisesti olla myös muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla taholla.

7 §. Yhdistyksen, uskonnollisen yhdyskunnan, säätiön, asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tosiasiallinen edunsaaja. Säännöksellä katettaisiin direktiivin 3 artiklan 6 kohdan c alakohdassa tarkoitettut muut oikeushenkilöt kuin yritykset, joiden tosiasiallisia edunsaajia koskevasta määritelmästä säädettäisiin tämän luvun 5 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan yhdistyksen tosiasiallisena edunsaajana pidetään yhdistysrekisteriin merkittyä hallituksen puheenjohtajaa ja hallituksen jäseniä. Yhdistysrekisteriin on voimassa olevan yhdistyslain 48 §:n 2 momentin mukaan mahdollista ilmoittaa vapaaehtoisesti myös hallituksen jäsenet. Pääsääntöisesti yhdistyksessä päätösvaltaa käyttävät yhdistyksen jäsenet eikä tässä laissa tarkoitettua muuta tosiasiallista edunsaajaa yleensä ole. Tästä syystä voidaan pitää riittävänä, että yhdistyksen tosiasiallisina edunsaajina pidetään yhdistysrekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä.

Pykälän 2 momentin mukaan uskonnollisen yhdyskunnan tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin rekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä. Uskonnonvapauslaissa (453/2003) säädetään uskonnollisista yhdyskunnista, joita on Suomessa 113 kappaletta. Uskonnonvapauslain 27 §:ssä säädetään yhdistyslain soveltamisesta rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan, ja yhdistyslain soveltaminen on varsin laajaa. Uskonnolliset yhdyskunnat rekisteröidään kuitenkin uskonnonvapauslain säännösten mukaisesti uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin. Rekisteriin merkitään lain 22 §:n mukaan yhdyskunnan hallituksen puheenjohtaja ja muu henkilö, jolla on yhdyskunnan nimenkirjoitusoikeus, joita myös pidettäisiin rahanpesulaissa tarkoitettuina tosiasiallisina edunsaajina. Uskonnonvapauden ja yksityisyydensuojan turvaamiseksi uskonnollisten yhdyskuntien jäseniä ei kuitenkaan rekisteröidä, vaikka perustajajäsenet ilmoitetaan niiden perustamisilmoituksissa PRH:lle.

Pykälän 3 momentin mukaan säätiön tosiasiallisena edunsaajana pidetään säätiörekisteriin merkittyjä hallituksen ja hallintoneuvoston jäseniä. Säätiössä päätösvaltaa käyttää yleensä hallitus, joka toimii sen lakimääräisenä edustajana. Säätiössä ei ole omistajia tai jäseniä, joten säätiöllä ei koskaan voi olla äänimäärään tai omistussuuteen perustuvaa tosiasiallista edunsaajaa. Hallituksen lisäksi määräysvalta voi olla hallintoneuvostolla, joka nimittää säätiön hallituksen, vahvistaa säätiön toimintasuunnitelman ja valvoo sen toimintaa. Tästä syystä säätiöiden osalta voidaan pitää riittävänä sitä, että tosiasiallisina edunsaajina pidetään hallituksen ja hallintoneuvoston jäseniä.

Pykälän 4 momentin mukaan asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettun asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin kaupparekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä. Asunto-osakeyhtiöt eivät varsinaisesti harjoita liiketoimintaa, vaan kyse on yleensä asuinrakennuksen ja tontin hallinnoinnista. Lisäksi asunto-osakeyhtiöissä on harvinaista, että yksittäisellä osakkaalla olisi yli 25 prosentin omistusosuutta asunto-osakeyhtiön osakkeista. Näin ollen omistusosuuden suuruus ei olisi tarkoituksenmukainen kriteeri tosiasiallisen edunsaajan aseman määrittämiseksi. Asunto-osakeyhtiössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävät yhtiökokouksen lisäksi hallituksen jäsenet, jotka vastaavat asunto-osakeyhtiön yhteisten asioiden hoitamisesta. Asunto-osakeyhtiön tavoitteena ei ole tuottaa voittoa. Asunto-osakeyhtiöiden toiminnan luonne ja niihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vähäiset riskit huomioden voidaan pitää riittävänä sitä, että asunto-osakeyhtiöiden tosiasiallisina edunsaajina pidetään kaupparekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä.

2 luku **Riskiarvio**

Riskiarviota koskeva luku on uusi. Luku perustuu FATF:n suositukseen 1 ja neljännen rahanpesudirektiivin 6—8 artiklaan. Euroopan komissio laatii ylikansallisen EU:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion ja ottaa huomioon arviota laatiessaan muun muassa Euroopan valvontaviranomaisten, kansallisten rahanpesunselvittelykeskusten ja muiden viranomaisten näkemyksen. Jäsenvaltioiden on kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviossaan otettava huomioon komission riskiarvion tulokset ja edelleen ilmoitusvelvollisten on otettava nämä molemmat arviot huomioon oman toimintansa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviossa.

1 §. *Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio.* Pykälässä säädettäisiin kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadinnasta ja sen tarkoituksesta. Riskiarvion laadinnan koordinoijana toimisi *1 momentin* mukaan sisäministeriö, jonka talousarviossa olisi otettava huomioon riskiarvion laadinnasta aiheutuvat kustannukset. Vaihtoehtona sisäministeriön talousarvioon muutaman vuoden välein sisältyvänä esityksenä kustannukset voitaisiin rahoittaa yhteisesti kaikkien riskiarvion laadintaan osallistuvien toimivaltaitten ministeriöiden toimintamenoista. Sisäministeriö ilmoittaisi tämän pykälän mukaisesta tehtävästään Euroopan komissiolle, Euroopan valvontaviranomaisille ja muille jäsenvaltioille. Riskiarvio olisi päivitettävä säännöllisesti esimerkiksi 3—5 vuoden välein. Momentin mukaan riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Lisäksi riskiarviossa olisi otettava tarvittaessa huomioon Euroopan komission laatima EU:n ylikansallinen riskiarvio. Jos kansallisessa riskiarviossa päädytään olemaan hyödyntämättä EU:n ylikansallista riskiarviota joiltakin osin, sisäministeriö toimittaa tästä tiedon perusteluineen Euroopan komissiolle neljännen rahanpesudirektiivin 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin kansallisen riskiarvion tarkoituksesta neljännen rahanpesudirektiivin 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Se muun muassa tukisi valvojien ja ilmoitusvelvollisten omien riskiarvioiden laadintaa. Kansallisen riskiarvion osoittamat havainnot voitaisiin myös ottaa huomioon mahdollisesti laadittavassa kansallisessa strategiassa tai toimenpidesuunnitelmassa taikka huomioida muuten viranomaisten toimenpiteissä.

Sisäministeriön olisi *3 momentin* mukaan julkistettava yhteenveto kansallisesta riskiarviosta. Kun kansallisen riskiarvion laadinnassa on hyödynnetty myös arkaluonteista ja salassa pidettävää materiaalia, koko riskiarviota ei olisi julkistettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 2 tai 9 kohdan nojalla. Sisäministeriön olisi lisäksi osana direktiivin täytäntöönpanoa toimitettava yhteenveto Euroopan komission, Euroopan valvontaviranomaisten ja muiden jäsenvaltioiden saataville.

2 §. *Valvojakohtainen riskiarvio.* Pykälässä säädettäisiin direktiivin 48 artiklan 6—8 kohdassa tarkoitettu valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen velvollisuudesta laatia arvio valvomiensa ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi *1 momentin* mukaan otettava huomioon ensinnäkin komission laatima riskiarvio siltä osin kuin sitä ei ole jo otettu huomioon kansallisessa riskiarviossa. Lisäksi viranomaisten tulisi ottaa huomioon kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Viranomaisen voisi hyödyntää tässä kansallisen riskiarvion tuloksia. Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi otettava arviossa huomioon myös toimialaa koskevat ilmoitusvelvollisen ja sen asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit sekä Suomessa että ulkomailla, ja niihin liittyvä teknologinen kehitys. Ulkomaisten riskien arviossa olisi hyödynnettävä esimerkiksi toisten valtioiden kansallisia riskiarvioita niiltä osin kuin ne ovat julkisia sekä FATF:n tekemiä maa-arvioita.

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi yksilöitävä valvomiensa tai rekisteröimensä ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen uhat ja haavoittuvuudet, ja tehtävä näiden perusteella arvio riskeistä. Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi arvioitava sekä riskit että niiden kontrollit, jotta valvoja saa tilanteesta oikean kuvan. Viranomaisen olisi toimittava arvion perusteella ja seurattava riskien kehittymistä. Riskien arvioinnin ja sen seurauksena tehtävien toimien tarkoituksena on olla jatkuva menettely, joka tukee riskiperusteista valvontaa sekä valvonnan ja viranomaisresurssien kohdentamista sektoreihin tai ilmoitusvelvollisiin, joilla on muita suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Riskiarvio voidaan laatia yleisellä tasolla siten, ettei siinä tarvitse arvioida ilmoitusvelvolliskohtaisesti riskejä vaan arvio voidaan tehdä esimerkiksi sektorikohtaisesti. Ilmoitusvelvollisten toimittaessa omat riskiarviot 3 §:n mukaisesti valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle, viranomaisilla olisi kuitenkin käytettävissään tarvittaessa kattavat tiedot myös yksittäisistä ilmoitusvelvollisista.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin muista tekijöistä, joita viranomaisen olisi otettava huomioon suunnitellessaan valvonnan toistuvuutta ja laajuutta. Jos ilmoitusvelvollinen on toimijana pieni tai sille on muulla perusteella sallittu lakisääteisesti tai viranomaisen toimesta poikkeuksia esimerkiksi asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuudesta, nämä olisi otettava huomioon ilmoitusvelvollisen asiakkaiden, tuotteiden tai palveluiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioitaessa. Jos jollain valvottavien toimialalla on useita pieniä ilmoitusvelvollisia, viranomainen voisi laatia toimialakohtaisen riskiarvion niputtamalla ilmoitusvelvollisten liiketoiminnalle luonteenomaiset toimialaa koskevat piirteet yhteen ja arvioimalla näiden ilmoitusvelvollisten riskejä yhtenä kokonaisuutena.

Riskiarvio olisi 3 *momentin* mukaan päivitettävä säännöllisesti tai aina, kun ilmoitusvelvollisen toiminnassa on merkittäviä tapahtumia tai muutoksia, jotka vaikuttavat ilmoitusvelvollisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin. Esimerkiksi ilmoitusvelvollisen yhtiökokouksen päätös hallituksen vaihtumisesta, toimitusjohtajan eroaminen tai erottaminen taikka ilmoitusvelvollisen toiminnan laajentaminen uusille toimialueille tai uudelle maantieteelliselle alueelle ovat momentissa tarkoitettuja merkittäviä tapahtumia tai muutoksia, jos ne valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen arvion mukaan lisäävät rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen riskiarvion julkisuudesta. Riskiarvioiden laadinnassa hyödynnetään kansallisen riskiarvion tavoin myös arkaluonteista ja salassa pidettävää materiaalia. Tämän vuoksi koko riskiarviota ei olisi julkistettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 2, 12 tai 15 kohdan nojalla.

3 §. Ilmoitusvelvollisen riskiarvio. Ilmoitusvelvollisen olisi tunnistettava ja arvioitava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta toiminnalleen aiheutuvia riskejä ja sen olisi laadittava tähän tarkoitukseen kirjallinen riskiarvio 1 *momentin* mukaisesti. Riskiarvio olisi päivitettävä säännöllisesti, ja riskiarvio ja sen muutokset olisi toimitettava tämän lain mukaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle ilman aiheetonta viivytystä tämän pyynnöstä. Riskiarvion sisällöstä ei säädettäisi lain tasolla liikkumavaran mahdollistamiseksi, mutta sen laadinnassa olisi otettava huomioon erityisesti asiakkaat, maat tai maantieteelliset alueet, tuotteet ja palvelut, liiketoimet ja jakelukanavat. Kansallisen riskiarvion julkistettavalla yhteenvedolla on myös tarkoitus antaa tietoa ilmoitusvelvollisille muuttuvista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen muuttuvista haavoittuvuuksista, uhkakuvista ja riskeistä.

Riskiarvion laajuutta ja kattavuutta arvioitaessa olisi 2 *momentissa* säädettävällä tavalla otettava huomioon ilmoitusvelvollisen toiminnan luonne, koko ja laajuus. Riskiarvion laadintamenetelmä ja muoto jäisivät kuitenkin ilmoitusvelvollisen harkintaan, jolloin yritykset voivat

suhteuttaa riskiarvionsa sen mukaisesti, missä määrin niiden toimintaan, palveluihin tai asiakassuhteisiin liittyy rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä verrattuna muihin ilmoitusvelvollisiin. Momentissa ei ehdoteta säädettäväksi neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua valtuudesta, jonka nojalla toimivaltainen viranomais voi yksittäistapauksissa päättää, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitse laatia riskiarviota, jos ilmoitusvelvollinen tuntee toimialaan liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen valvottavana on yhteensä arviolta useita kymmeniä tuhansia ilmoitusvelvollisia ja yksittäisten poikkeusmahdollisuuksien arviointi merkitsisi valvontaviranomaisille ylimääräistä hallinnollista taakkaa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen riskiarvio auttaa ilmoitusvelvollista suunnittelemaan riskiperusteista lähestymistapaa toimintaansa ja toimii näyttönä valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle niistä perusteista, joita ilmoitusvelvollinen on yksittäisissä tapauksissa käyttänyt päätyessään esimerkiksi yksinkertaistettuun tai tehostettuun asiakkaan tuntemiseen.

Riskiarvion laadinta voisi myös hallinnollisen taakan vähentämiseksi olla osa muuta asiakassuhteeseen liittyvää riskienhallintaa. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunta voidaan katsoa osaksi ilmoitusvelvollisten riskienhallintaa, luotettavaa hallintoa ja sisäistä valvontaa. Lainsäädäntö ei myöskään estäisi yksittäisiä ilmoitusvelvollisten ryhmiä, yhteenliittymiä tai yhteisöjä, joilla on yhteisiä menettelytapoja, tekemään yhteistyötä myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien arvioinnissa. Yhteistyössä laadittavissa riskiarvoissa tulisi kuitenkin ottaa huomioon ilmoitusvelvollisten ryhmään, yhteenliittymään tai yhteisöön kuuluvien ilmoitusvelvollisten erityispiirteet. Esimerkiksi maantieteellinen sijainti ja poikkeuksellisen suuri ulkomaisten asiakkaiden määrä saattaa kasvattaa joidenkin ilmoitusvelvollisten riskejä verrattuna muihin. Valvoja voisi myös 9 luvun 7 §:n nojalla antaa tarkempia määräyksiä niistä riskitekijöistä, joita ilmoitusvelvollisten riskiarvoissa tulisi ottaa huomioon.

Momentissa säädettäisiin myös ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta ylläpitää riittäviä sisäisiä toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi. Riskeillä tarkoitetaan tässä momentissa EU:n ylikansallisia, kansallisia ja ilmoitusvelvollisen omia riskejä. Toimintaperiaatteita ja menettelytapoja ovat esimerkiksi riskienhallintaan liittyvät käytänteet, asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen, raportointi, tietojen tallentaminen, sisäinen valvonta ja menettelytapavalvonta sekä työntekijöiden toiminnan läpikäynti. Ilmoitusvelvollisen olisi huolehdittava siitä, että sen sisäinen tarkastus tai muu vastaava toiminto testaa toimintaperiaatteita ja menettelytapoja. Myös nämä voitaisiin suhteuttaa ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen, kokoon ja laajuuteen.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi huolehdittava myös siitä, että se seuraa ja kehittää edelleen tässä pykälässä tarkoitettuja toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa. Jos ilmoitusvelvollinen on oikeushenkilö, hyväksyminen olisi sen toimitusjohtajan tai muun ylimpään johtoon kuuluvan, kuten hallituksen tai muun nimenkirjoittamiseen oikeutetun, tehtävä.

Finanssivalvonta voisi hakemuksesta antaa luvan sille, että talletuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö laatii riskiarvion yhteenliittymään kuuluvan jäsenluottolaitoksen puolesta (4 momentti). Talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 17 §:n 1 momentissa säädetään, että keskusyhteisö ohjaa yhteenliittymän toimintaa. Keskusyhteisöllä on oltava ohjeet yhteenliittymään kuuluville yrityksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi tarvittavista laadullisista vaatimuksista ja niiden riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamisesta yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa. Lain 32 §:n 2 momentin mukaan keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat rahoitusmarkkinoita koskevien lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten, sääntöjensä ja yhtiöjärjestyksensä sekä kes-

kusyhteisön 17 §:n nojalla antamien ohjeiden mukaisesti. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunta on osa ilmoitusvelvollisten riskienhallintaa, luotettavaa hallintoa ja sisäistä valvontaa. Kun menettelytapasäännösten yhdenmukaisuudesta huolehtiminen on talletuspankkien yhteenliittymien osalta säädetty keskusyhteisön vastuulle, voidaan katsoa, että myös yhteisen riskiarvion laadinta yhteenliittymän tasolla olisi mahdollista. Yhteenliittymän keskusyhteisön on kuitenkin pystyttävä osoittamaan Finanssivalvonnalle, että keskusyhteisön laatimassa riskiarviossa otetaan huomioon yhteenliittymään kuuluvien talletuspankkien erityispiirteet. Esimerkiksi maantieteellinen sijainti ja poikkeuksellisen suuri ulkomaisten asiakkaiden määrä saattaa kasvattaa joidenkin yhteenliittymän talletuspankkien riskejä verrattuna muihin pankkeihin. Poikkeusmahdollisuus koskisi vain talletuspankkien yhteenliittymää, koska sen keskusyhteisön toiminnasta ja valvonnasta suhteessa muihin yhteenliittymään kuuluviin yrityksiin on säädetty laissa erikseen.

3 luku Asiakkaan tunteminen

Yleiset asiakkaan tuntemista koskevat toimet

1 §. *Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi.* Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollinen ei saisi perustaa asiakassuhdetta, suorittaa liiketoimea tai ylläpitää asiakassuhdetta, jos se ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia. Asiakassuhteen ylläpitämiseen liittyvä edellytys on uusi. Osa ilmoitusvelvollisista on pyytänyt asiakkaitaan päivittämään tietojaan asiakassuhteen aikana esimerkiksi kysymällä, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. Osa asiakkaista on kieltäytynyt vastaamasta tai toimittamasta tietojaa. Ilmoitusvelvollisten asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien säännösten rikkomuksista ehdotetaan määrättävän 8 luvussa huomattavia rahamääräisiä seuraamuksia. Jos asiakas ei anna ilmoitusvelvolliselle riittäviä tietoja asiakassuhteen aikana, jotta ilmoitusvelvollinen voi täyttää tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemiseen liittyvät velvoitteet, ilmoitusvelvollisella tulisi olla lakisääteinen oikeus viimesijaisena keinona irtisanoa asiakassuhde. Eri tuotteiden ja palveluiden irtisanomisessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon niitä koskeva erityislainsäädäntö. Tilanteessa, jossa asiakas ei anna riittäviä tuntemistietoja, ilmoitusvelvollisen tulisi ensisijaisesti rajoittaa palveluita (esimerkiksi maksuvälineen sulkemalla) ja vasta viime kädessä irtisanoa sopimus. Palveluiden rajoittamisiin tai maksuvälineen sulkemiseen ei saisi kuitenkaan ryhtyä, ellei puute asiakkaan tuntemistiedoissa ole olennainen ja välttämätön, kun arvioidaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia ja asiakkaan riskiperusteista arvioita. Jos esimerkiksi luottolaitos ei saa asiakkaan tuntemiseksi tarvittavia tietoja, se ei saisi toteuttaa maksutapahtumaa maksutilin kautta. Luottolaitoksen oikeus olla toteuttamatta maksutapahtumaa voidaan toteuttaa käytännössä yleensä sulkemalla maksuväline. Ehdotettu säännös tarkoittaisi siten lisäperustetta maksuvälineen sulkemisperusteisiin, joista lähtökohtaisesti säädetään maksupalvelulain 57 §:ssä. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön osin neljännen rahanpesudirektiivin 12 artikla ja 14 artiklan 4 kohta.

Pykälän 2 momentti perustuisi aiempaa laajemmin ilmoitusvelvollisen tekemän riskiarvion painottamiseen osana asiakkaan tuntemista. Ilmoitusvelvollisen olisi otettava huomioon neljännen rahanpesudirektiivin liitteen mukaiset kriteerit arvioidessaan asiakkaaseen liittyviä riskejä kirjallisesti.

Ilmoitusvelvollisen olisi otettava yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta soveltaessaan huomioon asiakkaaseen liittyvät riskiä alentavat riskitekijät. Näitä ovat:

1) säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevat yritykset, joilla on velvollisuus antaa arvopaperimarkkinain (746/2012) 9 luvun 5 §:ssä tarkoitettu tai sitä toisessa valtiossa vastaava liputusilmoitus,

2) asiakkaat, jotka ovat julkisyhteisöjä, ja

3) asiakkaat, jotka toimivat maantieteellisellä alueella, jolla on alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

Tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ennakoina, asiakkaaseen liittyvinä riskitekijöinä on direktiivin liitteessä II mainittu esimerkiksi se, että liiketoimi on solmittu epätavanomaisissa olosuhteissa, liiketoiminta on käteispainotteista tai omistusrakenne vaikuttaa epätavanomaiselta tai poikkeuksellisen monimutkaiselta asiakkaan liiketoiminta huomioon ottaen.

Maantieteelliset riskitekijät olisi otettava myös huomioon osana asiakkaan tuntemisvelvollisuutta. Jos asiakas asuu tai asiakkaana olevalla yhteisöllä on esimerkiksi kotipaikka EU:n jäsenvaltiossa tai muussa kuin ETA-valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva järjestelmä on tehokas, asiakkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvät riskit ovat lähtökohtaisesti pienempiä kuin muutoin. Yksittäinen riskitekijä ei kuitenkaan ole ratkaiseva yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevan säännöksen soveltamisessa, vaan asiakasta ja tämän taustatekijöitä on arvioitava kokonaisuutena. Valtioneuvostolle ehdotetaan annettavan asetuksenantovaltuus neljännen rahanpesudirektiivin liitteen II kansalliseksi täytäntöön panemiseksi 9 luvussa.

Maantieteellinen korkeampi riskitekijä olisi esimerkiksi se, että asiakas on saanut toimiluvan tai on rekisteröitynyt valtiossa, jossa ilmenee luotettavien arvioiden mukaan laajaa korruptiota tai muuta rikollista toimintaa, taikka EU tai YK on asettanut valtiolle pakotteita. Valtioneuvostolle säädettäisiin 9 luvussa asetuksenantovaltuus neljännen rahanpesudirektiivin liitteen III kansalliseksi täytäntöön panemiseksi.

Momentin mukaisesti ilmoitusvelvollisen tulisi ottaa huomioon tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin liittyvät riskitekijät. Yleisesti alhaisemman rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin tuotteista annetaan direktiivin liitteessä II, joihin sisältyvät muun muassa eräät vakuutukset. Tällaisia tuotteita ovat myös valtioneuvoston asetuksessa (1204/2011) eräisiin rahoitussopimuksiin liittyvästä yksinkertaistetusta asiakkaan tuntemismenettelystä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarkoitetut rahoitussopimukset. Asetus on tarkoitettu kumota, koska neljännellä rahanpesudirektiivillä kumotaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/60/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön - määritelmän sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta.

Ilmoitusvelvollisen olisi otettava huomioon myös jakelukanaviin liittyvät riskitekijät. Velvollisuutta soveltaa tehostettua asiakkaan tuntemismenettelyä tuotteisiin, palveluihin, maksuliikenteeseen tai toimitustapaan ennakoiti anonymiteettia suosivat tuotteet tai maksutapahtumat, etäasiakkuudet ja -asiointi sekä tuntemattomilta kolmansilta osapuolilta saatavat maksut.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti 3 ja 4 momentissa säädettäisiin asiakkaan tuntemista koskevien toimien riskiperusteisesta noudattamisesta koko asiakassuhteen ajan ja ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta tarvittaessa osoittaa, että sen menetelmät ovat riittävät sen toimintaan liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien kannalta.

2 §. Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys. Voimassa olevan lain 7 §:n 1 momentin 1 kohtaa vastaavasti tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen olisi tehtävä vakituista asiakassuhdetta perustettaessa.

Lisäksi asiakas olisi tunnistettava eräissä muissa 1 momentissa säädettyissä tilanteissa. Momentin 1 kohta muutettaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 11 artiklan b alakohdan toisen luetelmakohdan mukaisesti siten, että siinä viitattaisiin myös toisessa maksajan tiedot -asetuksessa tarkoitettuun varojen siirtoon, joka on määrältään enemmän kuin 1 000 euroa.

Momenttiin lisättäisiin uusi 2 kohta, jossa säädettäisiin asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta tavaroiden käteismyynnin yhteydessä, kun liiketoimien suuruus on yksittäisessä tai toisiinsa liittyvissä liiketoimissa yli 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen.

Momentin 3 ja 4 kohta vastaisivat voimassa olevan lain 7 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asiakkaan tunnistamisesta rahapelitoiminnassa. Voimassa olevan rahanpesulain 7 §:n 2 momentin mukaan muussa rahapelitoiminnassa kuin pelikasino-toiminnassa asiakas on tunnistettava ja tämän henkilöllisyys todennettava, jos pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina vähintään 3 000 euroa. Neljännen rahanpesudirektiivin säännöksiä on kuitenkin tarkennettu suhteessa voimassa olevaan direktiiviin. Direktiivin säännöksiä vastaavasti ehdotetaan, että asiakas olisi tunnistettava joko panoksen asettamisen tai voiton maksamisen yhteydessä tai kummassakin tilanteessa silloin, kun pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 2 000 euroa. Kumotun kolmannen rahanpesudirektiivin asiakkaan tunnistamista koskevat säännökset edellyttivät asiakkaan tunnistamista rahapelitoiminnassa ainoastaan kasinojen osalta, mutta neljännen rahanpesudirektiivin säännöksissä vaatimus on laajennettu koskemaan kaikkea rahapelitoimintaa ja direktiivissä myös säädetään nyt siitä, milloin asiakas on tunnistettava rahapelitoiminnassa. Direktiivin yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi jäsenvaltioissa ehdotetaan käytettäväksi samoja kriteerejä myös rahanpesulaissa siitä huolimatta, että kansallisella tasolla olisi mahdollisuus voimassa olevan rahanpesulain tavoin säännellä yksityiskohtaisemmin. Direktiivi ja 1. lakiehdotus perustuvat aiempaa kokonaisvaltaisempaan riskiperusteiseen lähestymistapaan, jolloin yksityiskohtaisten vaatimusten säätämistä lain tasolla ei pidetä tarkoituksenmukaisena. Joustava, mutta direktiivin vaatimukset täyttävä säännös mahdollistaisi sekä valvojan että ilmoitusvelvollisen riskiperusteisen toiminnan.

Neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan f kohdan kaikkien rahapelipalvelujen tarjoajien tulee olla kansallisen rahanpesulainsäädännön soveltamisalassa, jollei jäsenvaltio ilmoita komissiolle kansallista riskiperusteista poikkeusta. Direktiivin johdanto-osan valossa asiakas voitaisiin tunnistaa direktiivin 11 artiklassa tarkoitettujen tilanteiden lisäksi pelikasinolle saavuttaessa. Tätä ei kuitenkaan voitaisi pitää ensisijaisena tunnistamistapana. Direktiivin johdanto-osan 21 kappaleen mukaan pelkkä pelikasinolle saavuttaessa suoritettu asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentaminen ja asiakkaan henkilöllisyyden todentaminen riittäisi ainoastaan silloin, kun yksittäiset panokset tai voitot pystytään yhdistämään tehtyihin asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskeviin toimenpiteisiin. Suomessa on tällä hetkellä ainoastaan yksi pelikasino (RAY:n yksinoikeudella pitämä kasino).

Rahapelitoimintaa koskisivat 2 momentin lisäksi 2 §:n 1 momentin pääsääntö asiakkaan tunnistamisesta vakinaista asiakassuhdetta perustettaessa sekä 3 ja 4 kohdan vaatimukset. Kasinon osalta 1 momentissa tarkoitettuna vakinaisen asiakassuhteen perustamisena pidettäisiin jo ensimmäistä käyntiä kasinolla. Asiakassuhteen perustamisena muussa rahapelitoiminnassa voitaisiin pitää esimerkiksi pelitilin avaamista, kun rahapeliyhteisö toimeenpanee sähköisesti välitettäviä rahapelejä, tai muuta liikesuhteen aloittamista. Asiakas olisi 4 momentin mukaisesti tunnistettava joko asiakassuhdetta perustettaessa tai viimeistään ennen varojen siirtymistä pelaajan määräysvaltaan tai liiketoimen suorittamista loppuun. Vaatimus vastaisi neljännen rahanpesudirektiivin 11 artiklan a kohtaa, jonka mukaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toi-

menpiteet on suoritettava aloitettaessa liikesuhde, ja asiakas olisi 14 artiklan 1 kohdan mukaan tunnistettava joko ennen liikesuhteen aloittamista tai liiketoimen suorittamista. Sähköisesti välitettävien rahapelien osalta kuitenkin arpajaislain (1047/2001) 14 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä pelaajan henkilöllisyyden ja hänen asuinpaikkansa todentamisesta. Sähköisesti välitettävillä rahapeleillä tarkoitettaisiin erityisesti internetissä pelattavia rahapelejä.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että ilmoitusvelvollisen tulee varmistua edustajan valtuudesta edustaa asiakasta esimerkiksi valtakirjalla tai toimia tämän puolesta muulla perusteella kuten nimenkirjoitusoikeuteen perustuen.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan lain 7 §:n 4 momenttia ja 5 momentin euromääräisiä rajoja tarkistettaisiin 1 momenttia vastaavasti.

Pykälän 6 momenttiin tehtäisiin tekninen säädösviittauksen tarkistus.

3 §. Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen. Pykälä vastaisi viimeistä momenttia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 10 §:ää, ja sillä pannaan täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 40 artiklan 1 kohta. Lisäksi teknisenä tarkistuksena lisättäisiin säilytettävien tuntemistietojen osalta viittaus 13 §:ssä säädetyn poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvään tehostettuun tuntemisvelvollisuuteen. Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi säilytettävä asiakkaan tuntemistiedot viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä tai, jos kyseessä on satunnainen liiketoimi, viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta. Kun asiakas on 13 §:ssä tarkoitettulla tavalla etätunnistettu käyttäen vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä, ilmoitusvelvollisella ei ole 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja ensitunnistustilanteessa asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseksi käytetystä asiakirjasta. Tällöin ilmoitusvelvollisen on säilytettävä tässä kohdassa tarkoitettuja yksilöintitiedot vahvaa sähköistä tunnistamista koskevasta todentamistapahtumasta. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin yksityiskohtaisesti niistä asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista, jotka on säilytettävä rahanpesulain mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan voimassa olevasta laista poiketen säädettäväksi ilmoitusvelvolliselle velvollisuus ilmoittaa asiakkaalle, että tämän tuntemistietoja ja muita 1. lakiehdotuksen nojalla hankittuja henkilötietoja voidaan käyttää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu, tutkintaan saattamista varten.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin direktiivin 41 artiklan 2 kohdan vaatimuksen mukaisesti siitä, että sellaisia asiakkaan tuntemistietoja ja muita henkilötietoja, jotka on hankittu ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi, ei saisi käyttää näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomaan tarkoitukseen. Kielto ei estäisi ilmoitusvelvollista kuitenkaan käyttämästä asiakassuhteeseen liittyvään muuhun toimintaan kuten riskienhallintaan tai markkinointiin sellaisia henkilötietoja, jotka kerättäisiin muilla perusteilla esim. luoton myöntämiseksi tai sijoituspalvelun tarjoamiseksi.

4 §. Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 9 §:ää. Pykälän 2 momenttiin asiakassuhteen jatkuvasta seurannasta lisättäisiin kuitenkin neljännen rahanpesudirektiivin liitteen 1 kolmannen luetelmakohdan mukaisesti asiakassuhteen pysyvyys ja kesto. Jos asiakassuhde on tarkoitettu kertaluonteiseksi, asiakkaalla ja ilmoitusvelvollisella on määräaikainen palvelusopimus tai asiakas hankkii ilmoitusvelvollisen tuotteita tai palveluita vain satunnaisesti, asiakassuh-

teen seurannalle asetettavat vaatimukset ovat erilaiset kuin jos kyseessä on ilmoitusvelvollisen vakituinen asiakas tai asiakas, joka on laatinut toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen.

5 §. *Vakuutus tuotteisiin liittyvä erityinen tunnistamisvelvollisuus.* Säännös olisi uusi ja sillä pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan 5 kohta. Henki- ja muita sijoitusvakuutuksia myyvien luotto- ja rahoituslaitosten olisi *1 momentin* mukaan selvitettävä tämän luvun muiden säännösten lisäksi vakuutuksen edunsaajan nimi tai muulla tavalla jaoteltujen edunsaajien riittävät yksilöintitiedot. Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että edunsaaja olisi todennettava maksuhetkellä.

Pykälän *3 momentti* koskisi tilanteita, jolloin vakuutus tuotetta koskeva maksumääräys osoitetaan osittain tai kokonaan kolmannelle osapuolelle. Luotto- ja rahoituslaitoksen on tällöin tuluttuaan tietoiseksi maksumääräyksestä tunnistettava henkilö, joka saa maksun itselleen, riippumatta siitä, onko kyse luonnollisesta henkilöstä, oikeushenkilöstä tai muusta omistusjärjestelystä kuten trustista.

Luotto- ja rahoituslaitoksen tulisi *4 momentin* mukaan huolehtia siitä, että sillä on riittävät tiedot ulkomaisen trustin tai yrityspalveluja tarjoavan tosiasiallisista edunsaajista. Säännöksen tarkoituksena on, että edunsaaja on selvitettävissä vakuutuksen maksuajankohtana tai kun edunsaaja aikoo käyttää palveluihin liittyviä oikeuksiaan.

Pykälän *5 momentissa* säädettäisiin luotto- ja rahoituslaitoksen velvollisuudesta selvittää, onko tässä pykälässä tarkoitettun vakuutus tuotteen edunsaajana poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. Lisäksi momentissa säädettäisiin luotto- ja rahoituslaitoksen sisäisestä menettelystä silloin, kun vakuutukseen tai sen edunsaajana olevaan poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

6 §. *Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan ilmoitusvelvollisen on tunnistettava ja pidettävä yllä riittäviä, tarkkoja ja ajantasaisia tietoja asiakkaan tosiasiallisista edunsaajista ja tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Asiakkaan tunnistamisessa ja tietojen ajan tasalla pitämisessä ilmoitusvelvollinen voisi hyödyntää kauppa- yhdistys- ja säätiörekisterissä ylläpidettäviä tietoja yritysten ja yhteisöjen tosiasiallisista edunsaajista ja niissä tapahtuneista muutoksista. Direktiivin 30 artiklan 8 kohdan mukaan ilmoitusvelvolliset eivät kuitenkaan voi luottaa yksinomaan edunsaajia koskeviin rekisteritietoihin asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien vaatimusten täyttämiseksi.

Yhteisön tosiasiallinen edunsaaja on aina tunnistettava 1 luvun 5 §:n 2 momentin tarkoittamissa tilanteissa. Tällä tarkoitetaan yli 25 prosentin omistusosuuden tai äänimäärän omistavia luonnollisia henkilöitä (*suora omistus*). Lisäksi tosiasiallinen edunsaaja olisi tunnistettava, jos oikeushenkilö omistaa yli 25 prosentin osuuden osakkeista tai äänimäärästä, ja tämä oikeushenkilö on yhden tai useamman henkilön määräysvallassa, samoin jos luonnollisella henkilöllä tai tämän määräysvallassa olevalla oikeushenkilöllä on oikeus nimittää tai erottaa jäsenten enemmistö oikeushenkilön hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä (*välillinen omistus*). Tällaisissa tilanteissa tosiasiallisen edunsaajan asema perustuu esimerkiksi osakseluettelosta ja oikeushenkilön säännöistä todennettavissa oleviin seikkoihin. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi asiakkaaseen liittyviin rahanpesun riskeihin nähden tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja laajuudessa selvitettävä, käyttääkö joku muu 1 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua määräysvaltaa asiakkaassa. Tällainen määräysvalta voi perustua esimerkiksi osakassopimukseen tai siihen, että määräysvaltaa käytetään alle 25 prosentin omistusosuuksien kautta. Näissä tilanteissa tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen ei aina ole mahdollista, joten ilmoitusvelvollisen olisi suhteutettava tunnistamisessa käytettävät toimenpiteet asiakkaaseen liittyviin rahanpesun riskeihin. Asiakkaaseen liittyvien riskien arviointi olisi ensisijaisesti

ilmoitusvelvollisen tehtävä. Toimivaltainen valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voisi kuitenkin antaa tarkentavia ohjeita siitä, miten asiakkaaseen liittyviä riskejä olisi arvioitava, ja millaisia toimia voidaan pitää riittävinä.

Muilta osin pykälä vastaisi teknisluonteisia muutoksia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 8 §:ää.

7 §. *Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta.* Pykälässä säädettäisiin, milloin kolmas osapuoli voi ilmoitusvelvollisen puolesta tehdä asiakkaan tuntemista koskevat toimet neljännen rahanpesudirektiivin 25—28 artiklaa vastaavasti.

Voimassa olevan lain 11 §:n 1 momentista poiketen pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että kolmas osapuoli voi olla muu tässä laissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen tai tätä vastaava toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity toimija. Edellytyksenä toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneen tai rekisteröidyn kolmannen osapuolen käyttämiselle on, että tätä koskevat tässä laissa säädettyä vastaavat asiakkaan tuntemisen velvoitteet ja sitä valvotaan niiden noudattamisesta.

Kolmannella osapuolella tarkoitettaisiin *2 momentissa* myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanutta tai rekisteröityä, ilmoitusvelvollista vastaavaa toimijaa. Jos komissio on arvioinut, että kyseisen valtion rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä muodostaa merkittävän riskin EU:n sisämarkkinalle, ilmoitusvelvollinen ei voisi käyttää tässä valtiossa toimiluvan saanutta tai rekisteröityä toimijaa asiakkaan tuntemisvelvoitteidensa täyttämiseen.

Pykälän *3 ja 4 momentti* vastaisivat sisällöltään voimassa olevan lain 11 §:n 3 ja 4 momenttia.

Säännöksen *5 momentissa* säädettäisiin konsernin koti- ja isäntävaltioiden valvontaviranomaisten mahdollisuudesta arvioida, että kolmannelle osapuolelle tässä pykälässä asetetut velvoitteet täytetään noudattamalla konsernin sisäisiä yhteisiä menettelyjä, jotka vastaavat 1. lakiehdotuksen säännöksiä. Momenttia sovellettaisiin konsernin lisäksi muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuten talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa tarkoitettuun yhteenliittymään. Tämän momentin soveltaminen saattaa tulla kyseeseen erityisesti luotto- ja rahoituslaitosten osalta, joiden konsernintason koti- ja isäntävaltioiden valvontaviranomaisten yhteistyöstä on erikseen säädetty. Momentin soveltamisen edellytyksenä kuitenkin on, että kolmas osapuoli kuuluu ilmoitusvelvollisen kanssa samaan konserniin, konsernissa noudatetaan tätä lakia vastaavia asiakkaan tuntemismenettelyä, asiakastietojen säilyttämistä ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ohjelmia koskevia säännöksiä, ja näiden edellytysten noudattamista valvoo konsernin emoyhtiön tasolla kotivaltion valvontaviranomainen.

Pykälän *6 momentti* sisältäisi erityissäännöksen rahapelitoiminnan osalta niitä tilanteita varten, joissa asiakkaan tunnistamisen suorittaisi kolmantena osapuolena rahapeliyhteisön puolesta muu elinkeinonharjoittaja tai yhteisö. Direktiiviin perustuvat rahanpesulain säännökset laajennettaisiin direktiiviin verrattuna riskiperusteisesti koskemaan osittain myös näitä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä, ottaen huomioon asiakkaan tuntemisvelvoitteen noudattamisen oleellisen merkityksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Rahapeliyhteisöjen puolesta nykyisin voimassa olevan lain 2 §:n 1 momentin 14 ja 15 kohdassa tarkoitettut elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt ottavat vastaan rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja asiamiestoiminnan puitteissa, eivätkä siten ole osa rahapeliyhteisöä. Näitä valvoisi voimassa olevasta laista poiketen 1. lakiehdotuksen mukaisesti sama viranomainen kuin rahapeliyhteisöjä. Rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja vastaan ottavia elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä koskisivat 1. lakiehdotuksen asiakkaan tuntemista koskevat vel-

voitteet, mutta niitä eivät koskisi täysimääräisesti kaikki rahanpesulain ilmoitusvelvolliseen sovellettavat säännökset. Näiden olisi myös rahapeliyhdistyksen pyynnöstä toimitettava tälle viipymättä asiakkaan tuntemistiedot ja todentamistiedot.

Pykälän 6 ja 7 momentti vastaisivat teknisluonteisia muutoksia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 11 §:n 6 ja 7 momenttia.

8 §. *Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Voimassa olevan lain 12 §:stä poiketen 1 momentissa painotettaisiin ilmoitusvelvollisen suorittamaa riskiperusteista arviointia perusteena yksinkertaistetulle asiakkaan tuntemisvelvollisuudelle, jota voitaisiin soveltaa 2, 3, 4 ja 6 §:n osalta. Yksinkertaistettu tuntemisvelvollisuus ei tarkoittaisi sitä, että näitä säännöksiä ei tulisi soveltaa ollenkaan, vaan menettelyjä voisi keventää. Kevennetty menettely voisi koskea esimerkiksi tuntemistietojen määrää tai lähteitä taikka henkilöllisyyden todentamisen ajoitusta. Ilmoitusvelvollisen olisi myös jatkuvasti seurattava asiakassuhdetta poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi. Säännöksellä pannaan täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 15 artikla. Ilmoitusvelvollisen olisi suoritettava asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyvä arvio tämän luvun 1 §:n 3 momentin riskiperusteisesti. Laissa ei enää säädettäisi yksityiskohtaisesti tilanteista, jolloin ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin kuitenkin 2 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä pykälässä tarkoitetuista asiakkaista, tuotteista, palveluista, maksuliikenteestä, toimitustavasta tai maantieteellisistä riskitekijöistä, joihin voi liittyä vähäinen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä. Direktiivin liite II sisältää esimerkkejä tilanteista, jotka asetuksella voitaisiin huomioida. Näitä voisivat Suomessa olla esimerkiksi lakisääteiset vakuutukset kuten työeläkevakuutukset ja työtapaturma- ja ammattitautivakuutukset, joita tarjoavat vakuutusyhtiöt kuuluvat Finanssivalvonnan toimilupavalvottaviin. Ilmoitusvelvollinen voisi siten noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos se hoitaa sosiaaliturvaan kuuluvan lakisääteisen työeläkevakuutuksen tai yrittäjän eläkevakuutuksen toimeenpanoa. Yksinkertaistettu menettely lakisääteisten vakuutusten osalta perustuisi siihen, että tällaisessa liikesuhteessa vakuutus myönnettäisiin kaikille henkilön asemasta riippumatta. Asetusta laadittaessa olisi perusteltua ottaa huomioon Euroopan valvontaviranomaisen neljännen rahanpesudirektiivin 17 artiklan nojalla laatimat ohjeet.

9 §. *Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta.* Voimassa olevan lain 16 §:ssä säädetään sähköiseen rahaan liittyvästä yksinkertaistetusta tuntemisvelvollisuudesta. Sähköisellä rahalla tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/46/EY sähköisen rahan liikkeeseenlaskijoiden liiketoiminnan aloittamisesta, harjoittamisesta ja toiminnan vakauden valvonnasta 1 artiklan mukaisesti rahallista arvoa, joka ilmenee liikkeeseenlaskijaan kohdistuvana saatavana:

- 1) joka on tallennettu sähköiseen välineeseen;
- 2) joka on laskettu liikkeeseen varoja vastaan, joiden arvo on vähintään liikkeeseen laskettu rahallinen arvo;
- 3) jonka hyväksyvät maksuvälineenä muut yritykset kuin liikkeeseenlaskija.

Sähköisen rahan välineestä käytetään markkinoilla usein nimitystä prepaid-väline. Prepaid-välineen käsitteeseen saatetaan myös yhdistää maksutililtä tehtävät maksunsiirrot, jotka eivät ole sähköistä rahaa. Pykälän poikkeussäännös koskisi vain sähköistä rahaa ja siihen liitettyjä välineitä, ei maksutililtä tehtäviä maksuja.

Direktiivin sallimaa poikkeusta on kuitenkin rajattu aiempaa enemmän neljännen rahanpesudirektiivin 12 artiklassa ja kaikkien ehdotetussa säännöksessä lueteltujen tekijöiden tulee täytyä, jotta ilmoitusvelvollinen voisi hyödyntää poikkeusta. Esimerkiksi sähköisen tietovälineen käyttöalaa ehdotetaan rajattavan direktiivin mukaisesti siten, että sitä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen ja siitä voidaan nostaa käteistä rahaa enintään 100 euroa. Säännöksessä ehdotetaan käytettävän direktiivin sallima jäsenvaltio-optio siitä, että maksuvälineeseen voi tallettaa sähköisesti enintään 500 euroa, jos maksuvälinettä käytetään vain Suomessa.

Pykälässä säädettäisiin poikkeuksista asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuuteen. Jos pykälässä säädetyt edellytykset täyttyvät, asiakkaan tuntemisvelvollisuuteen ei sovelleta, mitä tämän luvun 2 ja 3 §:n sekä 4 §:n 1 momentissa säädetään. Poikkeus on kuitenkin mahdollinen vain, jos ilmoitusvelvollinen riskiarvion perusteella arvioi sähköiseen rahaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin alhaiseksi. Lisäksi pykälässä säädettäisiin muista edellytyksistä poikkeuksen käyttöön.

Komissio on todennut terrorismin rahoittamisen estämistä koskevassa tiedonannossaan 2 päivänä helmikuuta 2016 (COM(2016) 50/2), että se antaa lainsäädäntöehdotuksen, jolla tiukennetaan anonyymeihin etukäteen maksettaviin maksukortteihin liittyviä poikkeusmahdollisuuksia. Ehdotuksen tarkemmasta sisällöstä ei ole ollut tietoa tämän säännöksen valmistelun yhteydessä eikä sitä ole siten voitu ottaa huomioon.

10 §. *Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 17 §:ää. Säännöksessä kuitenkin korostettaisiin voimassa olevasta laista poiketen ilmoitusvelvollisen riskiarviota ja sen merkitystä. Sen sijaan, että säännöksessä viitataan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmiin, jotka eivät täytä kansainvälisiä velvoitteita, säännöksessä viitattaisiin Euroopan komission neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan mukaan tekemään arvioon. Ilmoitusvelvollisen olisi suoritettava asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyvä arvio 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua riskiarvion mukaisesti. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin kuitenkin antaa tarkempia säännöksiä pykälässä tarkoitetuista asiakkaista, tuotteista, palveluista, maksuliikenteestä, toimitustavasta tai maantieteellisistä riskitekijöistä, joihin voi liittyä tavanomaisista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä. Direktiivin liite III sisältää esimerkkejä tällaisista tilanteista, joita voisivat olla esimerkiksi asiakassuhteet Yhdistyneiden Kansakuntien tai Euroopan unionin talouspakotteiden kohteina olevien valtioiden kansalaisten kanssa. Euroopan komissio voisi myös direktiivin 9 artiklan nojalla antaa delegoituja säädöksiä (asetuksia), joissa yksilöidään sellaiset muut kuin ETA-valtiot, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset muodostavat komission arvion mukaan merkittävän riskin EU:n sisämarkkinoille tai eivät vastaa kansainvälisiä velvoitteita. Nämä valtiot todennäköisesti perustuisivat pitkälti FATF:n laatimiin luetteloihin. Asetusta laadittaessa olisi perusteltua ottaa huomioon Euroopan valvontaviranomaisen neljännen rahanpesudirektiivin 18 artiklan 4 kohdan nojalla laatimat ohjeet.

11 §. *Etätunnistamiseen liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Säännös vastaisi voimassa olevan lain 18 §:ää ja neljännen rahanpesudirektiivin 18 artiklaa. Säännöksen 3 kohdassa on kuitenkin huomioitu voimaan tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 910/2014.

12 §. *Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Säännöksen 1—2 ja 4 momentti vastaisivat pääosin voimassa olevan lain 19 §:ää. Nykytilasta poiketen säännöstä sovellettaisiin luottolaitosten lisäksi rahoituslaitoksiin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä,

että sopimuksessa olisi sovittava asiakasta koskevien merkityksellisten tietojen toimittamisesta pyynnöstä vastapuolena toimivalle luotto- tai rahoituslaitokselle.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettävän nimenomaisesta kiellosta luotto- tai rahoituslaitoksen aloittaa tai jatkaa kirjeenvaihtajasuhdetta niin sanotun pöytälaatikkopankin kanssa tai luottolaitoksen kanssa, jonka tilejä käytetään pöytälaatikkopankin toiminnan harjoittamiseen. Pöytälaatikkopankilla tarkoitetaan neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 17 kohdan mukaisesti luotto- tai rahoituslaitosta tai vastaavaa toimintaa harjoittavaa laitosta, jolla ei ole fyysistä toimipaikkaa tai todellista johtoa valtiossa, jossa se on perustettu, ja joka ei ole sidoksissa sääntelyn ja valvonnan piirissä olevaan konsolidoituun rahoitusryhmään.

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 19 ja 24 artikla.

13 §. Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 20 §:ää. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtävän määritelmistä johtuva teknisuonteinen tarkistus. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 20, 22 ja 23 artiklaan. Soveltamisala kuitenkin laajenisi, ottaen huomioon sen, että neljäs rahanpesudirektiivi edellyttäisi myös kotimaisten poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tunnistamista. Ilmoitusvelvollisella tulisi olla riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen arvioimiseksi, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö tai tällaisen henkilön perheenjäsen tai yhtiökumppani. Ilmoitusvelvollinen voisi siten suhteuttaa menettelyn asiakassuhteisiinsa ja toimintaansa liittyviin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin. Yksinkertaisimmillaan aseman voisi selvittää esimerkiksi kysymällä henkilön ammatin riittäväällä tarkkuudella. Pykälän 1 momentista poiketen ilmoitusvelvollinen voisi kuitenkin noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, jos toimeksiantosopimus koskee sosiaaliturvaan kuuluvaa lakisääteistä työeläkevakuutusta, yrittäjäeläkevakuutusta, työtapaturmavakuutusta tai ammattitautivakuutusta.

14 §. Keskitetty yhteyshenkilö. Pykälässä säädettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin 45 artiklan 9 kohdassa tarkoitetusta keskitetystä yhteyshenkilöstä (*central contact point*). Maksulaitos ja sähkörahayhteisö voivat tarjota palveluja rajan yli Suomeen varsinaista sivuliikettä perustamatta agentin tai jakelijan välityksellä. Finanssivalvonnalle on tullut yhteensä noin 130 ilmoitusta Euroopan talousalueella sijaitsevien maksulaitosten agenteista. Yhdellä rahanvälitystä tarjoavalla ulkomaisella maksulaitoksella tai sähkörahayhteisöllä saattaa olla Suomessa useita kymmeniä agenteja. ETA:lla sijaitsevien maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen edustajat ja jakelijat kuuluvat rahanpesulain soveltamisalan piiriin jo tällä hetkellä. Suomessa tapahtuvan toiminnan valvonnan osalta on tärkeää, että Finanssivalvonnalla on mahdollisuus saada tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksulaitoksen ja sähkörahayhteisön agenteilta ja jakelijoilta. Kun agenteja on paljon, valvonnan kannalta on perusteltua, että agenttien ja jakelijoiden välityksellä toimintaansa harjoittavia maksulaitoksia ja sähkörahayhteisöjä voidaan edellyttää nimeämään keskitetty yhteyshenkilö, joka vastaa maksulaitokseen tai sähkörahayhteisöön liittyvistä asiakirja- tai tietopyynnöistä kaikkien Suomessa toimivien agenttien tai jakelijoiden puolesta. Euroopan pankkiviranomainen valmistelee yhdessä muiden rahoitusmarkkinaviranomaisten kanssa komissiolle keskitettyjen yhteyshenkilöiden määräämisen edellytyksistä ja tehtävistä teknistä sääntelystandardia. Jäsenvaltiot, jotka ovat valinneet mahdollisuuden edellyttää keskitettyä yhteyshenkilöä, eivät voi itse päättää nimeämisen edellytyksistä eivätkä yhteyshenkilön toimenkuvasta, vaan komission teknisessä sääntelystandardissa määrätään kriteerit kaikkia jäsenvaltioita sitovasti.

15 §. Ulkoistetun palvelun tarjoaja ja edustaja osana ilmoitusvelvollista. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jolla pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 29 artikla. Luvun säännöksiä tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta ja kolmansista osapuolista

ei sovellettaisi, jos ilmoitusvelvollinen on ulkoistanut asiakkaan tuntemista koskevan tehtävän tai käyttää edustajaa sopimussuhteen perusteella, ja ulkoistetun palvelun tarjoajaa tai edustajaa pidetään osana ilmoitusvelvollista.

4 luku **Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen**

1 §. *Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin ilmoitusvelvollisuudesta. Pykälän *1 momentti* vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 23 §:ää. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 33 artiklaan. Ilmoitusvelvollisen olisi ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta. Ilmoitus olisi tehtävä pääsääntöisesti viipymättä, kun epäilyttävä liiketoimi havaitaan. Epäilyttävällä liiketoimella tarkoitetaan kaikkia asiakkaan normaalista toiminnasta poikkeavia tai epätavallisia liiketoimia, myös taloudelliselta arvoltaan poikkeuksellisia liiketoimia, huomioiden asiakkaan tuntemistiedot. Ilmoitusvelvollisen olisi esimerkiksi tehtävä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, jos asiakas ei anna selonottovelvollisuuden täyttämiseksi pyydettyä selvitystä tai annettu selvitys on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan epäluotettava tai asiakirjojen aitoutta epäillään. Samoin olisi meneteltävä, jos liiketoimen peruste ja varojen alkuperä ei ilmoitusvelvollisen hankkimien selvitysten perusteella riittävästi selviä. Lisäksi ilmoitus olisi tehtävä, jos oikeushenkilöä ei pystytä tunnistamaan tai tosiasiallisia edunsaajia tai henkilöä, jonka puolesta asiakas toimii, ei pystytä tunnistamaan tai luotettavasti selvittämään. Ilmoitus olisi tehtävä myös, jos asiakkaalla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita, eikä edellä mainittuja seikkoja pystytä luotettavasti selvittämään. Käytännössä epäilyttävää voi olla esimerkiksi se, että asiakas kierrättää varoja eri tilien tai rahalaitosten välillä ilman selkeää taloudellista perustetta, tai sijoittaa varoja sellaisiin kohteisiin, joilla ei ole luonnollista yhteyttä asiakkaan aiempaan liiketoimeen, tai kiinteistön myynti takaisinostoehdoin ilman, että tälle ehdolle on selkeää perustetta. Myös toimialalta saadun kokemuksen mukaan varojen poikkeuksellisen suuri määrä voi tehdä liiketoimesta epäilyttävän. Epäilyttävää voi olla myös se, että asiakas avaa usean tilin, joille tehdään useita pieniä talletuksia, jotka kuitenkin yhdessä muodostavat poikkeuksellisen suuren summan, ja pyytää näiden varojen siirtämistä edelleen.

Ilmoitusvelvolliselta ei edellytetä sen arviointia, onko kyse rikoksesta, vaan liiketoimen luonteen arviointia toimialalta saatujen yleisten kokemusten valossa. Varojen alkuperän ja liiketoimen todellisen luonteen selvittäminen kuuluu rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin. Vasta epäilyttävän liiketoimen selvittämisen yhteydessä sekä mahdollisessa esitutkinnassa voidaan tarkemmin selvittää, mitä rikosoikeudellisia tunnusmerkistöjä teko täyttää. Ilmoituksen tekemisessä on pyrittävä toimimaan mahdollisimman nopeasti, jotta ilmoituksen kohteena olevia varoja tai muuta omaisuutta ei onnistuta siirtämään viranomaisten ulottumattomiin. Momentissa ei ehdoteta säädettävän nykytilasta poiketen panttilainauslaitoksen erityisestä ilmoitusvelvollisuudesta, koska ilmoitusvelvollisuus koskee niitä jo soveltamisalasäännöksen nojalla.

Pykälän *2 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi niin sanotuista kynnysarvoilmoituksista. Tämä säännös olisi voimassa olevaan lakiin verrattuna uusi. Tilanteissa, joissa riskiperusteisen lähestymistavan noudattamisesta seuraisi kohtuutonta hallinnollista taakkaa esimerkiksi asiakastapahtumien huomattavan määrän vuoksi, ilmoituskynnyksenä tulisi voida käyttää erikseen määriteltä kynnysarvoa. Ilmoitusvelvollinen noudattaisi pääsääntöisesti toimintansa näkökulmasta riskiperusteista harkintaa epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten tekemiseen, mutta sillä tulisi olla mahdollisuus tehdä tietyn kynnysarvon ylittävästä maksusta tai muusta suorituksesta ilmoitus. Ilmoitusvelvollinen voisi myös koota yhteen yksittäisen asiakkaan osalta toisiinsa liittyviä yksittäisiä liiketoimia ja tehdä niistä yhden epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen. Ajanjakso, jolta suoritukset lasketaan yhteen, ratkaistaisiin riskiperus-

teisesti. Säännöksen tarkoituksena olisi siten riskiperusteisen lähestymistavan soveltamisen helpottaminen ja hallinnollisen taakan vähentäminen. Säännöksen tarkoituksena ei kuitenkaan olisi, että kaikista kynnysarvon ylittävistä maksuista tulisi aina tehdä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus, vaan tarkoituksena on tarjota mahdollisuus siihen sellaisille ilmoitusvelvollisille, joiden liiketoiminnan ja palvelujen luonteesta johtuen se on tarkoituksenmukaista. Tällaisia palveluja voisivat olla eräiden rahapelipalveluiden lisäksi esimerkiksi rahanvälityspalvelujen tarjoajat ja valuutanvaihtajat.

Kynnysarvoilmoitus säädettäisiin pakolliseksi maksulaitoslain (297/2010) 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuille rahanvälityspalvelun tarjoajille. Näiden tulisi ehdotetun 2 momentin mukaan antaa ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle kaikista 1000 euroa ylittävistä liiketoimista. Rahanvälityksellä tarkoitetaan kyseisen kohdan mukaan palvelua, jossa palveluntarjoaja vastaanottaa maksajalta varoja perustamatta maksutiliä maksajan tai maksunsaajan nimiin ja jossa yksinomaisena tarkoituksena on siirtää vastaanotettuja varoja vastaava määrä maksunsaajalle tai maksunsaajan puolesta toimivalle toiselle palveluntarjoajalle tai jossa palveluntarjoaja vastaanottaa varat maksunsaajan puolesta ja asettaa ne tämän käyttöön. Kynnysarvoilmoituksen lisäksi rahanvälittäjillä olisi kuitenkin velvollisuus tehdä ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista esimerkiksi tilanteissa, joissa kynnysarvo ei ylity, mutta liiketoimi muutoin vaikuttaa epäilyttävältä. Pakollisia kynnysarvoilmoituksia pidetään terrorismin rahoittamisen riskeihin liittyvien selvitysten valossa perusteltuina rahanvälitystoiminnan osalta (*FATF:n hawala-tyyppisiä toimijoita koskeva selvitys 2013 ja rahanvälittäjiä ja valuutanvaihtajia koskeva selvitys 2010*).

Elinkeinonharjoittaja ja yhteisö, joka välittää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja rahapeliyhteisön puolesta, voisi *3 momentin* perusteella tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahapeliyhteisön välityksellä. Tämän säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa se, että rahapeliyhteisö ilmoitusvelvollisena voi harjoittaa asiamiestensä valvontaa seuraamalla myös itse ilmoitusaktiivisuutta ja suorittaa kokonaisvaltaista arviointia mahdollisesti muuttuvista riskeistä.

Pykälän *4 momentin* mukaan ilmoitusvelvollisen olisi annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki epäilyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Pykälä vastaa muuten voimassa olevan rahanpesulain 23 §:n 3 momenttia, mutta loppuun on lisätty velvollisuus vastata rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa. Tällä vahvistetaan osaltaan rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnan tehokkuutta. Lisäksi momentin sanamuotoa on tarkistettu perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön valossa, ottaen huomioon kriteerit henkilötietojen luovuttamiselle alkuperäisestä asiakasrekisterin henkilötietojen käsittelytarkoituksesta poikkeavaan tarkoitukseen.

2 §. Ilmoituksen muoto ja sisältö. Pykälän *1 momentin* mukaan ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle olisi tehtävä sähköisenä rahanpesun selvittelykeskuksen tarkoitukseen varaamaa erityistä sovellusta käyttäen. Direktiivin 42 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on edellytettävä, että niiden alueella toimivilla ilmoitusvelvollisilla on käytössään järjestelmät, joiden avulla ne pystyvät suojattujen kanavien kautta ja tavalla, jolla varmistetaan tiedustelujen täysi luotamuksellisuus, myös vastaamaan rahanpesun selvittelykeskuksen tiedusteluihin. Erityinen sovellus mahdollistaa suojatun asioinnin rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa, ottaen huomioon epäilyttäviä liiketoimia koskevan salassapitovelvoitteen. Sähköisen salatun yhteyden käyttö parantaa tietosuojan ja tietoturvan tasoa ja vähentää virheiden mahdollisuutta. Sähköinen ilmoittaminen myös nopeuttaa asian vireille saamista ja käsittelyä. Sen lisäksi sähköisen yhteyden avulla voidaan säästää merkittävästi henkilöresursseja niin tietoja pyytävällä ja käytävällä kuin tietoja luovuttavalla taholla. Erityisistä syistä voitaisiin yksittäisiä ilmoituksia

edelleen toimittaa muuta salattua yhteyttä tai tietoturvallista menettelyä käyttäen. Jo nyt valtaosa rahanpesuilmoituksista tehdään sähköisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitä tietoja epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tulisi vähintään sisältää. Säännös ei ole uusi, mutta aiemmasta poiketen se on nostettu asetuksesta lain tasolle. Lisäksi aiemmasta poiketen viitataan yksittäisten henkilötietojen sijasta 3 luvun 3 §:ssä tarkoitettuihin asiakkaan tuntemistietoihin. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus on mahdollista käsitellä ilman tarpeetonta viivytyksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällöstä. Säännös vastaisi voimassa olevan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 23 §:n 6 momenttia.

3 §. *Epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttäminen.* Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan rahanpesulain 23 §:n 4 ja 5 momenttia, mutta säännösten soveltamisen helpottamiseksi ne on katsottu tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää erilliseen pykälään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankittujen tietojen säilyttämisestä. Ilmoituksen suorittamiseksi hankitut välttämättömät tiedot ja selvitykset olisi säilytettävä viisi vuotta. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 40 artiklaan. Lisäksi momentissa säädettäisiin tietojen poistamisesta. Tiedot olisi poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin taikka ilmoitusvelvollisen tai sen palveluksessa olevan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus olisi tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta. Tietojen uudelleen tarkastamisesta olisi tehtävä merkintä. Direktiivistä poiketen rahanpesulaissa olisi siten lähtökohtana, että tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta tulee tarkastella. Tiedot olisi myös pidettävä erillään asiakasrekisteristä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajoituksia rekisteröidyn tarkastusoikeuteen. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 41 artiklan 4 kohtaan. Rekisteröidyllä ei olisi oikeutta tarkastaa selonottovelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi hankittuja tietoja silloin, kun niitä säilytetään 1 momentin mukaisesti erillään asiakasrekisteristä epäilyttävään liiketoimeen liittyvinä tietoina. Tietosuojavaltuutetulla olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuus. Momentissa on kyse henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta poikkeuksesta, jonka mukaan rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa valtion turvallisuutta, puolustusta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Henkilötietojen tarkastusoikeuden rajoituksella puututaan yksityisyyden suojaa koskevaan sääntelyyn, joten rajoituksen on tarkoituksenmukaista kohdistua ainoastaan niihin tietoihin, joiden osalta se on välttämätöntä tavoiteltuun päämäärään nähden. Asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä säädettäisiin 2 luvussa. Siltä osin kuin kyse olisi normaalista ilmoitusvelvollisen asiakasrekisterissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä, sovellettaisiin henkilötietolakia, mukaan lukien rekisteröidyn tarkastusoikeus. Menettelyn ja säilytysaikojen tulee myös olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään ja perusoikeuksiin ei tule puuttua pidempään kuin on välttämätöntä tarkoituksen toteuttamiseksi.

4 §. *Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset.* Pykälässä säädettäisiin rahanpesuilmoituksiin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaisesti ilmoitusvelvollinen ei saisi paljastaa luvun 1 §:ssä

tarkoitettun ilmoituksen tekoa sille, johon epäily kohdistuu eikä muulle henkilölle. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 25 §:n 1 momenttia. Neljännen rahanpesudirektiivin 39 artikla sisältää vastaavan kiellon. Salassapitovelvollisuus koskisi myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja jäljempänä tässä pykälässä säädettyjen poikkeusten nojalla. Säännösten tarkoituksena on toisaalta varmistaa epäilyttävää liiketoimia koskevien ilmoituksen tehokas käsittely mahdollista rikostutkinnan tavoitetta vaarantamatta sekä toisaalta vahvistaa 9 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetyn työntekijöiden suojeluvaihtoehtojen soveltamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeus salassapitovelvollisuuteen. Ilmoitusvelvollinen voisi luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Samoin tieto voitaisiin luovuttaa samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta. Poikkeus salassapitovelvollisuuteen perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 39 artiklan 3 ja 4 kohtaan. Poikkeus salassapitovelvollisuuteen mahdollistaa sen, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamista koskevat toimenpiteet voidaan keskittää rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisällä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edelleen poikkeuksesta salassapitovelvollisuuteen. Ilmoitusvelvollinen voisi luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy samaan asiakkaaseen ja samaan liiketoimeen. Samoilla edellytyksillä tieto voitaisiin luovuttaa muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskevat lisäksi henkilötietolain vastaavat henkilötietojen suojaa koskevat velvollisuudet. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 39 artiklan 5 kohtaan. Pykälän edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat tiukat. Tieto voidaan luovuttaa ainoastaan silloin, kun kyse on yksittäisestä liiketoimesta, joka liittyy samaan asiakkaaseen ja samaan liiketoimeen. Kyse voisi olla esimerkiksi maksusta, joka tulee toisesta luottolaitoksesta toiseen. Jos kyse olisi epäilyttävästä liiketoimesta, josta toinen luottolaitoksista tekee ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle, ilmoituksen tehnyt luottolaitos voisi ilmoittaa liiketoimessa osallisena olevalle toiselle osapuolelle, että on tehnyt asiasta rahanpesuilmoituksen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, mitä tietoja 3 momentin tarkoittamissa tapauksissa tiedon luovuttamisen yhteydessä ilmoitusvelvollinen voisi antaa. Tiedon luovuttamisen yhteydessä saisi antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tieto kansalaisuudesta voitaisiin antaa.

5 §. Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat voimassa olevaa rahanpesulain 26 §:n 3 ja 4 momenttia ja perustuvat neljännen rahanpesudirektiivin 35 artiklaan. Ilmoitusvelvollisen olisi keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos liiketoimi on epäilyttävä tai ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen. Jos liiketoiminta ei kuitenkaan voida jättää kesken taikka jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan selville saamista, ilmoitusvelvollinen voisi suorittaa liiketoimen loppuun. Säännöksen tarkoi-

tuksena on jättää ilmoitusvelvolliselle harkinnanvaraa sen osalta, missä vaiheessa ilmoitus on tehtävä, ottaen huomioon, että joissakin tilanteissa liiketoimen luonnetta on vaikea ratkaista selvittämättä ensin liiketoimen tosiasialliset edunsaajat. Kyseessä olisi siten poikkeus 1 §:n mukaiseen pääsääntöön, jonka mukaan ilmoitus tulee tehdä viipymättä, kun se havaitaan.

Pykälän 3 *momentti* sisältäisi informatiivisen säännöksen, jossa viitataan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:n mukaiseen oikeuteen määrätä liiketoimen keskeyttäminen.

5 luku Rahanpesun valvontarekisteri

Luku olisi uusi ja se korvaisi muun muassa voimassa olevan rahanpesulain 4 luvun säännökset eräiden toiminnanharjoittajien rekisteröitymisvelvollisuudesta. Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla.

1 §. Soveltamisala. Rekisteriin merkittäisiin ne ilmoitusvelvolliset, joita aluehallintovirasto tämän lain nojalla valvoo ja jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai joita ei ole muun lainsäädännön nojalla rekisteröity muuhun valvontaviranomaisen ylläpitämään rekisteriin.

2 §. Rahanpesun valvontarekisterin pitäjä ja käyttötarkoitus. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin rekisterinpitäjäksi aluehallintovirasto. Rekisteriin merkittäisiin tämän luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten, jollei niiden toimintaa koske 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettu soveltamisalan poikkeus. Rahanpesun valvontarekisterin tiedot olisi mahdollisuuksien mukaan koottava jo saatavilla olevista viranomaisten ylläpitämistä rekistereistä valtionhallinnon niin sanotun palveluväylähankkeen mukaisesti. Tästä säädettäisiin luvun 8 §:ssä. Rekisteriin tallennettaisiin myös aluehallintovirastolla olevat voimassa olevan rahanpesulain mukaiset valuuttavaihtorekisterin ja yrityspalvelurekisterin tiedot. Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin rekisterin käyttötarkoituksesta.

3 §. Hakemus rekisteriin merkitsemiseksi ja rekisteröinnin edellytykset. Ilmoitusvelvollisen olisi haettava 1 *momentin* mukaan rekisteröintiä 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun ilmoitusvelvollinen on tullut lain soveltamisalan piiriin. Jos esimerkiksi korukauppias myy yksittäisenä kauppana käteisellä yli 10 000 euron arvosta koruja, hänen tulee tehdä hakemus 14 vuorokauden kuluessa kaupasta. Rekisterimerkintä ei kuitenkaan ole yhteydessä tässä luvussa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten toiminnan harjoittamisen luvanvaraisuuteen.

Aluehallintoviraston olisi rekisteröitävä ilmoitusvelvollinen rahanpesun valvontarekisteriin, jos pykälän 2 *momentissa* tarkoitettujen edellytykset täyttyvät. Hakijalla tulisi olla *momentin 1 kohdan* mukaan olla oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa. Elinkeinoon harjoittamisen oikeudesta säädetään elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:ssä. Mainitun säännöksen mukaan Suomessa elinkeinoa saa harjoittaa luonnollinen henkilö, jolla on asuinpaikka ETA:lla, suomalainen yhteisö ja säätiö, sekä Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt ulkomainen yhteisö ja säätiö, joka on perustettu jonkin ETA:een kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka josakin ETA:een kuuluvassa valtiossa. Oikeus elinkeinon harjoittamiseen Suomessa on myös niillä, joille PRH on siihen erikseen myöntänyt luvan.

Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin, että hakijaa ei ole määrätty liiketoimintakieltoon. Liiketoimintakiellon asettamisesta säädetään liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985). *Momentin 3 kohdan* nojalla rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että hakija toimittaa 4 §:ssä tarkoitettujen tiedot.

Luvun 5 §:ssä säädettäisiin tarkemmin, millä edellytyksillä momentin 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa ja yrityspalveluita tarjoavaa luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä pidettäisiin luotettavana. Valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa ja yrityspalveluita tarjoavaa henkilöä koskeva luotettavuuden arviointi perustuu rahanpesudirektiivin 47 artiklan 3 kohtaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hakijalle velvollisuus ilmoittaa elinkeinotoiminta, jonka perusteella hakija on ilmoitusvelvollinen.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin rekisteröintiä koskevan hakemuksen sisällöstä. Valtioneuvoston asetuksessa olisi tarpeen laajentaa aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin rekisteröintiä koskevat säännökset kattamaan hakemuksen lisäksi selvityksen merkittävimmistä osakkeenomistajista ja osakkeenomistajien omistusosuuksista sekä ilmoitusvelvollisen johdosta ja johdolle tehtävästä luotettavuusselvityksestä.

4 §. Rahanpesun valvontarekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen. Rekisteriin merkittävistä tiedoista säädettäisiin 1 momentissa. Ne vastaavat pää-osin voimassa olevan rahanpesulain 29 §:n 2 momentin sisältöä valuutanvaihtorekisteriin ja yrityspalvelurekisteriin merkittäviä tietoja. Rekisteriin merkittäisiin nykytilasta poiketen 8 luvussa tarkoitettu hallinnollinen seuraamus sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko. Aluehallintovirasto saisi kaupparekisteristä tarvittaessa tiedot 8 §:n nojalla esimerkiksi oikeushenkilön vastuuhenkilöistä. Oikeushenkilölle asetettavat velvoitteet koskisivat myös ulkomaisia oikeushenkilöitä. Aputoiminimellä tarkoitettaisiin säännöksessä sitä oikeushenkilön aputoiminimeä, jolla rekisteröintiä haetaan.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi ilmoitettava rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista aluehallintovirastolle viipymättä.

5 §. Luotettavuus. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, mitä luotettavuudella 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetaan. Ilmoituksen tekijää ei pidetä luotettavana, jos hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan rahanpesun valvontarekisteriin merkittävää elinkeinotoimintaa, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai säätiötä taikka toimimaan sen ylimmässä johdossa. Momentissa tarkoitettun lainvoimaisen tuomion perustana voi olla esimerkiksi rahanpesu- tai kirjanpitorikos, veropetos taikka muu taloudelliseen toimintaan liittyvä rikos.

Vaikka henkilöä ei olisikaan tuomittu edellä tarkoitettuun vankeus- tai sakkorangaistukseen, häntä ei voida pitää luotettavana myöskään silloin, kun hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan edellä kuvatussa tehtävässä. Vastaavanlainen säännös sisältyy luottolaitostoiminnasta annetun lain 4 luvun 4 §:ään ja maksulaitoslain 13 a §:ään.

Muuta sopimattomuutta voisi osoittaa esimerkiksi lainvoimaa vailla oleva tuomio momentissa tarkoitettusta rikoksesta. Käytännössä voi kulua useita vuosia, ennen kuin tuomio esimerkiksi rekisteröinnin esteenä olevasta talousrikoksesta on lainvoimainen. Aikaisempaa toimintaa koskevassa luotettavuusarvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon myös se, että henkilö on lainvoimaisesti tuomittu vankeusrangaistukseen rikoksesta yli viisi vuotta sitten, jos rikos osoittaa henkilön ilmeistä sopimattomuutta harjoittamaan rahanpesun valvontarekisteriin merkittävää

elinkeinotoimintaa, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai säätiötä taikka toimimaan sen ylimmässä johdossa.

Aikaisemmalla toiminnalla muutoin osoitettu ilmeinen sopimattomuus ei edellyttäisi, että henkilö on tuomittu rikoksesta rangaistukseen. Hänet on voitu esimerkiksi määrätä liiketoimintakiellosta annetun lain mukaiseen liiketoimintakieltoon, mikä ei välttämättä edellytä, että laiminlyönnistä on tuomittu rangaistus. Kieltoon ovat saattaneet johtaa esimerkiksi verovelvollisuuden tai kirjanpitoon liittyvät laiminlyönnit. Myös päättynyt liiketoimintakiello voidaan ottaa huomioon arvioitaessa henkilön luotettavuutta.

Ilmoituksen tekijää ei pidettäisi *2 momentin* mukaan luotettavana, jos hän on kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen tai hän on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan. Rekisteriviranomaiselle annettaisiin tämän arviointia varten oikeus harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityksiin, joista käy ilmi edellä mainitut arvioinnissa huomioitavat seikat.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, keitä 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu vaatimus luotettavuudesta koskee silloin, kun ilmoituksen tekijänä on oikeushenkilö. Jotta luotettavuusvaatimus oikeushenkilön kohdalla täyttyy, kaikkien säännöksessä lueteltujen tahojen on oltava luotettavia. Ulkomaisen oikeushenkilön sivuliikkeen edustajan luotettavuutta ei kuitenkaan arvioitaisi vaan arviointi kohdistuisi ulkomaisen oikeushenkilön momentissa tarkoitettuihin henkilöihin. ETA-alueen lainsäädännön mukaan perustetun sivuliikkeen edustajalla on oltava kotipaikka ETA-alueella. Jos yritys on ETA-alueen ulkopuolella, edustajan kotipaikan on oltava Suomessa. Henkilön sopimattomuutta tehtävään voi osoittaa myös julkisoikeudellisten velvoitteiden, kuten verojen, laiminlyönti.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin voimassa olevan rahanpesulain 31 §:n 3 momenttia vastaavasti aluehallintoviraston oikeudesta saada tietoja sakkorekisteristä. Aluehallintoviraston oikeudesta saada tietoja rikosrekisteristä säädetään rikosrekisterilaissa.

Aluehallintoviraston oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta säädettäisiin *5 momentissa*. Tietojensaannin edellytyksenä on, että ne ovat välttämättömiä tässä pykälässä tarkoitettun luotettavuuden selvittämiseksi tai rekisteristä poistamiseksi.

Pykälän *6 momentin* mukaan aluehallintovirasto voisi hyödyntää muun muassa Harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä, joista säädetään laissa Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2007). Velvoitteidenhoitoselvityksessä kuvataan organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä lakisäateisten velvoitteiden hoitamista. Harmaan talouden selvitysyksikkö laatii velvoitteidenhoitoselvityksiä vain viranomaisen pyynnöstä laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin. Velvoitteidenhoitoselvitysten laatimiseksi selvitysyksiköllä on vastaava tiedonsaantioikeus salassa pidettäviin tietoihin kuin selvitystä pyytävällä viranomaisella. Velvoitteidenhoitoselvitys ja siinä käytettävät tiedot olisivat selvitysyksikössä salassa pidettäviä. Velvoitteidenhoitoselvitystä pyytänyt toimivaltainen valvontaviranomainen arvioi itse, mikä merkitys selvitykselle on sen lakisäateisten tehtävien hoitamisessa annettava.

Rekisteriin merkittävien ilmoitusvelvollisten valvonnalliset riskit liittyvät muun muassa rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksupuutteisiin, jotka voivat ilmentää harmaan talouden riskiä. Etukäteinen tietojensaanti on osa ennalta estävää harmaan talouden torjuntaa.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin tietojen hakemisesta sähköisen käyttöyhteyden avulla. Haku olisi mahdollista tehdä ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

6 §. *Rahanpesun valvontarekisteriin merkittyjen tietojen poistaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin aluehallintoviraston olisi poistettava rekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja. Rekisteristä poistaminen voi tapahtua joko ilmoitusvelvollisen omasta ilmoituksesta, kun se on lopettanut toimintansa, jonka nojalla se on ilmoitusvelvollinen, tai kun ilmoitusvelvollinen ei aluehallintoviraston arvion mukaan täytä tämän luvun mukaisia rekisteröinnin edellytyksiä. Rekisteriin ei kuitenkaan merkittäisi tietoa esimerkiksi rangaistuksen perusteesta, koska muutoin esimerkiksi rikosrekisteritiedot voisivat tulla julkisiksi tämän luvun 7 §:n nojalla. Rekisteriin merkittäisiin ainoastaan viittaus siitä, onko poisto tapahtunut ilmoitusvelvollisen tai aluehallintoviraston aloitteesta.

Aluehallintovirasto voisi saada 5 §:ssä tarkoitetuista tietojärjestelmistä valvontaimpulsseja, kun rekisteröitymisen estettä tarkoittava tieto rekisteröidään 5 §:ssä tarkoitettuihin järjestelmiin. Tämä tehostaisi rekisteriin merkittävien tietojen ajantasaisuutta ja valvontaa.

Jos rekisteristä poistaminen perustuu siihen, että ilmoitusvelvollisen toiminnassa on olennaisesti rikottu tätä lakia tai aluehallintoviraston sen nojalla antamia määräyksiä, aluehallintoviraston on ennen päätöksen tekemistä varattava ilmoitusvelvolliselle kohtuullinen aika puutteen korjaamiselle (2 momentti).

Pykälän 3 momentin mukaan tiedot rekisterimerkinnöistä olisi säilytettävä viisi vuotta sen vuoden lopusta, jona tieto on poistettu rekisteristä.

7 §. *Tietojen antaminen rahanpesun valvontarekisteristä.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta saada yksilöityjä tietoja rahanpesun valvontarekisteristä. Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan julkisia, jolle niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Henkilön taloudellista asemaa kuvaavat asiakirjat ovat salassa pidettäviä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan perusteella.

Tietojen luovutus järjestettäisiin sähköisen asiointipalvelun kautta ja josta palvelun käyttäjä saisi yritys- ja yhteisötunnuksella tai toiminimellä taikka aputoiminimellä yksilöimäänsä ilmoitusvelvollista koskevat tiedot. Verkkopalvelun ohella tietoja voitaisiin antaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Tietojen haku järjestettäisiin siten, että tietoja voisi hakea vain yksittäisinä hakuina. Lisäksi tietojen hakumahdollisuutta rajoitettaisiin siten, että sama hakija voisi vuorokauden aikana hakea tietoja vain rajallisesta määrästä yrityksiä.

Aluehallintovirasto valvoisi kyselyjärjestelmän tietojen käyttöä siten kuin valvonnasta on erikseen säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:ssä, henkilötietolain 32 §:ssä sekä tietoturvallisuudesta valtioneuvoston asetuksen (681/2010) 5 §:ssä. Aluehallintovirasto tallettaisi rekisteriinsä tiedon tietojen hakijasta ja siitä, kenen tietoja on kyselyjärjestelmän kautta haettu.

Pykälä 2 momentti koskisi henkilötietojen luovuttamista. Aluehallintovirastolla olisi oikeus luovuttaa rekisteristä henkilötietoja. Henkilötunnuksen tunnusosasta tiedot voitaisiin luovuttaa vain viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin edellytysten täytyessä. Säännös ei kuitenkaan rajoittaisi tietojen luovuttamista rekisteristä viranomaisille. Henkilötietolain 13 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä. Henkilötunnusta saa henkilö-

tietolain 13 §:n 1 momentin mukaan käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, tai historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Mainitun säännöksen 4 momentin mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että henkilötunnusta ei merkitä tarpeettomasti henkilörepositorin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että aluehallintovirasto voisi päättää tietojen antamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Teknisen käyttöyhteyden avaaminen tai tietojen antaminen muutoin sähköisesti edellyttäisi aluehallintoviraston päätöstä tietojen luovuttamisesta ja että tietopyynnön tekijä antaa aluehallintovirastolle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Yleisen tietoverkon välityksellä sähköisesti julkistettavien tietojen luovutusta ei koskisi tietojen asianmukaista suojaamista koskeva vaatimus. Aluehallintovirastoa koskisi kuitenkin voimassa olevan henkilötietolain ja yleisen tietosuojasetuksen tultua voimaan asetuksen säännökset tietojen luovuttamisesta ja rekisterinpitäjän velvollisuuksista siltä osin kuin niitä sovelletaan viranomaisten rekistereihin.

8 §. *Tietojen päivittäminen väestötietojärjestelmästä, kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä.* Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi päivittää tiedostojen väestötietojärjestelmästä ja tarkistaa rekisteröitäväksi ilmoitettujen henkilötiedot.

Lisäksi aluehallintovirastolla olisi 2 momentin nojalla oikeus päivittää rekisterin tietojen kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä. Säännöksen tarkoituksena on niin sanotun palveluväylähankkeen mukaisesti huolehtia siitä, että kerran viranomaisen rekisteriin merkityt perustiedot ovat hyödynnettävissä muissa rekistereissä, ja rekisteröitävän ei tarvitse ilmoittaa samoja tietoja useaan kertaan.

6 luku Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

Ehdotetun luvun säännöksillä pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin III luvun säännökset tosiasiallisia edunsaajia koskevista tiedoista siltä osin kuin kyse on yrityksille ja muille oikeushenkilöille säädetystä velvoitteesta pitää yllä ajantasaisia tietoja tosiasiallisista edunsaajistaan. Direktiivin 30 artiklan 1 kohta edellyttää jäsenvaltioiden varmistavan, että niiden alueelle perustetut yhteisöt ja muut oikeushenkilöt hankkivat riittävät, tarkat ja ajantasaiset tiedot tosiasiallisista omistajistaan ja edunsaajistaan, mukaan lukien yksityiskohtaiset tiedot niiden hallussa olevista omistussuosuuksista, ja pitävät niitä yllä. Direktiivin III luvun jäsenvaltioille asettama velvoite varmistaa, että nämä tiedot ovat keskitetyssä rekisterissä, pantaisiin täytäntöön erikseen yritys- ja yhteisötietolain, kaupparekisterilain, yhdistys lain, uskonnonvapauslain ja säätiölain säännöksillä siltä osin kuin nämä lait eivät jo sisällä tarvittavia säännöksiä.

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädettäisiin luvun soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan lukua sovellettaisiin kaupparekisterilaissa tarkoitettuihin yhteisöihin sekä yhdistyksiin, uskonnollisiin yhdyskuntiin ja säätiöihin. Luvussa säädettäisiin näiden yhteisöjen velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja.

Luvussa ei säädettäisi tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen rekisteröinnistä, vaan luvussa viitattaisiin kaupparekisterilakiin, yhdistyslakiin, uskonnonvapauslakiin ja säätiölakiin. Rekisteröintivelvollisuuteen, tietojen merkintään, poistamiseen, julkisuuteen ja tietosuojan ylläpitoon sovellettaisiin näissä laeissa tarkoitettuja yksittäisiä rekistereitä koskevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lukua ei sovellettaisi säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevaan yhtiöön. Pörssiyhtiön osakkeenomistajia koskee arvopaperimarkkinalain 9 luvun 5 §:n mukainen liputusvelvollisuus. Liputusvelvollisuuden alaraja on viisi prosenttia kohdeyhtiön äänimäärästä tai osakkeiden kokonaismäärästä ja se on vaatimuksena huomattavasti tiukempi kuin rekisteröitymisen edellytyksenä oleva 25 prosenttia.

2 §. *Yhteisön velvollisuus pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja.* Poiketen 3 luvun säännöksistä, jotka koskevat lakiehdotuksessa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ja näiden velvollisuutta tunnistaa tosiasiallinen edunsaaja, ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan velvollisuus pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia täsmällisiä ja ajantasaisia tietoja koskisi kaupparekisterilain mukaisia rekisteröintivelvollisia yhteisöjä. Vaatimus vastaisi henkilötietolainsäädännön asettamia vaatimuksia käsiteltävien henkilötietojen täsmällisyydestä ja päivittämisestä. Se ei kuitenkaan koskisi yksityistä elinkeinonharjoittajaa, joka ei ole oikeushenkilö. Lisäksi 1 momentti koskisi yhdistysrekisteriin merkittyjä yhdistyksiä, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkittyjä uskonnollisia yhdyskuntia ja säätiörekisteriin merkittyjä säätiöitä. Kaupparekisteriin merkittyjen asunto-osakeyhtiöiden ja keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden, yhdistysten, uskonnollisten yhdyskuntien ja säätiöiden osalta velvoite vastaisi käytännössä niitä velvoitteita, jotka niitä koskevat jo nykyisellään asunto-osakeyhtiölain, yhdistyslain, uskonnonvapauslain ja säätiölain nojalla, eikä pykälän 1 momentista seuraisi uusia velvoitteita. Yhdistyslakia ja uskonnonvapauslakia sekä yritys- ja yhteisötietolakia kuitenkin tarkistettaisiin. Pykälän 1 momentti olisi siten yleissäännös, joka koskisi kaikkia oikeushenkilöitä. Momentin mukaan näiden oikeushenkilöiden olisi myös annettava tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot pyynnöstä 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle tämän suorittaessa asiakkaan tuntemista koskevia toimia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksityiskohtaisemmista velvoitteista, jotka koskisivat kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitettuja yhteisöjä, lukuun ottamatta asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuja asunto-osakeyhtiöitä ja keskinäisiä kiinteistöosakeyhtiöitä. Ehdotetun 2 momentin mukaan yhteisön olisi 1 momentissa säädetyn yleisen velvoitteen lisäksi sen saatavilla olevien tietojen perusteella pidettävä yllä täsmällisiä ja ajantasaisia tietoja 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetuista tosiasiallisista edunsaajistaan ja heidän määräysvaltansa tai omistusosuutensa perusteesta ja laajuudesta.

Lähtökohtana on, että yhteisön olisi käytettävä kaikkia sen käytettävissä olevia tietojaan edunsaajan määrittelyssä. Yrityksen aktiivinen selonttovelvollisuus koskisi lain 1 luvun 5 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tapauksia. Toisin sanoen, yhteisön olisi aina tunnettava yli 25 prosentin omistusosuuden tai ääniosuuden omistavat luonnolliset henkilöt (*suora omistus*). Sen lisäksi oikeushenkilöllä olisi myös aktiivinen selonttovelvollisuus välillisen omistuksen osalta. Selonttovelvollisuus koskisi tapauksia, joissa oikeushenkilö omistaa suuremman kuin 25 prosentin osuuden osakkeista tai vastaavan omistusosuuden oikeushenkilöstä, tai kun oikeushenkilöllä on suurempi kuin 25 prosentin osuus oikeushenkilön äänimäärästä, ja yksi tai useampi luonnollinen henkilö käyttää siinä itsenäistä päätösvaltaa. Luonnollisen henkilön voidaan katsoa käyttävän oikeushenkilössä itsenäistä päätösvaltaa esimerkiksi, jos hänellä on yli 50 prosentin osuus osakeyhtiön osakkeista. Itsenäistä päätösvaltaa voisivat käyttää useat henkilöt esimerkiksi avoimessa yhtiössä, jossa on useita yhtiömiehiä. Yhteisön olisi myös tunnettava tosiasiallinen edunsaaja, jos luonnollisella henkilöllä tai hänen määräysvallassaan olevalla oikeushenkilöllä on omistukseen, jäsenyyteen tai niihin verrattaviin seikkoihin perustuva oikeus nimittää tai erottaa enemmistö hallituksen jäsenistä (*välillinen omistus*). Välillisen omistuksen selvittelyssä yhteisö voi hyödyntää kaupparekisterissä olevia tietoja omistus- tai määräysvaltasuhteista. Lisäksi, jos yrityksessä ei ole määritelmän mukaista tosiasiallista edunsaajaa tai tosiasiallista edunsaajaa ei pystytä tunnistamaan, tosiasiallisena edunsaajana pidetään tarkasteltavana olevan yhtiön hallituksen jäseniä, vastuunalaista yhtiömiestä tai vastaavassa asemas-

sa toimivaa luonnollista henkilöä. Tällaiset henkilöt merkitään nykyisin kaupparekisteriin, joten yritykselle ei aseteta erillistä tuntemis- tai luettelonpitovelvoitetta. Yrityksen olisi kuitenkin tällaisessa tapauksessa kaupparekisterilain säännösten mukaisesti ilmoitettava kaupparekisteriin, että rekisteriin merkityt hallituksen jäsenet ym. henkilöt ovat samalla sen tosiasiallisia edunsaajia.

Käytännössä aktiivisella selonottovelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että yrityksen tai yhteisön olisi tunnettava tosiasiallinen edunsaaja esimerkiksi tilanteessa, jossa määräysvalta perustuu osakassopimukseen, josta yhtiö on tietoinen, tai määräysvaltaa käytetään useiden alle 25 prosentin omistusosuuksien kautta, ja tästä on olemassa selviä viitteitä. Nämä tilanteet ovat luonteeltaan sellaisia, että yrityksellä tai yhteisöllä saattaa olla rajoitetut mahdollisuudet saada niistä tietoa. Tästä syystä selonottovelvollisuus olisi rajoitettu yrityksen tai yhteisön tiedossa oleviin seikkoihin. Jos osakeyhtiö esimerkiksi tietää, että säännöksen kannalta merkittävää äänimäärää käyttävien osakkaiden välillä on tehty osakassopimus, sen on selvítettävä miten sopimus tosiasiasa vaikuttaa määräysvallan käyttöön yhtiössä.

Pykälän 3 momentin mukaan yhteisön hallituksen jäsenen tai vastuunalaisen yhtiömiehen taikka yhdistyksen, uskonnollisen yhdyskunnan ja säätiön hallituksen olisi huolehdittava siitä, että tosiasiallisista edunsaajista pidetään luetteloa. Luettelon pitäminen on tarpeen sen varmistamiseksi, että luonnollisten henkilöiden käyttämää määräysvaltaa tosiasiasa seurataan, mikä lisäksi luettelo tukee edunsaajien rekisteröintivelvoitteen täyttämistä. Yleensä luettelon pito voitaneen yhdistää muuhun omistaja- tai jäsentietojen ylläpitoon, esimerkiksi osakeyhtiön osake- ja osakasluetteloiden pitoon. Asunto-osakeyhtiöiden ja keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden, yhdistysten, uskonnollisten yhdyskuntien ja säätiöiden osalta ehdotettu 3 momentti ei käytännössä toisi uusia velvoitteita voimassa olevan lainsäädännön asettamien velvoitteiden lisäksi.

3 §. *Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja.* Neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettuna ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan olisi hankittava 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettua ulkomaisen trustin tosiasiallisesta edunsaajasta merkittäväksi kaupparekisteriin tiedot siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:ssä säädetään (1 momentti). Omaisuudenhoitajan olisi lisäksi pidettävä huolta tietojen ajantasaisuudesta ilmoittamalla muutoksista rekisteriin. Ulkomainen express trust on edellä kuvattuna ulkomaisen trust-järjestelyn erityismuoto. Se perustetaan tahdonilmauksin, jossa perustaja suullisesti tai kirjallisesti ilmaisee tahtonsa perustaa trustin ja siirtää omaisuutensa joko itselleen edunvalvojan ominaisuudessa tai edelleen toiselle edunvalvojalle täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin. Vaikka tiedot trustin tosiasiallisista edunsaajista merkitään kaupparekisteriin, ulkomaisista trusteista ei itsessään ole pidettävä rekisteriin merkittynä elinkeinonharjoittajana. Trusteista koskevien tietojen merkitys on ainoastaan yksilöidä, mihin ulkomaiseen järjestelyyn ilmoitetut edunsaajatiedot liittyvät.

4 §. *Yhteisön tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinti.* Neljännen rahanpesudirektiivin 30 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot säilytetään keskitetyssä rekisterissä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että keskitetyn rekisterin sisältämät tiedot ovat riittävät, tarkat ja ajantasaiset. Lakiehdotuksen 6 lukuun ehdotetaan sisällytettäväksi selvyden vuoksi viittaussäännökset kaupparekisterilakiin, yhdistyslakiin, säätiölakiin ja yritys- ja yhteisötietolakiin, joissa säädetään tosiasiallisina edunsaajina pidettäviä henkilöitä koskevien tietojen rekisteröinnistä. Tätä vastaavasti muutettaisiin kaupparekisterilakia lisäämällä tosiasiallinen edunsaaja rekisteriin merkittäväksi tiedoksi. Edunsaajia koskevat tiedot rekisteröitäisiin osaksi PRH:n ylläpitämiä kauppa-, yhdistys- ja säätiörekisteriä sekä uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriä. Direktiivin vaatimus keskitetystä rekisteristä

täyttyisi sillä, että yhdistysrekisteri ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteri liitettäisiin yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteriksi, jolloin ilmoitusten tekeminen eri kantarekistereihin tehtäisiin keskitetystä yritys- ja yhteisötietolain mukaisesti ja lisäksi eri kantarekistereissä olevat tiedot näkyisivät asiakkaalle keskitetysti yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kautta. Tämä edellyttää muutoksia yritys- ja yhteisötietolakiin.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin kaupparekisterilakiin, jossa säädettäisiin mainitun lain 3 §:n 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun rekisteröintivelvollisen yrityksen velvollisuudesta ilmoittaa tieto tosiasiallisesta edunsaajasta kaupparekisteriin. Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäisi yksityinen elinkeinonharjoittaja, joka ei ole oikeushenkilö ja sellainen yritys, joka on kaupan käynnin kohteena säännellyllä markkinalla. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin kaupparekisterilakiin myös trustien tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinnin osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan yhdistyksen hallituksen jäsenten rekisteröinnistä säädettäisiin yhdistyslaissa, 3 momentin mukaan uskonnollisen yhdyskunnan hallituksen jäsenten rekisteröinnistä säädettäisiin uskonnonvapauslaissa ja 4 momentin mukaan säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten rekisteröinnistä säädettäisiin säätiölaissa.

Pykälän 1—4 momentissa tarkoitetut tiedot olisi toimitettava rekistereihin 30 päivään kesäkuuta 2019 mennessä (5 momentti).

7 luku **Valvonta**

Jäsenvaltioiden tulee neljännen rahanpesudirektiivin 58 artiklan 4 kohdan mukaan huolehtia siitä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on tarvittavat valvonta- ja tutkintavaltuudet direktiivissä säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Toimivaltaiset viranomaiset voivat 58 artiklan 5 kohdan mukaan käyttää toimenpiteitä ja valtuuksiaan määrätä seuraamuksia kansallisen lainsäädännön nojalla suoraan, yhdessä muiden viranomaisten kanssa, siirtämällä toimivaltaansa tai saattamalla asia tuomioistuimen päätettäväksi. Voimassa olevan lain viranomaisvaltuudet eivät vastaa niitä tehtäviä ja valtuuksia, joista säädetään neljännen rahanpesudirektiivissä, minkä vuoksi luvussa ehdotetaan säädettävän useista uusista toimivaltuuksista valvontaviranomaisille ja osin myös asianajajayhdistykselle.

1 §. *Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin viranomaisista, jotka valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Valvontatehtävä säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti Finanssivalvonnalle, Poliisihallitukselle, PRH:lle, aluehallintovirastolle. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asianajajayhdistykselle annettavasta viranomaistehtävästä valvoa asianajajia.

Voimassa olevan lain 31 §:n 4 momentin mukaisesti 3 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen, pörssin ja yhteenliittymän keskusyhteisön velvollisuudesta ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle, jos se havaitsee suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella epäilyttävän liiketoimen taikka epäilee terrorismin rahoittamista tai sen rangaistavaa yritystä. Momenttiin lisätäisiin Energiavirasto, jonka tulee rekisteriasetuksen 98 artiklan mukaan tehdä yhteistyötä asetuksessa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten kanssa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja ehkäisemiseksi. Mainitun artiklan 2 kohdan mukaan kansallisen valvojan, sen johtajien ja muun henkilöstön on täysimääräisessä yhteistyössä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa viipymättä:

a) omasta aloitteestaan ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle, jos ne tietävät, että harjoitetaan, on harjoitettu tai on yritetty harjoittaa rahanpesua, terrorismin rahoittamista tai rikollista toimintaa, tai jos ne epäilevät tai niillä on kohtuulliset perusteet epäillä tällaista;

b) toimitettava rahanpesun selvittelykeskukselle sen pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot sovellettavassa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

Voimassa olevasta laista poiketen Poliisihallitus valvoisi 1 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettujen rahapeliyhteisöjen lisäksi myös 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja.

Voimassa olevasta laista poiketen tässä laissa ei säädettäisi Ahvenanmaan maakunnan hallituksen rahapelejä koskevasta valvontatehtävästä. Lähtökohtaisesti toimivalta 1. lakiehdotuksen mukaisten velvoitteiden noudattamisen valvonnassa kuuluu valtakunnalle, ottaen huomioon Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnossa (Nr 15/16, 13.7.2016) esiin tuodut näkökohdat. Toimivalta on kuitenkin tarkoitus siirtää Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle Ahvenanmaan itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitettulla sopimusasetuksella. Asetuksessa olisi tarkoitus huomioida rahapeliyhteisöjen ja osallistumisilmoitusten ja -maksujen välittäjien lisäksi Ahvenanmaalla toimivien kiinteistönvälittäjien valvonta. Näiden kahden ilmoitusvelvollisten ryhmän valvonnan siirtämistä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle pidetään tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että niiden toiminnan valvonta muilta osin jo kuuluu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Hallinnollisten seuraamusten määrääminen jäisi kuitenkin valtakunnan toimivaltaan.

2 §. *Oikeus saada tietoja ilmoitusvelvolliselta.* Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi toimitettava pyynnöstä valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle tiedot ja selvitykset, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitettua tehtävän hoitamiseksi. Tiedot ja selvitykset olisi toimitettava maksutta ja ilman aiheetonta viivytystä. Pykälän 2 momentin mukaan rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja välittävän elinkeinonharjoittajan ja yhteisön olisi vastaavasti annettava Poliisihallituksen pyynnöstä tälle valvontaa varten välttämättömät tiedot maksutta. Tällä olisi merkitystä erityisesti silloin, kun valvoja arvioi toisiinsa kytkeytyvien suoritusten osalta asiakkaan tunnistamista koskevan velvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamista.

3 §. *Tarkastusoikeus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen oikeudesta saada tarkastettavakseen ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tämän toimintaa ja hallintoa koskevat asiakirjat ja muut tallenteet sekä tietojärjestelmät. Paikan päällä tehtävä valvonta on olennainen osa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä. Valtuutta rajattaisiin kuitenkin siten, että se koskisi ainoastaan tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitettua valvontatehtävää. Ilmoitusvelvolliset eivät saisi periä maksuja asiakirjoista tai tallenteista, joita valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys tarvitsevat.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Poliisihallituksen oikeudesta toimittaa 7 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen säännösten noudattamisen valvonnan kannalta välttämätön tarkastus sellaisen elinkeinonharjoittajan ja yhteisön tiloissa, joka välittää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Voimassa olevan lain nojalla Poliisihallituksella ei ole tällaista oikeutta, mutta ottaen huomioon 1. lakiehdotuksen sisältämät uudet valvontaa ja hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännökset, tarkastusoikeutta pidetään välttämättömänä sekä rahapeliyhteisön että tämän ulkoistaman toiminnan tehokkaan valvonnan varmistamiseksi. Poliisihal-

lituksella tulisi olla mahdollisuus selvittää elinkeinonharjoittajan tai yhteisön toimitilaan kohdistuvalla tarkastuksella esimerkiksi, onko asiakkaan tunnistamistoimia laiminlyöty silloin, kun on kyse toisiinsa kytkeytyvistä pelisuorituksista. Jos laiminlyönti ei ole vähäinen, toimivaltaisella valvontaviranomaisella olisi mahdollisuus 7 luvun 7 §:n mukaisesti velvoittaa uhkasakolla asianomainen elinkeinonharjoittaja tai yhteisö täyttämään velvollisuutensa. Tarkastus kohdistuisi pelkästään elinkeinonharjoittajan tai yhteisön toimintaan rahanpesulain asiakkaan tuntemisvelvoitteiden ja epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseen. Kokonaisvastuu velvoitteiden noudattamisesta olisi rahapeliyhteisöllä, jolloin toimivaltainen valvontaviranomainen voisi arvioida myös sitä, onko asiakkaan tuntemistoimien siirtäminen kolmannelle osapuolelle tehty asianmukaisesti. Mahdollisen hallinnollisen seuraamuksen määräämisen osalta tulisi arvioida, onko ja missä määrin säännösten noudattamisen laiminlyönti on rahapeliyhteisön vastuulla.

Pykälän 3 *momentti* koskisi valvontaviranomaisten oikeutta tehdä tarkastuksia ilmoitusvelvollisten kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, lukuun ottamatta Patentti- ja rekisterihallitusta ja 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten kotirauhan piiriin kuuluvia tiloja. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaisesti säännöksessä ehdotetaan tarkastusoikeuden rajaamista tilanteisiin, jossa viranomainen epäilee tämän lain 8 luvussa tarkoitettua rikkomusta, josta määrättäisiin seuraamusmaksu, tai rikoslain 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua rikosta.

Esimerkiksi maksupalvelujen tarjoamiseen ja erityisesti rahanvälitykseen liittyy kohonnut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, koska varojen siirto on mahdollista toteuttaa myös perinteisen maksujärjestelmän ulkopuolella ja varoja välitetään kolmansiiin maihin. Jos Finanssivalvonta ei pääse tarkastamaan maksupalveluihin käytettäviä järjestelmiä, sen mahdollisuudet etukäteiseen valvontaan laskevat merkittävästi.

Säännöksellä on merkitystä myös maksajan tiedot -asetuksen kannalta. Jotta Suomessa olisi tehokkaat, oikeasuhtaiset ja varoittavat seuraamukset ja toimenpiteet maksajan tiedot -asetuksen täytäntöön panemiseksi, Finanssivalvonnalla tulisi olla pääsy maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja sähköisen rahan liikkeeseenlaskijan sekä maksulaitoslain 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettujen henkilön asiakirjoihin. Yksityiskohtaisten perusteluiden luvussa 2.2 kuvataan tarkemmin ehdotetun säännöksen suhdetta perustuslaissa turvattuun yksityiselämän suojaan. Lisäksi Finanssivalvonta voisi käyttää Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettuja toimivaltuuksiaan.

Yritysten tiloissa tehtävien tarkastusten osalta perustuslakivaliokunta on katsonut, että hallintolain 39 §:n säännösten hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä yhdessä hallintolain 6 §:n sisältämien hallinnon oikeusperiaatteiden kanssa täyttää tarkastusten toteuttamista koskevalle lainsäädännölle asetettavat vaatimukset. Tämän vuoksi 3 momentissa ehdotetaan viitattavan hallintolain 39 §:ään.

Pykälän 4 *momentti* olisi informatiivinen säännös, jossa viitattaisiin poliisilaissa säädettyyn poliisin velvollisuuteen antaa virka-apua.

4 §. Ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittaminen ja toimiluvan peruminen. Säännös olisi informatiivinen ja siinä todettaisiin, että ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittamisesta tai toimiluvan perumisesta säädetään ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevassa erityislainsäädännössä. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen oikeus rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimintaa tai perua toimilupa perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 kohdan c alakohtaan.

5 §. Ilmoitusvelvollisen johdon toiminnan määräaikainen rajoittaminen. Neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 kohdan d alakohdassa säädetään, että toimivaltaisten viranomaisten hallinnollisiin toimenpiteisiin tulee kuulua väliaikainen kieltö. Ilmoitusvelvollisessa johtotehtävässä toimivaa henkilöä tai muuta luonnollista henkilöä voitaisiin kieltää hoitamasta johtotehtäviä ilmoitusvelvollisessa, jos tämä on osoittanut tehtävänsä hoidossa ilmeistä taitamattomuutta tai varomattomuutta tai henkilö ei täytä tässä laissa säädettyjä ammattitaito- ja luotettavuusvaatimuksia. Edellytyksenä johdon toiminnan määräaikaiselle rajoittamiselle olisi perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti, että johtotehtävissä toimivalle henkilölle on aiemmin annettu oikaisukehotus, huomautus tai varoitus, joka ei ole johtanut vakavien ja olennaisten puutteiden korjaamiseen. Edellytyksenä olisi lisäksi, että taitamattomuus tai varomattomuus voi vakavasti vaarantaa tässä laissa säädettyjen tavoitteiden toteutumisen.

Valvontaviranomainen voisi pykälän 1 momentin mukaan enintään viiden vuoden määräajaksi kieltää henkilöä toimimasta ilmoitusvelvollisen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana. Kieltö voi johtaa myös siihen, että henkilö poistetaan yrityksen toimintaa koskevasta muusta rekisteristä. Ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevassa erityislainsäädännössä on mahdollisesti vastaavia säännöksiä johdon toiminnan määräaikaisesta rajoittamisesta. Tämän pykälän tarkoituksena on rajoittaa johdon toimintaa tässä laissa säädettyjen edellytysten rikkomisesta. On mahdollista, että johdon toiminta rikkoo samanaikaisesti useampaa lainsäädäntöä ja perusteet toiminnan rajoittamiselle täyttyvät usean lainsäädännön nojalla. Henkilö voidaan lisäksi määrätä liiketoimintakieltöön siten kuin siitä tarkemmin liiketoimintakiellosta annetussa laissa säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan edellytyksenä kiellon antamiselle on, että 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle on aiemmin annettu oikaisukehotus, huomautus tai varoitus, joka ei ole johtanut toiminnassa esiintyneiden vakavien ja olennaisten puutteiden korjaamiseen.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annettuun lakiin, jossa säädetään Finanssivalvonnan oikeudesta rajoittaa sen valvonnassa olevien yhteisöjen johdon toimintaa. Muiden Finanssivalvonnan valvomien ilmoitusvelvollisten kuin toimilupavalvottavien ja eräiden muiden valvottavien osalta voidaan soveltaa 1 ja 2 momenttia.

6 §. Toimeenpanokieltö ja oikaisukehotus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta asettaa ilmoitusvelvollisen päätökselle, toimenpiteelle tai menettelylle toimeenpanokieltö. Kiellon asettamisen edellytyksenä on, että päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa ilmoitusvelvollista velvoittavien tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten, toimiluvan ehtojen taikka ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevien sääntöjen kanssa. Kaikilla ilmoitusvelvollisilla ei välttämättä ole toimintaa koskevia erityisiä sääntöjä. Tällaisia kuitenkin on esimerkiksi rahoitusmarkkinoilla. Valvontaviranomaisen olisi varattava ilmoitusvelvolliselle kohtuullinen määräaika lainvastaisen menettelynsä korjaamiseksi.

Pykälän 2 momentti koskisi tilanteita, joissa ilmoitusvelvollinen on pannut täytäntöön päätöksen tai muun toimenpiteen ennen kuin toimeenpanokieltö on annettu tai toimeenpanokiellosta huolimatta. Valvontaviranomainen voi asettaa tällöin kohtuullisen määräajan tilanteen korjaamiseksi. Jos ilmoitusvelvollinen ei noudata valvontaviranomaisen toimeenpanokieltöä tai oikaisukehotusta, toimivaltainen valvontaviranomainen voisi ryhtyä muihin tässä laissa säädettyihin toimenpiteisiin, kuten asettaa uhkasakon. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 kohdan d alakohtaan.

7 §. Uhkasakko. Valvontaviranomaisen oikeudesta määrätä uhkasakko säädettäisiin pykälän 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaisesti uhkasakko voitaisiin asettaa myös 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuille elinkeinonharjoittajille ja yhteisöille, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, joihin sovelletaan tämän lain 3 ja 4 lukua. Säännöksellä selvennettäisiin valvontaviranomaisen toimivaltuuksia suhteessa näihin uusiin valvottaviin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niin sanotusta itsekriminointikiellosta. Uhkasakkoa ei saisi asettaa luonnolliselle henkilölle tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi silloin, kun henkilöä on aihetta epäillä rikoksesta ja tiedot liittyvät rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Uhkasakkoa ei saisi asettaa luonnolliselle henkilölle myöskään silloin, kun hän on vastuunalaisena yhtiömiehenä henkilöyhtiössä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO:2015:53 arvioitiin kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen asemaa yhtiöön kohdistuneessa rikosoikeudellisessa menettelyssä ja veronkorotusmenettelyssä. Rikosoikeudellinen menettely ja veronkorotusmenettely kohdistuivat kommandiittiyhtiön alkoholimyynin ja oluen yksityiskäytön ilmoittamatta jättämisen osalta samoihin tosiseikkoihin. Menettelyt kohdistuvat tilikausien samoihin ajanjaksoihin ja myös samaan henkilöön eli vastuunalaiseen yhtiömieheen, kun otettiin huomioon, että mainitut kommandiittiyhtiölle määrätty veronkorotukset oli kohdistettu henkilökohtaisesti vastuunalaiseen yhtiömieheen verovuosina 2003 ja 2004. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan kommandiittiyhtiölle verovuosilta 2003 ja 2004 määrätty veronkorotukset oli vastuunalaisen yhtiömiehen rikossyyteasian tultua aikaisemmin lopullisesti ratkaistuksi poistettava näiltä osin ne bis in idem -periaatteen nojalla.

Pykälän 4 momentin mukaan uhkasakon asettamisesta ja tuomitsemisesta säädettäisiin muilta osin uhkasakkolaissa (1113/1990). Finanssivalvonnan määräämään uhkasakkoon sovellettaisiin kuitenkin Finanssivalvonnasta annettua lakia.

8 §. *Menettelytavat rikkomusepäilyistä ilmoittamiseen ilmoitusvelvollisen sisällä.* Neljännen rahanpesudirektiivin 61 artiklassa säädetään *whistle blowing* -järjestelystä eli niin sanotusta vihje- tai ilmoitusjärjestelmästä. Ilmoitusvelvollisen on luotava vihje- tai ilmoitusjärjestelmä direktiivin täytäntöönpanosäädösten rikkomusten ilmoittamiseksi sekä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle että ilmoitusvelvollisen sisäisesti. Mainitun artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvollisilla on käytössään asianmukaiset, ilmoitusvelvollisen luonteeseen ja kokoon nähden oikeasuhteiset menettelyt työntekijöitään tai vastaavassa asemassa olevia henkilöitä varten, jotta nämä voivat ilmoittaa rikkomisista sisäisesti erityisen riippumattoman ja nimettömän kanavan kautta. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Ilmoituksen tekijän ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön henkilötiedot olisivat salassa pidettäviä. Säännöksessä ei kuitenkaan edellytettäisi, että ilmoitus on voitava tehdä nimettömästi. Poikkeuksellisissa tilanteissa ilmoitusvelvollisen ei tarvitsisi järjestää vihje- tai ilmoitusjärjestelmää, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen laatiman rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan riskiarvion perusteella. Valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys voi esimerkiksi ohjeistaa, että tietyllä toimialalla toimivien, alle viisi henkilöä työllistävien ilmoitusvelvollisten ei tarvitse perustaa tässä pykälässä tarkoitettua riippumatonta kanavaa, jos myös riskiarvio puoltaa poikkeuksen myöntämistä. Valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen olisi tehtävä poikkeuksen myöntämisestä päätös. Tällöin poikkeuksen saaneen ilmoitusvelvollisen vihje- tai ilmoitusjärjestelmänä toimii sen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen 10 §:ssä tarkoitettu järjestelmä.

Jos muussa ilmoitusvelvollisen, kuten luottolaitosten tai sijoituspalveluyritysten, toimintaa koskevassa laissa säädetään vastaavasta järjestelmästä, ilmoitusvelvollinen voi kerätä tiedot yhteen järjestelmään. Säännöksessä ei rajattaisi riippumattomia ilmoituskanavia. Ilmoitusten vastaanottajatahoina voisi siten olla epäilystä ja ilmoituksen kohteena olevasta henkilöstä riip-

puen esimerkiksi esimies, sisäinen tarkastus, säännösten noudattamisen valvontatoiminnosta vastaava henkilö, lakiasiainosasto, toimiva johto tai hallituksen tarkastusvaliokunta, jos ilmoitusvelvollisella on tällainen. Ilmoitusvelvollisen sisäisissä menettelytapaohjeissa voitaisiin käsitellä esimerkiksi ilmoittajan ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön oikeuksia ja velvollisuuksia, ilmoitusten sisältöä, ilmoitusten käsittelyssä ja tutkinnassa noudatettavia menettelyjä ja mahdollisia muita toimenpiteitä.

Neljännän rahanpesudirektiivin 61 artiklan 2 kohdassa säädetään vihje- tai ilmoitusjärjestelmän edellytyksistä. Mainitun kohdan a alakohdan mukaan järjestelmään on sisällytettävä erityismenettelyt rikkomisia koskevien ilmoitusten vastaanottamista ja niihin liittyviä jatkotoimia varten. Kohdan b alakohdassa edellytetään, että järjestelmässä suojellaan asianmukaisesti ilmoitusvelvollisten sellaisia työntekijöitä tai vastaavassa asemassa olevia henkilöitä, jotka ilmoittavat ilmoitusvelvollisessa tehdyistä rikkomisista. Lisäksi syytettyä henkilöä tulee suojella asianmukaisesti ja rikkomisesta ilmoittavan henkilön henkilötietoja on suojattava kuten myös sen luonnollisen henkilön henkilötietoja, jonka väitetään olevan vastuussa rikkomisesta, henkilötietodirektiivissä vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Järjestelmässä on oltava selkeät säännöt, joilla varmistetaan, että sen henkilön, joka ilmoittaa ilmoitusvelvollisessa tehdyistä rikkomisista, tietojen luottamuksellisuus taataan kaikissa tapauksissa, jollei tietojen ilmaisemista edellytetä kansallisessa lainsäädännössä jatkotutkimusten tai myöhempien oikeudellisten menettelyjen yhteydessä.

Järjestelmän ylläpito asettaisi ilmoitusvelvollisille velvollisuuden noudattaa henkilötietojen käsittelyssä myös henkilötietolakia. Ilmoitusvelvollinen olisi henkilötietolaisissa tarkoitettu rekisterinpitäjä. Rekisteriin talletettaisiin ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevien tai muiden henkilöiden ilmoittamia tietoja epäillyistä tämän lain säännösten ja sen nojalla annettujen määräysten rikkomuksista. Tietoja voitaisiin käyttää ilmoitusvelvollisen suorittamiin sisäisiin selvityksiin mahdollisista väärinkäytöksistä. Tarvittaessa kyseisiä tietoja voitaisiin hyödyntää myös luovuttamalla niitä viranomaisille, kuten valvontaviranomaiselle tai poliisille, niiden laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Henkilötietolain mukaisesti rekisteriin talletettaisiin vain väärinkäytösepäilyjen selvittämiseksi tarpeellista tietoa. Tietojen oikeellisuus olisi pyrittävä varmistamaan tietojä käytettäessä.

Ilmoituksen tekijällä ei tarvitsisi olla erityistä näyttöä rikkomusepäilyn tueksi, vaan perusteltu epäily riittäisi. Sen sijaan vahingoittamistarkoituksessa tehtyihin selkeästi perusteettomiin ilmoituksiin työnantaja voisi puuttua esimerkiksi työturvallisuuslain (738/2002) 18 §:n ja 28 §:n tarkoittamana häirintänä ja epäasiallisena kohteluna työpaikalla. Ääritapauksissa sovellettavaksi voisi tulla myös esimerkiksi rikoslain 24 luvun 9 §:n säännös kunnianloukkauksesta. Tällaisissa tapauksissa raportijan henkilöllisyys voitaisiin myös tarvittaessa selvittää, jos ilmoitusvelvollisella on käytössä anonyymi ilmoitusjärjestelmä.

Säännöksessä ei asetettaisi työnantajalle erityistä velvollisuutta raportoida epäillyistä tai havaituista sääntörikkomuksista valvontaviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisella voi kuitenkin olla muusta lainsäädännöstä johtuva velvollisuus raportoida rikkomukset valvontaviranomaiselle.

Pykälän 2 momentti koskisi tarpeellisten tietojen säilyttämiselle asetettavaa määräaikaa. Tiedot olisi poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen momentissa mainituista erityisistä syistä. Tällöin tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on kuitenkin tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tarkistamisesta ja siitä on tehtävä erillinen merkintä.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei olisi oikeutta tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärin-

käytösten selvittämistä (*3 momentti*). Tietosuojavaltuutettu voisi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Rekisteröidyn henkilön tarkastusoikeutta rajattaisiin, koska tarkastusoikeus voisi henkilötietolain 27 §:ssä tarkoitetulla tavalla haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Rekisteröidyn tarkastusoikeus voisi kuitenkin lisäksi haitata rikosoikeudellisiin rangaistuksiin rinnastettavien muiden väärinkäytösten ehkäisemistä tai selvittämistä, jolloin henkilötietolain 27 §:ssä määritelty yleinen tarkastusoikeuden rajoitus ei ole riittävä.

Ilmoitusvelvollisen tulisi *4 momentin* mukaan toteuttaa asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet ilmoitusten tekijöiden suojelemiseksi. Tällaisia toimenpiteitä olisivat esimerkiksi henkilötietojen salassa pitämistä ja syrjinnän kohteeksi joutumisen ehkäisemistä koskevat toimenpiteet ilmoitusten tekijöiden suojelemiseksi.

9 §. Järjestelmä rikkomusepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi. Pykälässä säädettäisiin epäilyttäviä rikkomuksia koskevien ilmoitusten vastaanottamisesta valvontaviranomaisessa ja asianajajayhdistyksessä. Neljännen rahanpesudirektiivin 61 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset luovat tehokkaat ja luotettavat mekanismit, joilla kannustetaan ilmoittamaan toimivaltaisille viranomaisille direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mahdollisesta tai todellisesta rikkomisesta.

Pykälän *1 momentin* mukaan valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi ylläpidettävä järjestelmää säännösten epäilyistä rikkomuksista. Valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys voisivat itse arvioida, mikä olisi tarkoituksenmukainen tapa ilmoitusten vastaanottamiselle. Ilmoituksen tekijän ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön henkilötiedot olisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti salassa pidettäviä. Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen olisi huolehdittava siitä, että ilmoittajaa koskeviin henkilötietoihin on pääsy vain niillä henkilöillä, jotka niitä virkatehtävien suorittamiseksi välttämättä tarvitsevat.

Valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys olisivat henkilötietolaissa tarkoitettuja rekisterinpitäjiä. Rekistereihin talletettaisiin tiedot tämän lain säännöksien tai sen nojalla annettujen määräysten rikkomusten perusteella, jotka ovat välttämättömiä väärinkäytösepäilyjen selvittämiseksi. Tietojen oikeellisuus on pyrittävä varmistamaan tietoja käytettäessä.

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi *2 momentin* mukaan säilytettävä viiden vuoden ajan edellä 1 momentissa tarkoitettuja ilmoituksia koskevat tarpeelliset tiedot. Tiedot olisi poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä. Momentissa mainituista poikkeuksellisista syistä tietoja voitaisiin kuitenkin säilyttää edelleen. Jos tietojen säilyttämiselle on poikkeuksellisia perusteita, valvontaviranomaisen olisi tutkittava tietojen säilyttämisen tarpeellisuus viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun päätös tietojen säilytysajan pidentämisestä on tehty. Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on tehtävä tarkistamisesta merkintä. Vääriksi tai tarpeettomiksi osoittautuneet tiedot olisi kuitenkin poistettava rekisteristä mahdollisimman nopeasti.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei olisi *3 momentin* mukaan oikeutta tarkastaa tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä. Tietosuojavaltuutetulla olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuus. Rekisteröidyn henkilön tarkastusoikeutta rajattaisiin, koska tarkastusoikeus voisi henkilötietolain 27 §:ssä tarkoitetulla tavalla haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Rekisteröidyn tarkastusoikeus voisi kuitenkin lisäksi haitata rikosoikeudellisiin rangaistuksiin rinnastettavien muiden väärinkäytösten

ehkäisemistä tai selvittämistä, jolloin henkilötietolain 27 §:ssä määritelty yleinen tarkastusoi-
keuden rajoitus ei ole riittävä.

Finanssivalvonnan ylläpitämään järjestelmään sovellettaisiin Finanssivalvonnasta annetun lain
71 a §:ää (4 momentti).

8 luku **Hallinnolliset seuraamukset**

Hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännökset ovat uusia ja perustuvat neljännen rahan-
pesudirektiivin 58—62 artiklaan ja maksajan tiedot -asetuksen 17—21 artiklaan. Hallinnollisia
seuraamuksia olisivat 8 luvussa säädetyt rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu.
Voimassa olevan rahanpesulain 40 § tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, 41 § rekisteröinti-
rikkomuksesta ja 42 § rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta dekriminalisoitaisiin voimassa ole-
van lain kumoamisen yhteydessä.

1 §. Rikemaksu. Valvontaviranomainen määräisi pykälän 1 momentin mukaan rikemaksun sil-
le sen valvottavalle, joka rikkoo tai laiminlyö velvoitteen tuntea tai tunnistaa asiakas taikka
säilyttää asiakkaan tuntemista koskevat tiedot (1-9 kohta), tehdä epäilyttävää liiketoimea kos-
kevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle (10 kohta), velvoitteen hakea rekisteröitä-
väksi aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin (11 kohta), velvoitteen laatia menet-
telytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen (12 kohta) tai järjestää työntekijöiden koulutus tai
suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet (13 kohta). Rikemaksu voidaan määrätä sekä luon-
nolliselle henkilölle että oikeushenkilölle. Rikemaksua ei kuitenkaan voitaisi määrätä elinkei-
nonharjoittajalle ja yhteisölle, joka välittää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -
maksuja.

Jos maksupalveluntarjoaja laiminlyö tai rikkoo maksajan tiedot -asetuksen 18 artiklassa tar-
koitetulla tavalla asetusta, Finanssivalvonta voisi valvontaviranomaisena määrätä sille rike-
maksun säännöksen 2 momentin nojalla. Rikemaksu voitaisiin jättää määräämättä tämän luvun
6 §:ssä säädettävien perusteiden.

Valvontaviranomaisen olisi arvioitava rikkomusta tai laiminlyöntiä kokonaisuutena ja otettava
huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kesto aika. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu olisi
3 momentin mukaan vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilöl-
le määrättävä rikemaksu olisi vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että rikemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Jos valvontaviranomainen arvioi, että asia kokonaisuutena arvioiden antaa aiheen ankarampiin
toimenpiteisiin, rikemaksua ei voitaisi 5 momentin mukaan määrätä. Erityistä moitittavuutta
arvioitaessa olisi otettava huomioon pykälän 3 momentissa tarkoitetut rikemaksun mittaamis-
perusteet. Kyse on kokonaisarviointista, jossa menettelyn haitallisuuden tai toistuvuuden li-
säksi voidaan ottaa huomioon tekijän syyksiluettavuuden aste, menettelyllä mahdollisesti saa-
tu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat.

Asianajajayhdistys tekisi 6 momentin mukaisesti esityksen rikemaksun määräämisestä aluehal-
lintovirastolle. Aluehallintovirasto valvoo 1 luvun 2 §:n 13 kohdan nojalla muita oikeudellisia
palveluita tarjoavia kuin asianajajia ja sillä on valvontaviranomaisista paras perehtyneisyys
toimialan valvontaan. Asianajajayhdistyksen olisi valmisteltava esitys hallintolain säännösten
mukaisesti ja huolehdittava asianosaisten asianmukaisesta kuulemisesta ennen esityksen te-
kemistä aluehallintovirastolle.

2 §. Julkinen varoitus. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin julkisen varoituksen antamisesta ilmoitusvelvolliselle, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten kuin rikemaksua taikka seuraamusmaksua koskevien säännösten vastaisesti. Julkinen varoitus on hallinnollisena seuraamuksena rikemaksusta erillinen, mutta sitä ei voida kategorisesti pitää ankarampana seuraamuksena kuin rikemaksua. Teot ja laiminlyönnit, jotka eivät täytä rikemaksun tunnusmerkistöä, voivat tulla julkisena varoituksena sanktioitavaksi. Kun esityksessä ehdotetaan kaikkien hallinnollisten seuraamusten julkistamista eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta, rikemaksun luonteeseen kuuluu julkisen moitittavuuden lisäksi taloudellinen seuraamus, jolloin se voi olla seuraamuksena tosiasiallisesti ankarampi kuin julkinen varoitus. Luonnolliselle henkilölle julkinen varoitus annetaan, jos tämä menettelee häntä henkilökohtaisesti velvoittavien säännösten tai määräysten vastaisesti.

Pykälän *2 momentin* mukaan julkinen varoitus voidaan antaa edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin.

Kun rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määrääminen ovat hallinnollisen seuraamuksen määräämisen kokonaisarviossa läheisissä sidoksissa toisiinsa ja koska hallinnollisten seuraamusten määräämisessä on kyse merkittävän julkisen vallan käytöstä, *3 momentissa* ehdotetaan, että asianajajayhdistys tekee esityksen myös julkisen varoituksen määräämisestä aluehallintovirastolle.

3 §. Seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu määrättäisiin itsenäisenä seuraamuksena. Menettelyä olisi pidettävä jatkuvana, jos valvontaviranomaisen tietoon tulee samanaikaisesti useampia tekoja ennen kuin niistä on määrätty seuraamusta. Seuraamusmaksu voidaan määrätä sekä luonnolliselle henkilölle että oikeushenkilölle ottaen kuitenkin huomioon, mitä *5 momentissa* säädetään. Seuraamusmaksua ei kuitenkaan voisi määrätä elinkeinonharjoittajalle ja yhteisölle, joka välittää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja.

Pykälän *1 momentin* mukaisesti valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sille sen valvottavalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyö tai rikkoo velvoitteen tuntea tai tunnistaa asiakas taikka säilyttää asiakkaan tuntemista koskeva tiedot (1-9 kohta), tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle (10 kohta), velvoitteen laatia menettelytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen (11 kohta), tai järjestää työntekijöiden koulutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet (12 kohta).

Lisäksi Finanssivalvonta voisi *2 momentin* nojalla määrätä seuraamusmaksun maksupalveluntarjoajalle maksajan tiedot -asetuksen 18 artiklan mukaisesti. Finanssivalvonnan olisi otettava seuraamusmaksun määräämistä arvioidessaan huomioon, mitä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 260/2012 euromääräisiä tilisiirtoja ja suoraveloituksia koskevista teknisistä ja liiketoimintaa koskevista vaatimuksista sekä asetuksen (EY) N:o 924/2009 muuttamisesta, jäljempänä SEPA-asetus, säädetään. SEPA-asetuksessa säädetään muun muassa tilisiirtojen ja suoraveloitusten yhteydessä välitettävistä tiedoista. On mahdollista, että yksittäistapauksissa ilmoitusvelvollinen rikkoo sekä maksajan tiedot -asetuksen että SEPA-asetuksen säännöksiä, jotka voivat olla osin päällekkäisiä. Maksupalvelulain 85 a § koskee SEPA-asetuksen erinäisten säännösten rikkomisesta määrättävää sakkorangaistusta, ja Finanssivalvonta valvoo maksupalvelulain noudattamista valvottaviensa osalta. Finanssivalvonnan olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kaksoisrangaistavuuden kieltoon.

Valvontaviranomainen ei voisi *3 momentin* mukaan määrätä seuraamusmaksua luonnolliselle henkilölle teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi. Esimerkiksi rikos-

lain 32 luvun 9 §:ssä tarkoitetun tuottamuksellisen rahanpesun tunnusmerkistö saattaa täytyä silloin, kun ilmoitusta epäilyttävästä liiketoimesta ei ole tehty rahanpesun selvittelykeskukselle. Valvontaviranomainen voisi kuitenkin määrätä seuraamusmaksun ja jättää asian ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti on sen haitallisuus, siitä ilmenevä tekijän syyllisyys sekä siitä saatu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat huomioiden kokonaisuutena arvioiden vähäinen. Poikkeusmahdollisuus vastaa pääpiirteissään verolainsäädännön verorikoksia koskevia säännöksiä. Säännös ja sen soveltamisalan piiriin kuuluvat yksittäiset tapaukset olisivat poikkeuksellisia. Säännöksen tarkoituksena on välttää tuomioistuinmenettelyn aloittaminen asioissa, jotka voidaan ratkaista kustannustehokkaammin hallinnollisessa prosessissa loukkaamatta kuitenkaan seuraamuksen kohteen oikeussuojaa.

Valvontaviranomaisten olisi tehtävä yhteistyötä muiden valvontaviranomaisten, poliisin ja rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa, jotta samaa tekoa koskeva tutkinta ei olisi yhtä aikaa viireillä useassa viranomaisessa niin sanotun *ne bis in idem* -periaatteen (kielto syyttää ja tuomita kahdesti samasta asiasta) vastaisesti. Yhteistyön tarve olisi harkittava tapauskohtaisesti.

Asianajajayhdistys tekisi *4 momentin* mukaan esityksen seuraamusmaksun määräämisestä aluehallintovirastolle.

Pykälän *5 momentissa* säädettäisiin, että seuraamusmaksu voitaisiin määrätä oikeushenkilölle määrättävän seuraamusmaksun lisäksi tai sen sijasta sellaiselle oikeushenkilön johtoon kuuluvalla henkilölle, jonka velvollisuuksien vastainen edellä tässä pykälässä säädetty teko tai laiminlyönti on. Johtoon kuuluvana henkilönä pidetään esimerkiksi yrityksen hallituksen jäsentä ja varajäsentä, toimitusjohtajaa ja tämän sijaista sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa. Johtoon kuuluvalla henkilölle määrättävän seuraamusmaksun edellytyksenä olisi, että henkilö on merkittävällä tavalla myötävaikuttanut tekoon tai laiminlyöntiin.

Neljännän rahanpesudirektiivin 60 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen 59 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista rikkomisista, jotka on sen hyödyksi itsenäisesti tai osana oikeushenkilön organisaatiota toimien toteuttanut kuka tahansa henkilö, jolla on oikeushenkilössä johtava asema, joka perustuu johonkin seuraavista: a) oikeus edustaa oikeushenkilöä, b) valtuudet tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai c) valtuudet käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä. Direktiivin 58 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos velvoitteet koskevat oikeushenkilöitä ja tämän direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kansallisia säännöksiä rikotaan, seuraamuksia ja toimenpiteitä voidaan soveltaa ylimmän hallintoelimen jäseniin ja muihin luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikkomisesta.

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön myös maksajan tiedot -asetuksen 20 artikla.

4 §. Luotto- tai rahoituslaitokselle määrättävän seuraamusmaksun suuruus. Seuraamusmaksun määrääminen perustuisi *1 momentissa* kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa Finanssivalvonnan olisi otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa olisi otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty tai sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä, tekijän yhteistyö Finanssivalvonnan kanssa asian selvittämiseksi, aiemmat finanssimarkkinoita koskeviin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit sekä menettelyn mahdolliset vaikutukset rahoitusjärjestelmän vakaudelle.

Neljännän rahanpesudirektiivin 60 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset ottavat hallinnollisten seuraamusten tai toimenpiteiden tyypis-

tä ja tasosta päättäessään huomioon kaikki merkitykselliset olosuhteet. Tällaisia olosuhteita ovat ainakin rikkomisen vakavuus ja kesto, vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön vastuun aste ja vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön varallisuus, jonka osoittavat esimerkiksi vastuussa olevan oikeushenkilön kokonaisliikevaihto tai vastuussa olevan luonnollisen henkilön vuosiansiot. Lisäksi mainitun kohdan mukaan on otettava huomioon vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön rikkomisesta saama hyöty ja rikkomisen kolmansille osapuolille aiheuttamat tappiot, jos ne ovat määritettävissä, vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön halukkuus tehdä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa sekä näiden aiemmat rikkomiset.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin luottolaitoksen ja rahoituslaitoksen seuraamusmaksun enimmäismäärästä. Seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kymmenen prosenttia oikeushenkilön tekoa tai laiminlyöntiä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa sen mukaan, kumpi näistä on suurempi. Jos ilmoitusvelvollinen on osa konsernia, liikevaihdolla tarkoitetaan konsernin ylimmän emoyrityksen konsernitilinpäätöksen mukaista liikevaihtoa. Jos tilinpäätös ei ole seuraamusmaksua määrittäessä vielä valmistunut, seuraamusmaksu on määrättävä sitä edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukaisesta liikevaihdosta. Jos luottolaitos tai rahoituslaitos on vasta aloittanut toimintansa eikä tilinpäätöstä ole saatavissa, liikevaihto olisi arvioitava muun saatavan selvityksen perusteella. Neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 4 kohdan mukaan luotto- ja finanssilaitoksiin sovellettavien rahamääräisten seuraamusten enimmäismäärä on vähintään viisi miljoonaa euroa, jolloin jäsenvaltiot voivat säätää myös korkeammista enimmäismääristä.

Jos ilmoitusvelvollinen on luottolaitos tai rahoituslaitos, Finanssivalvonnan luonnolliselle henkilölle määräämä seuraamusmaksu saisi 3 *momentin* mukaan olla enintään viisi miljoonaa euroa.

Seuraamusmaksu saisi 4 *momentin* mukaan olla kuitenkin enintään kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saatu hyöty, jos se on määritettävissä.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin, mitä liikevaihdolla tarkoitetaan eri ilmoitusvelvollisissa. Säännös vastaa Finanssivalvonnasta annetun lain 41 §:n 7 momenttia sellaisena kuin se on laissa 1279/2015.

Seuraamusmaksun määräämisestä maksettavaksi valtiolle säädettäisiin 6 *momentissa*.

Pykälän 7 *momentin* mukaan luotto- ja rahoituslaitoksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös seuraamusmaksuun, jonka aluehallintovirasto määrää rahoituspalveluja tarjoavalle yritykselle. Rahanpesudirektiivin finanssilaitoksen määritelmä kattaa sekä tämän lain mukaiset rahoituslaitokset että rahoituspalveluja tarjoavat yritykset. Direktiivin 59 artiklan 3 kohdan mukaan luotto- ja finanssilaitoksiin sovelletaan ankarampia rahamääräisiä hallinnollisia seuraamuksia kuin muihin ilmoitusvelvollisiin.

5 §. Muulle kuin luotto- tai rahoituslaitokselle määrättävän seuraamusmaksun suuruus. Pykälän 1 *momentti* vastaisi pääosin luvun 4 §:n 1 momenttia. Seuraamusmaksua määrittäessä ei kuitenkaan otettaisi erityisesti huomioon ilmoitusvelvollisen toimia finanssimarkkinoilla vaan se, miten ilmoitusvelvollinen on aiemmin noudattanut tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Muille ilmoitusvelvollisille kuin luottolaitoksille tai rahoituslaitoksille määrättävä seuraamusmaksu saisi olla 2 *momentin* mukaan enintään joko kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi. Seuraamusmaksun määräämisestä maksettavaksi valtiolle säädettäisiin 3 *momentissa*.

6 §. *Hallinnollisen seuraamuksen määräämättä jättäminen.* Pykälässä säädettäisiin perusteista, jolloin valvontaviranomainen voi jättää rikemaksun tai julkisen varoituksen määräämättä. Jos henkilö on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin rikkomuksen korjaamiseksi välittömästi rikkomuksen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, rikkomusta on pidettävä vähäisenä tai rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana, rikemaksu tai julkinen varoitus voitaisiin *1 momentin* mukaan jättää määräämättä. Rikkomusta voitaisiin pitää vähäisenä esimerkiksi silloin, kun rikkomus on johtunut inhimillisestä erehdyksestä eikä huolimattomuudesta.

Asianajajaliitto tekisi arvion rikkomuksen laadusta ja laajuudesta valvonnan yhteydessä. Jos kyse on esimerkiksi yksittäisestä ja selvästi vähäisestä rikkomuksesta ja asianajaja on ryhtynyt riittäviin korjaaviin toimiin virheen havaittuaan, asianajajaliitto voisi arvioida menettelyn riittäväksi. Tällöin liitto ei tekisi esitystä aluehallintovirastolle seuraamuksen määräämisestä valvottavalleen. Aluehallintovirastolla olisi kuitenkin tässä pykälässä tarkoitettu oikeus arvioida hallinnollisen seuraamuksen määräämättä jättämistä, jos asianajajayhdistys on tehnyt esityksen seuraamuksen määräämisestä.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Säännös vastaa niin sanotun *ne bis in idem* -periaatteen mukaisesti annettua kahta korkeimman oikeuden ratkaisua (KKO:2010:45, KKO:2010:46), joissa arvioitiin jälkiverotusta koskevan päätöksen lainvoimaiseksi tuloa ennen törkeää veropetosta koskevan syytteen nostamista. Korkein oikeus katsoo, että syytteen nostaminen rikosasiassa jälkiverotusta koskevan päätöksen lainvoimaisuuden jälkeen on ollut *ne bis in idem* -periaatteen vastainen. Myöhemmissä ratkaisuissa (KKO 2014:93, KKO 2014:94 ja KKO 2014:95) KKO katsoi, ettei *bis in idem* -kieltoa laajentaneen uuden oikeuskäytännön vuoksi ole perusteita poistaa tai purkaa jo sitä ennen lainvoimaisesti annettuja rikostuomioita.

Valvontaviranomainen voisi *3 momentin* mukaan jättää tässä laissa tarkoitetun seuraamusmaksun määräämättä tai lykätä sen määräämistä oikeushenkilölle tai luonnolliselle henkilölle, jos se ryhtyy muuhun laissa säädettyyn valvontatoimenpiteeseen. Tällainen voi olla esimerkiksi muun lainsäädännön nojalla toimiluvan peruminen, jolla puututaan henkilön perustuslaissa turvattuun oikeuteen harjoittaa elinkeinoa.

7 §. *Hallinnollisen seuraamuksen määräämisoikeuden vanhentuminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan valvontaviranomainen ei saisi määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta eikä aluehallintovirasto saisi asianajajayhdistyksen esityksen johdosta määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta, jos päätöstä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisen vanhentumisajasta. Valvontaviranomainen ei saisi määrätä seuraamusmaksua eikä aluehallintovirasto saisi asianajajayhdistyksen tekemän esityksen johdosta määrätä seuraamusmaksua, jos sitä ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen taikka laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi. Määräajat laskettaisiin rikkomuksen tekopäivästä. Laiminlyöntien osalta vanheneminen alkaisi siitä hetkestä, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä.

Jatketun teon tai laiminlyönnin osalta vanheneminen alkaisi jatketun teon tai laiminlyönnin päättymisestä.

8 §. Hallinnollisen seuraamuksen julkistaminen. Neljännen rahan-pesudirektiivin 60 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset julkaisevat virallisella verkkosivustollaan päätökset, joilla määrätään hallinnollinen seuraamus tai toimenpide direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten rikkomisesta ja joihin ei saa hakea muutosta. Julkaisu on tehtävä välittömästi sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu seuraamuksen kohteena olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle. Julkaistuissa tiedoissa on oltava vähintäänkin tiedot rikkomisen tyypistä ja luonteesta sekä rikkomisesta vastuussa olevien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden nimet. Jäsenvaltioilla ei ole velvollisuutta soveltaa tätä säännöstä päätöksiin, joilla määrätään luonteeltaan tutkinnallisia toimenpiteitä.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että valvontaviranomaisen olisi julkistettava rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Hallinnollisen seuraamus on julkistettava viipymättä sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu sen kohteelle. Julkistaminen voidaan tehdä esimerkiksi viranomaisen internetsivuilla. Julkistamisesta olisi käytävä ilmi, onko seuraamuksen määräämistä koskeva päätös lainvoimainen, rikkomuksen luonne ja tyyppi sekä rikkomuksesta vastuussa olevan henkilöllisyys. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoaa päätöksen kokonaan tai osittain, valvontaviranomaisen olisi julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin seuraamuksen määrääminen on julkistettu. Seuraamusta koskevat tiedot olisi pidettävä valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan. Aluehallintovirasto julkistaisi myös asianajajaliiton esityksestä määräämänsä hallinnolliset seuraamukset. Julkistettavat tiedot eivät saisi sisältää tietoja asianajajan asiakkaista tai muutoin sellaisia tietoja, joiden perusteella asiakkaan henkilöllisyys tosiasiallisesti paljastuu. Seuraamusta koskevien tietojen julkistamisella ei ole tarkoitus vaarantaa asianajosalaisuutta.

Pykälän *2 momentti* koskisi poikkeuksia, jolloin päätöksen julkistamista voidaan lykätä, päätös voidaan julkistaa ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä tai seuraamusta koskeva päätös voidaan jättää julkistamatta. Säännös perustuisi neljännen rahanpesudirektiivin 60 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a ja c luetelmakohtaan.

Jos valvontaviranomainen julkistaa seuraamusta koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä, valvontaviranomainen voisi *3 momentin* mukaan samalla päättää lykätä henkilöllisyyttä koskevien tietojen julkistamista kohtuullisen ajan, jos se arvioi, että anonyymin julkistamisen perusteet lakkaavat tuossa ajassa. Säännös perustuisi neljännen rahanpesudirektiivin 60 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan b kohtaan.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, että pykälää sovelletaan myös ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittamisen ja toimiluvan perumisen, johdon toiminnan määräämisen rajoittamisen, toimeenpanokiellon ja oikaisukehotuksen sekä uhkasakon julkistamiseen. Päätös voitaisiin kuitenkin jättää julkistamatta, jos julkistaminen ei olisi kohtuullista päätöksen kohteena olevan toimenpiteen vähäisyyden vuoksi.

Säännöksellä täytäntöön pantaisiin myös maksajan tiedot -asetuksen 19 artikla.

9 §. Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpano ja palauttaminen. Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtisi Oikeusrekisterikeskus. Täytäntöönpanosta säädettäisiin *1 momentin* mukaan tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että oikeusrekisterikeskuksen olisi palautettava hakemuksesta maksettu rikemaksu ja seuraamusmaksu, jos samasta teosta, jonka perusteella rikemaksu tai seuraamusmaksu on määrätty, tuomitaan rangaistus rikoslain 32 luvun 6-10 §:n perusteella.

10 §. *Asianajajayhdistyksen esitys aluehallintovirastolle hallinnollisen seuraamuksen määräämisestä.* Pykälässä säädettäisiin asianajajayhdistyksen asianajajalle ja hänen apulaiselleen määrättävää rikemaksua, julkista varoitusta tai seuraamusmaksua koskevan esityksen tekemisestä aluehallintovirastolle. Asianajajayhdistyksen ja aluehallintoviraston olisi tehtävä 1 momentin mukaan yhteistyötä jo siinä vaiheessa, kun asianajajayhdistys tutkii yksittäistä tapausta, jossa sen alustavan arvion mukaan voi olla kyse sellaisesta lain rikkomisesta, josta olisi määrättävä rikemaksu, julkinen varoitus tai seuraamusmaksu. Tässä laissa ehdotettavat viranomaisvaltuudet, mukaan lukien hallinnolliset seuraamukset, olisivat uusia asianajajayhdistykselle ja aluehallintovirastolle. Aluehallintovirastolla ei ole vielä luotuna sisäisiä menettelytapasäännöksiä seuraamusten käsittelylle ja tästä syystä asianajajayhdistyksen ja aluehallintoviraston yhteistyökäytäntöjen kuvaaminen on esityksessä vaikeaa. Asianajajayhdistyksellä on kuitenkin muun lainsäädännön nojalla oikeus määrätä hallinnollisia seuraamuksia ja asianajajista annetussa laissa on säädetty seuraamusten käsittelystä yhdistyksessä.

Asianajajayhdistyksen olisi tehtävä esitys kirjallisesti ja siinä olisi mainittava vähintään 2 momentissa esitetyt tiedot. Asianajajista annetun lain 7 d §:n 3 momentin mukaan asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Asianajajalla on velvollisuus asianajajista annetun lain nojalla antaa asianajajayhdistyksen hallitukselle tiedot, joita valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan tulee antaa häneltä pyydyt tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Lisäksi asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Asianajaja on velvollinen kertomaan myös asianajajan salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvista seikoista.

Asianajajayhdistyksen olisi annettava 3 momentin mukaan aluehallintovirastolle sen pyynnöstä lisätiedot asian ratkaisemiseksi. Pynnön tulisi kohdistua vain sellaisiin välttämättömiin tietoihin, joita ilman asiaa ei voida ratkaista. Aluehallintoviraston pyyntö saattaa kattaa myös salassa pidettäviä asiakirjoja ja yhdistyksen olisi ne asian ratkaisemista varten toimitettava. Asiakirjojen salassa pitoon sovellettaisiin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja tässä laissa säädetään.

Asian käsittelyyn aluehallintovirastossa noudatettaisiin aluehallintovirastosta annettua lakia. Aluehallintovirastoon sovelletaan myös hallintolakia, jolloin asian käsittelyn aikana aluehallintoviraston olisi esimerkiksi varattava asianosaiselle mahdollisuus tulla kuulluksi hallintolain mukaisesti. Asiakirjat tulisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tarkoitettulla tavalla julkiseksi vasta, kun aluehallintoviraston päätös on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa, ottaen kuitenkin huomioon viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:n säännökset, joiden mukaisesti aluehallintoviraston olisi kuitenkin pidettävä salassa sellainen sen hallussa oleva asiakirja, joka sisältäisi tietoja, joista on asianajajista annetulla lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Aluehallintovirastoa koskisi siten 4 momentin mukaan asianajosalaisuuden piiriin kuuluvien tietojen osalta salassapitovelvoite. Esityksen 1. lakiehdotuksen 8 luvun 8 §:n mukaisen julkistamisvelvoitteen täyttämiseksi voitaisiin tarvittaessa laatia julkinen ratkaisuseloste, josta asianajosalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot eivät kävisi ilmi.

11 §. *Luotto- tai rahoituslaitoksille määrätystä seuraamuksista ilmoittaminen Euroopan valvontaviranomaisille.* Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin Finanssivalvonnan velvollisuus-

desta ilmoittaa Euroopan valvontaviranomaisille tieto julkistetusta seuraamuksesta tai 7 luvun 4—7 §:ssä tarkoitettua päätöksestä samanaikaisesti, kun seuraamus julkistetaan sekä tieto mahdollisesta muutoksenhausta ja sen lopputuloksesta. Yhteiskomitea koordinoi arvopaperi-, pankki- ja vakuutusmarkkinoiden välistä sääntely- ja valvontayhteistyötä. Yhteiskomitean äänivaltaisina jäseninä ovat Euroopan pankkiviranomaisen, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen ja Euroopan vakuutusviranomaisen puheenjohtajat sekä yhteiskomitean alakomiteoiden puheenjohtajat. Finanssivalvonnan olisi ilmoitettava vuosittain yhdistelmätiedot kunakin vuonna määrätyistä seuraamuksista. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 62 artiklaan.

Aluehallintoviraston olisi toimitettava Finanssivalvonnalle 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot, jotka koskevat rahoituspalveluja tarjoavia yrityksiä (*3 momentti*). Finanssivalvonnan olisi toimitettava tiedot edelleen Euroopan valvontaviranomaiselle.

9 luku Erinäiset säännökset

1 §. *Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen sekä toimintaohjeet.* Pykälällä pantaisiin kansallisesti täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 45 ja osin 46 artikla. Voimassa olevan lain 34 §:stä poiketen ilmoitusvelvollisen olisi *1 momentin* mukaan nimettävä henkilö, joka vastaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sisäisestä valvonnasta ilmoitusvelvollisessa. Jos ilmoitusvelvollinen on esimerkiksi muutaman hengen yritys tai se ei toimi toimialalla, joka toimivaltaisen valvontaviranomaisen tekemän sektorikohtaisen riskiarvion mukaan muodostaa merkittävän rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskin, sisäistä valvontaa ei tarvitsisi järjestää. Konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvan ilmoitusvelvollisen olisi lisäksi noudatettava konsernin sisäisiä menettelytapoja ja ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi.

Ilmoitusvelvollisen tulisi varmistaa, että epäilyttävää liiketoimea tai tehostettuun ilmoitusvelvollisuuteen liittyvän ilmoituksen tehnyttä ilmoitusvelvollisen työntekijää suojellaan. Ehdotettu *2 momentti* vastaa pääosin voimassa olevan lain 34 §:n 2 momenttia.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin ilmoitusvelvollisen omista toimintaohjeista tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä selonteko- ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 34 §:n 3 momenttia.

2 §. *Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt.* Pykälä vastaisi muutamaa teknisluontoista muutosta lukuun ottamatta voimassa olevan lain 21 §:ää ja osin neljännen rahanpesudirektiivin 18 ja 45 artiklaa.

3 §. *Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen yhteistyö ja tietojenvaihto.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen olisi tehtävä yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi. Yhteistyövelvoite pitäisi sisällään aktiivista tietojenvaihtoa esimerkiksi käytännön valvontatyössä havaituista ongelmista. Yhteistyön ja tietojenvaihdon toimivuus on olennaista sen varmistamiseksi, ettei kaksi viranomaista ryhdy yhtä aikaa 8 luvussa tarkoitettun rikkomuksen tutkintaan. Tämä on erityisen tärkeää ne bis in idem -periaatteen noudattamiseksi. Tietojenvaihdon tarkoituksena on myös edistää yhtenäisen seuraamuslinjan syntymistä valvontaviranomaisten välille.

Pykälän *2 momentti* koskisi valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen tietojenvaihtoa salassapitosäännösten estämättä. Niiden olisi viipymättä annettava toisilleen hallussaan olevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljas-

tamiseen. Säännöksen tarkoituksena on tehostaa eri viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomaisen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Lain 24 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetään, että salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, kanteluasiakirjat ennen asian ratkaisua, jos tiedon antaminen niistä vaikeuttaisi asian selvittämistä tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä asiaan osalliselle. Säännöksen 3 kohdan mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat myös muun muassa poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta sekä esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat. Säännöksen 20 kohdassa säädetään salassa pidettäväksi asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.

Asianajajista annetun lain 5 c §:n 1 momentin mukaan asianajaja tai hänen apulaisensa ei saa luvattomasti ilmaista sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Mainitun lain 6 §:ssä säädetään, että asianajajayhdistyksen hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää. Yhdistyksen valvontalautakunnan jäsenet toimivat lain 7 k §:n 1 momentin nojalla tuomarin vastuulla, eivätkä he saa oikeudettomasti ilmaista sellaista laissa salassa pidettäväksi säädettyä tietoa, jonka he valvonta-asiaa tai palkkiorita-asiaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

Luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan oikeudenkäyntiavustajan tulee erityisesti olla luvattomasti ilmaisematta sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Momentin 5 kohdan mukaan oikeudenkäyntiavustajan tulee erityisesti olla luvattomasti ilmaisematta muita kuin 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja, joita hän tehtävää hoitaessaan on saanut tietää asiakkaastaan ja tämän oloista.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittaminen ovat vakavia talousrikollisuuden muotoja, joiden ennalta estämisessä ja selvittämisessä viranomaisten välisellä tietojenvaihdolla on keskeinen rooli. Tässä laissa tarkoitettu asianajajien valvonta ilmoitusvelvollisina kohdistuu ennen kaikkea asianajajien menettelytapoihin ja toimintaan tämän lain mukaisesti, ei yksittäisiin asiakassuhteisiin tai asianajajan asiakkaan mahdollisiin rikoksiin. Tämän lain 1 luvun 3 §:n 3 momentissa ehdotetaan, että lakia ei sovelleta toiminnassa, joka koskee oikeudenkäyntiavustajan tai – asiamiestehtävien hoitamista. Muuta asianajajien toimintaa koskevilta osin asianajajayhdistyksen olisi tehtävä yhteistyötä muiden tässä laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten kanssa.

4 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin muutoksenhausta tässä laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten päätökseen. Pykälän 1–4 momentti eivät kuitenkaan koskisi Finanssivalvontaa tai Tilintarkastusvalvontaa. Valitus tehtäisiin hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaisesti valvontaviranomainen voisi hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut valvontaviranomaisen päätöksen. Hallinto-oikeuden olisi valitusasiaa käsiteltäessä varattava asianajajayhdistykselle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta ja tarvittaessa esittää todistelua ja muuta selvitystä silloin, kun asia koskee ilmoitusvelvollista, jonka toimintaa asianajajayhdistys valvoo. Yhdistyksen mahdollisuus tulla kuulluksi vastaa asianajajista annetun lain 10 §:n 4 momenttia.

Muutoksenhakusäännös tarkoittaa sitä, että hallinto-oikeuden päätökseen haettaisiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta ilman valituslupaa. Hallintolainkäytön kehittämislinjan mukaista olisi järjestää muutoksenhaku siten, että valitusoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen olisi luvanvarainen. Seuraamuksia, jotka korvaavat voimassa olevaan lakiin sisältyvät kriminalisoinnit, kuitenkin sovellettaneen vain harvoissa tapauksissa vuosittain ja seuraamusten taloudellinen merkitys voi olla huomattava. Tästä syystä valitusoikeutta ilman valituslupaa pidetään tässä vaiheessa perusteltuna.

Valvontaviranomaisen päätös voitaisiin 3 momentin mukaan panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen. Jos päätöksestä valitetaan, päätöstä noudatettaisiin toistaiseksi, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää tai muualla laissa toisin säädetä. Tämä koskisi myös aluehallintoviraston rekisteristä poistamista ja valvontaviranomaisten toimintakieltoa koskevia päätöksiä.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annettuun lakiin, jota sovellettaisiin Finanssivalvonnan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten perusteella tekemiin päätöksiin. Vastaavasti pykälän 5 momentissa viitattaisiin Patentti- ja rekisterihallituksen osalta tilintarkastuslakiin.

5 §. *Uhkasakon, rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpano.* Uhkasakko, rikemaksu ja seuraamusmaksu saataisiin panna täytäntöön vain lainvoimaisen päätöksen perusteella.

6 §. *Eräitä viranomaisia koskeva yleinen huolehtimisvelvoite.* Pykälään 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, joka koskisi eräiden viranomaisten velvollisuutta huolehtia siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Säännös koskisi vero-, tulli-, rajavartiolaitos- ja ulosottoviranomaisia sekä konkursiasiamiestä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 38 §:n 1 momenttia. Jokainen viranomainen harkitsisi itse, miten huolenpitovelvollisuus on tarkoituksenmukaisinta täyttää. Viranomaisen harkintaan kuuluisi myös niiden tehtäväalueiden määrittely, joilla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kannalta merkityksellistä tietoa voi tulla esiin. Viranomaisen tulisi sopiviksi katsomillaan tavoilla huolehtia siitä, että tehtävien hoidon yhteydessä ilmoitellut epäilyttävät liiketoimet tai terrorismin rahoittamisen epäilyt ilmoitetaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Huolehtimisvelvoitteen täyttämiseksi viranomaisen ei tarvitsisi arvioida sitä, täyttääkö viranomaisen tietoon tullut epäilyttävä liiketoimi tai määrätyn henkilön toiminta rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen tunnusmerkistön. Selvitystehtävä kuuluu rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesulainsäädännössä ei ole myöskään tarkoituksenmukaista säätää viranomaiselle viranomaisvelvoitteita rikosten estämisen, paljastamisen ja selvittämisen osalta tai ilmoitusvelvollisen asemaa siinä merkityksessä, joka ilmoitusvelvolliselle on lainsäädännössä annettu. On kuitenkin tarpeen rahanpesun ja sen esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmän näkökulmasta, että epäilyttävät liiketoimet tulevat rahanpesun selvittämiskeskuksen tietoon myös silloin, kun epäilyjä paljastuu säännöksessä tarkoitettujen viranomaisten tehtävien hoidon yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisen tehtävistä esitutkintaviranomaisena säädettäisiin erikseen. Säännös vastaa voimassa olevan lain 38 §:n 3 momenttia. Tullin

toimivaltuuksista säädetään tullilaissa (1466/94) ja rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015). Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet rikosten ennalta estämisessä ja selvittämisessä perustuvat rajavartiolakiin (578/2005). Sisäministeriössä on kuitenkin käynnistetty keväällä 2016 hanke läiksi Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta. Uuteen lakiin siirrettäisiin nykyisin rajavartiolaissa olevat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevat säännökset. Ne koskevat muun muassa tutkittavia rikoksia, toimivaltuuksia, rikostorjuntaan liittyvää ilmoitusvelvollisuutta ja asian siirtoa esitutkintaviranomaisten välillä. Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin lisättäisiin muun muassa rajatarkastuksen yhteydessä havaitut rahanpesurikokset. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa kevätistuntokaudella 2017.

7 §. Määräyksenantovaltuus. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisten oikeudesta antaa määräyksiä 3 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista riskitekijöistä, jotka ilmoitusvelvollisen on otettava huomioon, ja 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun tehostetusta menettelystä, joka liittyy tavanomaista suurempaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiin. Näiden lisäksi Euroopan pankkiviranomaisen ja muiden rahoitusmarkkinaviranomaisten laatimat ohjeet ja tekniset sääntelystandardit sitovat Finanssivalvontaa ja joidenkin standardien osalta rahoitusmarkkinoilla toimivia ilmoitusvelvollisia.

8 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Lain 5 luku ja 6 luvun 2 ja 3 § tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2019. Lailla kumottaisiin voimassa oleva laki ja asetus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä.

9 §. Siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siirtymäajasta 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettun ilmoitusvelvollisen riskiarvion laatimiselle ja 2 momentissa siirtymäajasta 3 luvun 13 §:ssä tarkoitettun riskiperusteiseen arviointiin perustuvan menettelyn käyttöönotolle. Näiden siirtymäaika-kohtien tarkoituksena on varmistaa yrityksille kohtuullinen aika varautua uusiin velvoitteisiin, jotka ovat löyhempiä voimassa olevassa laissa, ottaen myös huomioon hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännökset.

Omaisuuksienhoito- ja yrityspalvelurekisteriin ja valuutanvaihtorekisteriin merkityn olisi 3 momentin mukaan tehtävä uusi rekisteri-ilmoitus kuuden kuukauden kuluttua rekisteriä koskevien säännösten voimaantulosta eli 30 päivään kesäkuuta 2019 mennessä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siirtymäajasta, jonka perusteella tammikuun alussa 2017 toimintansa aloittavan kolme rahapeliyhteisöä korvaavan peliyhtiön tulisi tunnistaa asiakkaan kaikki tämän lain 3 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin kytkeytyvät suoritukset arpajaislain 14 §:ssä tarkoitettujen sähköisesti välitettävien rahapeliä osalta vasta 1 päivästä tammikuuta 2018 lukien. Siirtymäsäännös vastaisi ajallisesti ehdotetussa arpajaislain 14 §:n 1 momentissa säädetylle pelaajan yhtä pelitiliä koskevalle rajoitukselle säädettävää siirtymäaika (HE 132/2016 vp). Pelaajilla voi nykyisellään olla kolmen rahapeliyhteisön pelitilit, joiden yhdistäminen ei ole tietojärjestelmäteknisistä syistä mahdollista heti lain voimaantulosta alkaen. Tästä syystä uuden peliyhtiön tulisi tunnistaa toisiinsa kytkeytyvät siirtymäajan päätymiseen pelitileittäin, eikä suorituksia tarvitsisi seurata näiden välillä. Muilta osin 1. lakiehdotuksessa säädetyt velvoitteet asiakkaan tunnistamisesta koskisivat uutta rahapeliyhtiötä täysimääräisesti lain voimaantulosta alkaen.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin siitä, että ennen lain voimaantuloa tehtyihin tekoihin ja laiminlyönteihin sovellettaisiin sen voimaan tullessa voimassa olleita lailla kumotun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain rangaistusvastausta koskevia säännöksiä.

1.2 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

1 §. *Soveltamisala.* Ehdotetussa laissa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskevasta rekisteristä. Ehdotettu laki korvaisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) 6 luvun 35, 36, 37 ja 38 §:n.

2 §. *Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät.* Ehdotettu pykälä rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävistä vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 6 luvun 35 §:ää. Rahanpesun selvittelykeskus on keskusrikospoliisissa toimiva yksikkö, joka on kuitenkin operatiivisesti itsenäinen. Operatiivinen itsenäisyys tarkoittaa, että rahanpesun selvittelykeskus hoitaa laissa säädetyt tehtävänsä itsenäisesti ilman ulkopuolista ohjausta.

Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviksi ehdotetaan *1 momentin 1 kohdassa* ensinnäkin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen. Pykälän *1 momentin 2 kohdan* mukaan tehtäviin kuuluisi *1. lakiehdotuksen 4 luvun 1 §:ssä* tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottaminen ja analysointi sekä palautteen antaminen niiden vaikutuksista. Säännös vastaa rahanpesudirektiivin *32 artiklan 3 kohtaa*. Epäilyistä rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista tapauksista laadittavien ilmoitusten vaikutuksista ja seurannasta on direktiivin mukaan annettava mahdollisuuksien mukaan oikea-aikaista palautetta. Palautteella ei tarkoiteta tietojen antamista kunkin yksittäisen epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen vaikutuksista, vaan rahanpesun selvittelykeskus voi harkintansa mukaan tarvittaessa olla yhteydessä ilmoitusvelvollisiin tai viranomaisiin antaakseen tietoja ilmoituksista paljastuvista yleisistä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen taikka niiden esirikosten ilmiöistä. Säännöksen tarkoituksena on siten tukea muun muassa viranomaisten riskiperusteista valvontaa.

Pykälän *1 momentin 3 kohdan* mukaan rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä olisi viranomaisten välinen yhteistyö rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa ja *4 kohdan* mukaan yhteistyö ja tietojenvaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämisestä huolehtivien vieraiden valtioiden viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Yhteistyöllä viranomaisten kanssa tarkoitetaan esimerkiksi koulutusyhteistyötä. Sekä Suomessa teetyn rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioivan tutkimuksen että kansainvälisten uhka-arvioiden mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyt ovat useimmiten rajat ylittäviä tilanteita. Tästä syystä kansainvälinen yhteistyö muodostaa oleellisen osan rahanpesun selvittelykeskuksen päivittäistä työtä. Rahanpesun selvittelykeskus voi jatkossakin sopia käytännön yhteistyöstä vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa, esimerkiksi yhteistyöpöytäkirjojen tekemisestä tiedonvaihdon mahdollistamiseksi siten, että näiden sisältö liittyy yksinomaan rahanpesun selvittelykeskuksen ydintehtäviin ja niissä sovittu yhteistyö tapahtuu voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Ehdotettu *4 kohdan* säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain *35 §:n 1 momentin 3 kohtaa*. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin kuuluisi *5 kohdan* mukaan myös yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa. Tähän sisältyisi erityisesti koulutusyhteistyö ja tarvittaessa palautteen antaminen.

Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen tulisi koota tilastoa *1. lakiehdotuksen 4 luvun 1 §:ssä* tarkoitettujen ilmoitusten ja saman luvun *5 §:ssä* säädettyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä, tutkintaan saatettujen epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten lukumäärästä sekä tehdyistä, vastaanotetuista, evätyistä ja vastatuista tietopyynnöistä (*6 kohta*). Säännös perustuu direktiivin *41 artiklaan* siltä osin kuin artiklassa on kyse rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaan liittyvistä tilastoista. Rahanpesun selvittelykeskuksen nykyinen käytäntö tilastoinnista vastaa ehdotettua säännöstä. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä olisi *7 kohdan* mukaan jäädytyslain *3 §:n 2 momentissa* tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain *4 §:ssä* tarkoitettujen jäädyttämispäätösten edellytysten selvittäminen ja

jäädyttämispäätöksiä koskevien esitysten tekeminen. Ehdotettu kohta vastaa voimassa olevan rahanpesulain 35 §:n 1 momentin 7 kohtaa ja perustuu jäädytyslaissa keskusrikospoliisille osoitettuun tehtävään, mutta säännöksen tarkentamiseksi siihen on lisätty ilmoitusten käsittely.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisellä, paljastamisella ja selvittämisellä, kun kyse on rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 35 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus poliisilakiin (872/2011) lainsäädännön tilan selkiyttämiseksi. Kysessä on informatiivinen säännös. Rahanpesun selvittelykeskuksella on jo nykyisellään poliisilain mukaiset toimivaltuudet muun muassa tiedonhankinnassa siltä osin kuin asiasta ei säädetä erikseen rahanpesulaissa. Hankkimansa ja saamansa selvityksen nojalla rahanpesun selvittelykeskus arvioi, onko asiassa syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Rahanpesun selvittelykeskuksen suorittamaan selvittelyyn voidaan soveltaa poliisilain 6 luvun 1 §:n mukaisesti myös tutkinnan laadun edellyttämin tavoin soveltuvien osin esitutkintalain säännöksiä. Jos esimerkiksi poliisitutkinta toimitetaan henkilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin vaikuttavan asian selvittämiseksi, häneen sovelletaan esitutkintalain asianosaista koskevia säännöksiä.

Ehdotetun 4 momentin mukaan selvitys rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta, edellä tarkoitetuista tilastoista sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen toiminnan yleisestä edistymisestä Suomessa tulisi vuosittain tehdä selvitys Poliisihallitukselle, joka vastaa muun muassa keskusrikospoliisin ja siihen sijoitetun rahanpesun selvittelykeskuksen tulosoikeudesta. Tämä säännös ei vaikuta rahanpesun selvittelykeskuksen operatiiviseen itsenäisyyteen.

3 §. *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri.* Pykälässä säädettäisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten tarkoitettu pysyvästä henkilörekisteristä (*rahanpesurekisteri*), jonka rekisterinpitäjä on rahanpesun selvittämiskeskus. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin tiedoista, joita rekisteri voi sisältää, ja sen 4 momentissa säädettäisiin henkilöistä, jotka rekisteriä saavat käyttää, sekä tietojen käyttöön ja luovuttamiseen liittyvästä rajoituksesta. Ehdotetut säännökset vastaavat muutoin voimassa olevan rahanpesulain 36 §:ää, mutta rekisterin sisältämiä tietoja koskeva säännös ehdotetaan tarkistettavaksi vastaamaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain vastaavaa poliisiasioiden tietojärjestelmää koskevaa säännöstä. Tarkistus vastaisi rahanpesun selvittelykeskuksen tarpeita tehtäviensä hoitamisessa. Tietoja saisi myös luovuttaa vain näihin tarkoituksiin, mikä vastaa yleisiä henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn periaatteita.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Kaiken henkilötietojen käsittelyn tulee perustua lakiin. Perustuslaki- ja hallintovaliokunta ovat lausuntokäytännössään katsooneet, että henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelyn kohteita ovat ainakin: 1) henkilötietojen käsittelyn tavoite, 2) käsiteltävien henkilötietojen sisältö, 3) henkilötietojen sallitut käyttötarkoitukset, 4) henkilötietojen luovutettavuus, 5) henkilötietojen säilytysaika ja 6) rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Perustuslakivaliokunta on myös lausuntokäytännössään katsonut, että henkilörekisterien yhdistämisestä on säädettävä laissa. Jos eri rekisterissä olevia henkilötietoja yhdistetään valvontatarkoituksessa, perustuslakivaliokunnan mukaan on tarpeen säätää yhdistämisen perusteella saatujen tietojen hävittämisajoista (PeVL 14/2002 vp, PeVL 30/2005 vp). Tietojen luovuttaja aina vastaa siitä, ettei se oikeudettomasti luovuta tietoja ulkopuolisille. Jotta tietoja voidaan laillisesti luovuttaa kolmannelle (esimerkiksi toiselle viranomaiselle), tulee luovuttajan varmentua muun muassa siitä, että luovutuksen saajalla on

laillinen peruste käsitellä pyydettyjä tietoja ja että luovutettavaksi pyydetty tiedot ovat välttämättömiä pyydettyyn käyttötarkoitukseen. Yleensä poliisien rekisteristä tapahtuvista henkilötietojen luovutuksista on säädetty tarkkaan laissa (kenelle ja mitä tietoja voidaan luovuttaa).

Ehdotettu 5 *momentti* olisi uusi, mutta vastaa vakiintunutta käytäntöä. Epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekijän nimi ja henkilöllisyys olisivat salassa pidettäviä tietoja. Säännöksen tarkoituksena on suojata ilmoituksen tekijän turvallisuutta. Momentti ei vaikuttaisi esitutkinta- ja pakkokeinolain soveltamiseen.

Rahanpesurekisterin tarkoitus on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien tietojen säilyttäminen. Rahanpesurekisterin sisältämät tiedot ovat salassa pidettäviä sen varmistamiseksi, että epäilyttäviä liiketoimia koskevat tiedot tai mahdollinen yksittäiseen henkilöön kohdistuva rikosepäily eivät päädy ulkopuolisten tietoon. Erityisesti on tarpeen varmistaa, että säännökset vastaavat FATF:n suosituksia ja rahanpesudirektiivin vaatimuksia epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sisällön salassapidosta, mukaan lukien ilmoituksen tekijän henkilöllisyys. Tähän liittyy rinnakkainen velvoite rahanpesutorjuntaan liittyviä tehtäviä hoitavien henkilöiden työturvallisuuden varmistamisesta. Tämä velvoite perustuu rahanpesudirektiivin 38 artiklaan. Henkilökuntaa on suojeltava muun muassa uhkailulta tai muulta vihamieliseltä toiminnalta taikka työhön liittyviltä vastatoimilta. Tehokkain tapa varmistaa henkilökunnan turvallisuus on ilmoituksen tekijän nimen salassapito silloin, kun sen paljastaminen ei ole välttämätöntä rahanpesun tai terrorismin rahoitusepäilyn selvittämiseksi. Jotta työntekijöiden suojelua koskeva tavoite toteutuu, salassapitovaatimuksen tulisi koskea myös rahanpesun selvittelykeskusta. Ehdotetuilla tarkennuksilla ei kuitenkaan rajoiteta esitutkintalainsäädännön ja julkisuuslainsäädännön soveltamista, vaan varmistetaan, että rahanpesulain säännökset eivät ole niiden kanssa ristiriidassa. Näin ollen esitutkintaan saatettujen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien tietojen salassapitoa sääntelisi edelleen esitutkintalaki.

Pykälän ehdotettu 6 *momentti* vastaa voimassa olevan rahanpesulain 36 §:n 5 momenttia. Sen mukaan rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta rahanpesurekisterin tietoihin. Tietosuojavalvontatutella olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuus. Nämä ehdotetut säännökset ovat välttämättömiä sekä rekisteröidyn oikeusturvan varmistamiseksi että ilmoituksen tekijän turvallisuuden ja luottamuksen suojan varmistamiseksi. Säännös ei kuitenkaan estäisi rahanpesun selvittelykeskusta luovuttamasta 3 §:n 4 momentin soveltamiseksi tietoja toimivaltaiselle valvojalle silloin, kun nämä tiedot ovat välttämättömiä valvontavaltuuksien käyttämiseksi eikä luovutus vaaranna yksittäisen asian käsittelyä.

Pykälän 7 *momentissa* säädettäisiin tietojen poistamisesta rekisteristä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevasta tietojärjestelmästä ilmoitus ja sen tiedot poistettaisiin kymmenen vuoden kuluttua rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyä koskevan merkinnän tekemisestä. Voimassa olevan säännöksen mukaan ne poistetaan kymmenen vuoden kuluttua viimeisen merkinnän tekemisestä. Säännöksessä huomioitaisiin erikseen ns. terroristivarojen jäädytyspäätöksiin liittyvät henkilötiedot siten, että 7 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaiset tiedot poistetaan viipymättä, jos jäädyttämisspäätös kumotaan varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 12 §:n nojalla.

Pykälän 8 *momentissa* säädettäisiin 5 §:n 5 momentissa tarkoitettuun osumatiedonhakuun liittyvien lokitietojen ja valvontatietojen säilyttämisen tarkoituksesta, joka olisi henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden varmistaminen, ja lokitietojen ja valvontatietojen säilytysajasta. Säännöksessä edellytettäisiin myös, että lokitiedot tulee suojata epäasialliselta käytöltä. Säännös olisi uusi.

Pykälän 9 momentissa viitattaisiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin (761/2003), jossa säädetään muista poliisin henkilörekistereistä. Lisäksi säännöksessä viitattaisiin henkilötietolakiin (523/1999). Rahanpesun selvittelykeskusta koskisivat edelleen henkilötietolain säännökset siltä osin kuin asiasta ei säädetä tässä laissa tai henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa. Ehdotettu 9 momentti on informatiivinen säännös, jolla samalla varmistettaisiin henkilörekisterin valvonnan järjestämistä koskevat minimivaatimukset lainsäädännön keinoin.

4 §. *Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa.* Pykälässä säädetäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä tarvittavia tietoja ja asiakirjoja. Ehdotettu säännös vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 37 §:ää. Siihen ehdotetaan kuitenkin eräitä tarkennuksia erityisesti sen huomioimiseksi, että kyse voi olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen lisäksi myös rahanpesun tai sen esirikosten tai terrorismin rahoittamisen paljastamisesta. Vastaava sanamuodon tarkistus on tehty koko lakiehdotuksessa. Tarkistukset vastaavat rahanpesulakiin 1 päivänä kesäkuuta 2015 voimaan tullutta muutosta (laki 508/2015).

Pykälän 1 momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella olisi oikeus saada viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen, paljastamisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita tai taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Selvittelykeskuksen tiedonsaantioikeus on rajoitettu rahanpesun ja sen esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi välttämättömiin tietoihin. Koska tietojen pyytäminen yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä edellyttää tietojen tarpeellisuuden erityisen huolellista harkintaa, päätöksen kyseisten tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies. Säännös vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 37 §:n 1 momenttia, mutta säännöstä on voimassa olevan henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön, siihen perustuvan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön ja EU:n uuden tietosuojalainsäädännön valossa tarkistettu siten, että maksuttoman tiedonsaannin osalta tarpeellisuuskriteeri on korvattu välttämättömyyskriteerillä. Tälle on syytä erityisesti se, että tietojen luovuttamista koskevassa säännöksessä ei yksilöitäisi luovutettavia tietoja, ja tiedot tulisi luovuttaa maksutta. Muutoksella ei olisi kuitenkaan tarkoitus vaikuttaa tiedonsaantioikeuksiin rajoittavasti, vaan varmistaa, että hankittavat tiedot ovat merkityksellisiä selvittelyn kohteena olevalle asialle. Lisäksi on huomioitava, että rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rahanpesurekisterin sisältämiin henkilötietoihin. Hankittavat tiedot voivat kuitenkin sisältää myös muita tietoja kuin henkilötietoja. Rahanpesun selvittelykeskus arvioisi itse, mitkä tiedot ovat välttämättömiä.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Näillä tiedoilla tarkoitetaan tietoja tai asiakirjoja, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Tässä momentissa yhteisöillä, säätiöillä tai henkilöillä tarkoitetaan muita kuin epäilyttävää liiketointa koskevan ilmoituksen tehnyttä ilmoitusvelvollista. Säännös vastaa muuten voimassa olevan rahanpesulain 37 §:n 3 momenttia, mutta siihen ehdotetaan lisättäväksi viittaus toiminnantarkastajaan ja 1 momentin tavoin tarpeellisuuden sijasta tiedonsaanti edellyttäisi välttämättömyyttä.

Rahanpesu ja terrorismin rahoitus ovat usein osa ammattimaista ja järjestäytyntä rikollisuutta. Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminta rahanpesun tai sen esirikosten taikka terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi edellyttää laajaa tietojensaantioikeutta. Pykälän 1 ja 2 momentin säännöksissä kyse ei ole pelkästään rahanpesurekisterin sisäl-

tämistä henkilötiedoista, vaan myös muista rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamista tiedoista, joita se on saanut muilta viranomaisilta tai ilmoitusvelvollisilta rahanpesulaissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Esimerkiksi verotustiedot käsittävät kuitenkin muitakin kuin taloudellisia olosuhteita tai taloudellista asemaa koskevia tietoja. Näillä tiedoilla voi olla ratkaiseva merkitys rahanpesua ja terrorismin rahoitusta selvitettäessä. Selvittelykeskus pyytää eri viranomaisilta lisätietoja sen selvittämiseksi, ovatko epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen kohteena olevan luonnollisen tai oikeushenkilön olosuhteet sellaiset, että liiketoimen kohteena olevat varat voisivat olla laitonta alkuperää. Lisätietoja pyydetään muun muassa ulosotto- ja veroviranomaisilta. Erityisesti veroviranomaisten hallussa olevien tietojen pohjalta voidaan arvioida henkilön tulot, varallisuus sekä liiketoimien laajuus. Näiden avulla voidaan alustavasti arvioida, onko henkilöllä mahdollisuus hallita liiketoimen kohteena olevaa omaisuutta laillisesti. Tällä on myös merkitystä silloin, kun rahanpesun epäilty esirikos on verorikos.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että tietoja saa luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle joko tietojoukkona tai sähköisesti. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 37 §:n 4 momenttia. Sen tarkoituksena on mahdollistaa nykyaikaisen teknologian käyttäminen erityisesti sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten osalta. Säännöksessä käytettyä ilmaisua ”teknisen käyttöyhteyden avulla” ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi sen selvittämiseksi, että kyseessä ei ole käyttöyhteys rahanpesun selvittelykeskuksen tietojärjestelmiin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamista koskevasta rajoituksesta rahanpesurekisteriä koskevan pykälän säännöstä vastaavasti. Kuten rahanpesurekisterin käyttöön ja sen sisältämien tietojen luovuttamiseen myös muiden rahanpesun selvittämiskeskuksen hallussa olevien tietojen tai asiakirjojen luovuttamiseen kolmannelle on suhtauduttava varauksellisesti, ja harkinta tietojen luovuttamisesta on aina rahanpesun selvittelykeskuksella. Tietojen luovuttaminen tulee olla sidottu rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin. Tietojen luovuttaminen olisi siten mahdollista erityisesti esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisille, mutta myös muulle viranomaiselle silloin, kun luovuttaminen on tarpeen esimerkiksi epäillyn rahanpesun esirikoksen selvittämiseksi. Ehdotetuissa säännöksissä tietojen vastaanottaminen ja luovuttaminen sidotaan niiden käyttötarkoitukseen siten, että rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa ja vastaanottaa kattavasti tietoja, jotka liittyvät rahanpesun ja sen esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Tätä pidetään rahanpesurekisterin sisältämien henkilötietojen alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa yhdenmukaisena henkilötietojen käsittelynä neljännen rahanpesudirektiivin ja EU:n uuden tietosuojalainsäädännön mukaisesti. On myös välttämätöntä, että rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa luovutettavien tietojen käytölle rajoituksia. Rajoituksia epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sisältävien tietojen luovutukselle seuraa henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön lisäksi rahanpesudirektiivin säännöksistä. Direktiivi sisältää veloitteen, jonka mukaan epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sisältämät tiedot on pidettävä salassa. Kyse on sekä rekisteröidyn oikeusturvasta että ilmoituksen tekijän luottamuksen suojasta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin luovutusta koskevan rajoituksen lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta luovuttaa tietoja rajalliseen tarkoitukseen ulkoasiainministeriölle ja ulosottomiehelle. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa rahanpesulain 37 §:n 5 momenttia. Siihen ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi oikeus luovuttaa välttämättömiä tietoja toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tämän rahanpesulaissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Lisäyksen tarkoituksena on varmistaa, että toimivaltaisella valvontaviranomaisella on käytettävissään erityisesti ehdotettujen hallinnollisten seuraamusten määräämistä varten välttämättömät tiedot.

Rahanpesun selvittelykeskuksen tulisi myös voida luovuttaa tietoja ilman pyyntöä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen mahdollisuuden selvittämiseksi. Erityisesti rahanpesun selvittelykeskuksella tulisi olla mahdollisuus luovuttaa tietoja ilman pyyntöä toiselle viranomaiselle silloin, kun nämä tiedot liittyvät rahanpesun esirikosten paljastamiseen. Siten rahanpesun selvittelykeskuksella on nimenomainen mahdollisuus tehdä yhteistyötä, joka on välttämätöntä rahanpesuepäilyn selvittämiseksi. Rahanpesurekisterin sisältämiä tietoja ei voisi kuitenkaan luovuttaa laajemmin viranomaistarkoituksiin ilman kytkentää epäiltyyn rahanpesuun, rahanpesun esirikokseen tai terrorismin rahoittamiseen, ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuuden. Tietojen luovuttamisoikeuksia on jo laajennettu rahanpesulain 1 päivänä kesäkuuta 2015 voimaan tulleella 35 §:n 2 momentin muutoksella (laki 508/2015), jolla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen, paljastamisen ja selvittämisen määrittely on laajennettu kattamaan myös rahanpesun esirikokset. Tämän katsotaan palvelevan myös tavoitetta torjua rahanpesua, kun viranomaisille annetaan laajemmat mahdollisuudet puuttua niihin rikoksiin, joista rahanpesuun johtavaa rikoksen tuottamaa hyötyä saadaan. Pykälän 4 momentin mukaan päätöksen myös muiden kuin rahanpesurekisterin sisältämien tietojen luovuttamisesta tekisi rahanpesun selvittelykeskuksessa päällystöön kuuluva poliisimies. Ehdotetussa 4 momentissa voimassa olevan lain säännöksiä on selvennetty mainitsemalla esirikokset nimenomaisesti myös tietojen luovuttamisen yhteydessä.

Pykälän 5 momentissa olisi nimenomainen säännös siitä, että rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa luovutettavien tietojen käytölle rajoituksia ja voi kieltäytyä luovuttamasta tietoja muulle kuin esitutkintaviranomaiselle, jos asiassa on syytä epäillä rahanpesua tai terrorismin rahoittamista ja tietojen luovuttaminen voisi vaarantaa tutkinnan tavoitteet. Tämä vastaa henkilötietojen käsittelyn yleisiä periaatteita ja sen tarkoituksena on varmistaa korkea henkilötietojen käsittelyn suoja.

Pykälän 6 momentin mukaan tiedustelua tai sen sisältöä ei saisi paljastaa tiedustelun kohteelle. Tiedustelun ja sen johdosta annetun vastauksen säilyttämiseen ja niiden tarkastamiseen sovellettaisiin rahanpesurekisteriin liittyviä tietojen säilyttämistä ja rekisteröidyn oikeuksia koskevia säännöksiä. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 37 §:n 7 momenttia.

5 §. Tietojen vaihtaminen. Ehdotettu säännös on uusi ja koskisi tietojen vaihtoa vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskuksen tai muun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa toimivaltaisen viranomaisen kanssa. Rahanpesudirektiivin 53 artiklassa asetetaan velvoite tällaiseen tiedonvaihtoon EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa. Rahanpesun selvittelykeskus vaihtaa jo nykyisellään tietoja sekä EU:n jäsenvaltioiden että muiden valtioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa. Rahanpesun selvittelykeskusten väliseen tiedonvaihtoon käytetään EU:n jäsenvaltioiden osalta tarkoitukseen varattua salattua kanavaa. Muiden valtioiden osalta tiedonvaihtomenettelyistä sovitaan pääsääntöisesti kahdensivuisilla yhteistyöpöytäkirjoilla.

FATF:n suosituksen 29 tavoitteena on varmistaa rahanpesun selvittelykeskukselle riittävät toimivaltuudet tehtäviensä hoitamiseksi, mukaan lukien yhteistyö muiden valtioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa. Yhteistyö EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa sisältyy direktiiviin velvoitteena, joka tulee huomioida sen täytäntöönpanossa. Lisäksi direktiiviin sisältyvät uudet säännökset jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten välistä yhteistyötä koskevista järjestelyistä, joita noudatetaan tietojenvaihdossa ja jotka perustuvat osittain 17 päivänä lokakuuta 2000 tehdyn neuvoston päätöksen 2000/642/YOS säännöksiin, sekä säännöksiä, joilla laajennetaan ja tehostetaan yhteistyötä. Tästä syystä rahanpesun selvittelykeskuksen oikeuksiin luovuttaa tietoja ulkomaisille rahanpesun selvittelykeskuksille ja muille rahanpesun ja rahanpesun esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä toimivaltaisille viranomaisille ehdotetaan eräitä täsmennyksiä

verrattuna voimassa oleviin säännöksiin. Uuteen lakiin rahanpesun selvittelykeskuksesta ehdotetaan myös voimassa olevasta rahanpesulaista poiketen nimenomainen säännös rahanpesun selvittelykeskusten välisestä tiedonvaihdosta. Säännöksen ehdotettu sanamuoto vastaa rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa tapahtuvaa tietojen luovuttamista kansalliselle viranomaiselle koskevia säännöksiä. Säännökset eivät kuitenkaan merkittävästi muuta nykytilannetta, jossa vastaavaa yhteistyötä on tehty jo FATF:n aiempien suositusten perusteella ja neuvoston päätöksen perusteella. Poliisin tiedonvaihdosta ja kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa säädetään erikseen. Silloin, kun rahanpesun selvittelykeskus toimisi kansainvälisen rikosoikeusavun alalla, sen toimintaa sääntelisi tätä koskeva lainsäädäntö sekä kansainväliset sopimukset ja säädökset.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta pyytää toisen valtion rahanpesun selvittelykeskukselta tai muulta toimivaltaiselta viranomaiselta tietoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevan pyynnön tulisi olla yksilöity ja perusteltu siten, että tietojen käyttötarkoitus ilmenee selkeästi. Vastaavasti kuin kansallisten viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten osalta, tiedot voitaisiin vastaanottaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen joko tietojoukkona tai sähköisesti. Direktiivissä säädetään EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten välisestä tiedonvaihdosta. Kansallisessa sääntelyssä tulee kuitenkin huomioida myös muiden kuin EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskukset.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin vaatimuksesta pyytää tiedot luovuttaneen vieraan valtion viranomaiselta suostumus, jos tietoja on tarpeen käyttää muuhun tarkoitukseen kuin mitä varten ne on pyydetty. Säännös vastaa yleisiä henkilötietojen käsittelyä koskevia vaatimuksia.

Pykälän *3 momenttiin* sisältyisivät tietojen luovuttamista koskevat säännökset, joita sovelletaan tietojen luovutukseen vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön tulisi pääsääntöisesti vastata viipymättä, mutta rahanpesun selvittelykeskuksella olisi oikeus asettaa tietojen käytölle rajoituksia ja ehtoja. Tietojen luovuttamisesta voisi kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Tällainen muu syy voisi olla esimerkiksi toisen valtion viranomaisen esittämä pyyntö henkilötietojen käytön rajoittamisesta. Momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskus voisi luovuttaa tietoja myös vieraan valtion viranomaiselle ilman pyyntöä. Säännös tulisi sovellettavaksi erityisesti silloin, kun henkilötietoja tai muita selvittelyn kohteena olevaan rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyyn liittyviä tietoja jouduttaisiin luovuttamaan lisätietojen hankkimiseksi rajat ylittävässä tilanteessa. Rahanpesun selvittelykeskuksella tulisi myös olla laissa säädetty mahdollisuus luovuttaa tietoja rajat ylittävässä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyn tilanteessa silloin, kun epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen käsittelyyn toimivaltainen viranomainen sijaitsee toisessa valtiossa.

Pykälän *4 momentin* mukaan tietoja voisi luovuttaa tietojoukkona tai sähköisesti. Neljäs rahanpesudirektiivi edellyttää suojatun kanavan käyttöä tietojen luovuttamiseen ja korkeaa tietosuojan tasoa. Jäsenvaltioiden tulisi myös direktiivin 56 artiklan mukaan kannustaa rahanpesun selvittelykeskuksia käyttämään tiedonvaihtoon EU:n jäsenvaltioiden välillä erityistä hajautettua järjestelmää (FIU.net) tai sen korvaavaa järjestelmää, johon sisältyy suojattu tiedonvaihtokanava. Järjestelmä mahdollistaa neljännen rahanpesudirektiivin mukaisesti myös automaattisen haun kohteen paikantamisen toisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen järjestelmästä potentiaalisena osamana, minkä jälkeen asianomaiseen jäsenvaltioon lähetetään

erikseen henkilötietoja tai muita tietoja koskeva perusteltu tietopyyntö. Direktiivissä ei säädetä tarkemmin järjestelmän käyttöön liittyvistä yksityiskohdista. Automatisoitu tiedon paikantaminen kohdistuisi ainoastaan viitetietoihin, joita ei voisi yhdistää suoraan rekisteröityyn henkilöön. Rahanpesun selvittelykeskus voisi ehdotetun säännöksen mukaan hakea osumatietoja Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämästä rekisteristä edellyttäen, että asianomaisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomaisena on antanut siihen suostumuksen. Oikeuden antamista toisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle tehdä osumahakuja rahanpesurekisteriin arvioitaisiin vastaavasti erikseen. Ennen järjestelmän ja automatisoidun tiedon paikannuksen käyttöönottoa tulisi varmistaa järjestelmän korkean tietoturvan taso.

Direktiivin 56 artiklassa tarkoitettua hajautettua järjestelmän hallinnoinnista ja kehittämisestä vastaa Europol. On mahdollista, että direktiivin sääntelyä täydennetään myöhemmin yksityiskohtaisemmalla EU-tason lainsäädännöllä. Komissio ei ole kuitenkaan toistaiseksi antanut täydentävää lainsäädäntöehdotusta.

Pykälän 5 *momentti* sisältäisi informatiivisen säännöksen, jonka mukaan kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa säädetään erikseen.

6 §. Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä. Ehdotetun pykälän säännökset vastaavat pääosin voimassa olevan rahanpesulain säännöksiä. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystöön kuuluvan poliisimiehen oikeudesta antaa ilmoitusvelvolliselle määräys liiketoimen keskeyttämisestä. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 26 §:n 3 *momenttia*. Pykälän 2 *momentin* mukaan tällaisen määräyksen voisi antaa myös ulkomaisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavan viranomaisen pyynnöstä. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 26 §:n 4 *momenttia*.

Voimassa olevan rahanpesulain 26 §:n 3 *momentin* ja 4 *momentin* mukaan määräaikaisen liiketoimen keskeytysmääräyksen voi antaa enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi. Ehdotetut säännökset vastaisivat muuten voimassa olevia säännöksiä, mutta jäädytysaika ehdotetaan pidennettäväksi kymmeneen arkipäivään, ottaen huomioon rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaympäristön ja rikollisuuden yhä kansainvälisemmäksi muuttuneen luonteen. Rahanpesun riskejä koskevan tutkimuksen perusteella on arvioitavissa, että yhä suurempi osa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyistä on rajat ylittäviä tapauksia, jolloin pidempi jäädytysaika tehostaisi lisäselvityksen saamista erityisesti EU:n ulkopuolelta, ottaen huomioon erilaiset rahoitusjärjestelmät ja viranomaiset. Voimassa oleva viiden arkipäivän aika on käytännössä osoittautunut usein liian lyhyeksi. Määräajan on oltava riittävän pitkä, jotta varojen alkuperä, käyttötarkoitus sekä tosiasialliset edunsaajat voidaan luotettavasti selvittää. Toisaalta on huomioitava määräaikaisen jäädytyksen luonne perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan puuttuvana hallinnollisena toimenpiteenä ja asiaan liittyvät oikeusturvanäkökohdat, ottaen huomioon, että epäilyttävään liiketoimeen ei välttämättä liity rikoshyötyä. Keskeyttämissäätöksen tarkoituksena on kuitenkin myös tehostaa rikoshyödyn jäljittämistä ja rikoksella saatujen varojen poisottoa, ja se tarjoaa tehokkaan välineen hankkia lisäselvitystä vakuustakavarikkoa ja muita pakkokeinoja varten. Keskeyttämissäätöksen avulla voidaan rahanpesun selvittelyn lisäksi estää varojen ohjautumista terroristiseen toimintaan. Erityisesti terrorismin rahoitusepäilyn tilanteissa varojen käyttötarkoituksen selvittäminen on usein vaikeaa, kun todellinen kohde tarkoituksella salataan.

Voimassa olevan rahanpesulain 26 §:n säännöksiä on määräaikaisen liiketoimen keskeytyksen keston osalta pidetty riittävinä yksinkertaisten epäilyttävien liiketoimien selvittelyssä. Tilanne

on kuitenkin toisenlainen valtion rajat ylittävissä epäillyissä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen tilanteissa, joissa asiaan liittyy epäily omaisuuden alkuperän häivyttämisestä. Tilanne on yksinkertaisiin epäilyttäviin liiketoimiin liittyen olennaisesti erilainen myös silloin, kun epäilyttävään liiketoimeen liittyy monimutkaisia omaisuusjärjestelyjä. Kun ryhdytään monimutkaisiin järjestelyihin omaisuuden alkuperän häivyttämiseksi ja sen naamioimiseksi laillisesti saaduksi esimerkiksi turvautuen niin sanottuihin veroparatiiseihin, omaisuuden laittoman alkuperän selvittäminen esitutkinnassa on vaikeaa tai toisinaan jopa mahdotonta. Tällaiset tilanteet voivat liittyä erityisesti vakavaan talousrikollisuuteen. Ehdotettu mahdollisuus voimassa olevassa laissa säädettyä pidempään epäilyttävän liiketoimen määräaikaiseen keskeytykseen olisi rikosepäilyyn liittyviä turvaamistoimia täydentävä toimenpide monimutkaisten järjestelyjen selvittämiseksi jo ennen ratkaisua siitä, onko asiassa syytä epäillä rikosta, jolloin voidaan tehdä hakemus vakuustakavarikon määräämiseksi.

Liiketoimen keskeytysmääräyksen kohteena olevalla olisi mahdollisuus toimittaa selvitystä varojen laillisen alkuperän osoittamiseksi. Osoituksena laillisesta alkuperästä voisi olla asiakkaalta tai liiketoimen keskeytyksen kohteelta saatu selvitys, jonka mukaan varojen laillinen alkuperä, käyttökohde ja tosiasialliset edunsaajat voidaan todeta riittävän luotettavasti. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus pyytää selvitystä liiketoimesta siltä, jonka varoja tai omaisuutta keskeyttäminen koskee. Liiketoimen keskeyttämistä koskeva määräys olisi viivytyksettä peruttava, kun keskeytys ei ole enää tarpeen. Määräys käytännössä peruttaisiin, jos asiassa saadaan asianomaiselta henkilöltä tai muutoin riittävä selvitys, tai jos asiassa on syytä epäillä rikosta, sen sijaan haettaisiin vakuustakavarikkoa. Vastaava edellytys liittyy vakuustakavarikkoa ja takavarikkoa koskevaan sääntelyyn, joita mahdollisuus niitä edeltävään määräaikaiseen liiketoimen keskeytysmääräykseen täydentää. Vakuustakavarikko on pakkokeinolain 6 luvun 4 §:n mukaan kumottava, kun sitä ei ole enää syytä pitää voimassa. Takavarikko on pakkokeinolain 7 luvun 14 §:n mukaan kumottava niin pian kuin se ei ole enää tarpeen.

Pykälän 4 momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voisi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tulitoimenpiteen ja rajavartiolaitosviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut rahanpesun tai terrorismin rahoituksen epäilyyn liittyvät varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 38 §:n 2 momenttia, lukuun ottamatta toimenpiteen kestoja, joka ehdotetaan 1 ja 2 momentissa säädetyn tavoin pidennettäväksi kymmeneen päivään. Tarve tällaiselle toimenpiteelle on olemassa esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisilla on varoja hallussaan ja varat on tarpeen pidättää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Voimassa olevan rahanpesulain 38 §:n 2 momentissa varoilla tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston 26 päivänä lokakuuta 2005 antaman asetuksen yhteisön alueelle tuotavan ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta (EY) N:o 1889/2005 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja käteisvaroja. Artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan ensinnäkin siirtokelpoisia haltijamaksuvälineitä, mukaan lukien haltijakohtaiset maksuvälineet kuten matkasekit. Lisäksi käteisrahalla tarkoitetaan siirtokelpoisia maksuvälineitä, mukaan lukien sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka ovat joko haltijakohtaisia, rajoituksetta siirrettyjä, fiktiiviselle maksun saajalle asetettuja tai muuten sellaisessa muodossa, että niiden omistusoikeus siirtyy luovutuksen yhteydessä, ja epätäydellisiä maksuvälineitä mukaan lukien sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka on allekirjoitettu, mutta joista maksun saajan nimi on jätetty pois. Artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan myös valuuttaa eli maksuvälineenä liikkeessä olevia seteleitä ja kolikoita.

Pykälän 4 momentin soveltamisalaa ehdotetaan voimassa olevasta laista poiketen laajennettavaksi siten, että varoilla tarkoitetaan käteisrahan ja siirtokelpoisten maksuvälineiden lisäksi muuta omaisuutta, joka on helposti muunnettavissa käteisvaroiksi. Tällaista omaisuutta, jolla voi olla rikollinen alkuperä, voisi olla esimerkiksi arvokkaat autot, kulta tai muu arvotavara. Pidättämismääräyksen rajoittaminen pelkästään käteisvaroihin ei ole linjassa rahanpesun rikosoikeudellisten tunnusmerkistötekijöiden kanssa. Rikoslain 32 luvun 6 §:n 1 momentin mukaisesti yhdeksi rahanpesun tunnusmerkistötekijäksi on mainittu omaisuuden muuntaminen. Rahanpesulle on tyypillistä, että rikoksella saatu omaisuus pyritään muuntamaan toisenlaiseksi omaisuudeksi sen laittoman alkuperän häivyttämiseksi. Käytännössä mahdollisuus antaa määräaikainen pidätysmääräys myös muun omaisuuden pidättämiseksi rajalla tai tullissa mahdollistaisi puuttumisen yrityksiin viedä omaisuus viranomaisien ulottumattomiin. Laajennus yhtenäistäisi myös varojen käsitettä jäädytyslain kanssa. Kyseisen lain esitöiden mukaan (HE 61/2012 vp) mukaan lakiin ei ole otettu varojen määritelmää, koska hallituksen esityksessä kansainvälisen terrorismin rahoittamisen vastaisen yleissopimuksen hyväksymisestä omaksutun linjan (HE 43/2002 vp, s. 29) mukaisesti ilmaisun varat on katsottava olevan siinä määrin vakiintunut, että määritelmää ei katsottu tarvittavan. Varoilla tarkoitetaan kaikenlaista omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa. Omaisuus voi olla aineellista tai aineetonta taikka irtainta tai kiinteää. Ehdotettua 5 §:n 4 momenttia sovellettaisiin kuitenkin irtaimen omaisuuteen, jolla voi olla taloudellista arvoa, erityisesti arvotavaran alkuperää epäiltäessä.

Pykälän 5 momentin mukaan arkipäiviin ei laskettaisi lauantaita. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 26 §:n 5 momenttia ja 38 §:n 2 momenttia.

7 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti 1. lakiehdotuksen kanssa.

1.3 Laki Finanssivalvonnasta

10 §. Johtokunnan tehtävät. Pykälän 1 momentin 5 kohta muutettaisiin siten, että Finanssivalvonnan johtokunnan tehtäviin kuuluisi myös päättää 1. lakiehdotuksessa säädetyistä hallinnollisista seuraamuksista siltä osin kuin ne koskevat Finanssivalvonnan mainitun lain nojalla valvomia ilmoitusvelvollisia.

40 a §. Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määrääminen eräistä rikkomuksista. Pykälässä viitattaisiin selvyuden vuoksi 1. lakiehdotukseen ja maksajan tiedot -asetukseen sekä niiden nojalla määrättäviin seuraamuksiin, joihin sovelletaan 1. lakiehdotusta.

1.4 Kaupparekisterilaki

1a §. Pykälä muutettaisiin lisäämällä siihen nykyisin kaupparekisteriasetuksessa oleva oikeus luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti. Muutoksen johdosta myös pykälän rakennetta muutetaan. Muutos vastaisi sisällöllisesti kaupparekisteriasetuksen 29 §:n 2 momenttia, joka samalla kumottaisiin. Perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan (PeVL 12/2002 vp ja PeVL 14/2002 vp) todennut, että tekninen käyttöyhteys mahdollistaa hyvin laajan ja nopean henkilötietojen siirron ja siksi henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä on säädettävä aina laintasoisin säännöksiin. Korkein hallinto-oikeus on katsonut, ettei teknisen käyttöyhteyden avaaminen tuloverotuksen julkisiin tietoihin ollut mahdollista, koska tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä ei ole säädetty laissa (KHO 2015:41).

Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella olisi oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tietoja, otteita ja todistuksia. Säännös vastai-

si pääosin voimassaolevaa säännöstä, mutta siihen lisättäisiin nykyisin asetuksessa oleva viittaus rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista.

Pykälän 2 *momentin* mukaan, sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, rekisteriviranomainen saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. On tärkeää, että kaupparekisterin sisältämät tiedot yritysten vastuuhenkilöistä ovat helposti toisten yritysten, viranomaisten ja kuluttajien saatavilla. Tästä syystä pidetään tarpeellisena, että rekisteritietoja saa luovuttaa tulosteena taikka ne voidaan asettaa yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Rekisteriin talletetaan myös luonnollisia henkilöitä koskevia henkilötietoja, kuten nimi ja henkilötunnus. Kaupparekisteri on siten osittain henkilörekisteri. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa luovuttaa tietoja tulosteena tai sähköisesti vain, jos luovutuksensaajalla on henkilötietolain (523/1999) mukaan oikeus käsitellä pyydettyjä henkilötietoja. Tällaisen ehdon toteuttamista ei voida soveltaa annettaessa tietoja sähköisen tietoverkon kautta. Rajoituksen toteuttaminen ei ole myöskään tarpeen yksityisyyden suojan vuoksi, kun 3 momentin mukaan rekisteröityjen henkilötunnuksia tai osoitetietoja voidaan luovuttaa sähköisen tietoverkon kautta vain viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 *momentin* mukaan rekisteriviranomainen saa luovuttaa tiedot kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta. Tältä osin tietojen julkisuus määräytyisi jatkossakin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin mukaisesti. Tietojen antaminen edellyttää, että tietopyynnön tekijä antaa rekisteriviranomaiselle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

5 §. Pykälän 1 *momenttiin* lisättäisiin uusi 9 kohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistussuuden peruste ja laajuus. Avoimessa yhtiössä yhtiömies on käytännössä yleensä tosiasiallinen edunsaaja, joka merkitään jo nykyisin yhtiömiehen ominaisuudessa kaupparekisteriin. Silloin kun yhtiömies on luonnollinen henkilö, edunsaajatietoa ei tarvitsisi yleensä erikseen ilmoittaa. Tosiasiallinen edunsaaja olisi kuitenkin aina ilmoitettava rekisteriin, kun yhtiömiehenä on oikeushenkilö. Uuden 9 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia 7 ja 8 kohtaan.

6 §. Pykälän 1 *momenttiin* lisättäisiin uusi 10 kohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistussuuden peruste ja laajuus. Kommandiittiyhtiössä vastuunalainen yhtiömies on käytännössä yleensä tosiasiallinen edunsaaja, joka merkitään jo nykyisin yhtiömiehen ominaisuudessa kaupparekisteriin. Silloin kun vastuunalainen yhtiömies on luonnollinen henkilö, edunsaajatietoa ei tarvitsisi yleensä erikseen ilmoittaa. Tosiasiallinen edunsaaja olisi kuitenkin ilmoitettava rekisteriin, kun vastuunalaisena yhtiömiehenä on oikeushenkilö. Uuden 10 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia 8 ja 9 kohtaan.

9 §. Pykälän 1 *momenttiin* lisättäisiin uusi 15 kohta. Kohdassa säädettäisiin osakkeenomistajien rekisteröinnistä. Luonnollisesta henkilöstä merkittäisiin rekisteriin henkilötiedot. Oikeushenkilöstä merkittäisiin sen nimi, rekisteri, johon oikeushenkilö on merkitty ja y-tunnus tai si-

tä vastaava tunnus. Uuden 15 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia *13 ja 14 kohtaan*.

Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin myös uusi *16 kohta*, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Osakeyhtiössä tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin säännöksessä viitatus 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:n mukaan yleensä osakkeenomistajaa tai hallituksen jäseniä. Tosiasiallista edunsaajaa ei tarvitsisi erikseen ilmoittaa, jos tosiasiallisena edunsaajana pidetään 15 kohdassa tarkoitettua osakkeenomistajaa.

Pykälään lisättäisiin myös uusi *7 momentti*, jonka mukaan 1 momentin 15 kohdan vaatimusta yli 25 prosentin omistusosuuksien rekisteröinnistä ei sovelleta asunto-osakeyhtiöön tai keskinäiseen kiinteistöosakeyhtiöön. Muutos on tarpeellinen, koska 1. lakiehdotuksen 1 luvun 7 §:n mukaan asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tosiasiallisina edunsaajina pidetään niitä luonnollisia henkilöitä, jotka toimivat hallituksen jäseninä.

10 §. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin uusi *18 kohta*, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Osuuskunnassa tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin säännöksessä viitatus 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:n mukaan yleensä osuuskunnan jäsentä, jolla on säännöksessä tarkoitettu määräysvalta, tai hallituksen jäseniä. Käytännössä säännös tulisi sovellettavaksi, jos osuuskunnassa on vain vähän jäseniä tai jäsenillä on erisuuruisia äänioikeuksia osuuskunnassa. Uuden 18 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia *16 ja 17 kohtaan*.

11, 12, 13, 13 c ja 13 d §. Pykäliin lisättäisiin uusi luettelakohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin säännöksessä viitatus 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:n mukaan yleensä luonnollista henkilöä, joka suoraan tai välillisesti käyttää yli 25 prosentin määräysvaltaa yhteisössä. Lisäys aiheuttaa teknisiä muutoksia muihin luettelakohtiin.

13 e §. Lakiin lisättäisiin uusi *13 e §*, jonka mukaan rahanpesudirektiivin 31 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun express trust-järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevassa ilmoituksessa olisi mainittava ulkomaisen trustin nimi. Jos ulkomainen trusti on kotimaassaan rekisteröity, ilmoitettaisiin rekisteriin myös rekisteri. johon ulkomainen trusti on merkitty sekä rekisterinumero siinä rekisterissä. Lisäksi ilmoituksessa olisi mainittava rahanpesulain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot. Ulkomainen trusti ei kuitenkaan olisi kaupparekisteriin merkittävä elinkeinonharjoittaja, vaan trustin tiedot merkittäisiin ainoastaan tosiasiallista edunsaajaa koskeviin tietoihin liittyvänä yksilöivänä tietona.

1.5 Laki luottolaitostoiminnasta

15 luku Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa

6 §. *Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin.* Säännöksen *2 momenttiin* tehtäisiin lakitekni-
nen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

20 luku **Hallinnolliset seuraamukset**

1 §. *Seuraamusmaksu.* Pykälän 2 momentin 6 kohdan viittaus voimassa olevaan rahanpesulakiin kumottaisiin, koska 1. lakiehdotuksessa säädetään erikseen seuraamusmaksun määräämisestä 1. lakiehdotuksen erinäisten säännösten laiminlyönnistä tai rikkomisesta.

1.6 Sijoituspalvelulaki

12 luku **Salassapito ja asiakkaan tunteminen**

3 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

15 luku **Hallinnolliset seuraamukset**

2 §. *Seuraamusmaksu.* Pykälän 2 momentin 6 kohta muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin 1. lakiehdotuksessa tarkoitettuihin säännöksiin. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevan lain 6 kohtaa.

1.7 Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta

8 luku **Erinäiset säännökset**

4 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.8 Sijoitusrahastolaki

45 §. Pykälän 5 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

144 §. Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.9 Maksulaitoslaki

7 §. *Muun maksupalvelun tarjoamisen kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskun luvanvaraisuutta koskeva poikkeus.* Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

24 §. *Asiamies.* Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.10 Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista

12 luku **Osuuksien tarjoaminen**

8 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

22 luku **Seuraamukset ja muutoksenhaku**

7 §. *Tuntemisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden rikkominen.* Pykälä kumottaisiin, koska 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan erikseen säädettävän mainittujen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ja rahanpesun ilmoitusvelvollisuutta koskevien säännösten rikkomisesta.

1.11 Laki panttilainauslaitoksista

28 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

40 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekniinen muutos.

1.12 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä

6 §. *Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus.* Pykälän 1 momentin 13 kohtaa laajennettaisiin siten, että Harmaan talouden selvitysyksikkö laatisi velvoitteidenhoitoselvityksen tukemaan 1. lakiehdotuksessa ja 2. lakiehdotuksessa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten työtä. Voimassa olevassa laissa viitataan ainoastaan rahanpesunselvittelykeskuksen tehtäviin, mutta neljännen rahanpesudirektiivin muutoksen myötä aiempaa useammalla viranomaisella saattaa olla tarve saada tietoa velvoitteidenhoidosta esimerkiksi yrityksen johdon luotettavuuden arvioinnin tueksi.

1.13 Arvonlisäverolaki

Lailla ehdotetaan kumottavan arvonlisäverolain 209 s §:n 2 momentti, koska voimassa olevan rahanpesulain 13 §:ää vastaavaa säännöstä ei ehdoteta säädettävän 1. lakiehdotuksessa. Neljännen rahanpesudirektiivin tavoitteena on riskiperusteinen lähestymistapa, mikä tarkoittaa, että lakisääteiset poikkeukset asiakkaan tuntemisvelvoitteeseen eivät enää ole perusteltuja kuin erinäisissä direktiivissä erikseen säädetyissä tapauksissa.

1.14 Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi

3 §. *Varojen jäädyttäminen.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.15 Kuluttajansuojalaki

7 luku **Kuluttajaluotot**

15 §. *Luotonhakijan henkilöllisyyden todentaminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.16 Vakuutusopimuslaki

6 a §. *Tieto hylkäysperusteesta.* Pykälään tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

16 §. *Jatkuvan vahinkovakuutuksen irtisanominen.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.17 Luottotietolaki

19 §. *Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käyttämisen yleiset edellytykset.* Pykälän 2 momentin 7 kohtaan tehtäisiin lakitekninen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen. Kohtaan tehtäisiin lisäksi terminologinen tarkistus, joka perustuu rahanpesulain jakamiseen kahdeksi eri säädökseksi. Selvittäminen on pelkästään rahanpesun selvittelykeskukselle kuuluva tehtävä.

30 §. *Tarkastusoikeus.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekninen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.18 Arpajaislaki

14 a §. *Rahapeliä ikäraja.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekninen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

64 §. *Arpajaisrikkomus.* Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin erikseen asiakkaan tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta määrättävistä mahdollisista seuraamuksista.

1.19 Vakuutusyhtiölaki

6 luku **Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen**

13 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekninen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.20 Yhdistyslaki

48 §. *Perusilmoitus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan perusilmoituksen tekemisen osalta yritys- ja yhteisötietolain 1 luvun 10 §:ään. Ehdotus liittyy yritys- ja yhteisötietolain muutokseen, jolla yhdistysrekisteri lisätään yritys- ja yhteisötietojärjestelmään kantarekisteriksi.

52 §. *Muutosilmoitus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan muutosilmoituksen tekemisen osalta yritys- ja yhteisötietolain 1 luvun 11 §:ään. Ehdotus liittyy yritys- ja yhteisötietolain muutokseen, jolla yhdistysrekisteri lisätään yritys- ja yhteisötietojärjestelmään kantarekisteriksi.

1.21 Uskonnonvapauslaki

2 luku **Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat**

18 §. *Perusilmoitus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan perustamisilmoituksen tekemisen osalta yritys- ja yhteisötietolain 1 luvun 10 §:ään. Ehdotus liittyy yritys- ja yhteisötietolain muutokseen, jolla uskonnollisten yhdyskuntien rekisteri lisätään yritys- ja yhteisötietojärjestelmään kantarekisteriksi.

19 §. *Paikallisyhteisön perustamisilmoitus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan perustamisilmoituksen tekemisen osalta yritys- ja yhteisötietolain 1 luvun 10 §:ään. Ehdotus liittyy yritys- ja yhteisötietolain muutokseen, jolla uskonnollisten yhdyskuntien rekisteri lisätään yritys- ja yhteisötietojärjestelmään kantarekisteriksi.

20 §. Muutos- ja purkautumisilmoitus. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan muutosilmoituksen tekemisen osalta yritys- ja yhteisötietolain 1 luvun 11 §:ään. Ehdotus liittyy yritys- ja yhteisötietolain muutokseen, jolla uskonnollisten yhdyskuntien rekisteri lisätään yritys- ja yhteisötietojärjestelmään kantarekisteriksi.

1.22 Yritys- ja yhteisötietolaki

2 §. Määritelmät. Esityksen tarkoituksena on tehdä yhdistysrekisteristä ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteristä yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteri. Pykälän 1 momentin 7 kohtaan lisättäisiin yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteriksi yhdistysrekisteri ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteri. Tästä seuraa, että yhdistyksille ja uskonnollisille yhdyskunnille on annettava y-tunnukset ja yhdistysten tiedot tulevat saataville YTJ:n tietopalvelun välityksellä. Käytännössä PRH ja Verohallinto huolehtisivat y-tunnusten antamisesta olemassa oleville yhdistyksille ja uskonnollisille yhdyskunnille viran puolesta, eikä niiden tarvitse erikseen hakea y-tunnuksia.

4 §. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletettavat tiedot. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 9 a kohta, jonka mukaan yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletettaisiin tieto ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä yhdistysrekisteriin ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin. Muutos on tarpeen yhdistysrekisterin ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisterin liittämiseksi YTJ:n kantarekisteriksi.

10 §. Perustamisilmoitus. Pykälän 2 momentin 3 kohtaa muutettaisiin lisäämällä siihen viittaus yhdistysrekisteriin ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin.

Pykälän 3 momentti olisi uusi, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi. Säännöksellä poikettaisiin pykälän 1 momentin ja 2 momentin 3 kohdan säännöksistä. Yhteisön ja ulkomaisen trustin tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot voitaisiin ilmoittaa YTJ:n kantarekisterinä toimiviin kauppa-, yhdistys-, tai säätiörekisteriin ainoastaan sähköisesti. Sähköinen ilmoittaminen tapahtuu käytännössä YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa. Tiedot voi ilmoittaa rekisteriin sähköisesti tehdyn perustamisilmoituksen yhteydessä. Jos perustamisilmoitus kuitenkin tehdään paperimuodossa, tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot on ilmoitettava kantarekisteriin perustamisilmoituksen tekemisen jälkeen erikseen 11 §:n 2 momentin mukaisesti. Rekisteriin ilmoitettaisiin sähköisesti tiedot myös osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajista.

11 §. Muutos- ja lopettamisilmoitus. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen ilmoittamisen osalta. Tieto rahanpesulain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua yhteisön tosiasiallisista edunsaajista sekä osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajista ilmoitettaisiin sähköisesti. Sähköinen ilmoittaminen tapahtuu käytännössä YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa. Muutos ei vaikuta muiden rekisteriin ilmoitettavien tietojen toimittamiseen, vaan niitä voisi toimittaa edelleen myös paperimuodossa.

14 §. Vastuu ilmoitusten tekemisestä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a kohta, jonka mukaan uskonnollisen yhdyskunnan rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ovat vastuussa rekisteriin merkityt hallituksen jäsenet. Ehdotus vastaa sisällöltään yhdistysten rekisteri-ilmoitusten tekemistä koskevaa saman momentin 7 kohtaa.

16 §. Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä. Pykälää muutettaisiin niin, että rekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.

19 §. Rangaistussäännökset. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jolloin 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi. Pykälän 2 momentin mukaan pykälän 1 momentin rangaistussäännöstä ei sovellettaisi yrityksen omistajia tai tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen ilmoittamiseen. Säännös liittyy 10 ja 11 §:ssä ehdotettuihin muutoksiin, joiden johdosta omistajaa ja tosiasiallista edunsaajaa koskevan ilmoituksen voi tehdä vain sähköisesti. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää varmistaa, ettei rangaistussäännös tule sovellettavaksi, jos ilmoittajalla ei ole tosiasiasa mahdollisuutta tehdä sähköistä ilmoitusta, esimerkiksi koska hänellä ei ole käytettävissään nettiyhteyttä. Toisaalta 1 momentin soveltaminen ei ole välttämätöntä myöskään niiden ilmoitustekijöiden osalta, joilla on mahdollisuudet sähköisen ilmoituksen tekemiseen. Kaupparekisterilakia ja yritys- ja yhteisötietolakia ollaan parhaillaan uudistamassa, jolloin myös sääntelyn noudattaminen ja sen laiminlyönnistä aiheutuvat sanktiot tulevat arvioitua osana lainsäädännön uudistamista. Uusi lainsäädäntö saataneen voimaan, ennen kun edunsaajien rekisteröintiä koskeva siirtymäaika on päättynyt ja tiedot on kerätty rekisteriin.

1.23 Laki kiinteistönvälitysluokista ja vuokrahuoneiston välitysluokista

5 a §. Luotettavuus. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin 1. lakiehdotuksen 5 luvun 5 §:ää vastaavasti kiinteistönvälitysluokista ja vuokrahuoneiston välitysluokista harjoittajan tai oikeushenkilönä toimivan kiinteistönvälitysluokista ja vuokrahuoneiston välitysluokista merkittävän omistajan ja johdon luotettavuudelle asetettavista edellytyksistä.

8 §. Rekisteröinnin edellytykset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta, jossa edellytetään ilmoituksen tekijän täyttävän 5 a §:ssä tarkoitetut luotettavuudelle asetetut edellytykset.

9 §. Välitysluokistukseen merkittävät tiedot. Pykälän 1 momentissa välitysluokistukseen merkittävät tiedot ehdotetaan yhdenmukaistettavan 1. lakiehdotuksen 5 luvun 4 §:n kanssa. Voimassa olevan momentin 3 kohta poistettaisiin kokonaan, kun 2 kohdasta viittaus suomalaisen oikeushenkilöön korvattaisiin viittauksella oikeushenkilöön. Tällöin 2 kohta kattaisi voimassa olevan lain 2 ja 3 kohdat.

19 §. Rekisteristä poistaminen. Pykälän 1 momentin 2 ja 4 kohtaan tehtäisiin teknisluontoiset viittausmuutokset 8 §:n 1 momentin 5 kohtaan. Momentti vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia.

Pykälään lisättäisiin myös siirtymäsäännös, jonka mukaan välitysluokistukseen merkityn välitysluokista olisi rekisteristä poistamisen uhalla ilmoitettava aluehallintovirastolle 5 a §:ssä tarkoitettua luotettavuutta koskevat rekisteriin merkittävät tiedot vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

1.24 Päästökauppalaki

67 §. Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus. Pykälän 3 momentiksi lisättäisiin Energiavirastolle tiedonsaantioikeus 1. lakiehdotuksen 7 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Nykyinen päästökauppalain 67 §:n 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi.

73 §. Päästökaupparikkomus. Pykälän 1 momentin 7 kohtaan tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin 67 §:n 3 momentin sijaan 67 §:n 4 momenttiin.

1.25 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

13 §. Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että sen 4 kohtaan lisättäisiin viittaus 1. lakiehdotuksen 6 luvussa tar-

koitettuihin yhteisöjen omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskeviin tietoihin. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin myös uusi 21 kohta, jonka mukaan Tullilla olisi oikeus saada aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteristä tarvittavat tiedot rekisteröitävää koskevine tunnistetietoineen tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten.

1.26 Joukkorahoituslaki

12 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin teknisluonteinen muutos siten, että voimassa olevan rahanpesulain sijasta viitataan 1. lakiehdotukseen.

1.27 Laki asianajajista

6 §. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin uusi toinen virke, jonka mukaan asianajajayhdistyksen hallituksen olisi tehtävä 1. lakiehdotuksen 8 luvun 10 §:ssä tarkoitettu esitys aluehallintovirastolle. Voimassa olevaa lakia vastaavasti asianajajayhdistyksen hallitus vastaa myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen yleisvalvonnasta ja asianajajalla on velvollisuus esittää 6 §:n mukaisesti tarvittavat asiakirjat.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017 tai mahdollisimman pian kuitenkin siten, että 1. lakiehdotuksen 5 luku ja 6 luvun 2 ja 3 § tulisivat voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2019. EU:n jäsenvaltioiden on saatettava neljännen rahanpesudirektiivin edellyttämät lait voimaan 26 päivään kesäkuuta 2017 mennessä.

Esityksen 1. ja 23. lakiehdotukseen sisältyy siirtymäsäännöksiä.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

3.1 Merkittävä julkisen vallan käyttö ja hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan lainvastaisesta teosta määrättävä maksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu vaan rangaistusluonteinen taloudellinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen rahamääräisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 4/2001 vp, s. 7, PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 17/2012 vp s. 6). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Laissa on valiokunnan mukaan täsmällisesti ja selkeästi määriteltävä seuraamuksen ja sen suuruuden perusteista ja oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, s. 2-3, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, s. 2, PeVL 17/2012 vp s. 6). Perustuslakivaliokunta on todennut, että vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (PeVL 9/2012 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, s. 2 ja PeVL 74/2002 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen määrittämisessä on kyse merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Merkittävällä julkisen vallan käyt-

töllä tarkoitetaan esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp, s. 179, PeVL 28/2001 vp, s. 5-6). Perustuslain esitöissä ei arvioida hallinnollisten seuraamusten antamista merkittävän julkisen vallan käytön kannalta. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että hallinnollisen seuraamuksen määräämiseen sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä (PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2). Hallinnollisten seuraamusten määräämistä on myös oikeuskirjallisuudessa pidetty riidattomasti perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna merkittävänä julkisen vallan käyttönä.

Julkisoikeudellinen yhdistys on yhdistys, joka on lailla tai lain nojalla järjestetty erityistä tarkoitusta varten. Julkisoikeudellisella yhdistyksellä voi olla lainsäädännössä määriteltyjä julkisia tehtäviä ja niiden hoitamiseen liittyvää toimivaltaa julkisen vallan käyttöön perustuslain 124 §:ssä tarkoitettulla tavalla, kuten kurinpito- tai valvontavaltaa. Asianajajista annetun lain 7 §:ssä säädetään kurinpidollisen seuraamuksen määräämisestä asianajajalle mukaan lukien seuraamusmaksu, joka on suuruudeltaan vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa. Säännöksen esitöiden mukaan (HE 318/2010 vp) valvontalautakunta ei ole viranomainen, mutta sen asema rinnastuu monessa suhteessa viranomaiseen. Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla ja seuraamusmaksun määrääminen käsitellään valvontalautakunnan täysistunnossa.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettävän laissa tarkoitetuille toimivaltaisille valvontaviranomaisille ja asianajajayhdistykselle uusia toimivaltuuksia, joiden tarkoituksena on tehostaa lainsäädännön valvontaa neljännen rahanpesudirektiivin mukaisesti.

Lisäksi 1. lakiehdotuksessa esitetään säädettävän toimivaltaisille valvontaviranomaisille oikeus määrätä rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu, jonka enimmäismäärä olisi rahoitusmarkkinoilla toimiville ilmoitusvelvollisille (oikeushenkilöille) viisi miljoonaa euroa ja muille ilmoitusvelvollisille (oikeushenkilöille ja luonnollisille henkilöille) miljoona euroa. Toimivaltaisille viranomaisille asetetut toimivaltuudet ovat perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti täsmälliset ja tarkkarajaiset.

Neljännen rahanpesudirektiivin 48 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on edellytettävä, että toimivaltaiset viranomaiset valvovat tehokkaasti tämän direktiivin noudattamista ja toteuttavat tarvittavat toimenpiteet sen noudattamisen varmistamiseksi. Neljäs rahanpesudirektiivi mahdollistaa kuitenkin valvontatehtävien säätämisen itsesääntelyelimelle. Direktiivin 48 artiklan 9 kohdan nojalla jäsenvaltiot voivat sallia muun muassa asianajajien valvonnan osalta, että itsesääntelyelimet suorittavat artiklan 1 kohdassa tarkoitettut tehtävät, edellyttäen että nämä itsesääntelyelimet täyttävät artiklan 2 kohdassa asetetut vaatimukset. Direktiivissä ei säädetä seuraamusten määräämisestä itsesääntelyelinten toimesta.

Asianajajayhdistys toimisi 1. lakiehdotuksen 7 luvun 1 §:n mukaan asianajajien ja näiden avustajien toimintaa valvovana itsesääntelyelimenä. Asianajajayhdistykselle ei kuitenkaan ehdoteta säädettävän toimivaltaa määrätä hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia tai niihin rinnastettavaa valtuutta määrätä julkista varoitusta, koska kyse on perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaisesta merkittävästä julkisen vallan käytöstä eikä asianajajayhdistys ole viranomainen. Sen sijaan 1. lakiehdotuksen mukaan asianajajayhdistys tekisi esityksen rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun määräämisestä aluehallintovirastolle.

Hallinnollisista sanktioista säädettäessä on lisäksi otettava huomioon, että ne joissakin tapauksissa sisältyvät ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1990, Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan ”rikossyytteen” käsitteeseen ja sopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan kaksinkertaisen syyttämisen ja rankaisemisen kiellon

(ne bis in idem) piiriin (PeVL 9/2012 vp, PeVL 17/2013 vp). Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa määrätään, että ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä kiellon soveltamisala ei rajoitu vain varsinaisiin rikosoikeudellista rangaistusta koskeviin tuomioihin, vaan se ulottuu myös erilaisiin rangaistusluonteisiin hallinnollisiin seuraamuksiin (katso esimerkiksi Jussila v. Suomi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 23.11.2006 ja Ruotsalainen v. Suomi, tuomio 16.6.2009). Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vaatimukset oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä on huomioitu 1. lakiehdotuksen 9 luvun 4 ja 5 §:n säännöksissä, jotka koskevat muutoksenhakua toimivaltaisen valvontaviranomaisen päätökseen ja hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanoa. Lisäksi on mahdollista, että 1. lakiehdotuksessa säädettäväksi esitetyillä hallinnollisilla seuraamuksilla on tarkoitus sanktioida sellaista käyttäytymistä, joka voi täyttää samalla myös jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan mukainen ne bis in idem -kielto on huomioitu esityksen 1. lakiehdotuksen 8 luvun 6 §:ssä. Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että rahanpesulaissa ei voimassa olevan rahanpesulain tavoin enää säädettäisi rikosoikeudellisena seuraamuksena sakosta, joka voisi seurata tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, rekisteröintirikkomuksesta tai rahanpesun ilmoitus-rikkomuksesta.

3.2 Yksityiselämän suoja

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä (HE 309/1993 vp).

Kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 49/2005 vp, s. 3, PeVL 8/2006 vp, s. 2), mutta myös ajoneuvossa mahdollisesti olevat pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 46/2001 vp, s. 3/II). Liike- ja varastotiloihin saattaa sisältyä myös asumiseen tarkoitettuja tiloja.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuusvaatimus ei ole täytynyt toimitettaessa kotirauhan piiriin kuuluvissa liiketiloissa tarkastus sellaista rikkomusta koskevan epäilyn perusteella, josta voi enimmillään seurata sakkorangaistus (PeVL 40/2002 vp, s. 2, PeVL 7/2004 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on pitänyt tarkastuksen toimittamista hyväksyttävänä sellaisia rangaistaviksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus, kun kyse on julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten käytön valvomiseksi tehtävistä tarkastuksista (PeVL 69/2002 vp, s. 2—3). Tarkastuksen toimittamisen kotirauhan piirissä liittyy perusteltuun syyhyn epäillä lakia rikotun tai rikottavan rangaistavaksi säädetyllä tavalla.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tarkastusoikeuden kytkeminen rangaistusluonteisella maksulla, seuraamusmaksulla, sanktioituun käyttäytymiseen ei ole ristiriidassa valiokunnan tulkintakäytännön kanssa (PeVL 7/2004 vp, s. 2). Perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuuden kannalta valiokunta on pitänyt merkityksellisenä, että kysymys on sellaisesta rangaistuksenluonteisesta hallinnollisesta seuraamusmaksusta, jonka suuruuteen vaikuttaa muun muassa rikkomuksen moitittavuus, vahingollisuus yhteiskunnalle ja sillä saadun hyödyn suuruus

Maksajan tiedot -asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetuksessa säädetään maksajaa ja maksunsaajaa koskevista tiedoista, jotka on toimitettava missä tahansa valuutassa tehtävien varainsiirtojen mukana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemistä, havaitsemista ja tutkimista varten, kun vähintään yksi varainsiirtoon osallistuvista maksupalveluntarjoajista on sijoittautunut unioniin. Asetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan hallinnollisten seuraamusten ja toimenpiteiden tulee olla tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, ja niiden on oltava johdonmukaisia neljännen rahanpesudirektiivin IV luvun 4 jakson mukaisesti vahvistettujen seuraamusten kanssa. Asetuksen 18 artiklan mukaan neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 ja 2 a kohdan mukaisia hallinnollisia seuraamuksia ja rahamääräisiä seuraamuksia koskevia säännöksiä tulee soveltaa ainakin seuraaviin asetuksen rikkomisiin:

- a) maksupalveluntarjoaja jättää toistuvasti tai järjestelmällisesti pois maksajaa tai maksunsaajaa koskevat vaadittavat tiedot asetuksen 4, 5 tai 6 artiklan vastaisesti;
- b) maksupalveluntarjoaja laiminlyö toistuvasti, järjestelmällisesti tai vakavasti velvollisuutensa varmistaa tietojen säilyttäminen asetuksen 16 artiklan vastaisesti;
- c) maksupalveluntarjoaja ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä asetuksen 8 tai 12 artiklan vastaisesti;
- d) välittäjänä toimiva maksupalveluntarjoaja laiminlyö vakavasti asetuksen 11 tai 12 artiklan noudattamisen.

Asetuksen hallinnollisia seuraamuksia ja toimenpiteitä koskevat kansalliset säännökset ehdotetaan täytäntöön pantavan 1. lakiehdotuksessa. Maksupalveluja ja erityisesti rahanvälitystä tarjotaan usein kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen, pois lukien PRH:n, tarkastusoikeuden rajaaminen perustuslakivaliokunnan nykyisen tulkintakäytännön mukaisesti tilanteisiin, jossa on syytä epäillä rikkomusta, josta voidaan määrätä seuraamusmaksu, tai jossa on syytä epäillä rikoslain 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua rikosta, estettäisiin viranomaisen mahdollisuudet estää rahanpesua ja terrorismin rahoitusta. Valvontaviranomainen ei voisi valvoa maksajan tiedot -asetuksen noudattamista tai 1. lakiehdotuksessa tarkoitettua asiakkaan tunnistamis- ja tuntemisvelvollisuuden noudattamista, tietojen tallentamista, sisäistä valvontaa tai riippumattoman ilmoituskanavan järjestämistä. Toimivaltainen valvontaviranomainen joutuisi toimimaan ilmoitusvelvollisen itsensä toimittamien tietojen varassa. Toimivaltainen valvontaviranomainen ei voisi käyttää oikeuttaan määrätä näitä koskevien säännösten rikkomisesta rikemaksua, julkista varoitusta tai seuraamusmaksua, koska se ei pystyisi tekemään valvontaa ilmoitusvelvollisen kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa vaan olisi kolmansien osapuolten ilmiantojen varassa.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että toimivaltaisella valvontaviranomaisella olisi oikeus tehdä tarkastuksia myös kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, jos viranomaisella on perusteltu syy epäillä, että ilmoitusvelvollinen on vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyönyt ehdotetussa seuraamusmaksusäännöksessä tarkoitettulla tavalla rahanpesulakia ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Ehdotuksella turvataan sekä maksajan tiedot asetuksen 17 artiklan että neljännen rahanpesudirektiivin IV luvun 4 jaksossa tarkoitettujen säännösten täytäntöönpano.

Perustuslakivaliokunta on yrityksiin kohdistuvien tarkastusten yhteydessä korostanut, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan soveltamista koskeva oikeuskäytäntö otetaan huomioon tulkittaessa perustuslain 10 §:n 1 momentin säännöstä yksityiselämän suojasta. Viranomaisten tarkastusvaltuuksia koskevan lainsäädännön on tällöin oltava riittävän täsmällistä ja tarjottava riittävät takeet väärinkäytöksiä vastaan. Lain-

säädännön on sisällettävä tämän toteutumiseksi riittävät menettelylliset ja oikeusturvatakeet. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että tarkastukset toteutetaan virkavastuulla, joten niiden lainmukaisuus on saatettavissa tuomioistuimen arvioitavaksi. Koska hallintolain 39 §:n soveltuminen valvontatyyppeihin tarkastuksiin ei kuitenkaan ole hallintolain esitöiden valossa täysin selvää, perustuslakivaliokunta on pitänyt näissä tapauksissa tarpeellisena lisätä tarkastussäännöksiin viittauksen hallintolain 39 §:ään (katso PeVL 5/2013 vp s. 3, PeVL 5/2010 vp, s. 3 ja PeVL 2/2010 vp, s. 10—11).

Henkilötietojen suoja

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Perustuslain 10 §:n 1 momentti sisältää yksityiselämän suojaa koskevan yleislausekkeen samoin kuin säännöksen henkilötietojen suojaamisesta lailla (PeVL 40/2005 vp, s. 2). Yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain säännöksen kannalta lähtökohdana on se, että oikeushenkilöt eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan (PeVL 4/2014 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä rekisterien sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (PeVL 14/2002 vp, s. 2, PeVL 27/2006 vp, s. 2).

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että on tarpeellista asettaa tietoja pyytävälle etukäteen vaatimus esittää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on pitänyt vaatimusta tarpeellisena muun muassa siksi, että henkilörekisterin pitäjä voi toimia henkilötietolain 32 §:ään perustuvien velvoitteidensa mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin todennut, että sääntely paljastaa samalla, että huomattava osa tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kytkeytyvistä seikoista mukaan luettuna viime kädessä niiden taustalla olevien säännösten tulkitseminen jää merkittävästi riippumaan osapuolten välisistä käytänteistä. Kysymys on esimerkiksi siitä, millä tavoin tietojensaantioikeuden ulkopuolella lain mukaan olevat seikat todella jäävät luovuttamatta teknisessä käyttöyhteydessä ja miten tällöin eri yksittäistapauksissa todennetaan laissa mahdollisesti edellytetyn tietojen välttämättömyyskriteerin tai muun tarkoituserään toteutuminen. Myös vastuukysymykset saattavat olla ongelmallisia (PeVL 14/2002 vp, s. 5-6).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta, että salassa pidettävien henkilötietojen käyttö ja tietojen paljastaminen rekisterin tarkoituksen vastaisesti on rangaistavaa siten kuin rikoslaissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa säädetään. (PeVL 4/2014 vp s. 4, PeVL 39/2009 vp, s. 3). Tietojen luovuttamista koskeva sääntely ei muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi. Tietojen luovuttamista rahanpesun selvittelykeskukselle ja toimivaltaisille valvojille koskevissa 1. ja 2. lakiehdotuksen säännöksissä on pyritty varmistamaan, että tietojen luovuttamisen kriteerinä on voimassa olevaa henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntöä vastaavasti henkilötietojen käsittelyn välttämättömyys asianomaisen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi siten, että tietoja voidaan luovuttaa myös henkilörekisterin käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivaan tarkoitukseen. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamis-

mahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 19/2012 vp, s. 3–5, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I). Henkilötietojen luovuttamista koskevat kriteerit eivät muutu oleellisesti uuden EU:n tietosuojalainsäädännön voimaantulon myötä.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan tuntemistietojen keräämisestä ja säilytysajasta ja 4 luvussa säädettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti siitä, missä tilanteissa ilmoitusvelvollisen on tehtävä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Luvussa säädetään siitä, että ilmoituksen on sisällettävä laissa tarkoitettujen asiakkaan tuntemistiedot. Näiden henkilötietojen luovuttamista pidetään välttämättömänä liiketoimen luonteen ja mahdollisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyn selvittelylle rahanpesun selvittelykeskuksessa. Ilmoituksen kohteen yksityisyyden suojaamiseksi ja henkilökunnan turvallisuuden varmistamiseksi epäilyttäviä liiketoimia koskevat ilmoitukset olisivat salassa pidettäviä. Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 luvussa säädettäisiin myös epäilyttäviin liiketoimiin liittyvien henkilötietojen säilyttämisestä erillään asiakasrekisteristä sekä näiden henkilötietojen säilytysajasta ja rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisesta. Yksityisyyden suojaan katsotaan sisältyvän myös pääsy itseään koskeviin henkilötietoihin. Ilmoitusvelvollisen tallettamien henkilötietojen osalta rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen koskee ainoastaan epäilyttäviin liiketoimiin liittyviä henkilötietoja, kun muihin asiakassuhteeseen liittyviin henkilötietoihin rekisteröidyllä olisi henkilötietolain mukaisesti tarkastusoikeus. Yksityisyyden suojan rajoitus on siten oikeassa suhteessa 1. lakiehdotuksen ja 2. lakiehdotuksen tavoitteisiin. Ilmoitusvelvollinen ei saisi luovuttaa asiakkaan tuntemistietoja muihin tarkoituksiin siltä osin kuin tiedot on kerätty pelkästään 1. ja 2. lakiehdotuksen soveltamistarkoitusta varten.

Asiakkaan tuntemistietojen keräämistä koskevilla velvoitteilla on myös merkitystä arvioitaessa yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista. Näihin velvoitteisiin kuuluvat erityisesti henkilön poliittista vaikutusvaltaa ja varallisuutta koskevien tietojen kerääminen ja näihin liittyvä velvollisuus seurata asiakassuhdetta tehostetusti. Tehostettu tuntemisvelvollisuus koskee myös poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden lisäksi näiden perheenjäseniä ja läheisiä yhtiökumppaneita, ja se ehdotetaan voimassa olevaan lakiin verrattuna laajennettavaksi koskemaan ulkomaisten henkilöiden lisäksi myös kotimaisia henkilöjä. Vaikka perustuslain yhdenvertaisuussäännös koskee lähtökohtaisesti vain ihmisiä, yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan (PeVL 11/2012 vp, s. 2). Perustuslain 6 §:n 2 momentissa on luettelo eräistä kielletyistä erotteluperusteista. Luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Erikseen mainittuihin kiellettyihin erotteluperusteisiin rinnastetaan muut henkilöön liittyvät syyt. Niitä ovat esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, varallisuus, yhdistystoimintaan osallistuminen, perhesuhteet ja asuinpaikka. Syrjintäkieltosäännöksellä ei ole kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla kuitenkin korkeat (PeVL 1/2006 vp, s. 2, PeVL 60/2012 vp, s. 3 ja PeVL 23/2012 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (PeVL 38/2006 vp, s. 3 ja PeVL 23/2012 vp, s. 2). Poliittinen vakaumus luokitellaan myös arkaluonteiseksi henkilötiedoksi, jolloin näiden tietojen käsittelyyn tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Toisaalta perustuslain 6 §:n mukaisten periaatteiden sekä EU:n perusoikeuskirjan 20 artiklan mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen ja 21 artiklan mukaisen syrjintäkiellon toteutumisen kannalta merkitystä on myös sillä, että poliittista vaikutusvaltaa

koskevat tiedot kerätään kaikilta ilmoitusvelvollisen asiakkailta. Toisaalta esiin nousee kysymys ehdotetun säännöksen suhteesta eräisiin lakisääteisiin palveluihin, erityisesti vakuutuksiin. Toimenpiteet eivät saisi siten johtaa syrjivään kohteluun. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on auttaa havaitsemaan erityisesti poliittiseen vaikutusvaltaan liittyviä poikkeavia varainsiirtoja, joihin voisi liittyä epäilyjä lahjontarikoksista rahanpesun esirikoksina. Ilmoitusvelvollinen voisi myös suhteuttaa menettelyn asiakassuhteisiinsa ja toimintaansa liittyviin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin. Ehdotettua säännöstä voidaan siten pitää oikeasuhteisena tavoiteltuun päämäärään nähden.

Epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten osalta 4 luvussa säädettäisiin myös siitä, millä tavalla ilmoitus tulisi pääsääntöisesti tehdä. Sen lisäksi, että ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle olisi tehtävä sähköisenä, laissa edellyttäisiin tarkoitukseen varatun erityisen sovelluksen tai muun salatun yhteyden käyttämistä. Erityinen sovellus toimisi yleisen tietoverkon välityksellä, mahdollistaen kuitenkin suojatun asioinnin, ottaen huomioon epäilyttäviä liiketoimia koskevan salassapitovelvoitteen. Tällä pyritään vaikuttamaan perustuslain 12 §:n mukaiseen yksityisyyden suojaan. Suurin osa ilmoituksista tehdään jo nykyisin sähköisesti ehdotetun säännöksen edellyttämällä tavalla. Ottaen huomioon, että ehdotettu 4 luvun 2 § mahdollistaisi myös muun salatun yhteyden tai tietoturvallisen menettelyn käyttämisen, ehdotusta ei pidetä perustuslain mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta ongelmallisena. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (katso esimerkiksi PeVL 35/2010 vp, s. 2, PeVL 28/2009 vp, s. 2/II, PeVL 21/2007 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2/I, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I).

Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 luvussa ehdotetaan perustettavaksi uusi aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri. Laissa säädettäisiin perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti rekisteröinnin tavoitteesta, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, niiden sallitusta käyttötarkoituksesta mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä, ja rekisteröidyn oikeusturvasta.

Esityksen 1., 3. ja 19.—21. lakiehdotuksessa säädettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin mukaisesti yritysten omistajien ja tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinnistä. Tiedot olisivat osa kaupparekisteriä, säätörekisteriä, yhdistysrekisteriä ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriä. Esityksen 1. lakiehdotuksen 6 luvun mukaisesti edunsaajia koskevien rekisteri-tietojen julkisuus määräytyisi kyseessä olevan rekisterin julkisuuden mukaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on katsonut, että 8 artiklan takaama yksityiselämän suoja ei sulje pois ammatillisia tai liiketoimintaan liittyvien suhteiden suojaa. Erityisesti, kun kyse on yksityisistä elinkeinonharjoittajista, eron tekeminen yksityiselämän ja ammatillisten suhteiden välillä voi olla vaikeaa. (Katso esimerkiksi Niemietz v. Saksa, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 16.12.1992; Campagnano v. Italia, tuomio 23.3.2006). Yksityiselämän suojan kannalta merkityksellisenä on vakiintuneesti pidetty myös muun muassa henkilön velvollisuutta antaa itseään koskevia tietoja viranomaiselle (PeVM 3/2010 vp, s. 5, PeVL 31/2008 vp, s. 2–3). Luovutettavien henkilötietojen tulisi olla välttämättömiä tavoitteen toteuttamiseksi. Henkilön identifioimiseksi voidaan pitää riittävänä henkilön nimen lisäksi syntymäaika ja kotikunta. Julkisesti saatavilla olevia tietoja olisi rajattava väärinkäytösten estämiseksi. Lisäksi olisi kiinnitettävä huomiota siihen, millä tavalla tiedot asetetaan saataville, ottaen huomioon sovellettavien erityissäännösten asettamat vaatimukset tietojen saatavuuden rajoittamisesta. Vaikka lähtökohtaisesti oikeushenkilöt eivät kuulu perustuslain 10 §:n 1 momentin soveltamisalaan, esityksen 1. lakiehdotuksessa tarkoitettu yrityksen velvollisuus rekisteröidä tosiasialliset edunsaajansa olisi uusi velvoite, joka tarkoittaisi luonnollisena henkilönä yksittäisen edunsaajan omaisuuteen liittyvän tiedon asettamista julkisesti saataville. Omaisuustiedon julkinen saatavuus merkitsisi puuttumista yksityiselämän suojaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artik-

lan ja perustuslain 10 §:n tarkoittamalla tavalla. Edunsaajan omistussosuuden julkiseksi tuleminen mahdollistaisi johtopäätösten tekemisen asianomaisen henkilön varallisuudesta. Tämä ei kuitenkaan merkitsisi puuttumista yksityiselämän keskeiseen osaan. (Katso vastaavasti PeVM 3/2010 vp, s. 5, PeVM 2/2009 vp, s. 4/II, PeVM 8/2000 vp, s. 2/II)

Toisaalta yksityiselämään puuttumista on pidetty hyväksyttävänä silloin, kun on tarpeen suojata toista kilpailevaa intressiä. Yksityisyyden suojaa voitaisiin joutua tiettyssä määrin sovittamaan yhteen sanavapauden kanssa. Esityksen 1. lakiehdotuksessa tarkoitettulla omistussosuuksien julkistamisella olisi merkitystä perustuslain 12 §:ssä turvatun sanavapauden toteutumisel- le. Perustuslain 12 §:n mukaan sananvapauden sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Julkisuusperiaatteesta säädetään perustuslain 12 §:n 2 momentissa. Riittävän julkisuuden takaaminen on edellytys yksilöiden mahdollisuudelle vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Julkisuus on myös vallankäytön ja viranomaistoiminnan kritiikin ja valvonnan edellytys. (PeVL 43/1993 vp, s. 2) Tiedotusvälineiden tehtävänä on käsitellä mm. yhteiskunnallisesti merkittäviä kysymyksiä, joiden esiin tuomisella on merkitystä epäkohtien paljastumiselle. Näin ollen myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä talousrikosten ennalta estämistä edistäisi osaltaan merkittävien omistussosuuksien läpinäkyvyys. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä on otettu kantaa sananvapauden ja yksityisyyden suojan yhteen sovittamiseen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin todennut (katso esimerkiksi von Hannover v. Saksa, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.6.2014), että lehdistöllä on olennainen tehtävä demokraattisessa yhteiskunnassa. Vaikka se ei saa ylittää tiettyjä rajoja varsinkaan muiden maineen ja oikeuksien suojelun suhteen, sen tehtävänä oli kuitenkin jakaa velvollisuuksiinsa ja vastuihinsa sopivalla tavalla tietoja ja ajatuksia kaikista yleisesti kiinnostavista kysymyksistä. Toisaalta ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että myös yksityiselämän suojeluun tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota, koska uusilla tiedonvälitysteknologioilla oli mahdollista säilyttää ja toisintaa henkilökohtaisia tietoja. Arvioinnissa on otettava huomioon se, missä määrin toiminnan voidaan katsoa edistävän yhteiskunnallisesti kiinnostavaa keskustelua pikemmin kuin pyrkiä yhteiskunnallisesta keskustelusta irrallaan tyydyttämään yksittäisten henkilöiden uteliaisuutta. Esityksen 1. ja 2. lakiehdotuksen soveltamista varten hyödynnettävien rekisterien käyttötarkoitus on myös laajempi, mikä tulisi huomioida arvioinnissa.

Yksityiselämän suojan rajoituksella tulisi olla hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi ja rajoituksen tulisi olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Tämä merkitsee, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Jokin perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (katso PeVM 25/1994 vp, s. 5/I—II ja esimerkiksi PeVL 56/2014 vp, s. 3/I—II ja PeVL 18/2013 vp, s. 3). Yritysten omistusten avoimuuden lisäämistä ja siten yritysrakenteiden hyödyntämisen ennalta estämistä väärinkäytöksiin sekä rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen voidaan pitää painavina yhteiskunnallisina intresseinä. Toisaalta rekisterien käyttötarkoitus ei ole sidottu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan toisin kuin 1. lakiehdotuksessa säädettyjen rekisterien osalta. Suhteellisuusperiaatteen huomioiden tosiasiallisen edunsaajan määritelmä olisi rajattava tarkoituksenmukaisella tavalla, Tavoitellun päämäärän kannalta voidaan pitää oikeasuhteisena tosiasiallisten edunsaajien tietojen keräämistä ja julkisesti saataville asettamista silloin, kun näiden omistussosuudet tai muu tosiasiallisen määräysvallan käyttö ylittää tietyn kynnyksen. (Katso tulotietojen julkisuuden osalta Euroopan unionin tuomioistuimen yhdistetyt asiat C-465/00, C-138/01 ja C-139/01 Österreichischer Rundfunk ym.) Edunsaajien rekisteröintiä koskeva lainsäädäntöratkaisu vaikuttaisi johtavan tosiasiallisesti perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kaventumiseen. Toisaalta näitä rajoituksia voidaan perustella erityisesti osakeomistusten yleisöjulkisuuden takaamisella, joka tukee yh-

teiskunnan avoimuutta ja edellytyksiä osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun, mikä tekee esityksestä merkityksellisen myös perustuslain 2 §:n 2 momentin, 12 §:n ja 14 §:n 4 momentin kannalta. Perustuslakivaliokunta on aiemmin ottanut kantaa asiaan elinkeinonvapauden rajoittamisen osalta (PeVL 15/2016 vp, s. 3).

Esityksen 2. lakiehdotuksessa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämästä rekisteristä. Rekisteröidyillä ei olisi tarkastusoikeutta rekisterin sisältämiin henkilötietoihin. Rahanpesurekisterin sisältämät henkilötiedot voivat liittyä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyyn, jolloin niiden päätyminen rekisteröidyn tai ulkopuolisen tietoon voisi vaarantaa mahdollisen rikostutkinnan intressit. Yksityisyyden suojan rajoittamiselle on siten painava yhteiskunnallinen peruste. Lakiehdotuksessa säädettäisiin perustuslakivaliokunnan tulkinta huomioiden myös siitä, millä edellytyksillä tietoja voidaan luovuttaa muille viranomaisille ja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Kun rahanpesurekisterin sisältämiä henkilötietoja luovutetaan muille Suomen viranomaisille tai vieraan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, kyseessä tulisi voimassa olevan henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön ja EU:n uuden tietosuojalainsäädännön mukaisesti olla rahanpesurekisterin käyttötarkoituksen kanssa yhteensopiva henkilötietojen käsittely. Tällaisena yhteensopivana henkilötietojen käsittelynä pidettäisiin esimerkiksi välttämätöntä henkilötietojen luovuttamista toiselle viranomaiselle, jos rahanpesuepäilyn selvittämiseksi on arvioitava onko rahanpesun esirikos tapahtunut. Sovellettavaksi tulisivat lisäksi EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolisten maiden osalta voimassa olevat henkilötietolain säännökset riittävästä tietosuojan tasosta. Vähimmäisvaatimustaso johtuu myös perustuslain 10 §:n 1 momentista. Lainvalvontaviranomaisten tiedonvaihtoon sovellettavan uuden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanon myötä sovellettavaksi tulisivat henkilötietolain säännöksiä vastaavat säännökset riittävän tietosuojan tason vaatimuksesta. Tietosuojadirektiivin myötä myös rekisterinpitäjän vastuu ja henkilötietojen käsittelyn valvontaa koskevat vaatimukset, jotka nykyisellään perustuvat henkilötietolakiin, korostuvat entisestään. Tältä osin olisi jo tässä vaiheessa syytä ottaa 2. lakiehdotukseen viittaus henkilötietolain säännöksiin, jotka sisältävät muun muassa sovellettavat säännökset tietojen siirtämisestä kolmansiin maihin (PeVL 2/2008 vp, s. 3, PeVL 43/2006 vp, s. 4, PeVL 51/2002 vp, s. 3, PeVL 14/2002 vp, s. 5).

Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että toisen EU:n jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle voidaan antaa oikeus tehdä osumahakuja 2. lakiehdotuksessa säädetyin rahanpesurekisterin viitetietoihin. Rahanpesun selvittelykeskuksella olisi vastaavasti oikeus tehdä osumahakuja toisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen rekisterin viitetietoihin edellyttäen, että tämä jäsenvaltio on antanut siihen luvan. Osumahaku kohdistuu henkilörekistereihin, joiden sisältämien henkilötietojen käsittely on neljännessä rahanpesudirektiivissä tarkoitettulla tavalla käyttötarkoitussidonnaista henkilötietojen käsittelyä. Rekisteröidyillä henkilöillä ei olisi tarkastusoikeutta rahanpesurekisterin sisältämiin henkilötietoihin, vaan nämä voisivat varmistaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden tietosuojaviranomaisten avulla.

Ehdotetut 2. lakiehdotuksen säännökset osumahausta, joka antaa toisen jäsenvaltion viranomaiselle tiedon asianomaisen henkilön tietojen mahdollisesta sisällyttämisestä rahanpesurekisteriin, ovat lähtökohtaisesti merkityksellisiä perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun henkilötietojen suojan ja yksityiselämän suojan kannalta, huomioiden erityisesti, että rekisterin sisältämät tiedot voisivat johtaa rikostutkintaan. Ehdotetut säännökset osumahausta eivät kuitenkaan perusta rahanpesun selvittelykeskukselle itsenäistä toimivaltaa toisen jäsenvaltion rekisterin tietojen keräämiseen tai tallentamiseen, vaan toimivalta osumatietojen kohteena olevien henkilötietojen luovuttamiseen määräytyy kunkin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan. Henkilötietojen suojan kannalta olennaista on lisäksi, että sopimuspuolilla olisi pääsy vain sellaisiin rahanpesurekisterin viitetietoihin, joita ei olisi mahdollista yhdistää suoraan yk-

sittäiseen henkilöön. Osumatietoihin liittyvien henkilötietojen luovuttamiseen sovellettaisiin ensisijaisesti 2. lakiehdotuksen säännöksiä tiedonvaihdosta. Harkinta henkilötietojen luovuttamisen osalta säilyisi aina rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevällä päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt tuntomerkkitietoja sisältävään poliisin henkilörekisteriin kohdistuvaan vastaavanlaiseen osumatiedonhakuun liittyviä sopimusmääräyksiä ongelmallisina perustuslain 7 ja 10 §:n kannalta (PeVL 56/2006 vp, s. 4). Osuma-hakuun liittyvien henkilötietojen ja lokitietojen käsittelyn valvonnasta tulisi kuitenkin huolehtia 2. lakiehdotuksen 3 §:n 8 momentissa säädetyn mukaisesti.

3.3 Omaisuuden suoja

Esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen 5 §:n sääntelyllä on merkitystä perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatuun omaisuuden suojan kannalta, jonka mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen vakiintuneen tulkintakäytännön mukaisesti perusoikeuksia rajoittavien toimenpiteiden tulee perustua lakiin ja niiden tulee olla välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa. Rajoitusten ei tulisi myöskään mennä pidemmälle kuin on välttämätöntä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että perustuslain 15 §:n 1 momentti ei tarjoa suojaa omaisuudelle, joka on rikoksella hankittu tai joka muutoin liittyy välittömästi rikolliseen toimintaan (PeVL 8/2016 vp, s. 3, PeVL 65/2010 vp, s. 3, PeVL 53/2006 vp, s. 4 ja PeVL 33/2000 vp, s. 2). Turvaamistoimenpiteet ovat välttämättömiä epäillyn rikoksen tuottaman hyödyn käytön estämiseksi ja vakuustakavarikkoja on pidetty Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä oikeasuhteisena toimenpiteenä tavoiteltuun päämäärään nähden, ottaen huomioon, että omaisuutta ei välttämättä menetetä pysyvästi. Toimenpiteenä se kuitenkin rajoittaa omaisuuden käyttöä (katso esimerkiksi Raimondo ja muut v. Italia, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.2.1994).

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräaikainen liiketoimen keskeytysmääräys liittyy vain potentiaaliseen rikoshiötyyn. Voimassa olevassa rahanpesulaissa tarkoitettuna määräaikaisena epäilyttävän liiketoimen keskeytysmääräyksen, jonka kestoja nyt ehdotetaan pidennettäväksi, tarkoituksena on kuitenkin turvata viranomaisten mahdollisuudet päästä kiinni potentiaaliseen rikoshiötyyn jo varhaisemmassa vaiheessa kuin rikostutkinnan aikana sen estämiseksi, että varoja ei ehditä häivyttämään, täydentäen siten toimenpiteen mahdollisuutta hakea vakuustakavarikkoja. Ottaen huomioon rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen käytettävät yhä monimuotoisemmat menetelmät, tätä voidaan pitää välttämättömänä toimenpiteenä rikoshiödyn takaisinsaannin edellytysten parantamiseksi ja määräaikaisella liiketoimen keskeytyksellä voidaan katsoa olevan painava yhteiskunnallinen tarve ja hyväksyttävä peruste. Kun rahanpesun selvittelykeskus selvittelee epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia, kyse ei ole aina varmasta rikosepäilystä, vaan potentiaalisesti rikostutkintaan johtavasta epäilystä. Keskeyttäminen päätös kuitenkin rajoittaa varojen käyttöä, kunnes riittävä selvitys niiden alkuperästä tai käytötarkoituksesta on saatu. Toisaalta liiketoimen keskeytysmääräys ei puutu asiallisesti asianomaisen henkilön omistaman laillisen varallisuuden määrään muilta osin kuin siihen siirrettävän varallisuuden määrään, jota pidetään epäilyttävänä. Tässä vaiheessa ehdotetaan myös määräaikaisen liiketoimen keskeytyksen kesto rajattavaksi kymmeneen päivään. Rajoituksia voidaan siten pitää oikeasuhteisina tavoiteltuun päämäärään nähden. Perusoikeusrajoitukselle asetettavan täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen johdosta on myös aiheellista määrittellä tarkemmin ne toimenpiteet, joiden yhteydessä varojen pidättäminen voi tapahtua. Kyseessä olisi mahdollisuus, joka tulisi sovellettavaksi käytännössä sellaisissa tapauksissa, joissa selvittelyä suorittavan poliisimiehen arvion mukaan liiketoimen keskeyttäminen on selvittelyn suorittamiseksi käytännössä välttämätöntä tehdä. Määräaikaista liiketoimen keskeytystä koskevan oikeuden käytössä olisi noudatettava tarkkaa harkintaa ja sitä tulisi soveltaa ainoastaan silloin, kun se on epäilyttävän liiketoimen selvittämisen kannalta välttämätöntä.

Liiketoimen keskeytysmääräyksen kohteena olevalla henkilöllä olisi mahdollisuus vaikuttaa asian selvittämiseen ja toimittaa selvitystä varojen laillisen alkuperän osoittamiseksi. Jos kysymys on laillisesta omaisuudesta, sen haltijan on lähtökohtaisesti helppo hankkia tarvittava näyttö ja saattaa todennäköiseksi omaisuuden laillinen alkuperä. Tämä periaate on myös hyväksytty Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä (katso esimerkiksi Phillips v. Yhdistynyt Kuningaskunta, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 5.7.2001, kohta 43-45) Perustuslakivaliokunta on pitänyt sinänsä selvänä, että tietyn omaisuuden omistussuh-teista ja alkuperästä voi yleensä parhaiten esittää näyttöä se, jonka hallusta omaisuus on tavat-tu. Vaikka rahanpesun selvittelykeskuksen määräys ei välttämättä liittyisi rikosepäilyyn, vas-taajan oikeusturvan kannalta on syytä korostaa, ettei todistustaakkaa pidä siirtää vastaajalle, ellei omaisuuden rikollista alkuperää koskeva väite ole objektiivisesti arvioiden perusteltu ja riittävin tosiseikoin tuettu (PeVL 8/2016 vp, s. 4-5, PeVL 33/2000 vp, s. 3). Perustuslakivalio-kunta on ns. käännettyä todistustaakkaa käsitellessään pitänyt tärkeänä, että menettelyssä ei aseteta kohtuuttomia vaatimuksia sille, milloin vastaajan katsotaan saattaneen omaisuuden laillisen alkuperän todennäköiseksi (PeVL 8/2016 vp, s. 5). Vaikka liiketoimen keskeytysmää-räyksen osalta kyse ei olisi varsinaisesti käännetystä todistustaakasta eikä sen kohteena olevaa henkilöä voisi velvoittaa toimittamaan selvitystä laillisesta alkuperästä, tilanne voisi muistut-taa sitä. Oikeusturvan kannalta on myös huomioitava, että omaisuuden käyttöä rajoittavana hallinnollisena tilapäisenä toimenpiteenä epäilyttävän liiketoimen keskeyttämistä koskevaan määräaikaiseen määräykseen ei liittyisi muutoksenhakumahdollisuutta. Ainoastaan siinä tapa-ukassa, että asianomainen henkilö ei pystyisi esittämään selvitystä uskottavasta varojen alku-perästä ja määräaikainen liiketoimen keskeytys johtaisi pakkokeinolain (806/2011) 6 luvun mukaiseen vakuustakavarikkoon, asianomaisella henkilöllä olisi mahdollisuus muutoksenha-kuun vakuustakavarikkoa koskevasta päätöksestä. Perusteettomasta toimenpiteestä liiketoimen keskeytysmääräyksen kohteena olevalla henkilöllä olisi kuitenkin mahdollisuus vahingonkor-vaukseen siitä aiheutuneista vahingoista vahingonkorvauslain (412/1974) mukaisesti.

Ottaen huomioon, että rahanpesun selvittelykeskuksen antamassa liiketoimen keskeytysmää-räyksessä ei ole kyse rikosoikeudellisesta tai esitutkintaa koskevasta sääntelystä, vaan potenti-aalisesti rikostutkintaan johtavasta selvittelyn turvaamisesta, sääntelyllä ei vaikutettaisi ns. syyttömyysolettamaan eikä myöskään puututtaisi asianomaisen henkilön itsekriminoin-tisuojaan. Lainsäädännöllä ei voida myöskään asettaa asianomaiselle henkilölle velvollisuutta myötävaikuttaa asian selvittämiseen, ottaen huomioon että tällaista velvollisuutta ei ole myös-kään esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen rat-kaisukäytännössä itsekriminointisuojaan on katsottu kuuluvan Euroopan ihmisoikeussopimuk-sen 6 (1) artiklassa turvatu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ydinalueelle (esimerkiksi Saunders v. Yhdistynyt kuningaskunta, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.12.1996. kohta 68). Perustuslakivaliokunta on myös ns. käännettyä todistustaakkaa koske-van kysymyksen käsittelyn yhteydessä katsonut, että ehdotettu sääntely ei saa johtaa itsekri-minointisuojaan loukkaamiseen todetun kaltaisissa käytännön soveltamistilanteissa. (PeVL 8/2016 vp, s. 5) Toisaalta on huomioitava mahdollisuus, että kieltäytyminen selvityksen toi-mittamisesta tai itsekriminointisuojaan vetoaminen voi johtaa siihen, että asiasta kirjataan ri-kosilmoitus. Sääntelyn tulee siten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön va-lossa pysyä kohtuuden rajoissa ja ottaa asianomaisen henkilön oikeudet asianmukaisesti huo-mioon.

3.4 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentu-lonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuus on mahdollista poikkeuksellisesti. Luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edel-

lytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkara-jaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Perustuslakiva-liokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riit-tävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sil-lä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan tai tarkoituk-senmukaisuusharkinnan mukaisesti. Lisäksi viranomaisen toimivallan liittää toimilupaan ehto-ja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (katso esimerkiksi PeVL 32/2010 vp, s. 7/II).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt lu-van peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyr-kempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuh-taisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olen-naisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaa-miseen (katso esimerkiksi PeVL 13/2014 vp, s. 2-3, PeVL 31/2006 vp, s. 2, PeVL 8/2006 vp, s. 3/II, PeVL 48/2005 vp, s. 2/I).

Voimassa olevassa lainsäädännössä asianajajayhdistys ja tilintarkastuslautakunnat voivat ra-joittaa asianajajan ja tilintarkastajan perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinoharjoittamisen vapautta. Asianajajayhdistys voi lakkauttaa asianajajan jäsenyyden ja tilintarkastuslautakunnat tilintarkastajan hyväksymisen.

Kurinpitomenettelyyn voi liittyä kysymys sen suhteesta rikosoikeudelliseen menettelyyn. EU:n perusoikeuskirjan 50 artiklan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 pöytäkirjan 4 artik-lan mukaan ketään ei saa tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti. Menette-lyä arvioidaan vakiintuneesti ihmisoikeussopimuksessa tarkoitettuna rikosasiaan ne bis in idem -kiellon mukaisesti niin sanottuja Engel- kriteerein (Engel ym. v. Alankomaat, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 8.6.1976), joita ovat teon oikeudellinen luonne kansalli- sessa oikeudessa, teon todellinen luonne sekä määrättävissä olevan seuraamuksen luonne ja ankaruus.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauksessa Müller-Hartburg v Itävalta (tuomio 19.2.2013) valittaja oli tuomittu kolmen vuoden vankeusrangaistukseen ja erotettu vankeus-rangaistuksen perusteena olleiden tosiseikkojen johdosta paikallisesta asianajajaliitosta. Eu-roopan ihmisoikeustuomioistuin totesi Engel-kriteerien perusteella, että kyse oli tiettyyn rajat-tuun joukkoon kohdistuvasta kurinpitomenettelystä, jonka tarkoitus oli muun muassa ylläpitää ammattikunnan mainetta ja ihmisten ammattikuntaa kohtaan kokemaa luottamusta. Tuomiois-tuimen mukaan seuraamus vaikutti ennen kaikkea valittajan siviilioikeudelliseen mahdollisuu-teen harjoittaa ammattiaan ja hänellä oli mahdollisuus hakea liiton jäsenyyttä uudestaan tietyn määräajan jälkeen. Merkitystä ei ollut sillä, että kurinpidolliseen seuraamukseen johtanut teko täytti tapauksessa myös rikoksen tunnusmerkistön ja tuomioistuin katsoi, että asianajajaliitosta erottamisessa ei ollut kyse rikosoikeudellisesta seuraamuksesta eikä ne bis in idem -kielto so-veltunut asiaan. Helsingin hovioikeus on päättänyt vastaavaan tulkintaan ratkaisussa (Hel-HO:2014:9), jossa oli kyse oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä, että hakijana ollut lakimies katsottiin sopimattomaksi toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana saa-miensa rikostuomioiden perusteella. Hovioikeus on katsonut, että kyseessä on turvaamistoi-menpide eikä hallinnollinen seuraamus. Korkein hallinto-oikeus on katsonut ratkaisussa (KHO:2014:95), jossa oli kyse määräaikaiseen ajokieltoon määräämisestä aiempien rikesak-ko- ja sakkorangaistuksen lisäksi, ettei ajokiellon määräämisessä ole ollut kysymys Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa kielletystä uudesta oikeudenkäynnistä

samassa asiassa. Toisaalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut painoarvoa sille, miten laajaan joukkoon kurinpitoseuraamus kohdistuu ja voidaanko kurinpitoseuraamus muuttaa vankeusrangaistukseksi (Weber v. Sveitsi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.5.1990) sekä sille, miten suuresta sakosta on kysymys (Janosevic v. Ruotsi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 23.7.2002) sen ratkaisemiseksi, tulisiko seuraamusta pitää rikosoikeudellisena seuraamuksena. Näin ollen teon kansallinen luokittelu ei ole ratkaiseva kriteeri sen todellisen luonteen ja siihen liittyvän menettelyn arvioinnissa.

Liittymäkohtia elinkeinovapauteen on myös 1. lakiehdotuksen sisältämällä säännöksillä elinkeinon harjoittajien valvonnasta. Velvollisuudesta rekisteröityä aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin säädettäisiin 1. lakiehdotuksen 5 luvussa. Rekisteröitymisvelvollisia ovat ilmoitusvelvolliset, jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai velvollisia rekisteröitymään toimivaltaisen valvontaviranomaisen ylläpitämään muuhun kuin mainitussa luvussa tarkoitettuun rekisteriin. Aluehallintovirasto pitäisi rekisteriä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi. Rekisterin käyttötarkoituksena olisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonta.

Rekisteröityminen aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin ei olisi elinkeinon harjoittamisen edellytys. Rekisteröitymisen laiminlyönnistä voisi kuitenkin seurata 9 luvun 1 §:n mukaisesti rikemaksu. Rekisteröitymisvelvollisuus syntyisi 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun ilmoitusvelvollinen on tullut lain soveltamisalan piiriin. Laissa säädettäisiin rekisteriin merkitsemisen edellytyksistä ja eräiden ilmoitusvelvollisten luotettavuudesta. Rekisteröitymisvelvollisuus on osin rinnastettavissa luvanvaraisuuteen. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan tällaisen sääntelyn tulee täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (PeVL 32/2010 vp, s. 7, PeVL 31/2006 vp, s. 2).

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ei ehdoteta säädettävän toimiluvulle asetettavista edellytyksistä vaan niistä säädettäisiin erityislaeissa. Lakiehdotuksessa kuitenkin yhdenmukaistettaisiin toimivaltaisten valvontaviranomaisten mahdollisuudet perua toimilupa ja rajoittaa sitä. Viranomaisella olisi myös mahdollisuus erottaa ilmoitusvelvollisen johtoon kuuluva enintään viiden vuoden määräajaksi, jos tämä on syyllistynyt vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin. Ehdotetun 8 luvun 5 §:n 1 momentti vastaa Finanssivalvonnasta annetun lain 28 §:n 1 momenttia, jota perustuslakivaliokunta on pitänyt perustuslaillisesti ongelmattomana (PeVL 28/2008 vp, s. 2). Säännöksen sisältöä on sittemmin täsmennetty vastaamaan EU-lainsäädäntöä. Perustuslakivaliokunnan aikaisemmassa tulkintakäytännössä on katsottu, että tällaiselle elinkeinoharjoittamisen vapauden rajoitukselle tulee olla perustuslain 18 §:n kannalta hyväksyttävä peruste (PeVL 67/2002 vp, s. 3). Kiellon ajallisen keston tulee perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan olla yhteensopiva suhteellisuusperiaatteen kanssa (PeVL 41/2000 vp, s. 8, toisin kuitenkin ratkaisussa PeVL 24/2013 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaa-

miseen (PeVL 32/2010 vp, s. 8, PeVL 31/2006 vp, s. 2, PeVL 8/2006 vp, s. 3/II, PeVL 48/2005 vp, s. 2/I). Esityksen 8 luvun 5 §:n 1 momentti täyttää valiokunnan yksilöimät välttämättömät edellytykset.

3.5 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Vaikka perustuslain 21 § ei sisällä erillistä luetteloa oikeusturvan osa-alueista, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin käsitteeseen on vakiintuneen tulkinnan mukaisesti katsottu kuuluvaksi muun muassa oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä (PeVL 58/2002 vp, s. 2, PeVL 32/2002 vp, s. 2) ja oikeus neuvotella avustajan kanssa luottamuksellisesti (PeVL 28/2008 vp, s. 3, PeVL 58/2002 vp, s. 2). Tämä tulkintakäytäntö vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan ja 3(c) kohdan sisältöä. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osa-alueiden konkreettiset järjestelyt ja mahdolliset rajoitukset ovat jääneet lailla lähemmin säänneltäviksi, mutta näiltäkään osin lainsäädäntö ei saa vaarantaa kenenkään oikeusturvaa.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevassa lainsäädännössä on siten tarpeen varmistaa, että se mahdollistaa esimerkiksi puolustusasianajajan asianajosalaisuuden säilymisen silloin, kun kyse on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osa-alueesta. Neljännen rahanpesudirektiivin 14 artiklan 4 kohdassa ja 34 artiklan 2 kohdassa säädetään direktiivin soveltamisen poikkeuksista notaareihin, muihin itsenäisiin lakimiesammattin harjoittajiin, tilintarkastajiin, ulkopuolisiin kirjanpitäjiin ja veroneuvojiin silloin, kun nämä henkilöt selvittävät asiakkaansa oikeudellista asemaa taikka puolustavat tai edustavat kyseistä asiakasta oikeuskäsittelyssä tai sen yhteydessä, oikeuskäsittelyn käynnistämistä tai välttämistä koskeva neuvonta mukaan lukien. Jäsenvaltioiden olisi säädettävä keinoista ja tavoista salassapitovelvollisuuden, luottamuksellisuuden ja yksityisyyden suojaamiseksi. Nämä poikkeukset ehdotetaan otettavan huomioon 1. lakiehdotuksen 1 luvun 3 §:n 3 momentissa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on myös ottanut oikeuskäytännössään kantaa rahanpesulainsäädännön ja asianajajan ja asiakkaan välisen luottamuksensuojan suhteeseen, arvioi-
nessaan tapauksessa *Michaud v. Ranska* lainsäädännössä myös asianajajille asetettua velvollisuutta ilmoittaa epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle. Tuomioistuin katsoi, että ihmisoikeussopimuksen 8 artikla takaamaan yksityiselämän suojaan sisältyy oleellisesti kirjeenvaihdon luottamuksellisuuden suoja riippumatta sen sisällöstä, ja että se turvaa myös asianajajan kirjeenvaihdon luottamuksensuojan osana oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin yhtyi kansallisen tuomioistuimen (Conseil d'Etat) näkemykseen siitä, että ilmoitusvelvollisuus, joka Ranskassa on järjestetty tehtäväksi ensi vaiheessa itsesääntelyelimen kautta, ei riko Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa, koska ilmoitusvelvollisuus ei koske avustamista oikeudenkäynnissä. Tuomioistuin huomioi asianajajajyhdistyksen roolin itsesääntelyelimenä. Lisäksi tuomioistuin kiinnittää huomiota lainsäädännön taustalla olevaan tavoitteeseen ehkäistä yhteiskuntaan kohdistuvat vakavat uhat, jolloin asianajajan ja asiakkaan välinen luottamuksensuoja ei estä ilmoitusvelvollisuutta (*Michaud v. Ranska*, 6.12.2012, tuomiolauselman kohdat 121-132). Vastaavasti asianajajan ja asiakkaan luottamuksensuojaa koskevia kysymyksiä voisi tulla esiin 1. lakiehdotuksen 7 ja 8 luvun mukaisesti asianajajiin kohdistettavan valvonnan osalta ja osana valvontaa hallinnollis-

ten seuraamusten määräämisen osalta. Tämä on pyritty huomioimaan 1. lakiehdotuksen säännöksissä siten, että ensivaiheen arvioinnin lain velvoitteiden noudattamisesta suorittaisi ensi vaiheessa asianajajayhdistys itsesääntelyelimenä.

Hyvän hallinnon käsite saa sisältönsä 21 §:n kokonaisuudesta. Sillä tarkoitetaan paitsi pykälän 1 momentissa mainittuja vaatimuksia viivytyksettömästä ja asianmukaisesta viranomaistoinnista myös 2 momentissa esitettyä luetteloa hyvän hallinnon osakysymyksistä. Säännös ei suoranaisesti vaikuta niihin edellytyksiin, joilla hallintoasian voi saattaa vireille. Hallintoasian vireille saattaminen voi edellyttää joissakin tapauksissa tiettyä muotoa, esimerkiksi että tiedot ilmoitetaan viranomaisen vahvistamalla lomakkeella.

Esityksen mukaan yritysten omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot ilmoitettaisiin kauppa-, yhdistys- ja säätiörekisteriin. Ilmoitus tehtäisiin yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:n mukaisesti. Ilmoituksen tekeminen tapahtuisi pääsääntöisesti vahvan sähköisen tunnistamisen avulla, mikä edellyttää asiakkaalta joko verkkopankkitunnuksia tai sähköistä henkilökorttia. Ilmoituksen tekeminen olisi kuitenkin mahdollista myös ilman vahvaa sähköistä tunnistamista, jolloin olisi riittävää, että ilmoituksen tekijällä on käytettävissään nettiyhteys. Omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot ovat luonteeltaan informatiivisia, sillä rekisterimerkintään ei liity oikeutta luovaa vaikutusta tai julkista luotettavuutta. Viranomainen ei myöskään tutki ilmoituksen sisällön oikeellisuutta, vaan tiedot merkitään rekisteriin ilmoittajan vastuulla. Ilmoitusmenettely ei siis suoraan koske hakijan oikeutta tai velvollisuutta. Yritys- ja yhteisötietolain 19 § sisältää kuitenkin rangaistussäännöksen yritys- ja yhteisötietoilmoituksen laiminlyönnistä, jos ilmoituksen tekeminen laiminlyödään tahallaan tai huolimattomuudesta. Lisäksi tahallisen väärän tiedon antamisesta voisi aiheutua rikosoikeudellinen seuraamus rekisterimerkintärikoksesta.

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös perustuslain 6 §:n säännösten näkökulmasta. Tämän pykälän 1 momentti sisältää yleisen yhdenvertaisuussäännöksen ja 2 momentti syrjintäkiellon, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan momentissa erikseen lueteltujen seikkojen perusteella. Momentin loppuosan yleislausekkeen mukaan eri asemaan asettaminen ei saa perustua myöskään henkilöön liittyvään muuhun syyhyn. Sääntelyssä ei ole kysymys pykälän 2 momentin tarkoitamassa mielessä henkilöön liittyvästä erottelusta, joten ehdotusta on arvioitava pykälän 1 momentin yleisen yhdenvertaisuussäännöksen suhteen. Eri asemaan asettaminen liittyy perusoikeuden käyttämiseen. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (katso esimerkiksi PeVL 28/2009 vp, s. 2/II, PeVL 21/2007 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2/I, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I). Esimerkiksi käsittelymaksun porrastusta paperimuotoisen ja sähköisen asioinnin välillä on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta tietyin ehdoin sallittuna (PeVL 35/2010 vp, s. 2).

Perustuslain 6 ja 21 §:n sanamuodosta, perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei ole saatavissa yksiselitteistä ohjetta siihen, saattaako ehdotettu sääntely tosiasiallisesti rajoittaa perusoikeuksien toteutumista. Ehdotetun sääntelyn tosiasialliset vaikutukset perusoikeuksien toteutumiseen on arvioitava suhteessa viranomaispalvelun luonteeseen, sen kohderyhmään ja asiakkaiden mahdollisuuksiin asioida viranomaisen kanssa sähköisesti.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on käsitellyt osittain vastaavaa tilannetta päätöksessään (Dnro 4653/4/14), jossa Verohallinnon päätöksellä yrittäjän ainoaksi ilmoituskanavaksi oli määrätty sähköinen palvelu, mutta menettelystä määrättäessä ei kuitenkaan ollut huomioitu

seutuja, missä sähköiset yhteydet eivät toimi. Apulaisoikeusasiamies kiinnitti ratkaisussaan huomiota siihen, että viranomaisen on pyrittävä turvaamaan hallinnon asiakkaiden yhdenvertaiset mahdollisuudet asioidensa hoitamiseen. Asioinnin järjestämisen keinoja ja laajuutta on arvioitava erityisesti palvelujen käyttäjinä olevien henkilöiden ja yhteisöjen tarpeiden kannalta. Kaikille palveluja tarvitseville on pyrittävä turvaamaan yhtäläinen mahdollisuus asiansa hoitamiseen palvelun laadusta riippumatta. Hallintolain hyvän hallinnon perusteisiin kuuluu myös palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuuden vaatimus. Palveluja järjestettäessä on kiinnitettävä huomiota muun ohella palvelujen saatavuuteen ja hallinnossa asioivien valinnanvapauteen. Asiointi on järjestettävä myös alueellisesti yhtäläisellä tavalla.

Apulaisoikeusasiamies päätyi ratkaisussaan siihen, että Verohallinnon määräyksen lainmukaisuuden arvioinnissa on otettava huomioon myös se, että ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata suuruudeltaan merkittävä laiminlyöntimaksu. Päätöksen mukaan Verohallinnon päätös rajoittaa laissa hallinnon asiakkaille turvattuja oikeuksia ja Verohallinto ei ole riittävästi arvioinut kaikkien tiedonantovelvollisten asiakkaidensa mahdollisuuksia toteuttaa velvollisuutensa vain sähköisesti. Hallinnon oikeusperiaatteisiin kuuluvalla suhteellisuusperiaatteella tulisi olla tärkeä merkitys erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa viranomaisen määräämän velvoitteen laiminlyönnistä seuraa hallinnon asiakkaalle epäedullisia oikeudellisia seuraamuksia.

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa on kyse osittain eri asiasta, sillä sähköisestä asioinnista ei ollut säädetty lakitasoisesti. Lisäksi nyt arvioitava ehdotus ei koske yksityisiä elinkeinonharjoittajia vaan ainoastaan oikeushenkilöksi katsottavia yrityksiä ja yhteisöjä. Lisäksi arvioitavana olevassa ehdotuksessa vain sähköisesti tehtäviin ilmoituksiin ei sovellettaisi yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n rangaistussäännöstä.

Kyse on oleellisesti siitä, katsotaanko sähköisen asiointitavan nykyisin olevan yleisesti yritysten vastuuhenkilöinä toimivien ihmisten saatavilla. Internetin käyttö ja sähköinen asiointi viranomaisissa on jatkuvasti yleistynyt. Toisaalta myös paperimuotoiseen asiointiin viranomaisissa on saattanut liittyä palvelujen alueellista tai tosiasiallista saatavuutta koskevia rajoitteita. Näiden ei kuitenkaan yleensä ole katsottu rajoittavan arvioitavana olevia perusoikeuksia.

YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa palvelun käyttäjä tunnistetaan verkkopankkitunnuksin tai sirullisen henkilökortin (HST-kortti) avulla. Verkkopankkitunnuksia on varsin laajasti käytössä, sillä verkkopankkia käyttää nykyisin arviolta 87 prosenttia 16—74-vuotiaista suomalaisista. Väestörekisterikeskuksen kansalaisvarmenne on tällä hetkellä käytössä poliisin myöntämällä sirullisella henkilökortilla. Varmennetta käytetään tunnistautumiseen sekä sähköpostien ja dokumenttien salaamiseen ja sähköiseen allekirjoitukseen. Lähes jokaisella on mahdollisuus hankkia sähköisen ilmoituksen edellyttämät välineet (verkkopankkitunnukset tai sirullinen henkilökortti).

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan henkilö jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta voi tehdä ilmoituksen sähköisessä palvelussa ilman vahvaa sähköistä tunnistamista, jolloin ilmoitus käsitellään manuaalisesti. Vastaava menettely on käytettävissä niissä tapauksissa, joissa henkilö ei esimerkiksi verkkopankkitunnusten puuttumisen takia kykene tekemään ilmoitusta. Tällaisissa tilanteissa on riittävä, että henkilöllä on käytettävissään nettiyhteys.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa tarkoitettujen palvelun kohderyhmänä ovat ne yritysten ja yhteisöjen vastuuhenkilöinä toimivat ihmiset, joiden vastuulle ilmoituksen tekeminen on säädetty (yritys- ja yhteisötietolain 14 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee tyypillisesti yhteisön hallitusta tai vastaavan toimielimen jäseniä. Palvelun saatavuuden kannalta ei siksi ole välttämätöntä, et-

HE 228/2016 vp

tä esimerkiksi jokaisella hallituksen jäsenellä olisi käytössään sähköisessä asioinnissa tarvittavat välineet.

Oikeushenkilöiden vastuuhenkilöinä toimivilla on nykyisin varsin hyvät mahdollisuudet sähköiseen asiointiin. Sähköisen asioinnin edellyttämiä tunnistautumisvälineitä on laajalti käytössä, ja sitä täydentää mahdollisuus hakea sirullinen henkilökortti. Lakiehdotuksen mukainen ilmoitusmenettely on myös luonteeltaan lähinnä informatiivinen, sillä rekisterimerkintään ei liity oikeutta luovaa vaikutusta tai julkista luotettavuutta. Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että ehdotettu sääntely ei vaaranna 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuutta eikä 21 §:ssä turvattua asianmukaista viranomaiskäsitelyä.

Esityksen 1. lakiehdotus ja 2. lakiehdotus sisältävät perustuslain kannalta merkityksellisiä ehdotuksia, joten esityksestä on tarpeen pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja selvittämistä sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

- 1) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun;
 - a) toimilupavalvottavaan lukuun ottamatta mainitun 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettua pörssiä ja 11 kohdassa tarkoitettua yhteenliittymän keskusyhteisöä;
 - b) toimilupavalvottavaa vastaavan ulkomaisen yhteisön sivuliikkeeseen;
 - c) toimilupavalvottavaa vastaavan ulkomaisen yhteisön Suomessa toimivaan edustajaan, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta;
- 2) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) tarkoitettun luottolaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvaan rahoituslaitokseen;
- 3) arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (749/2012) tarkoitettuun tilin-hoitajaan ja tilinhoitajan oikeudet saaneen ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitsevaan toimipisteeseen;
- 4) maksulaitoslain (297/2010) 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettuun luonnolliseen henkilöön ja oikeushenkilöön;
- 5) vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettuun vakuutusyhdistykseen;
- 6) vakuutusedustuksesta annetussa laissa (570/2005) tarkoitettuun vakuutusedustajaan;
- 7) joukkorahoituslaissa (734/2016) tarkoitettuun joukkorahoituksen välittäjään;
- 8) asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetussa laissa (/) tarkoitettuun suomalaiseen luotonvälittäjään ja ulkomaisen luotonvälittäjän Suomessa toimivaan sivuliikkeeseen;
- 9) arpajaislain (1047/2001) 11 §:ssä tarkoitettuun rahapeliyhteisöön;
- 10) Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun rahapeliyhteisöön;
- 11) tilintarkastuslaissa (1141/2015) tarkoitettuun tilintarkastajaan, kun hän suorittaa mainitun lain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua lakisäateistä tilintarkastusta;

12) asianajajista annetussa laissa (496/1958) tarkoitettuun asianajajaan ja hänen apulaiseensa siltä osin kuin nämä toimivat asiakkaan puolesta tai lukuun liiketoimissa taikka osallistuvat seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen:

- a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen tai myyntiin;
- b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamiseen;
- c) pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamiseen tai hoitamiseen;
- d) yhtiöiden perustamiseen, johtamiseen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyyn; tai
- e) säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen;

13) muuhun liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluita tarjoavaan siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta tai lukuun liiketoimissa taikka osallistutaan seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen:

- a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen tai myyntiin;
- b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamiseen;
- c) pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamiseen tai hoitamiseen;
- d) yhtiöiden perustamiseen, johtamiseen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyyn; tai
- e) säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen;

14) rahoituspalveluja tarjoavaan yritykseen;

15) eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain (/) soveltamisalaan kuuluvaan elinkeinonharjoittajaan tämän välittäessä vertaislainoja;

16) sijoituspalvelulain (747/2012) 2 luvun 3 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettua palvelua liike- tai ammattitoimintana tarjoavaan;

17) panttilainauslaitoksista annetussa laissa (1353/1992) tarkoitettuun panttilainauslaitokseen;

18) kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa (1075/2000) tarkoitettuun kiinteistönvälitysliikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välitysliikkeeseen;

19) Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun kiinteistönvälitysliikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välitysliikkeeseen;

20) perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain (517/1999) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen perintätoimien toimiluvan haltijaan;

21) yrityspalvelun tarjoajaan;

22) liike- tai ammattitoimintana pääasiallisesti veroneuvontapalveluita tarjoavaan;

23) liike- tai ammattitoimintana kirjanpitotehtäviä toimeksiannosta hoitavaan;

24) liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvään tai välittävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa.

Tämän lain 3 ja 4 luvun säännöksiä sovelletaan lisäksi elinkeinonharjoittajaan ja yhteisöön, joka välittää 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettujen rahapeliyhteisöjen tarjoamiin rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, jos rahapeliyhteisö on antanut asiakkaan tunnistamisen ja ilmoituksen tekemisen muun elinkeinonharjoittajan tai yhteisön tehtäväksi. Lain 7 ja 8 lukua sovelletaan mainittujen elinkeinonharjoittajien ja yhteisöjen valvontaan asianomaisissa luvuissa säädetyiltä osin.

Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun liiketoimen kohteena olevat varat ovat peräisin toisen valtion alueella suoritetusta toimesta.

Eräiden yhteisöjen, yhdistysten, uskonnollisten yhdyskuntien ja säätiöiden velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja säädetään jäljempänä 6 luvussa.

3 §

Soveltamisalaa koskeva raja

Tätä lakia ei sovelleta taloudelliseen toimintaan, jota harjoitetaan satunnaisesti tai hyvin rajoitusti ja seuraavat edellytykset täyttyvät:

- 1) toiminta on vähäistä;
- 2) toiminta ei ole henkilön pääasiallista liiketoimintaa vaan siihen suoraan liittyvää oheispalvelua, jonka osuus tilikauden liikevaihdosta on enintään viisi prosenttia;
- 3) toimintaa harjoittaa henkilö, joka ei harjoita pääasiallisena liiketoimintanaan 2 §:n 1 momentin 1—22 kohdassa tarkoitettua toimintaa;
- 4) toimintaa tarjotaan pääasiallisen liiketoiminnan asiakkaille eikä sitä tarjota yleisesti yleisölle;
- 5) toiminta on muuta kuin maksulaitoslain 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettua rahanvälitystä.

Tätä lakia ei sovelleta yhtiöön, jonka osakasluetteloon on merkitty osakkeenomistajan sijaan henkilö hallintarekisteröinnin hoitajana, jos yhtiön arvopaperi on kaupankäynnin kohteena kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (748/2012) 2 §:ssä tarkoitettulla säännellyllä markkinalla.

Tätä lakia ei sovelleta toiminnassa, joka koskee oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtävänä tässä laissa pidetään varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi oikeudellista neuvontaa, joka koskee asiakkaan oikeudellista asemaa esitutkinnassa rikoksen johdosta tai asian muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa taikka oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä.

Tätä lakia ei sovelleta pidettäessä raha-automaatteja käytettävänä pelikasinon ulkopuolella.

Valtiovarainministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, milloin taloudellista toimintaa on pidettävä 1 momentin 1 kohdassa tavalla vähäisenä.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) rahanpesulla rikoslain (39/1889) 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua toimintaa;
- 2) terrorismin rahoittamisella rikoslain 34 a luvun 5 ja 5 a §:ssä tarkoitettua toimintaa;
- 3) rahanpesudirektiivillä rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (EU) 2015/849;
- 4) maksajan tiedot -asetuksella varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/847;
- 5) ilmoitusvelvollisella 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia;
- 6) tunnistamisella asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan toimittamien tietojen perusteella;
- 7) henkilöllisyyden todentamisella asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella;
- 8) luottolaitoksella luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua luottolaitosta;

9) ulkomaisella trustilla rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia; ei kuitenkaan mainitussa kohdassa tarkoitettua yrityspalvelun tarjoajaa;

10) yrityspalvelun tarjoajalla yhteisöä tai elinkeinonharjoittajaa, joka tarjoaa liiketoimintana kolmannelle osapuolelle jotakin seuraavista palveluista:

a) yhteisön perustaminen kolmannen osapuolen lukuun;
b) yhtiöoikeudellisesti vastuullisena henkilönä, yhtiömiehenä tai samankaltaisessa asemassa muussa oikeushenkilössä toimiminen;

c) kotipaikan, yritys- tai postiosoitteen tai muiden vastaavien palvelujen tarjoaminen;
d) rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajana toimiminen Suomessa;

e) hallintarekisteröinnin hoitajana toimiminen, kun hallintarekisteröinnin hoitaja on merkitty muun kuin julkisen osakeyhtiön osakasluetteloon;

11) poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä luonnollista henkilöä, joka toimii tai on toiminut julkisessa tehtävässä:

a) valtionpäämiehenä, hallituksen päämiehenä, ministerinä, vara- tai apulaisministerinä;
b) parlamentin jäsenenä;
c) poliittisten puolueiden hallintoelinten jäsenenä;
d) ylimpien tuomioistuinten, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsenenä, jonka päätöksiin ei voida poikkeustapauksia lukuun ottamatta hakea muutosta;
e) tilintarkastustuomioistuimen ja valtiontalouden tarkastusvirastoa vastaavan valtion varainhoitoa tarkastavan ylimmän päättävän elimen jäsenenä;
f) keskuspankin johtokunnan jäsenenä;
g) suurlähettiläänä tai asiainhoitajana;
h) puolustusvoimissa vähintään kenraalikuntaan kuuluvana upseerina;
i) valtion kokonaan omistaman yrityksen hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenenä; tai
j) kansainvälisten yhteisöjen johtajana, varajohtajana ja hallituksen jäsenenä;

12) poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenenä tämän:

a) aviopuolisoa tai kumppania, joka asianomaisen maan kansallisessa lainsäädännössä rinnastetaan aviopuolisoon;
b) lapsia ja heidän aviopuolisojaan tai edellä tarkoitettua kumppania; ja
c) vanhempia;

13) poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppaneilla:

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisöomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tai tämän perheenjäsenen kanssa; ja

b) kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yksinomistajia ja edunsaajia, joista tiedetään, että ne on tosiasiallisesti perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tai tämän perheenjäsenen eduksi;

14) valvontaviranomaisella 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua viranomaista;

15) Euroopan valvontaviranomaisilla Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan pankkiviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/78/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1093/2010 tarkoitettua Euroopan pankkiviranomaista, Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan arvopaperimarkkina-viranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/77/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1095/2010 tarkoitettua Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaista ja Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/79/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvos-

ton asetuksessa (EU) N:o 1094/2010 tarkoitettua Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomais-
ta;

16) rahoituslaitoksella:

a) sijoituspalvelulain 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettua sijoituspalveluyritystä;

b) sijoitusrahastolain (48/1999) 2 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettua yhteissijoitusyri-
tystä;

c) vakuutusyhtiölain (521/2008) 26 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua vakuu-
tusyritystä, joka harjoittaa henkivakuutustoimintaa;

d) vakuutusedustuksesta annetun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettua vakuutusedustajaa;

e) a—d kohdassa tarkoitettujen rahoituslaitosten Euroopan talousalueella sijaitsevia sivu-
liikkeitä riippumatta siitä, sijaitseeko rahoituslaitoksen kotipaikka Euroopan talousalueella;

17) rahoituspalveluja tarjoavalla yrityksellä muuta yritystä kuin luottolaitosta, joka harjoittaa
yhtä tai useampaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 2—11, 13 ja
14 kohdassa tarkoitettua toimintaa;

18) kirjeenvaihtajasuhteella:

a) toimintaa, jossa yksi pankki kirjeenvaihtajana tarjoaa vastapuolena olevalle toiselle pan-
kille pankkipalveluja, kuten käyttötilin tai muun passiivatilin ja siihen liittyviä palveluja, ku-
ten kassanhallintaa, kansainvälistä varainsiirtoa, sekkien lunastusta, maksujenvälitystilejä ja
valuutanvaihtopalveluja;

b) luottolaitosten välisiä, finanssilaitosten välisiä sekä luotto- ja finanssilaitosten välisiä suh-
teita, muun muassa suhteita, joissa kirjeenvaihtajalaitos tarjoaa vastaanottajalaitokselle sa-
mankaltaisia palveluja, ja suhteita, jotka on perustettu arvopaperikauppaa tai varainsiirtoa var-
ten.

5 §

Yhteisön tosiasiallinen edunsaaja

Yhteisön tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka viime kädessä:

1) omistaa suoraan tai välillisesti suuremman kuin 25 % osuuden oikeushenkilön osakkeista
tai muuten omistaa vastaavan osuuden oikeushenkilöstä

2) käyttää suoraan tai välillisesti suurempaa kuin 25 % osuutta oikeushenkilön äänioikeuk-
sista, ja tämä äänimäärä perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimuk-
seen tai niihin verrattaviin sääntöihin, tai;

3) käyttää muulla tavoin tosiasiallisesti määräysvaltaa oikeushenkilössä.

Osoituksena suorasta omistuksesta pidetään sitä, että luonnollisella henkilöllä on suurempi
kuin 25 % omistusosuus tarkasteltavasta oikeushenkilöstä.

Osoituksena välillisestä omistuksesta pidetään sitä, että:

1) oikeushenkilöllä, jossa yksi tai useampi luonnollinen henkilö käyttää itsenäistä päätösval-
taa, on suurempi kuin 25 % omistusosuus tai suurempi kuin 25 % osuus äänioikeuksista tar-
kasteltavasta oikeushenkilöstä, tai;

2) luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä, jossa luonnollinen henkilö käyttää itsenäistä
pätösvaltaa, on omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin
verrattaviin sääntöihin perustuva oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä tarkasteltavan
oikeushenkilön hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä.

Jos tosiasiallista edunsaajaa ei pystytä tunnistamaan tai 1 momentissa säädetyt edellytykset
eivät täyty, tosiasiallisina edunsaajina pidetään tarkasteltavana olevan oikeushenkilön hallitus-
ta tai vastuunalaisia yhtiömiehiä, toimitusjohtajaa tai muuta vastaavassa asemassa olevaa hen-
kilöä.

6 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja

Ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan tosiasiallista määräysvaltaa käyttävää luonnollista henkilöä, joka on trustin:

- 1) perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija;
- 2) omaisuudenhoitaja; tai
- 3) edunsaaja.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suoran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa.

7 §

Yhdistyksen, säätiön, asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tosiasiallinen edunsaaja

Yhdistyslaissa (503/1989) tarkoitetun aatteellisen yhdistyksen tosiasiallisina edunsaajina pidetään yhdistysrekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä.

Uskonnonvapauslaissa (453/2003) tarkoitetun uskonnollisen yhdyskunnan tosiasiallisina edunsaajina pidetään uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä.

Säätiölaissa (487/2015) tarkoitetun säätiön tosiasiallisina edunsaajina pidetään säätiörekisteriin merkittyjä hallituksen ja hallintoneuvoston jäseniä.

Asunto-osakeyhtiölaissa (1599/2009) tarkoitetun asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tosiasiallisina edunsaajina pidetään kaupparekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä.

2 luku

Riskiarvio

1 §

Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Sisäministeriö toimii kansallisena viranomaisena, joka sovittaa yhteen kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadintaa. Riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sekä otettava huomioon Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Kansallista riskiarviota on päivitettävä säännöllisesti.

Riskiarvion tarkoituksena on:

- 1) yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla;
- 2) tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista;
- 3) tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa;
- 4) antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa tämän luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion laatimisen tueksi.

Sisäministeriön on julkistettava riskiarvion yhteenveto.

2 §

Valvojakohtainen riskiarvio

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on laadittava riskiarvio sen valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä (*valvojakohtainen riskiarvio*). Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on riskiarviota laatiessaan otettava huomioon:

1) komission laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio ja sen osoittamat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit;

2) kansallinen riskiarvio ja sen osoittamat kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit;

3) sen valvomaa toimialaa koskevat ilmoitusvelvollisten ja niiden asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on otettava huomioon valvonnan laajuutta ja toistuvuutta suunnitellessaan tekemänsä riskiarvio, ilmoitusvelvollisen toiminnalle sallitut poikkeukset sekä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua toimialaa koskevat riskit.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on päivitettävä valvojakohtaista riskiarviota säännöllisesti tai kun ilmoitusvelvollisen toiminnassa tapahtuu valvojakohtaiseen riskiarviioon vaikuttavia merkittäviä seikkoja tai muutoksia.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on julkistettava riskiarvion yhteenveto.

3 §

Ilmoitusvelvollisen riskiarvio

Ilmoitusvelvollisen on laadittava riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Riskiarvio on päivitettävä säännöllisesti. Riskiarvio ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle tämän pyynnöstä ilman aiheutonta viivytystä.

Ilmoitusvelvollisen on otettava riskiarvion laadinnassa huomioon toimintansa luonne, koko ja laajuus. Ilmoitusvelvollisella on oltava edellä mainitut tekijät huomioon ottaen riittävät toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi. Toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan tulee sisältää ainakin:

1) sisäisten toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan kehittämisen;

2) sisäisen tarkastuksen, jos tämä on perusteltua ilmoitusvelvollisen toiminnan luonne ja koko huomioon ottaen.

Ilmoitusvelvollisen on laadittava 2 momentissa tarkoitettua toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta sekä seurattava ja kehitettävä niihin liittyviä toimenpiteitä. Jos ilmoitusvelvollinen on oikeushenkilö, hallituksen, vastuunalaisen yhtiömiehen tai muun vastaavassa asemassa olevan ylimpään johtoon kuuluvan henkilön on hyväksyttävä 2 momentissa tarkoitettua toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta sekä seurattava ja kehitettävä niihin liittyviä toimenpiteitä.

Talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa (599/2010) tarkoitettu keskusyhteisö voi laatia riskiarvion yhteenliittymään kuuluvan jäsenluottolaitoksen puolesta, jos Finanssivalvonta myöntää luvan.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Jos ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi tässä luvussa säädettyjä toimia, ilmoitusvelvollinen ei saa perustaa asiakassuhdetta, suorittaa liiketoimintaa tai ylläpitää liikesuhdetta. Jos ilmoitusvelvollinen on luottolaitos, se ei myöskään saa toteuttaa maksutapahtumaa maksutilin kautta, jos se ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia.

Ilmoitusvelvollisen on asiakassuhteeseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin sekä jakelukanaviin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan.

Ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa valvontaviranomaiselle tai valvomaan asetetulle, että ilmoitusvelvollisen tässä laissa säädettyt asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyysvakiuista asiakassuhdetta perustettaessa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys, jos:

1) liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen, tai kyse on maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitettujen varojen siirrosta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa;

2) tavaroiden myynnissä suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus käteisenä on yhteensä vähintään 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen;

3) kyse on epäilyttävästä liiketoimesta tai jos ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen; tai

4) ilmoitusvelvollinen epäilee aiemmin todennetun asiakkaan henkilöllisyyden todentamistietojen luotettavuutta tai riittävyttä.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdasta poiketen rahapelitoiminnassa asiakas on tunnistettava ja tämän henkilöllisyys todennettava joko panoksen asettamisen tai voiton maksamisen yhteydessä tai kummassakin tilanteessa, jos pelaajan asettama rahapanos tai lunastama voitto on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 2 000 euroa.

Jos joku toimii asiakkaan lukuun (*edustaja*), ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa ja todentaa myös edustajan henkilöllisyys sekä varmistaa edustajan oikeus toimia asiakkaan puolesta.

Ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa asiakkaansa ja todentaa asiakkaan henkilöllisyys asiakassuhdetta perustettaessa taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin liiketoimi on suoritettu loppuun.

Jos asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen aiheutuu siitä, että yksittäisten liiketoimien yhteenlaskettu arvo on 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa vähintään 10 000 euroa tai vastaavasti 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa vähintään 2 000 euroa, henkilöllisyys on todennettava, kun mainittu raja saavutetaan.

Tunnistamisvelvollisuudesta ja henkilöllisyyden todentamisesta säädetään lisäksi maksajan tiedot -asetuksessa.

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä asiakkaan tuntemista koskevat tiedot luotettavalla tavalla viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Jos kysymyksessä on 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa taikka mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettu satunnainen liiketoimi, asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta.

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 1) nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 2) edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;
- 4) oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet;
- 5) oikeushenkilön toimiala;
- 6) tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 7) henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta tai jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä;
- 8) tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä sekä muut 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot; ja
- 9) 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden ja 13 §:ssä säädetyn poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvän tehostetun tuntemisvelvollisuuden täyttämiseksi hankitut välttämättömät tiedot.

Jos asiakas on ulkomaalainen, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, on 2 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi säilytettävä tieto asiakkaan kansalaisuudesta ja matkustusasiakirjan tiedot.

Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava asiakkailleen, että asiakkaan tuntemistietoja ja muita henkilötietoja voidaan käyttää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu, tutkintaan saattamista varten.

Asiakkaan tuntemistietoja tai muita henkilötietoja, jotka on hankittu ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi, ei saa käyttää tarkoitukseen, joka on yhteen sopimaton näiden tarkoitusten kanssa.

4 §

Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle.

Ilmoitusvelvollisen on järjestettävä asiakkaan toiminnan laatuun ja laajuuteen, asiakassuhteen pysyvyyteen ja kestoon sekä riskeihin nähden riittävä seuranta sen varmistamiseksi, että asiakkaan toiminta vastaa sitä kokemusta ja tietoa, joka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta ja tämän toiminnasta.

Ilmoitusvelvollisen on erityisesti kiinnitettävä huomiota liiketoimiin, jotka rakenteeltaan tai suuruudeltaan taikka ilmoitusvelvollisen koon tai toimipaikan osalta poikkeavat tavanomaisesta. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimilla ei ole ilmeistä taloudellista tarkoitusta tai ne eivät sovi yhteen sen kokemuksen tai tietojen kanssa, jotka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta. Tarvittaessa liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä on selvitettävä.

5 §

Vakuutusluotteisiin liittyvä erityinen tunnistamisvelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitoksen on sen lisäksi, mitä muualla tässä luvussa säädetään, selvitettävä henki- ja muun sijoitusvakuutuksen:

- 1) edunsaajan nimi, kun henkilö on yksilöity tai nimetty edunsaajaksi;
- 2) muulla kuin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla jaoteltujen edunsaajien riittävät yksilöintitiedot maksun suorittamiseksi sen erääntyessä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu edunsaaja on tunnistettava, kun maksu suoritetaan.

Luotto- ja rahoituslaitoksen on tunnistettava kolmas osapuoli, jolle tai jonka hyväksi henki- tai sijoitusvakuutus siirretään, kun siirto toteutetaan, jos luotto- tai rahoituslaitos tiesi siirrosta.

Luotto- ja rahoituslaitoksen on huolehdittava siitä, että sillä on riittävät tiedot ulkomaisen trustin tai yrityspalveluja tarjoavan tosiasiallisista edunsaajista, jotta se pystyy selvittämään ulkomaiseen trustiin tai yrityspalveluihin liittyviä oikeuksiaan.

Luotto- ja rahoituslaitoksen on selvitettävä, onko henki- tai muun sijoitusvakuutuksen edunsaaja poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö viimeistään joko silloin, kun maksu suoritetaan tai silloin, kun vakuutus siirretään kokonaan tai osittain. Jos vakuutukseen tai sen edunsaajaan liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, luotto- tai rahoituslaitoksen toimihenkilön on lisäksi ilmoitettava asiasta laitoksen johdolle ennen vakuutuskorvauksen maksamista ja noudatettava tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä.

6 §

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava ja pidettävä yllä riittäviä, tarkkoja ja ajantasaisia tietoja asiakkaan tosiasiallisista edunsaajista ja tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Yhteisön tosiasiallinen edunsaaja on aina tunnistettava 1 luvun 5 §:n 2-4 momentissa ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Sen lisäksi ilmoitusvelvollisen on asiakkaaseen liittyviin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin nähden asianmukaisella tavalla ja riittävässä laajuudessa selvitettävä, käyttääkö joku muu 1 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua määräysvaltaa asiakkaassa.

Tosiasiallista edunsaajaa ei kuitenkaan tarvitse tunnistaa, jos asiakas on yhtiö, jonka arvopaperi on kaupankäynnin kohteena:

- 1) arvopaperimarkkinalain (746/2012) 2 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla säännellyllä markkinalla tai

- 2) 1 kohdassa tarkoitettua säänneltyä markkinaa vastaavalla säännellyllä markkinalla Euroopan talousalueen ulkopuolisessa maassa ja jos yhtiötä koskee tiedonantovelvollisuus, joka vastaa rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/65/EU säädettyä tiedonantovelvollisuutta.

Luottolaitoksen ei tarvitse tunnistaa Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimivan asianajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia, jos tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen pyynnöstä sen saatavilla.

Luottolaitoksen ei myöskään tarvitse tunnistaa muussa kuin ETA-valtiossa toimivan asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia, jos:

- 1) tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen pyynnöstä sen saatavilla; ja
- 2) asianajajaa tai muuta oikeudellisia palveluita tarjoavaa koskevat tässä laissa säädettyä vastaavat velvollisuudet ja tätä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

Luottolaitoksen ei myöskään tarvitse tunnistaa oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien eikä asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan tämän lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien tehtävien hoitamiseen liittyvien asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi ilmoitusvelvollisen puolesta täyttää 1 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu muu ilmoitusvelvollinen, tai tätä vastaava toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity toimija (*kolmas osapuoli*), jos tätä koskevat tässä laissa säädettyä vastaavat asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevat velvollisuudet ja niiden noudattamista valvotaan.

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi täyttää myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity 1 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollista vastaava toimija, jos se on perustettu valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä ei muodosta komission arvion mukaan merkittävää riskiä EU:n sisämarkkinalle.

Edellä 1 ja 2 momentista poiketen ilmoitusvelvollinen ei voi hyväksyä täyttämään velvollisuuksiaan:

- 1) maksulaitosta, joka pääasiallisena maksupalveluna tarjoaa maksulaitoslaissa tarkoitettua rahanvälitystä,
- 2) maksulaitoslain 7 §:ssä tai 7 a §:ssä tarkoitettua luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä eikä
- 3) valuutanvaihtoa harjoittavaa.

Ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että se ennen liiketoimen suorittamista saa kolmannelta osapuolelta 3 §:n 2 momentin 1—6 kohdassa tarkoitettut tiedot. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja että kolmas osapuoli toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä.

Valvontaviranomainen voi katsoa, että tässä pykälässä säädetty kolmatta osapuolta koskevat edellytykset täyttyvät, jos:

- 1) ilmoitusvelvollinen saa tiedot kolmannelta osapuolelta, joka kuuluu ilmoitusvelvollisen kanssa samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään;
- 2) konsernissa tai muussa taloudellisessa yhteenliittymässä noudatetaan tämän lain säännöksiä vastaavia konsernin tai yhteenliittymän sisäisiä yhteisiä menettelyjä, jotka koskevat asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, asiakastietojen säilyttämistä ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja paljastamista; sekä
- 3) konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän emoyhtiön kotivaltion valvontaviranomainen valvoo 2 kohdan noudattamista.

Rahapelitoiminnan osalta valvontaviranomainen voi katsoa, että rahapeliyhteisö ilmoitusvelvollisena täyttää tässä pykälässä säädetty edellytykset, jos sen puolesta toimiva 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja tai yhteisö, joka välittää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, noudattaa tämän luvun 1, 2 ja 10 §:n säännöksiä asiakkaan tuntemisesta, ja jos rahapeliyhteisö saa tältä pyydettyä viipymättä asiakkaan tuntemistiedot ja asiakkaan henkilöllisyyden todentamistiedot. Rahapeliyhteisön on ylläpidettävä

edellä tarkoitetuista elinkeinonharjoittajista ja yhteisöistä tietoja, jotka on pyynnöstä asetettava valvontaviranomaisen saataville.

Ilmoitusvelvollisen tulee 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla jatkuvasti seurata asiakassuhdetta, jossa asiakkaan tuntemista koskevia velvollisuuksia on suorittanut kolmas osapuoli.

Ilmoitusvelvollinen ei vapaudu tämän lain mukaisista vastuista sillä perusteella, että ilmoitusvelvollisen puolesta asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet on täyttänyt kolmas osapuoli.

8 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollinen voi 2, 3, 4 ja 6 §:ää sovellettaessa noudattaa yksinkertaistettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi, jos ilmoitusvelvollinen arvioi 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Ilmoitusvelvollisen on kuitenkin seurattava asiakassuhdetta tämän luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset asiakkaista, tuotteista, palveluista, maksuliikenteestä, toimitustavasta tai maantieteellisistä riskitekijöistä, joihin voi liittyä vähäinen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä.

9 §

Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta

Jos ilmoitusvelvollinen riskiarvion perusteella arvioi sähköiseen rahaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin alhaiseksi, ei sovelleta, mitä tämän luvun 2 §:ssä säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta, 3 §:ssä asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä sekä 4 §:n 1 momentissa asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta edellyttäen, että seuraavat riskienhallinnan edellytykset täyttyvät:

1) sähköinen tietoväline ei ole uudelleenladattava, tai siihen voidaan tallettaa maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa kuukausittain enintään 250 euroa ja välinettä voidaan käyttää vain Suomessa;

2) sähköiseen tietovälineeseen voidaan tallettaa enintään 500 euroa ja sitä voidaan käyttää vain Suomessa;

3) sähköistä tietovälinettä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen;

4) sähköistä tietovälinettä ei voida ladata anonyymillä sähköisellä rahalla;

5) sähköisen tietovälineen liikkeeseenlaskijalla on käytössään riittävät valvontamenetelmät epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi;

6) sähköisestä tietovälineestä voidaan lunastaa käteistä enintään 100 euroa.

10 §

Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on sovellettava tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi, jos ilmoitusvelvollinen arvioi 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski taikka jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun

ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä muodostaa komission arvion mukaan merkittävän riskin EU:n sisämarkkinalle tai ei täytä kansainvälisiä velvoitteita.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset asiakkaista, tuotteista, palveluista, maksuliikenteestä, toimitustavasta tai maantieteellisistä riskitekijöistä, joihin voi liittyä tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä.

11 §

Etätunnistamiseen liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos asiakas ei ole läsnä tunnistettaessa ja henkilöllisyyttä todennettaessa (*etätunnistaminen*), ilmoitusvelvollisen tulee rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin vähentämiseksi:

1) todentaa asiakkaan henkilöllisyys hankkimalla lisäasiakirjoja tai -tietoja luotettavasta lähteestä;

2) varmistaa, että liiketoimeen liittyvä suoritus tulee luottolaitoksen tililtä tai se maksetaan tilille, joka on aiemmin avattu asiakkaan nimiin; tai

3) todentaa asiakkaan henkilöllisyys vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) tarkoitetulla tunnistusvälineellä tai sähköisen allekirjoituksen hyväksytyllä varmenteella, josta säädetään sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 910/2014 28 artiklassa, taikka muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturallinen ja todisteellinen.

12 §

Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos luotto- tai rahoituslaitos tekee maksujen ja muiden toimeksiantojen hoitamisesta sopimuksen (*kirjeenvaihtajasuhde*) ETA-valtion ulkopuoliseen maahan sijoittuneen luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa, luotto- tai rahoituslaitoksen tulee ennen sopimuksen tekemistä hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luotto- tai rahoituslaitoksesta.

Luotto- tai rahoituslaitoksen tulee arvioida vastapuolena toimivan luotto- tai rahoituslaitoksen maine ja valvonnan laatu sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat toimet. Luotto- tai rahoituslaitoksen ylimmän johdon on hyväksyttävä kirjeenvaihtajasuhteen aloittaminen. Sopimuksessa tulee sopia nimenomaisesti asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttämisestä ja näitä koskevien merkityksellisten tietojen toimittamisesta pyynnöstä vastapuolena toimivalle luotto- tai rahoituslaitokselle.

Luotto- tai rahoituslaitos ei saa aloittaa tai jatkaa kirjeenvaihtajasuhdetta sellaisen laitoksen kanssa, joka on pöytälaatikkopankki tai jonka tilejä käytetään tässä tarkoituksessa.

Jos sijoituspalveluyritys, maksulaitos, rahastoyhtiö tai vaihtoehtorahastojen hoitaja tai vakuutusyhtiö tekee sopimuksen 1 momentissa tarkoitettua vastaavasta järjestelystä, on noudatettava, mitä tässä pykälässä säädetään.

13 §

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henki-

lö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Jos asiakas on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani:

1) ilmoitusvelvollisen ylimmän johdon on hyväksyttävä asiakassuhteen aloittaminen tällaisen henkilön kanssa;

2) ilmoitusvelvollisen on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet saadakseen selvityksen sellaisen varallisuuden ja varojen alkuperästä, jotka liittyvät kyseiseen asiakassuhteeseen tai liiketoimeen; ja

3) ilmoitusvelvollisen on järjestettävä tehostettu jatkuva asiakassuhteen seuranta.

Henkilöä ei enää pidetä poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, kun hän ei ole toiminut merkittävässä julkisessa tehtävässä vähintään vuoteen.

Edellä 1 momentista poiketen ilmoitusvelvollinen voi noudattaa 8 §:ssä tarkoitettua yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, jos toimeksiantosopimus koskee sosiaaliturvaan kuuluvaa lakisääteistä työeläkevakuutusta, yrittäjäeläkevakuutusta, työtapaturmavakuutusta tai ammattitautivakuutusta.

14 §

Keskitetty yhteyshenkilö

Maksulaitoslaissa tarkoitetun maksulaitoksen ja sähkörahayhteisön, joka tarjoaa maksupalvelua tai sähköisen rahan liikkeeseenlaskua Suomeen ETA-valtion alueelta sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä, on nimettävä keskitetty yhteyshenkilö. Keskitetty yhteyshenkilö vastaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun:

1) tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisesta;

2) asiakirjojen ja tietojen toimittamisesta Finanssivalvonnalle.

15 §

Ulkoistetun palvelun tarjoaja ja edustaja osana ilmoitusvelvollista

Mitä tässä luvussa säädetään kolmannelta osapuolelta ja tehostetusta asiakkaan tuntemisesta, ei sovelleta, jos ilmoitusvelvollinen on ulkoistanut asiakkaan tuntemista koskevan tehtävän tai käyttää edustajaa sopimussuhteen perusteella, ja ulkoistetun palvelun tarjoajaa tai edustajaa pidetään osana ilmoitusvelvollista.

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

1 §

Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta

Ilmoitusvelvollisen on täytettyään 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettulle rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä.

Ilmoitusvelvollinen voi tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen myös enimmäismääräksi asettamansa kynnyksarvon ylittävästä yksittäisestä maksusta tai muusta suorituk-

sesta tai useasta erillisestä toisiinsa yhteydessä olevasta maksusta tai suorituksesta. Maksulaitoslain 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun rahanvälityspalvelun tarjoajan on kuitenkin tehtävä ilmoitus jokaisesta yksittäisestä tai useasta erillisestä toisiinsa yhteydessä olevasta maksusta tai suorituksesta, jonka arvo on vähintään 1 000 euroa.

Edellä 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja tai yhteisö voi tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahapeliyhteisön välityksellä.

Ilmoitusvelvollisen on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki epäilyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Ilmoitusvelvollisen on vastattava rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

2 §

Ilmoituksen muoto ja sisältö

Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta on tehtävä sähköisesti rahanpesun selvittelykeskuksen tarkoitukseen varaamaa erityistä sovellusta käyttäen. Ilmoitus voidaan erityisestä syystä tehdä myös muuta salattua yhteyttä tai tietoturvallista menettelyä käyttäen.

Epäilyttävää liiketoimea koskevassa ilmoituksessa on oltava 3 luvun 3 §:ssä tarkoitetut tuntemis-tiedot sekä tiedot liiketoimen laadusta, liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden määrästä ja valuutasta, varojen tai muun omaisuuden alkuperästä tai kohteesta ja syytä, joka teki liiketoimesta epäilyttävän, sekä siitä, onko liiketoimi suoritettu, onko se keskeytetty vai onko siitä kieltäydytty.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällöstä.

3 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttäminen

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä viiden vuoden ajan 1 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi hankitut välttämättömät tiedot sekä näihin liittyvät asiakirjat. Tiedot ja asiakirjat on pidettävä erillään asiakasrekisteristä eikä niitä saa käyttää muuhun kuin tässä laissa säädettyyn tarkoitukseen. Tiedot ja asiakirjat on poistettava viiden vuoden kuluttua asiakassuhteen päättymisestä tai epäilyttävän liiketoimen suorittamisesta, jollei niiden edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin taikka ilmoitusvelvollisen tai sen palveluksessa olevan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen ja asiakirjojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä säilyttämisen tarpeellisuuden tarkistamisesta. Tarkistamisesta ja sen ajankohdasta on tehtävä merkintä.

Rekisteröidyllä ei ole oikeutta tarkastaa 1 momentissa tarkoitettuja tietoja eikä 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankittuja tietoja ja asiakirjoja. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa näiden tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemistä tai selvittelyä sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle. Salassapitovelvollisuus koskee myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja tämän pykälän nojalla.

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Tieto voidaan luovuttaa myös samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto voidaan luovuttaa myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi henkilötietolakia (523/1999) vastaavat henkilötietojen suoja koskevat velvollisuudet.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun tiedon luovuttamisen yhteydessä saa antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tiedon henkilön kansalaisuudesta saa luovuttaa.

5 §

Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen

Ilmoitusvelvollisen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos:

- 1) liiketoimi on epäilyttävä; tai
- 2) ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Jos liiketoimea ei voida jättää kesken taikka jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan selville saamista, ilmoitusvelvollinen voi suorittaa liiketoimen loppuun.

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta määrätä liiketoimen keskeyttämisestä määrääjäksi säädetään rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:ssä.

5 luku

Rahanpesun valvontarekisteri

1 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan sellaisiin 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—18 ja 20—24 kohdassa tarkoitettuihin ilmoitusvelvollisiin, jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai velvollisia rekisteröimään valvontaviranomaisen ylläpitämään muuhun kuin tässä luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

2 §

Rahanpesun valvontarekisterin pitäjä ja käyttötarkoitus

Aluehallintovirasto pitää rekisteriä 1 §:ssä tarkoitetuista ilmoitusvelvollisista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi (rahanpesun valvontarekisteri).

Rahanpesun valvontarekisterin käyttötarkoituksena on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonta.

3 §

Hakemus rekisteriin merkitsemiseksi ja rekisteröinnin edellytykset

Edellä 1 §:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisen on tehtävä hakemus rahanpesun valvontarekisteriin merkitsemiseksi 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun ilmoitusvelvollinen tulee tämän lain soveltamisalan piiriin.

Aluehallintoviraston on rekisteröitävä hakija, jos:

- 1) hakijalla on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa;
- 2) hakijaa ei ole määrätty liiketoimintakieltoon;
- 3) hakija toimittaa 4 §:ssä tarkoitettut tiedot;
- 4) valuutanvaihtotoimintaa harjoittava ja 1 luvun 2 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava.

Hakijan on hakemuksessaan ilmoitettava harjoittamansa elinkeinotoiminta, jonka perusteella hakija on ilmoitusvelvollinen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset rekisteröintiä koskevan hakemuksen sisällöstä.

4 §

Rahanpesun valvontarekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen

Rahanpesun valvontarekisterin merkitään seuraavat tiedot:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika ja kansalaisuus sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja rekisteröinnin päivämäärä sekä jokaisen toimipaikan käyntiosoite, jossa toimintaa harjoitetaan;

2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja rekisteröinnin päivämäärä sekä jokaisen toimipaikan käyntiosoite, jossa toimintaa harjoitetaan;

3) yksityiselle elinkeinonharjoittajalle tai oikeushenkilölle määrätty 8 luvussa tarkoitettu hallinnollinen seuraamus sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu 7 luvun 7 §:ssä tarkoitettu uhkasakko; tällainen tieto on poistettava rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona kyseinen seuraamus on määrätty; ja

4) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava aluehallintovirastolle viipymättä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneista muutoksista.

5 §

Luotettavuus

Valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa tai 1 luvun 2 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavaa ilmoitusvelvollista ei pidetä luotettavana, jos:

1) hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan rahanpesun valvontarekisteriin merkittävää elinkeinotoimintaa; tai

2) hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan 1 kohdassa tarkoitettussa tehtävässä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, mainitussa momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollista ei pidetä luotettavana, jos hän on:

1) kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen; tai

2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimitusjohtajan jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa samoin kuin sitä, jolla on suoraan tai välillisesti enemmän kuin 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta muussa yhteisössä.

Aluehallintovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitettuja sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä tässä pykälässä tarkoitettua luotettavuuden selvittämiseksi tai 6 §:ssä tarkoitettua rekisteristä poistamista varten.

Aluehallintovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja rekisteröintiä hakevan veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jotka ovat tarpeen tässä pykälässä tarkoitettua luotettavuuden selvittämiseksi tai 6 §:ssä tarkoitettua rekisteristä poistamista varten.

Aluehallintovirastolla on oikeus saada 5 momentissa tarkoitettuja tietoja vastaavat tiedot myös hakijaan liittyvästä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 2 §:ssä tarkoitettua organisaatiosta, organisaatiohenkilöstä ja tämän muusta mainitussa laissa tarkoitettua organisaatiosta.

Edellä tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa hakea teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

6 §

Rahanpesun valvontarekisteriin merkittyjen tietojen poistaminen

Aluehallintoviraston on poistettava ilmoitusvelvollinen rahanpesun valvontarekisteristä, jos:

1) ilmoitusvelvollinen ei enää täytä rekisteröinnin edellytyksiä;

2) ilmoitusvelvollisen toiminnassa on olennaisesti rikottu tätä lakia tai aluehallintoviraston sen nojalla antamia määräyksiä; tai

3) ilmoitusvelvollinen on lopettanut toimintansa.

Aluehallintoviraston on ennen 1 momentin 2 kohtaan perustuvan päätöksen tekemistä varattava ilmoitusvelvolliselle kohtuullinen määräaika puutteen korjaamiselle.

Tiedot rekisterimerkinnöistä on säilytettävä viisi vuotta sen vuoden päättymisestä, jona tieto on poistettu rekisteristä.

7 §

Tietojen antaminen rahanpesun valvontarekisteristä

Jokaisella on oikeus saada rahanpesun valvontarekisteristä yritys- ja yhteisötunnuksella tai toiminimellä taikka aputoiminimellä yksilöimästään yrityksestä rekisteriin tallennetut tiedot.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, aluehallintovirasto saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Aluehallintovirasto saa kuitenkin luovuttaa tiedot aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset.

Aluehallintovirasto voi luovuttaa tässä pykälässä tarkoitettut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Tietojen antaminen edellyttää, että tietopyynnön tekijä antaa aluehallintovirastolle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

8 §

Tietojen päivittäminen väestötietojärjestelmästä, kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä

Aluehallintovirastolla on oikeus päivittää väestötietojärjestelmästä tiedostojaan ja tarkistaa rekisteröitäviksi ilmoitettujen henkilöiden henkilötiedot niiden oikeellisuuden toteamiseksi.

Aluehallintovirastolla on oikeus päivittää rahanpesun valvontarekisterin tietoja kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä.

6 luku

Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

1 §

Tässä luvussa säädetään kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja.

Mitä tässä luvussa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta yhtiöön, joka on kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena.

2 §

Yhteisön velvollisuus pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja

Kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön on asianmukaisesti hankittava ja pidettävä yllä täsmällisiä ja ajantasaisia tietoja 1 luvun 5 §:ssä tai 7 §:ssä tarkoitetuista tosiasial-

lisistä edunsaajistaan ja annettava nämä tiedot pyynnöstä 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetulle ilmoitusvelvolliselle tämän suorittaessa asiakkaan tuntemista koskevia toimia.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, lukuun ottamatta asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuja asunto-osakeyhtiöitä ja keskinäisiä kiinteistöosakeyhtiöitä, on sen saatavilla olevien tietojen perusteella pidettävä yllä täsmällisiä ja ajantasaisia tietoja 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetuista tosiasiallisista edunsaajistaan sekä heidän määräysvaltansa tai omistusosuutensa perusteesta ja laajuudesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun yhteisön hallituksen jäsenen tai vastuunalaisen yhtiömiehen on huolehdittava siitä, että yhteisön tosiasiallisista edunsaajista pidetään luetteloa. Luetteloon merkitään omistajan tai edunsaajan nimi, syntymäaika, kansalaisuus, asuinmaa sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Luettelo on laadittava viivytyksettä oikeushenkilön perustamisen jälkeen ja sitä on pidettävä luotettavalla tavalla.

3 §

Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja

Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitetun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan on hankittava 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot trustin tosiasiallisista edunsaajista ja pidettävä niitä yllä.

4 §

Yhteisön tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinti

Kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yrityksen tosiasiallisen edunsaajan sekä ulkomaisen trustin tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinnistä kaupparekisteriin säädetään kaupparekisterilaissa.

Yhdistyksen hallituksen jäsenten rekisteröinnistä säädetään yhdistyslaissa.

Uskonnollisen yhdyskunnan hallituksen jäsenten rekisteröinnistä säädetään uskonnonvapauslaissa.

Säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten rekisteröinnistä säädetään säätiölaissa.

Edellä 1—4 momentissa tarkoitetut edunsaajia koskevat tiedot on toimitettava kaupparekisterilaissa tarkoitettuun kaupparekisteriin, yhdistyslaissa tarkoitettuun yhdistysrekisteriin, uskonnonvapauslaissa tarkoitettuun uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin ja säätiölaissa tarkoitettuun säätiörekisteriin 30 päivään kesäkuuta 2019 mennessä.

7 luku

Valvonta

1 §

Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvovat seuraavat viranomaiset:

1) Finanssivalvonta 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1—8 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

2) Poliisihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettua rahapeliyhteisöä sekä 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä;

3) Patenti- ja rekisterihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

4) aluehallintovirasto 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—18 ja 20—24 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia siltä osin kuin ne eivät ole 1 kohdan nojalla Finanssivalvonnan valvomia ilmoitusvelvollisia.

Asianajajayhdistys valvoo 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia.

Valvontaviranomaisen, Energiaviraston, asianajajayhdistyksen, kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettua pörssiä sekä talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa (599/2010) tarkoitettua yhteenliittymän keskusyhteisön tulee ilmoittaa rahanpesun selvitykselle, jos se havaitsee suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella epäilyttävän liiketoimen taikka epäilee terrorismin rahoittamista tai sen rangaistavaa yritystä.

2 §

Oikeus saada tietoja ilmoitusvelvolliselta

Sen lisäksi mitä muualla laissa säädetään, ilmoitusvelvollisen on salassapitosäännösten estämättä ilman aiheetonta viivytystä toimitettava valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle maksutta sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitettua tehtävän hoitamiseksi.

Edellä 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajan ja yhteisön on Poliisihallituksen pyynnöstä annettava tälle valvontaa varten välttämättömät tiedot maksutta.

3 §

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tarkastettavakseen ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tämän toimintaa ja hallintoa koskevat asiakirjat ja muut tallenteet sekä tietojärjestelmät siinä laajuudessa kuin on tarpeen tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen valvontatehtävän hoitamiseksi. Valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä on oikeus saada ilmoitusvelvolliselta maksutta tarpeelliset jäljennökset tässä pykälässä tarkoitetuista asiakirjoista ja muista tallenteista.

Poliisihallituksella on oikeus toimittaa valvontaa varten välttämätön tarkastus myös 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajan ja yhteisön tiloissa.

Muilla valvontaviranomaisilla kuin Patenti- ja rekisterihallituksella on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia, jos voidaan perustellusti epäillä, että ilmoitusvelvollinen on tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyönyt tai rikkonut tätä lakia 8 luvun 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä.

HE 228/2016 vp

4 §

Ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittaminen ja toimiluvan peruminen

Ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittamisesta ja toimiluvan perumisesta säädetään erikseen.

5 §

Ilmoitusvelvollisen johdon toiminnan määräaikainen rajoittaminen

Valvontaviranomainen voi enintään viiden vuoden määräajaksi kieltää henkilöä toimimasta ilmoitusvelvollisen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana, jos:

1) hän on osoittanut tehtävänsä hoidossa ilmeistä taitamattomuutta tai varomattomuutta ja on ilmeistä, että se voi vaarantaa vakavasti tässä laissa säädettyjen tavoitteiden toteutumisen; tai

2) hän ei täytä niitä ammattitaito- ja luotettavuusvaatimuksia, jotka laissa erikseen säädetään.

Edellytyksenä kiellon antamiselle on lisäksi, että 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle on aiemmin annettu oikaisukehotus, huomautus tai varoitus, joka ei ole johtanut toiminnassa esiintyneiden vakavien ja olennaisten puutteiden korjaamiseen.

Finanssivalvonnan oikeudesta määrätä sen valvonnassa olevien yhteisöjen johdon toiminnan rajoittamisesta säädetään Finanssivalvonnasta annetun lain 28 §:ssä.

6 §

Toimeenpanokielto ja oikaisukehotus

Valvontaviranomainen voi kieltää ilmoitusvelvollisen tekemän päätöksen tai sen suunnitteleman toimenpiteen toteutuksen taikka velvoittaa sen lopettamaan toiminnassaan soveltamansa menettelyn, jos päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa ilmoitusvelvollista velvoittavien tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten, toimiluvan ehtojen taikka ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevien sääntöjen kanssa. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen on varattava ilmoitusvelvolliselle kohtuullinen määräaika menettelyn korjaamiseksi.

Jos ilmoitusvelvollinen on pannut 1 momentissa tarkoitetun päätöksen täytäntöön tai toteuttanut 1 momentissa tarkoitetun muun toimenpiteen, toimivaltainen valvontaviranomainen voi velvoittaa kohtuullisessa määräajassa ilmoitusvelvollisen ryhtymään toimenpiteisiin päätöksen täytäntöönpanon taikka toimenpiteen peruuttamiseksi tai oikaisun aikaansaamiseksi.

7 §

Uhkasakko

Jos ilmoitusvelvollinen laiminlyö toiminnassaan noudattaa tätä lakia, sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, 6 §:ssä tarkoitettua toimeenpanokieltoa tai oikaisukehotusta, toimilupansa ehtoja tai toimintaansa koskevia sääntöjä, valvontaviranomainen voi velvoittaa uhkasakolla ilmoitusvelvollisen täyttämään velvollisuutensa, jos laiminlyönti ei ole vähäinen.

Uhkasakko voidaan asettaa myös 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuille elinkeinonharjoittajille ja yhteisöille, joihin sovelletaan tämän lain 3 ja 4 lukua.

Uhkasakkoa ei saa asettaa luonnolliselle henkilölle tässä laissa säädetyn tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi silloin, kun henkilöä on aihetta epäillä rikoksesta ja tiedot liittyvät rikosepäilyyn kohteena olevaan asiaan.

Muilta osin uhkasakon asettamisesta ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

Finanssivalvonnan määräämään uhkasakkoon sovelletaan kuitenkin Finanssivalvonnasta annettua lakia.

8 §

Menettelytavat rikkomusepäilyistä ilmoittamiseen ilmoitusvelvollisen sisällä

Ilmoitusvelvollisella on oltava menettelytavat, joita noudattamalla sen palveluksessa olevat tai asiamiehet voivat ilmoittaa sen sisällä riippumattoman kanavan kautta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten epäilyistä rikkomisesta. Ilmoitusvelvollisella ei kuitenkaan tarvitse olla edellä tarkoitettuja menettelytapoja, jos valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys päättää ilmoitusvelvollisen 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion perusteella, että valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoituskanava on riittävä ilmoitusvelvollisen koko, toiminta ja sen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit huomioon ottaen. Ilmoituksen tekijän ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön henkilötiedot ovat salassa pidettäviä, jollei laissa toisin säädetä.

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta koskevat tarpeelliset tiedot. Tiedot on poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin, viranomaistutkinnan taikka ilmoituksen tekijän tai ilmoituksen kohteena olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tarkistamisesta. Tarkistamisesta on tehtävä merkintä.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei ole oikeutta tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Ilmoitusvelvollisen tulee toteuttaa asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet ilmoitusten tekijöiden suojelemiseksi.

9 §

Järjestelmä rikkomusepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on ylläpidettävä järjestelmää, jonka kautta se voi vastaanottaa ilmoituksia tämän lain säännösten epäilyistä rikkomuksista.

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on säilytettävä viiden vuoden ajan 1 momentissa tarkoitettuja ilmoituksia koskevat tarpeelliset tiedot. Tiedot on poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin, viranomaistutkinnan taikka ilmoituksen tekijän tai ilmoituksen kohteena olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tietojen säilyttämisen tarpeellisuuden tarkistamisesta. Tarkistamisesta on tehtävä merkintä.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei ole oikeutta tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Finanssivalvonnan velvollisuudesta ylläpitää järjestelmää finanssimarkkinoita koskeviin säännöksiin liittyviä väärinkäytösepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi säädetään Finanssi-valvonnasta annetun lain 71 a §:ää.

8 luku

Hallinnolliset seuraamukset

1 §

Rikemaksu

Valvontaviranomainen määrää rikemaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tuntea asiakas tai yksilöidä ja arvioida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä;

2) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 2 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys;

3) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 3 §:ssä tarkoitetun velvoitteen säilyttää asiakkaan tuntemista koskevat tiedot;

4) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 4 §:ssä tarkoitetun velvoitteen hankkia asiakasta koskevia tietoja, seurata asiakassuhdetta jatkuvasti ja ottaa selvää asiakkaan tavanomaisesta poikkeavista liiketoimista;

5) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 6 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tunnistaa tosiasiallinen edunsaaja;

6) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 10 §:ssä tarkoitetun velvoitteen soveltaa tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi;

7) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 11 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tunnistaa asiakas, kun tämä ei ole läsnä tunnistettaessa ja henkilöllisyyttä todennettaessa;

8) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 12 §:ssä tarkoitetun velvoitteen hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luotto- tai rahoituslaitoksesta;

9) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 13 §:ssä tarkoitetun velvoitteen laatia ja noudattaa riskiperusteisia menettelyjä sen arvioimiseksi, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani;

10) laiminlyö tai rikkoo 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle;

11) laiminlyö tai rikkoo 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetun velvoitteen hakea rekisteröitäväksi rahanpesun valvontarekisteriin;

12) laiminlyö tai rikkoo 7 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun velvoitteen laatia menettelytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen;

13) laiminlyö tai rikkoo 9 luvun 1 §:ssä tarkoitetun velvoitteen järjestää työntekijöiden koulutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet.

Finanssivalvonta määrää rikemaksun myös sille, joka:

1) tahallaan tai huolimattomuudesta jättää pois maksajaa tai maksunsaajaa koskevat vaadittavat tiedot maksajan tiedot -asetuksen 4—6 artiklan vastaisesti;

2) laiminlyö toistuvasti, järjestelmällisesti tai vakavasti velvollisuutensa varmistaa tietojen säilyttäminen 1 kohdassa mainitun asetuksen 16 artiklan vastaisesti;

3) ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä 1 kohdassa mainitun asetuksen 8 tai 12 artiklan vastaisesti; tai

4) laiminlyö vakavasti 1 kohdassa mainitun asetuksen 11 artiklassa säädetyn velvollisuuden rakentaa menettelyt havaita maksajaa tai maksunsaajaa koskevat puuttuvat tiedot tai 12 artiklassa säädetyn velvollisuuden vahvistaa riskiperusteiset menettelyt sellaisten varainsiirtojen, joita koskevat tiedot ovat puutteelliset, toteuttamisesta, hylkäämisestä tai keskeyttämisestä.

Rikemaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin. Rikemaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Rikemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Rikemaksu voidaan määrätä edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin.

Asianajajayhdistys tekee aluehallintovirastolle esityksen rikemaksun määräämisestä 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettulle asianajajalle tai hänen apulaiselleen.

2 §

Julkinen varoitus

Valvontaviranomainen antaa sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetylle ilmoitusvelvolliselle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten kuin tämän luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen säännösten vastaisesti.

Julkinen varoitus voidaan antaa edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin.

Asianajajayhdistys tekee aluehallintovirastolle esityksen julkisen varoituksen määräämisestä 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettulle asianajajalle tai hänen apulaiselleen.

3 §

Seuraamusmaksu

Valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetylle ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinoharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti:

1) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettun velvoitteen tuntea asiakas tai yksilöidä ja arvioida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä;

2) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettun velvoitteen tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys;

3) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 3 §:ssä tarkoitettun velvoitteen säilyttää asiakkaan tuntemista koskevat tiedot;

4) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 4 §:ssä tarkoitettun velvoitteen hankkia asiakasta koskevia tietoja, seurata asiakassuhdetta jatkuvasti ja ottaa selvää asiakkaan tavanomaisesta poikkeavista liiketoimista;

5) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 6 §:ssä tarkoitettun velvoitteen tunnistaa tosiasiallinen edunsaaja;

6) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettun velvoitteen soveltaa tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi;

7) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 11 §:ssä tarkoitettun velvoitteen tunnistaa asiakas, kun tämä ei ole läsnä tunnistettaessa ja henkilöllisyyttä todennettaessa;

8) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 12 §:ssä tarkoitettun velvoitteen hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luotto- tai rahoituslaitoksesta;

9) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 13 §:ssä tarkoitetun velvoitteen laatia ja noudattaa riskiperusteisia menettelyjä sen arvioimiseksi, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani;

10) laiminlyö tai rikkoo 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tehdä epäilyttävää liiketoimetta koskevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle;

11) laiminlyö tai rikkoo 7 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun velvoitteen laatia menettelytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen;

12) laiminlyö tai rikkoo 9 luvun 1 §:ssä tarkoitetut velvoitteen järjestää työntekijöiden koulutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet.

Finanssivalvonta määrää seuraamusmaksun myös sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) jättää vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti pois maksajaa tai maksunsaajaa koskevat vaadittavat tiedot maksajan tiedot -asetuksen 4, 5 tai 6 artiklan vastaisesti;

2) laiminlyö toistuvasti, järjestelmällisesti tai vakavasti velvollisuutensa varmistaa tietojen säilyttäminen mainitun asetuksen 16 artiklan vastaisesti;

3) ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä mainitun asetuksen 8 tai 12 artiklan vastaisesti; tai

4) laiminlyö vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti 11 artiklassa säädetyn velvollisuuden rakentaa menettelyt havaita maksajaa tai maksunsaajaa koskevat puuttuvat tiedot tai 12 artiklassa säädetyn velvollisuuden vahvistaa riskiperusteiset menettelyt sellaisten varainsiirtojen, joita koskevat tiedot ovat puutteelliset, toteuttamisesta, hylkäämisestä tai keskeyttämisestä.

Valvontaviranomainen ei voi määrätä seuraamusmaksua luonnolliselle henkilölle teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi. Valvontaviranomainen voi kuitenkin määrätä seuraamusmaksun ja jättää asian ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti on sen haitallisuus, siitä ilmenevä tekijän syyllisyys sekä siitä saatu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden vähäinen.

Asianajajayhdistys tekee aluehallintovirastolle esityksen seuraamusmaksun määräämisestä 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitetulle asianajajalle tai hänen apulaiselleen.

Seuraamusmaksu voidaan määrätä oikeushenkilölle määrättävän seuraamusmaksun lisäksi tai sen sijasta sellaiselle oikeushenkilön johtoon kuuluvalla henkilöllä, jonka velvollisuuksien vastainen edellä tässä pykälässä säädetty teko tai laiminlyönti on. Kyseiselle henkilölle määrättävän seuraamusmaksun edellytyksenä on, että henkilö on merkittävällä tavalla myötävaikuttanut tekoon tai laiminlyöntiin.

4 §

Luotto- tai rahoituslaitokselle määrättävän seuraamusmaksun suuruus

Finanssivalvonnan luotto- tai rahoituslaitokselle määräämän seuraamusmaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty tai sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määriteltävissä, tekijän yhteistyö Finanssivalvonnan kanssa asian selvittämiseksi, aiemmat finanssimarkkinoita koskeviin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit sekä menettelyn mahdolliset vaikutukset rahoitusjärjestelmän vakaudelle.

Finanssivalvonnan määräämä seuraamusmaksu saa olla enintään joko kymmenen prosenttia luotto-, tai rahoituslaitoksen tekoa tai laiminlyöntiä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa, sen mukaan kumpi on suurempi. Jos luotto- tai rahoituslaitos on osa konsernia, liikevaihdolla tarkoitetaan konsernin ylimmän emoyrityksen konsernitilinpäätöksen mukaisesta liikevaihtoa. Jos tilinpäätös ei ole seuraamusmaksua määrättäessä vielä valmistunut, seuraamusmaksu on määrättävä sitä edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukaisesta liikevaihdos-

ta. Jos luotto- tai rahoituslaitos on vasta aloittanut toimintansa eikä tilinpäätöstä ole saatavissa, liikevaihto on arvioitava muun saatavan selvityksen perusteella.

Finanssivalvonnan luonnolliselle henkilölle määräämä seuraamusmaksu saa olla enintään viisi miljoonaa euroa.

Edellä tässä pykälässä säädetyn estämättä seuraamusmaksu saa kuitenkin olla enintään kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saatu hyöty, jos se on määritettävissä.

Edellä tässä pykälässä liikevaihdolla tarkoitetaan:

1) luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen ja niiden konsolidointiryhmään kuuluvan muun yrityksen osalta luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvaatimuksista ja asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 575/2013 316 artiklan mukaisesti laskettua tuottojen määrää;

2) vakuutusyhtiön, vakuutusyhdistyksen, eläkelaitoksen tai vakuutusyhtiölain 2 luvun 18 b §:ssä tarkoitetun erillisyyhtiön vakuutusmaksutuloa;

3) muun kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun yrityksen osalta kirjanpitolain (1336/1997) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettua liikevaihtoa tai sitä vastaavaa liikevaihtoa.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään luotto- tai rahoituslaitokselle määrättävän seuraamusmaksun suuruudesta, sovelletaan myös aluehallintoviraston rahoituspalveluja tarjoavalle yritykselle määräämään seuraamusmaksuun.

5 §

Muulle kuin luotto- tai rahoituslaitokselle määrättävän seuraamusmaksun suuruus

Muulle kuin 4 §:ssä tarkoitetulle ilmoitusvelvolliselle määrättävän seuraamusmaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty tai sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä, tekijän yhteistyö toimivaltaisen valvontaviranomaisen kanssa asian selvittämiseksi sekä aiemmat tämän lain tai sen nojalla annettuihin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit.

Valvontaviranomaisen oikeushenkilölle tai luonnolliselle henkilölle määräämä seuraamusmaksu saa olla enintään joko kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

6 §

Hallinnollisen seuraamuksen määräämättä jättäminen

Valvontaviranomainen voi jättää rikemaksun määräämättä tai julkisen varoituksen antamatta, jos:

1) 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin rikkomuksen korjaamiseksi välittömästi rikkomuksen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle;

2) rikkomusta on pidettävä vähäisenä; tai

3) rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voida määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio.

Valvontaviranomainen voi jättää seuraamusmaksun määräämättä tai lykätä sen määräämistä oikeushenkilölle tai luonnolliselle henkilölle, jos valvontaviranomainen ryhtyy muuhun laissa säädettyyn valvontatoimenpiteeseen.

7 §

Hallinnollisen seuraamuksen määräämisoikeuden vanhentuminen

Valvontaviranomainen ei saa määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta eikä aluehallintovirasto saa asianajajayhdistyksen tekemän esityksen johdosta määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta, jos päätöstä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

Valvontaviranomainen ei saa määrätä seuraamusmaksua eikä aluehallintovirasto saa asianajajayhdistyksen tekemän esityksen johdosta määrätä seuraamusmaksua, jos päätöstä ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen taikka laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

8 §

Hallinnollisen seuraamuksen julkistaminen

Valvontaviranomaisen on julkistettava päätös, jossa määrätään rikemaksu, julkinen varoitus tai seuraamusmaksu viipymättä sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu sen kohteena olevalle henkilölle. Julkistamisesta on käytävä ilmi, onko seuraamuksen määräämistä koskeva päätös lainvoimainen, rikkomuksen luonne ja tyyppi sekä rikkomuksesta vastuussa olevan henkilöllisyys. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoaa päätöksen kokonaan tai osittain, valvontaviranomaisen on julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin seuraamuksen määrääminen on julkistettu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan.

Jos seuraamuksen kohteena olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nimen julkistaminen olisi kohtuutonta, tai jos seuraamuksen julkistaminen vaarantaisi finanssimarkkinoiden vakauden tai meneillään olevan viranomaistutkinnan, toimivaltainen valvontaviranomainen voi:

1) lykätä seuraamusta koskevan päätöksen julkistamista, kunnes perusteita olla julkistamatta päätöstä ei enää ole;

2) julkistaa seuraamusta koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä;

3) jättää seuraamusta koskevan päätöksen julkistamatta, jos 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet eivät ole riittäviä varmistamaan sitä, että finanssimarkkinoiden vakaus ei vaarannu.

Jos valvontaviranomainen julkistaa seuraamusta koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä, valvontaviranomainen voi samalla päättää julkistaa nimen myöhemmin kohtuullisen ajan kuluttua, jos perusteet julkistamatta jättämiselle lakkaavat tuossa ajassa.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun julkistamisesta, sovelletaan vastaavasti 7 luvun 4—7 §:ssä tarkoitettujen päätösten julkistamiseen. Päätös voidaan kuitenkin jättää julkistamatta, jos julkistaminen ei olisi kohtuullista päätöksen kohteena olevan toimenpiteen vähäisyyden vuoksi.

Aluehallintovirasto julkistaa myös asianajajayhdistyksen esityksestä määräämänsä rikemaksua, julkista varoitusta tai seuraamusmaksua koskevan päätöksen. Julkistettavat tiedot ei-

vät saa sisältää tietoja asianajajan asiakkaista tai muutoin sellaisia tietoja, joiden perusteella asiakkaan henkilöllisyys tosiasiallisesti paljastuu.

9 §

Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpano ja palauttaminen

Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus. Täytäntöönpanosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Oikeusrekisterikeskus palauttaa hakemuksesta jo maksetun rikemaksun ja seuraamusmaksun, jos samasta teosta, jonka perusteella rikemaksu tai seuraamusmaksu on määrätty, tuomiin rangaistus rikoslain 32 luvun 6–10 §:n perusteella.

10 §

Asianajajayhdistyksen esitys aluehallintovirastolle hallinnollisen seuraamuksen määräämisestä

Edellä 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitetulle asianajajalle ja hänen apulaiselleen määrättävää rikemaksua, julkista varoitusta ja seuraamusmaksua koskeva asia tulee viereille aluehallintovirastossa asianajajayhdistyksen esityksestä. Asianajajayhdistyksen on tehtävä aluehallintoviraston kanssa yhteistyötä tutkinnan aikana ennen esityksen tekemistä.

Asianajajayhdistyksen esitys rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun määräämisestä on tehtävä kirjallisesti. Esityksessä on mainittava:

- 1) sen nimi, kotipaikka ja osoite, johon vaatimus kohdistuu;
- 2) vaatimus ja sen perusteet; sekä
- 3) ne tosiseikat ja asiakirjat, joihin asianajajayhdistys vetoaa.

Asianajajayhdistyksen on toimitettava aluehallintovirastolle sen pyynnöstä salassapitosäännösten estämättä asian ratkaisemiseksi välttämättömät lisätiedot.

Aluehallintoviraston on noudatettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:n mukaista salassapitovelvoitetta silloin, kun se käsittelee tietoja, joita koskee asianajajista annetulla lailla säädetty vaitiolovelvollisuus.

11 §

Luotto- tai rahoituslaitokselle määrättyistä seuraamuksista ilmoittaminen Euroopan valvontaviranomaisille

Finanssivalvonnan on toimitettava asianomaiselle Euroopan valvontaviranomaiselle:

1) tieto tässä luvussa tarkoitetusta luotto- tai rahoituslaitokselle määrätystä ja julkistetusta seuraamuksesta samanaikaisesti, kun seuraamus julkistetaan sekä tieto mahdollisesta muutoksenhausta ja sen lopputuloksesta;

2) vuosittain yhdistelmätiedot kunakin vuonna määrättyistä tämän luvun mukaisista luotto- tai rahoituslaitoksille määrättyistä seuraamuksista.

Mitä 1 momentissa säädetään seuraamuksesta, sovelletaan myös 7 luvun 4–7 §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

Aluehallintoviraston on toimitettava Finanssivalvonnalle 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot, jotka koskevat rahoituspalveluja tarjoavia yrityksiä. Finanssivalvonnan on toimitettava tiedot edelleen Euroopan valvontaviranomaiselle.

9 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen sekä toimintaohjeet

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että sen työntekijät saavat koulutuksen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi. Ilmoitusvelvollisen on nimettävä henkilö, joka vastaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen sisäisestä valvonnasta, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen koko ja luonne huomioon ottaen. Jos ilmoitusvelvollinen on osa konsernia tai muuta taloudellista yhteenliittymää, sen tulee lisäksi noudattaa konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän sisäisiä menettelytapoja ja ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi.

Ilmoitusvelvollisen tulee toteuttaa toimenpiteitä niiden työntekijöiden suojelemiseksi, jotka tekevät 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Ilmoitusvelvollisella tulee lisäksi olla omaan toimintaansa soveltuvia toimintaohjeita asiakkaiden tuntemista koskevista menettelyistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta, jatkuvasta seurannasta ja selonottovelvollisuudesta sekä ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta.

2 §

Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään.

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä, jonka osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Jos kyseisen valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista, ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa tästä valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle.

3 §

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen yhteistyö ja tietojenvaihto

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on tehtävä keskenään yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi.

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on sen estämättä, mitä tietojen salassapiidosta muualla laissa säädetään, viipymättä annettava toisilleen hallussaan olevat tiedot asioista, jotka ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi.

4 §

Muutoksenhaku

Valvontaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei jäljempänä tässä pykälässä tai muualla laissa toisin säädetä.

Valvontaviranomaisella on oikeus hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut toimivaltaisen valvontaviranomaisen tekemän päätöksen. Hallinto-oikeuden on valitusasiaa käsiteltäessä varattava asianajajayhdistykselle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta ja tarvittaessa esittää todistelua ja muuta selvitystä silloin, kun asia koskee ilmoitusvelvollista, jonka toimintaa asianajajayhdistys 7 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan valvoo.

Valvontaviranomaisen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää tai muualla laissa toisin säädetä.

Haettaessa muutosta Finanssivalvonnan tekemään päätökseen sovelletaan, mitä Finanssivalvonnasta annetun lain 73 §:ssä säädetään.

Haettaessa muutosta Patentti- ja rekisterihallituksen tekemään päätökseen sovelletaan, mitä tilintarkastuslain 11 luvun 1 §:ssä säädetään.

5 §

Uhkasakon, rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpano

Tämän lain perusteella maksettavaksi tuomittu uhkasakko ja tämän lain nojalla määrätty rikemaksu ja seuraamusmaksu saadaan panna täytäntöön vain lainvoimaisen päätöksen perusteella.

6 §

Eräitä viranomaisia koskeva yleinen huolehtimisvelvoite

Tulli-, rajavartio-, vero- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssiasiamiehen on huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen sekä tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden epäilyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle.

Tulli- ja rajavartioviranomaisen tehtävistä esitutkintaviranomaisena säädetään erikseen.

7 §

Määräyksenantovaltuus

Valvontaviranomaiset voivat antaa tarkempia määräyksiä 3 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista riskitekijöistä, jotka ilmoitusvelvollisen on otettava huomioon, ja 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettu tehostetusta menettelystä, joka liittyy tavanomaista suurempaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiin.

8 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Lain 5 luku ja 6 luvun 2 ja 3 § tulevat kuitenkin voimaan vasta päivänä kuuta 20 .
Tällä lailla kumotaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettu laki (503/2008).

9 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisen riskiarvion on oltava valmiina 30 päivään kesäkuuta 2017 mennessä.

Edellä 3 luvun 13 §:ssä tarkoitetun riskiperusteiseen arviointiin perustuvan menettelyn on oltava valmiina 30 päivään kesäkuuta 2017 mennessä.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on merkitty yrityspalvelurekisteriin tai valuutanvaihtorekisteriin, on tehtävä 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu hakemus rahanpesun valvontarekisteriin merkitsemiseksi kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Mitä 3 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta rahapelitoiminnassa toisiinsa kytkeytyvien suoritusten yhteydessä, sovelletaan arpajaislain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuja sähköisesti välitettäviä rahapelejä koskevaan toimintaan 1 päivästä tammikuuta 2018.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin tekoihin ja laiminlyönteihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita tällä lailla kumotun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

2.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskevasta rekisteristä.

2 §

Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

1) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä tutkintaan saattaminen;

2) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottaminen ja analysointi sekä palautteen antaminen niiden vaikutuksista;

3) yhteistyö viranomaisten kanssa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa;

4) yhteistyö ja tietojenvaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä huolehtivien vieraan valtion viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa;

5) yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa;

6) tilaston pitäminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten ja mainitun luvun 5 §:ssä säädettyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä, tutkintaan saatettujen epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten lukumäärästä sekä tehdyistä, vastaanotetuista, evätyistä ja vastatuista tietopyynnöistä;

7) varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämisspäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämisspäätöksiä koskevien esitysten tekeminen.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisellä, paljastamisella ja selvittämisellä tarkoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien ilmoitusten ja näihin epäilyihin liittyvien tietojen vastaanottamista, tallettamista ja muuta käsittelemistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämistä, paljastamista ja selvittämistä.

Rahanpesun selvittelykeskuksen toimivaltuuksista säädetään lisäksi poliisilaissa (872/2011).

Keskusrikospoliisiin tulee antaa vuosittain Poliisihallitukselle selvitys rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten ja tämän lain 6 §:ssä tarkoitettujen liiketoimien keskeyttämisestä koskevien määräysten lukumäärästä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toiminnan yleisestä edistymisestä Suomessa.

3 §

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten on rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri (*rahanpesurekisteri*), jonka rekisterinpitäjä on rahanpesun selvittelykeskus.

Rahanpesurekisteri voi sisältää 2 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja ja saatuja sekä 4 ja 5 §:n nojalla saatuja tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja.

Rahanpesurekisteriin saadaan tallettaa tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta seuraavat tarpeelliset tiedot:

- 1) ilmoituksen tehneen henkilön nimet ja sen henkilön nimet, jota ilmoitus koskee;
- 2) syntymäaika, -kotikunta ja -valtio;
- 3) henkilötunnus;
- 4) tunnistamisessa käytetyn asiakirjan tiedot;
- 5) sukupuoli;
- 6) äidinkieli;
- 7) kansalaisuus, kansalaisuudettomuus tai kansallisuus;
- 8) kotivaltio;
- 9) siviilisäätö;
- 10) ammatti;
- 11) osoite ja puhelinnumero sekä muu yhteystieto;
- 12) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
- 13) viranomaisen antama asiakasnumero;
- 14) Y-tunnus;
- 15) pankkitilitiedot;
- 16) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantulon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot.

Rahanpesurekisteriä saavat käyttää vain rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstöön kuuluvat. Tietoja saa käyttää ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi.

Epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekijän nimi ja henkilöllisyys ovat salassa pidettäviä tietoja. Edellä säädetyn estämättä tiedon saa kuitenkin luovuttaa tämän lain 4 §:n 4 momentissa ja 5 §:n 3 momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

Ilmoitus ja sen tiedot poistetaan rahanpesurekisteristä kymmenen vuoden kuluttua rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyä koskevan merkinnän tekemisestä. Edellä 2 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaiset tiedot poistetaan viipymättä, jos jäädyttämispäätös kumotaan varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 12 §:n nojalla.

Edellä 5 §:n 5 momenttiin perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot on pyynnöstä annettava tietosuojavaltuutetun nähtäväksi. Lokitiedot säilytetään ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne on suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään kymmenen vuotta.

Poliisin henkilörekistereistä ja poliisin henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) ja henkilötietolaissa (523/1999).

4 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Selvittelykeskuksella on oikeus saada maksutta yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä ja henkilöltä selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystöön kuuluvan poliisimiehen kirjallisesta pyynnöstä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toiminnantarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan salassapitovelvollisuuden estämättä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle tietojoukkona tai sähköisesti.

Saatuja tietoja saa käyttää ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja myös ilman pyyntöä. Lisäksi tietoja saa luovuttaa ulkoasiainministeriölle varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 9 §:ssä säädettyjen tehtävien ja ulosottomiehelle mainitun lain 14 §:ssä säädettyjen tehtävien ja eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämiseksi annetun lain (659/1967) 2 b §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa myös tässä laissa tarkoitettulle toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, jos luovuttettava tieto on välttämätön toimivaltaisen valvontaviranomaisen tässä laissa tarkoitettua tehtävän suorittamiseksi. Päätöksen tässä momentissa tarkoitettua tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies. Tässä momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa tietojoukkona tai sähköisesti.

Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja 1, 2 ja 4 momentissa tarkoitettujen luovutettavien tietojen käytölle. Rahanpesun selvittelykeskus voi kieltäytyä luovuttamasta tietoja muulle kuin esitutkintaviranomaiselle, jos asiassa on syytä epäillä rahanpesua tai terrorismin rahoittamista ja tietojen luovuttaminen voisi vaarantaa tutkinnan tavoitteet.

Rahanpesun selvittelykeskuksen 1 ja 2 momentissa säädetyn tiedonsaantioikeuden perusteella tehtyä tiedustelua tai sen sisältöä ei saa paljastaa tiedustelun kohteelle. Tiedustelun ja sen johdosta annetun vastauksen säilyttämiseen ja niiden tarkastamiseen sovelletaan, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttämisestä ja tarkastamisesta.

5 §

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus pyytää 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselta tai muulta toimivaltaiselta viranomaiselta

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevassa pyynnössä on yksilöitävä niiden käyttötarkoitus ja siinä on oltava pyyntöön vastaamista varten riittävät tosiseikat, taustatiedot ja perustelut.

Vieraan valtion viranomaiselta saatuja tietoja saa käyttää ja luovuttaa muuhun kuin siihen tarkoitukseen, jota varten ne on luovutettu, ainoastaan tämän viranomaisen etukäteen antamalla suostumuksella.

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa vastaanottaa ja luovuttaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen tietojoukkona tai sähköisesti. Rahanpesun selvittelykeskus voi hakea osumatietoja Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämästä rekisteristä, jos asianomaisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut siihen suostumuksen. Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle voidaan antaa oikeus hakea osumatietoja 3 §:ssä tarkoitettua rekisteristä sen selvittämiseksi, sisältääkö rekisteri tietoja asianomaisen valtion haun kohteesta. Päätöksen tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen ja osumatietoihin liittyvien tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa säädetään erikseen.

6 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voi antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen liiketoimen keskeyttämisestä enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen keskeytys on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi.

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voi antaa ulkomaisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavan viranomaisen pyynnöstä ilmoitusvelvolliselle määräyksen liiketoimen keskeyttämisestä enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen keskeytys on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi.

Rahanpesun selvittelykeskuksella on 1, 2 ja 4 momentissa säädettyä tarkoitusta varten oikeus pyytää selvitystä liiketoimesta siltä, jonka varoja tai omaisuutta keskeyttäminen koskee.

HE 228/2016 vp

Liiketoimen keskeyttämistä koskeva määräys on viivytyksettä peruttava, kun keskeytys ei ole enää tarpeen.

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tullitoimenpiteen ja rajavartiolaitoviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Pidätettävillä varoilla tarkoitetaan yhteisön alueelle tuotavan ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1889/2005 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua käteisrahaa sekä muuta irtainta omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa.

Tässä pykälässä tarkoitettuihin arkipäiviin ei lasketa lauantaita.

7 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 10 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 611/2014, ja
lisätään lakiin uusi 40 a § seuraavasti:

10 §

Johtokunnan tehtävät

Johtokunnalla on seuraavat finanssimarkkinoiden valvontaa koskevat tehtävät:

5) tuomita maksettavaksi Finanssivalvonnan asettama uhkasakko ja päättää 4 luvussa säädetyistä muista hallinnollisista seuraamuksista sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/) säädetyistä hallinnollisista seuraamuksista;

40 a §

Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määrääminen eräistä rikkomuksista

Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä sille, joka laiminlyö tai rikkoo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä tai selvittämistä koskevaa lain-säädäntöä tai varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/847, säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

Laki

kaupparekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kaupparekisterilain (129/1979) 1 a §, 5 §:n 7 ja 8 kohta, 6 §:n 8 ja 9 kohta, 9 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, 10 §:n 1 momentin 16 ja 17 kohta, 11 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, 12 §, 13 §:n 12 ja 13 kohta, 13 c §:n 8 ja 9 kohta sekä 13 d §:n 1 momentin 9 ja 10 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 1 a § laissa 962/2013, 5 §:n 7 kohta ja 6 §:n 8 kohta laissa 390/1988, 5 §:n 8 kohta, 6 §:n 9 kohta, 11 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, 12 § sekä 13 §:n 12 ja 13 kohta laissa 1122/1993, 9 §:n 1 momentin 13 kohta laissa 636/2006, 9 §:n 1 momentin 14 kohta laissa 147/1997, 10 §:n 1 momentin 16 kohta laissa 432/2013, 10 §:n 1 momentin 17 kohta laissa 908/2006, 13 c §:n 8 ja 9 kohta laissa 1075/1994 sekä 13 d §:n 1 momentin 9 ja 10 kohta laissa 1300/1994, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 390/1988 ja 1122/1993, uusi 9 kohta, 6 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 390/1988 ja 1122/1993, uusi 10 kohta, 9 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 351/1987, 1616/1992, 1122/1993, 147/1997, 744/2004 ja 636/2006, uusi 15 ja 16 kohta ja pykälään, sellaisena kuin se on laeissa 351/1987, 1616/1992, 1122/1993, 147/1997, 744/2004, 636/2006, 529/2008, 1602/2009 ja 609/2010, uusi 7 momentti, 10 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1490/2001, 908/2006 ja 432/2013, uusi 18 kohta, 11 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1278/1990 ja 1122/1993, uusi 8 kohta, 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1252/1987 ja 1122/1993, uusi 14 kohta, 13 c §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1075/1994, uusi 10 kohta, 13 d §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1300/1994, uusi 11 kohta ja lakiin uusi 13 e § seuraavasti:

1 a §

Jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tietoja, otteita ja todistuksia. Rekisteriviranomainen voi luovuttaa tässä pykälässä tarkoitetut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, rekisteriviranomainen saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteenä taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta.

Rekisteriviranomainen saa luovuttaa tiedot kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta. Kaupparekisteriin tallennettua henkilötunnuksen tunnusosaa ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitetta koskevan tiedon antamisen edellytyksenä on, että tietopyynnön tekijä antaa rekisteriviranomaiselle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

HE 228/2016 vp

5 §

Avoimen yhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

-
- 7) kuka tai ketkä yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen;
 - 8) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot;
 - 9) jos avoimessa yhtiössä on muu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

6 §

Kommandiittiyhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

-
- 8) kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen;
 - 9) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot;
 - 10) jos kommandiittiyhtiössä on muu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

9 §

Osakeyhtiön tai eurooppayhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

-
- 13) yhtiöjärjestyksen määräys yhtiön edustamisesta sekä, jos jollekulle on annettu oikeus edustaa yhtiötä yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;
 - 14) yhtiön tilikausi;
 - 15) yli 25 prosenttia osakkeiden määrästä omistavien osakkeenomistajien henkilötiedot tai, jos tällaisena osakkeenomistajana on oikeushenkilö, oikeushenkilön nimi, rekisteri johon oikeushenkilö on merkitty ja y-tunnus tai muu sitä vastaava tunnus;
 - 16) jos osakeyhtiössä tai eurooppayhtiössä on muu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.
-

Mitä 1 momentin 15 ja 16 kohdassa säädetään, ei sovelleta asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuun asunto-osakeyhtiöön tai keskinäiseen kiinteistöosakeyhtiöön.

10 §

Osuuskunnan ja eurooppaosuuskunnan perusilmoituksessa on mainittava:

-
- 16) jos säännöissä määrätään jäsenten lisämaksuvelvollisuudesta, osuuskuntalain 14 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot;
 - 17) eurooppaosuuskunnan osuuspääoma;
 - 18) jos osuuskunnassa on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.
-

11 §

Säästöpankin perusilmoituksessa on mainittava:

6) pankin toimitusjohtajan sekä hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jokaisen jäsenen sekä varajäsenen henkilötiedot sekä, jos pankilla on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen henkilötiedot;

7) sääntöjen määräys säästöpankin toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;

8) jos säästöpankissa on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

12 §

Hypoteekkiyhdistyksen perusilmoituksessa on sen lisäksi, mitä hypoteekkiyhdistyksistä annetun lain (936/1978) 10 §:n 1 momentissa säädetään kaupparekisteriin ilmoitettavaksi, mainittava:

1) yhdistyksen postiosoite;

2) jokaisen hallituksen jäsenen ja varajäsenen muut henkilötiedot;

3) sääntöjen määräys yhdistyksen toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen muut henkilötietonsa;

4) jos hypoteekkiyhdistyksessä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 §

Vakuutusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:

12) jos yhdistyksellä on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot;

13) yhdistysjärjestyksen määräys yhdistyksen toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;

14) jos vakuutusyhdistyksessä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 c §

Asumisoikeusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:

8) kunkin asukashallintoalueen asukastoimikunnan puheenjohtajan, jokaisen jäsenen ja varajäsenen sekä isännöitsijän henkilötiedot;

9) yhdistyksen sääntöjen määräys yhdistyksen nimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus nimen kirjoittamiseen yhdistyksen tai asukashallintoalueen puolesta yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;

HE 228/2016 vp

10) jos asumisoikeusyhdistyksessä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 d §

Eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän perusilmoituksessa on mainittava:

9) toimikausi, jos se on määrätty;

10) etuyhtymän mahdolliset toimipaikat;

11) jos eurooppalaisessa taloudellisessa etuyhtymässä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 e §

Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 31 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua express trust-järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevassa ilmoituksessa on mainittava:

1) ulkomaisen trustin nimi ja valtio jonka lainsäädännön mukaisesti trusti on perustettu;

2) jos ulkomainen trusti on rekisteröity, rekisteri, johon ulkomainen trusti on merkitty sekä rekisterinumero siinä rekisterissä;

3) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain 20 luvun 1 §:n ja 15 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 20 luvun 1 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1199/2014, ja
muutetaan 15 luvun 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

15 luku

Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa

6 §

Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta, jos 18 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetusta laista (/) johtuu muuta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

sijoituspalvelulain 12 luvun 3 §:n ja 15 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoituspalvelulain (747/2012) 12 luvun 3 §:n 3 momentti ja 15 luvun 2 §:n 2 momentin 6 kohta,
sellaisena kuin niistä on 15 luvun 2 §:n 2 momentin 6 kohta laissa 1201/2014 seuraavasti:

12 luku

Salassapito ja asiakkaan tunteminen

3 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä annetussa laissa (/).

15 luku

Hallinnolliset seuraamukset

2 §

Seuraamusmaksu

Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä ja päätöksiä ovat 1 momentissa säädetyn lisäksi:

6) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 1 ja 2 §:n säännökset asiakkaiden tuntemisesta ja tunnistamisesta, 3 §:n säännös asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä sekä 4 luvun 1 §:n säännökset ilmoitusvelvollisuudesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 8 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain (749/2012) 8 luvun 4 §:n 3 momentti seuraavasti:

8 luku

Erinäiset säännökset

4 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

sijoitusrahastolain 45 ja 144 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoitusrahastolain (48/1999) 45 §:n 5 momentti ja 144 §:n 3 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 45 §:n 5 momentti laissa 1490/2011 ja 144 §:n 3 momentti laissa
507/2008, seuraavasti:

45 §

Mitä 4 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos 144 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoit-
tamisen estämisestä annetusta laista (/) johtuu muuta.

144 §

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä
annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

9.

Laki

maksulaitoslain 7 ja 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maksulaitoslain (297/2010) 7 §:n 4 momentti ja 24 §:n 4 momentti,
sellaisena kuin niistä on 7 §:n 4 momentti laissa 899/2011, seuraavasti:

7 §

*Muun maksupalvelun tarjoamisen kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskun luvanvaraisuutta
koskeva poikkeus*

Tässä pykälässä tarkoitettua oikeutta tarjota maksupalvelua ei ole, jos palvelun tarjoamiseen osallistuva tai siitä vastaava luonnollinen henkilö ei ole 13 a §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava taikka jos maksupalveluntarjoaja ei täytä, mitä sen velvollisuudeksi on säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

24 §

Asiamies

Maksulaitoksen on ilmoitettava Finanssivalvonnalle ne asiamiehen soveltamat sisäisen valvonnan menetelmät, joilla täytetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa ja sen nojalla säädetty velvollisuudet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

10.

Laki

vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 22 luvun ja 12 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain (162/2014) 22 luvun 7 § ja
muutetaan 12 luvun 8 §:n 3 momentti seuraavasti:

12 luku

Osuuksien tarjoaminen

8 §

Asiakkaan tunteminen

Vaihtoehtorahastojen hoitajan on viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä siten kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 4 luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____ .

11.

Laki

panttilainauslaitoksista annetun lain 28 ja 40 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan panttilainauslaitoksista annetun lain (1353/1992) 28 §:n 2 momentti ja 40 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 28 §:n 2 momentti laissa 77/1998 ja 40 §:n 2 momentti laissa 1430/2009, seuraavasti:

28 §

Taloudelliselta arvoltaan merkittäviin pantteihin sovelletaan 1 momentista poiketen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia (/).

40 §

Jos toimiluvan haltija laiminlyö, mitä sen velvollisuudeksi tässä laissa tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa säädetään taikka toimiluvan haltijan yhtiöjärjestyksessä määrätään, aluehallintovirasto voi kehottaa toimiluvan haltijaa täyttämään velvollisuutensa määräajassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .

12.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on laissa 308/2016, seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

13) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja paljastamista sekä mainitun lain 5 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitetun luotettavuuden selvittämistä, ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (/) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä tutkintaan saattamista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

13.

Laki

arvonlisäverolain 209 s §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan arvonlisäverolain (1501/1993) 209 s §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 399/2012.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

14.

Laki

varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Varojen jäädyttäminen

Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai syyttäjän on tehtävä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu epäilystä ja tuomiosta ilmoitus Keskusrikospoliisin yhteydessä toimivalle rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettulle rahanpesun selvittelykeskusselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

15.

Laki

kuluttajansuojalain 7 luvun 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 15 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 746/2010, seuraavasti:

7 luku

Kuluttajaluotot

15 §

Luotonhakijan henkilöllisyyden todentaminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

16.

Laki

vakuutusopimuslain 6 a ja 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusopimuslain (543/1994) 6 a § ja 16 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 426/2010, seuraavasti:

6 a §

Tieto hylkäysperusteesta

Jos vakuutusta ei myönnetä kuluttajalle tai kuluttajaan 3 §:n 2 momentin mukaan rinnastettavalle, vakuutusta hakeneelle on ilmoitettava hylkäysperuste, jollei hylkäys perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 4 luvun 5 §:ään. Peruste on ilmoitettava kirjallisesti. Hylkäysperusteen on oltava lain ja hyvän vakuutustavan mukainen.

16 §

Jatkuvan vahinkovakuutuksen irtisanominen

Vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa jatkuva vahinkovakuutus päättyväksi vakuutuskauden lopussa. Irtisanomiselle on oltava hyvän vakuutustavan mukainen peruste. Irtisanomista koskeva ilmoitus on lähetettävä vakuutuksenottajalle viimeistään kuukautta ennen vakuutuskauden päättymistä. Ilmoituksessa on mainittava irtisanomisperuste, jollei irtisanominen perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 5 §:ään. Jos irtisanomista ei tehdä siten kuin tässä momentissa säädetään, irtisanominen on mitätön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

17.

Laki

luottotietolain 19 ja 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottotietolain (527/2007) 19 §:n 2 momentin 7 kohta ja 30 §:n 3 momentti,
sellaisina kuin ne ovat laissa 509/2008, seuraavasti:

19 §

Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käyttämisen yleiset edellytykset

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää:

7) luotto- ja vakuutuslaitokselle rekisteröidyn velvoitteiden hoitokyvystä tämän pyynnöstä annettavan todistuksen tai suosituksen laadintaa varten sekä rahanpesun estämistä tai paljastamista koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi niille, jotka ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

30 §

Tarkastusoikeus

Mitä edellä 2 momentissa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada tieto niistä, joille häntä koskeva henkilöluottotieto on luovutettu, ei kuitenkaan sovelleta, jos tietoja on luovutettu 19 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädettyin edellytyksin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi taikka jos tietoja on luovutettu rahanpesun selvittelykeskukselle rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tietosuojavaltuutettu voi tarkastaa tietojensaantioikeuden rajoittamisen lainmukaisuuden.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

18.

Laki

arpajaislain 14 a ja 64 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan arpajaislain (1047/2001) 64 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 661/2010,
ja
muutetaan 14 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 661/2010, seuraavasti:

14 a §

*Rahapeli*en ikäraja

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen liittyvästä asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

19.

Laki

vakuutusyhtiölain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusyhtiölain (521/2008) 6 luvun 13 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 981/2013, seuraavasti:

6 luku

Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen

13 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

20.

Laki

yhdistyslain 48 ja 52 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistyslain (503/1989) 48 §:n 1 momentti ja 52 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 48 §:n 1 momentti laissa 1098/2014 ja 52 §:n 1 momentti laissa 497/2016, seuraavasti:

48 §

Perusilmoitus

Ilmoitus yhdistyksen rekisteröimiseksi (perusilmoitus) tehdään tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 §:ssä säädetään.

52 §

Muutosilmoitus

Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta sekä hallituksen puheenjohtajan, rekisteriin merkityn hallituksen muun jäsenen ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta on tehtävä rekisteriin ilmoitus (muutosilmoitus) siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 11 §:ssä säädetään. Muutosilmoitukseen on sääntöjä muutettaessa liitettävä muutetut säännöt. Ilmoituksen tekemiseen ja allekirjoittamiseen sovelletaan muuten, mitä 48 §:ssä säädetään perusilmoituksen tekemisestä ja allekirjoittamisesta. Muutosilmoituksen voi allekirjoittaa myös ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevan valtuuttama. Lisäksi jokainen, joka on eronnut yhdistysrekisteriin merkitystä asemastaan tai jonka rekisteriin merkitty tehtävä on lakannut, saa itse tehdä tästä ilmoituksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

21.

Laki

uskonnonvapauslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan uskonnonvapauslain (453/2003) 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti ja 20 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 20 §:n 1 momentti laissa 499/2016, seuraavasti:

18 §

Perustamisilmoitus

Ilmoitus uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröimiseksi tehdään tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 §:ssä säädetään.

19 §

Paikallisyhteisön perustamisilmoitus

Ilmoitus paikallisyhteisön rekisteröimiseksi tehdään tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 10 §:ssä säädetään.

20 §

Muutos- ja purkautumisilmoitus

Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan yhdyskuntajärjestyksen ja rekisteröidyn paikallisyhteisön paikallissääntöjen muutoksesta sekä yhdyskunnan ja rekisteröidyn paikallisyhteisön hallituksen puheenjohtajan, rekisteriin merkityn hallituksen muun jäsenen ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta on tehtävä rekisteriin ilmoitus (muutosilmoitus) siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 11 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

22.

Laki

yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 10 §:n 2 momentin 3 kohta, 11 §:n 2 momentti ja 16 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 192/2014, sekä

lisätään 4 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 192/2014, uusi 9 a ja 9 b kohta, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 192/2014, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, 14 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 909/2006, 1419/2007 ja 498/2016, uusi 7 a kohta sekä 19 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

7) kantarekistereillä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään liittyviä Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämiä kauppa-, yhdistys-, säätiö- ja uskonnollisten yhdyskuntien rekistereitä sekä verohallinnon ylläpitämiä työnantaja-, ennakkoperintä- ja arvonlisäverovelvollisten rekistereitä.

4 §

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletettavat tiedot

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletetaan soveltuvin osin myös perustiedot rekisteröintivelvollisten:

- 9 a) ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä yhdistysrekisteriin;
- 9 b) ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin;

10 §

Perustamisilmoitus

Perustamisilmoituksessa on annettava seuraavat tiedot ja asiakirjat:

3) Patentti- ja rekisterihallituksen osassa kauppa-, yhdistys-, säätiö- ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin rekisteröitäväksi säädetty sellaiset tiedot, joita ei ole ilmoitettu perusosassa, sekä toimintamuodon perusteella määräytyvät liitteet.

Sen estämättä mitä 1 momentissa ja 2 momentin 3 kohdassa säädetään, tieto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 6 luvun 2 §:ssä tarkoitetuista yhteisön

HE 228/2016 vp

tosiasiallisista edunsaajista, 1 luvun 6 §:ssä tarkoitetuista ulkomaisen trustin tosiasiallisista edunsaajista sekä osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajista ilmoitetaan sähköisesti.

11 §

Muutos- ja lopettamisilmoitus

Tieto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetuista yhteisön tosiasiallisista edunsaajista sekä osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajista ilmoitetaan sähköisesti. Muilta osin ilmoituksen toimittamisessa noudatetaan, mitä 10 §:n 1 momentissa säädetään perustamisilmoituksen toimittamisesta.

14 §

Vastuu ilmoitusten tekemisestä

Rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ovat vastuussa:

7 a) uskonnollisen yhdiskunnan puolesta uskonnollisten yhdiskuntien rekisteriin ilmoitetut hallituksen täysivaltaiset jäsenet;

16 §

Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä

Jokaisella on oikeus saada yritys- ja yhteisötunnusrekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä voidaan luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.

19 §

Rangaistussäännökset

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja yhteisön tosiasiallisia edunsaajia, 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja ulkomaisen trustin tosiasiallisia edunsaajia sekä osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajia koskevien tietojen ilmoittamiseen vain, jos rekisteri-ilmoituksen tekemisestä vastuullisella henkilöllä on ollut tosiasiasa mahdollisuus sähköisen ilmoituksen tekemiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

23.

Laki

kiinteistönvälityslikkeistä ja vuokrahuoneiston välityslikkeistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönvälityslikkeistä ja vuokrahuoneiston välityslikkeistä annetun lain (1075/2000) 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentti ja 19 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 1 momentti ja 19 §:n 1 momentti laissa 1523/2009, sekä
lisätään lakiin uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

Luotettavuus

Rekisteröinti-ilmoituksen tekijää ei pidetä 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla luotettavana, jos:

1) hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan välitystoimintaa;

2) hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan 1 kohdassa tarkoitetussa tehtävässä.

Jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa samoin kuin sitä, jolla on suoraan tai välillisesti enemmän kuin 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta muussa yhteisössä.

8 §

Rekisteröinnin edellytykset

Aluehallintoviraston on rekisteröitävä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteri-ilmoituksen tekijä kiinteistönvälityslikkeeksi tai vuokrahuoneiston välityslikkeeksi, jos:

1) ilmoituksen tekijällä on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa;

2) ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa ja, jos hän on luonnollinen henkilö, on täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu;

3) ilmoituksen tekijä on luotettava;

4) ilmoituksen tekijällä on vastuuvakuutus, jonka vakuutusmäärän voidaan välitystoiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen arvioida riittävän toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen ja joka muilta ehdoiltaan vastaa alalla tavanomaista vakuutuskäytäntöä;

5) ilmoituksen tekijä on ilmoittanut vastaavan hoitajan, joka täyttää 5 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyt edellytykset.

9 §

Välitysliikerekisteriin merkittävät tiedot

Välitysliikerekisteriin merkitään:

- 1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;
 - 2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;
 - 3) niiden henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika, joiden luotettavuus on rekisteröinti-ilmoitusta käsiteltäessä selvitetty;
 - 4) se, onko välitysliike kiinteistönvälitysliike vai vuokrahuoneiston välitysliike;
 - 5) vastaavan hoitajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika;
 - 6) vastuuvakuutuksen antaja ja vakuutusmäärä;
 - 7) rekisteritunnus ja rekisteröinnin päivämäärä;
 - 8) välitysliikkeelle 18 §:n 2 momentin nojalla määrätyt varoitukset sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko; tällainen tieto on poistettava rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona kyseinen pakkokeino on määrätty;
 - 9) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.
-

19 §

Rekisteristä poistaminen

Aluehallintoviraston on poistettava välitysliike rekisteristä, jos:

- 1) välitysliike on lopettanut toimintansa;
 - 2) 8 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa säädetyt rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty;
 - 3) välitysliike harjoittaa välitystoimintaa toisen välikätenä;
 - 4) välitysliikkeellä ei enää ole 8 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua vastaavaa hoitajaa eikä välitysliike ole aluehallintoviraston kehotuksessa asetetussa määräajassa ilmoittanut uutta vastaavaa hoitajaa; tai
 - 5) välitysliikkeen tai sen vastaavan hoitajan toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja liikkeelle on jo aiemmin asetettu määräaikainen toimintakielto.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Välitysliikkeen, joka tämän lain voimaan tullessa on merkitty välitysliikerekisteriin, on rekisteristä poistamisen uhalla ilmoitettava aluehallintovirastolle 5 a §:ssä tarkoitettua luotettavuutta koskevat välitysliikerekisteriin merkittävät tiedot vuoden kuluessa lain voimaan tulosta.

24.

Laki

päästökauppalain 67 ja 73 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan päästökauppalain (311/2011) 73 §:n 1 momentin 7 kohta, ja
lisätään 67 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 533/2014, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

67 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Päästökauppaviranomaisella on oikeus saada komission rekisteriasetuksen mukaiselta tilinomistajalta ja tilille nimetyiltä edustajilta salassapitosäännösten estämättä ilman aiheetonta viivytystä sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 7 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

73 §

Päästökaupparikkomus

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

7) laiminlyö esittää 67 §:n 4 momentissa tarkoitetut asiakirjat ja tallenteet,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *päästökaupparikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

25.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 13 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 309/2016, seuraavasti:

13 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja muutoin käsitellä tehtäviensä suorittamista tai henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tarpeellisia tietoja rekistereistä siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

1) yhteisöjen ja yhtymien henkilö- ja muista rekistereistä matkustajia, kulkuneuvon henkilökuntaa sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tavaroita koskevat tarvittavat tiedot tullirikostorjuntaa varten;

2) Verohallinnon tietojärjestelmistä tarvittavat tiedot verovelvollista koskevine tunnistetietoineen verotusta, perintää ja tullirikostorjuntaa varten sekä lupaharkintaa varten tarvittavat tiedot luvanhakijan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja luvanhakijan verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä sekä silloin, kun se on luvan myöntämisen edellytyksenä, tullilainsäädännön tai verolainsäädännön rikkomista koskevat tiedot;

3) ajoneuvoliikennerekistereistä annetussa laissa (541/2003) tarkoitettua ajoneuvoliikennerekisteristä tarvittavat tiedot tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

4) Patenti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteristä tiedot elinkeinonharjoittajia koskevista ilmoituksista ja tiedonannoista tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten sekä kaupparekisterin edunsaajista rekisteröitävät tiedot rekisteröitävää koskevine tunnistetietoineen tullivalvontaa ja rikostorjuntaa varten;

5) poliisin henkilörekistereistä tarvittavat tiedot tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisiin Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

6) rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä tarvittavat tiedot tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisiin Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

7) Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereistä tarvittavat tiedot tullirikostorjuntaa varten sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

8) majoitustoiminnan harjoittajilta ja poliisilta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tullirikostorjuntaa varten;

9) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettut tiedot tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä siihen talletettuja tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitetusta rikosrekisteristä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

11) oikeushallinnon viranomaisilta tieto oikeushallinnon etsintäkuuluttamista henkilöistä;

12) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä sekä yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä Tullille ulkomaalaislaissa (301/2004) säädettyjen tehtävien suorittamista, tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

13) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä matkustusasiakirjaa, viisumia, oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, maahantulokieltoa ja kansalaisuutta koskevasta asiasta Tullille ulkomaalaislaissa säädettyjen tehtävien suorittamista, tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

14) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6—8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jotka Tullilla on oikeus saada vain mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti, tullirikostorjuntaa varten;

15) vesikulkuneuvorekisteristä annetussa laissa (424/2014) tarkoitetusta vesikulkuneuvorekisteristä sekä Ahvenanmaan huvivenerrekisteristä veneitä ja niiden omistajia ja haltijoita koskevat tarpeelliset tiedot eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004) tarkoitettuja Tullin tehtäviä, ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

16) liikenne- ja viestintäministeriön liikenneluparekisteristä tarpeelliset tiedot ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

17) alusrekisterilaissa (512/1993) tarkoitetuista alusrekisteristä, rakenteilla olevien alusten rekisteristä ja historiarekisteristä tarpeelliset tiedot aluksista, niiden omistajista ja haltijoista eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuja Tullin tehtäviä, ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

18) ilmailulaissa (864/2014) tarkoitetusta ilma-alusrekisteristä ilma-aluksia, niiden haltijoita ja omistajia koskevia tietoja ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

19) liikenne-, kalastus- ja ympäristöviranomaisilta sekä poliisilta, rajavartiolaitokselta ja puolustusvoimilta tietoja kulkuneuvoista ja niiden sijainnista sekä liikenteestä tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

20) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta välttämättömiä tietoja virka-avun antamiseksi;

21) aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteristä tarvittavat tiedot rekisteröitävää koskevine tunnistetietoineen tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

26.

Laki

joukkorahoituslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan joukkorahoituslain (734/2016) 12 §:n 1 momentti seuraavasti:

12 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

27.

Laki

asianajajista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan asianajajista annetun lain (496/1958) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 697/2004, seuraavasti:

6 §

Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajajayhdistyksen hallitus tekee aluehallintovirastolle esityksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 8 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, jos hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 3 päivänä marraskuuta 2016

Pääministeri

Juha Sipilä

Sisäministeri Paula Risikko

3.

Laki**Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 10 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 611/2014, ja
lisätään lakiin uusi 40 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

10 §

Johtokunnan tehtävät

Johtokunnalla on seuraavat finanssimarkkinoiden valvontaa koskevat tehtävät:

5) tuomita maksettavaksi Finanssivalvonnan asettama uhkasakko ja päättää 4 luvussa säädetyistä muista hallinnollisista seuraamuksista;

10 §

Johtokunnan tehtävät

Johtokunnalla on seuraavat finanssimarkkinoiden valvontaa koskevat tehtävät:

5) tuomita maksettavaksi Finanssivalvonnan asettama uhkasakko ja päättää 4 luvussa säädetyistä muista hallinnollisista seuraamuksista *sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/) säädetyistä hallinnollisista seuraamuksista;*

40 a §

Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määrääminen eräistä rikkomuksista

Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä sille, joka laiminlyö tai rikkoo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä tai selvittämistä koskevaa lainsäädäntöä tai varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/847, säädetään rahanpesun ja

HE 228/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

terrorismin rahoittamisen estämisestä annettussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

4.

Laki**kaupparekisterilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kaupparekisterilain (129/1979) 1 a §, 5 §:n 7 ja 8 kohta, 6 §:n 8 ja 9 kohta, 9 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, 10 §:n 1 momentin 16 ja 17 kohta, 11 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, 12 §, 13 §:n 12 ja 13 kohta, 13 c §:n 8 ja 9 kohta sekä 13 d §:n 1 momentin 9 ja 10 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 1 a § laissa 962/2013, 5 §:n 7 kohta ja 6 §:n 8 kohta laissa 390/1988, 5 §:n 8 kohta, 6 §:n 9 kohta, 11 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, 12 § sekä 13 §:n 12 ja 13 kohta laissa 1122/1993, 9 §:n 1 momentin 13 kohta laissa 636/2006, 9 §:n 1 momentin 14 kohta laissa 147/1997, 10 §:n 1 momentin 16 kohta laissa 432/2013, 10 §:n 1 momentin 17 kohta laissa 908/2006, 13 c §:n 8 ja 9 kohta laissa 1075/1994 sekä 13 d §:n 1 momentin 9 ja 10 kohta laissa 1300/1994, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 390/1988 ja 1122/1993, uusi 9 kohta, 6 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 390/1988 ja 1122/1993, uusi 10 kohta, 9 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 351/1987, 1616/1992, 1122/1993, 147/1997, 744/2004 ja 636/2006, uusi 15 ja 16 kohta ja pykälään, sellaisena kuin se on laeissa 351/1987, 1616/1992, 1122/1993, 147/1997, 744/2004, 636/2006, 529/2008, 1602/2009 ja 609/2010, uusi 7 momentti, 10 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1490/2001, 908/2006 ja 432/2013, uusi 18 kohta, 11 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1278/1990 ja 1122/1993, uusi 8 kohta, 13 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1252/1987 ja 1122/1993, uusi 14 kohta, 13 c §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1075/1994, uusi 10 kohta, 13 d §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1300/1994, uusi 11 kohta ja lakiin uusi 13 e § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 a §

1 a §

Jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. Kaupparekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja sähköisessä muodossa.

Tiedot henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta luovutetaan kaupparekisteristä kuitenkin vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta.

Jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä *ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista* tietoja, otteita ja todistuksia. *Rekisteriviranomainen voi luovuttaa tässä pykälässä tarkoitettut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.*

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, rekisteriviranomainen saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta.

Rekisteriviranomainen saa luovuttaa tiedot kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta. Kaupparekisteriin tallennettua henkilötunnuksen tunnusosaa ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitetta koskevan tiedon antamisen edellytyksenä on, että tietopyynnön tekijä antaa rekisteriviranomaiselle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

5 §

Avoimen yhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 7) kuka tai ketkä yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen; *sekä*
8) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot.

6 §

Kommandiittiyhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 8) kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen; *sekä*
9) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot.

5 §

Avoimen yhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 7) kuka tai ketkä yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen;
8) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot;
9) jos avoimessa yhtiössä on muu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

6 §

Kommandiittiyhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 8) kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen;
9) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot;
10) jos kommandiittiyhtiössä on muu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Osakeyhtiön tai eurooppayhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

13) yhtiöjärjestyksen määräys yhtiön edustamisesta sekä, jos jollekulle on annettu oikeus edustaa yhtiötä yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa; *sekä*

14) yhtiön tilikausi.

9 §

Osakeyhtiön tai eurooppayhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

13) yhtiöjärjestyksen määräys yhtiön edustamisesta sekä, jos jollekulle on annettu oikeus edustaa yhtiötä yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;

14) yhtiön tilikausi;

15) *yli 25 prosenttia osakkeiden määrästä omistavien osakkeenomistajien henkilötiedot tai, jos tällaisena osakkeenomistajana on oikeushenkilö, oikeushenkilön nimi, rekisteri johon oikeus-henkilö on merkitty ja y-tunnus tai muu sitä vastaava tunnus;*

16) *jos osakeyhtiössä tai eurooppayhtiössä on muu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.*

Mitä 1 momentin 15 ja 16 kohdassa säädetään, ei sovelleta asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuun asunto-osakeyhtiöön tai keskinäiseen kiinteistöosakeyhtiöön.

10 §

Osuuskunnan ja eurooppaosuuskunnan perusilmoituksessa on mainittava:

16) jos säännöissä määrätään jäsenten lisämaksuvelvollisuudesta, osuuskuntalain 14 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot; *sekä*

17) eurooppaosuuskunnan osuuspääoma.

10 §

Osuuskunnan ja eurooppaosuuskunnan perusilmoituksessa on mainittava:

16) jos säännöissä määrätään jäsenten lisämaksuvelvollisuudesta, osuuskuntalain 14 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot;

17) eurooppaosuuskunnan osuuspääoma;

18) *jos osuuskunnassa on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.*

11 §

Säästöpankin perusilmoituksessa on mainittava:

6) pankin toimitusjohtajan sekä hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jokaisen jäsenen sekä varajäsenen henkilötiedot sekä, milloin pankilla on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen henkilötiedot; *sekä*

7) sääntöjen määräys säästöpankin toiminnan kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa.

11 §

Säästöpankin perusilmoituksessa on mainittava:

6) pankin toimitusjohtajan sekä hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jokaisen jäsenen sekä varajäsenen henkilötiedot sekä, jos pankilla on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen henkilötiedot;

7) sääntöjen määräys säästöpankin toiminnan kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;

8) jos säästöpankissa on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistussuuden peruste ja laajuus.

12 §

Hypoteekkiyhdistyksen perusilmoituksessa on sen lisäksi, mitä hypoteekkiyhdistyksistä annetun lain (936/1978) 10 §:n 1 momentissa säädetään kaupparekisteriin ilmoitettavaksi, mainittava:

1) yhdistyksen postiosoite;
2) jokaisen hallituksen jäsenen ja varajäsenen muut henkilötiedot; *sekä*

3) sääntöjen määräys yhdistyksen toiminnan kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen muut henkilötietonsa.

12 §

Hypoteekkiyhdistyksen perusilmoituksessa on sen lisäksi, mitä hypoteekkiyhdistyksistä annetun lain (936/1978) 10 §:n 1 momentissa säädetään kaupparekisteriin ilmoitettavaksi, mainittava:

1) yhdistyksen postiosoite;
2) jokaisen hallituksen jäsenen ja varajäsenen muut henkilötiedot;

3) sääntöjen määräys yhdistyksen toiminnan kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen muut henkilötietonsa;

4) jos hypoteekkiyhdistyksessä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistussuuden peruste ja laajuus.

13 §	13 §
<p>Vakuutusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:</p> <p>12) jos yhdistyksellä on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot; <i>sekä</i></p> <p>13) yhdistysjärjestyksen määräys yhdistyksen toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminnan kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa.</p>	<p>Vakuutusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:</p> <p>12) jos yhdistyksellä on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot;</p> <p>13) yhdistysjärjestyksen määräys yhdistyksen toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminnan kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;</p> <p><i>14) jos vakuutusyhdistyksessä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.</i></p>
13 c §	13 c §
<p>Asumisoikeusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:</p> <p>8) kunkin asukashallintoalueen asukastoyhdistyksen puheenjohtajan, jokaisen jäsenen ja varajäsenen sekä isännöitsijän henkilötiedot; <i>sekä</i></p> <p>9) yhdistyksen sääntöjen määräys yhdistyksen nimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus nimen kirjoittamiseen yhdistyksen tai asukashallintoalueen puolesta yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa.</p>	<p>Asumisoikeusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:</p> <p>8) kunkin asukashallintoalueen asukastoyhdistyksen puheenjohtajan, jokaisen jäsenen ja varajäsenen sekä isännöitsijän henkilötiedot;</p> <p>9) yhdistyksen sääntöjen määräys yhdistyksen nimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus nimen kirjoittamiseen yhdistyksen tai asukashallintoalueen puolesta yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;</p> <p><i>10) jos asumisoikeusyhdistyksessä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.</i></p>
13 d §	13 d §
<p>Eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän perusilmoituksessa on mainittava:</p> <p>9) toimikausi, jos se on määrätty; <i>sekä</i></p> <p>10) etuyhtymän mahdolliset toimipaikat.</p>	<p>Eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän perusilmoituksessa on mainittava:</p> <p>9) toimikausi, jos se on määrätty;</p> <p>10) etuyhtymän mahdolliset toimipaikat;</p> <p><i>11) jos eurooppalaisessa taloudellisessa</i></p>

Voimassa oleva laki

Ehdotus

etuyhtymässä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, tämän henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 e §

Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 31 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun express trust -järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevassa ilmoituksessa on mainittava:

1) ulkomaisen trustin nimi ja valtio jonka lainsäädännön mukaisesti trusti on perustettu;

2) jos ulkomainen trusti on rekisteröity, rekisteri, johon ulkomainen trusti on merkitty sekä rekisterinumero siinä rekisterissä;

3) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**luottolaitostoiminnasta annetun lain 20 luvun 1 §:n ja 15 luvun 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 20 luvun 1 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1199/2014, ja
muutetaan 15 luvun 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
15 luku	15 luku
Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa	Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa
6 §	6 §
<i>Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin</i>	<i>Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin</i>
-----	-----
Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta, jos 18 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista (503/2008) johtuu muuta.	Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta, jos 18 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetusta laista (/) johtuu muuta.
20 luku	20 luku
Hallinnolliset seuraamukset	Hallinnolliset seuraamukset
1 §	1 §
<i>Seuraamusmaksu</i>	<i>Seuraamusmaksu</i>
-----	-----
6) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 6–9 ja 17–21 §:n säännökset asiakkaiden tuntemisesta, 10 §:n säännös asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä sekä 23 ja 24 §:n säännökset ilmoitusvelvollisuudesta;	(6 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

6.

Laki

sijoituspalvelulain 12 luvun 3 §:n ja 15 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoituspalvelulain (747/2012) 12 luvun 3 §:n 3 momentti ja 15 luvun 2 §:n 2 momentin 6 kohta,
 sellaisena kuin niistä on 15 luvun 2 §:n 2 momentin 6 kohta laissa 1201/2014 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 luku

Salassapito ja asiakkaan tunteminen

3 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisessa säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008).

12 luku

Salassapito ja asiakkaan tunteminen

3 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

15 luku

Hallinnolliset seuraamukset

2 §

Seuraamusmaksu

Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä ja päätöksiä ovat 1 momentissa säädetyn lisäksi:

6) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 6–9 ja 17–21 §:n säännökset asiakkaiden tun-

15 luku

Hallinnolliset seuraamukset

2 §

Seuraamusmaksu

Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä ja päätöksiä ovat 1 momentissa säädetyn lisäksi:

6) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 1 ja 2 §:n säännökset asiakkaiden tuntemisesta ja tun-

HE 228/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

temisestä, 10 §:n säännös asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä sekä 23 ja 24 §:n säännökset ilmoitusvelvollisuudesta;

nistamisesta, 3 §:n säännös asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä sekä 4 luvun 1 §:n säännökset ilmoitusvelvollisuudesta;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

7.

Laki

arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 8 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain (749/2012) 8 luvun 4 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 luku	8 luku
Erinäiset säännökset	Erinäiset säännökset
4 §	4 §
<i>Asiakkaan tunteminen</i>	<i>Asiakkaan tunteminen</i>

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008).

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

sijoitusrahastolain 45 ja 144 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoitusrahastolain (48/1999) 45 §:n 5 momentti ja 144 §:n 3 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 45 §:n 5 momentti laissa 1490/2011 ja 144 §:n 3 momentti laissa
 507/2008, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 §	45 §
<p>Mitä 4 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos 144 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista (503/2008) johtuu muuta.</p>	<p>Mitä 4 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos 144 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetusta laista (/) johtuu muuta.</p>
144 §	144 §
<p><i>Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään.</i></p>	<p><i>Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä annetussa laissa.</i></p>
	<p>_____</p> <p><i>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta</i> <i>20 .</i></p> <p>_____</p>

9.

Laki**maksulaitoslain 7 ja 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maksulaitoslain (297/2010) 7 §:n 4 momentti ja 24 §:n 4 momentti,
sellaisena kuin niistä on 7 §:n 4 momentti laissa 899/2011, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 §

7 §

Muun maksupalvelun tarjoamisen kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskun luvanvaraisuutta koskeva poikkeus

Muun maksupalvelun tarjoamisen kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskun luvanvaraisuutta koskeva poikkeus

Tässä pykälässä tarkoitettua oikeutta tarjota maksupalvelua ei ole, jos palvelun tarjoamiseen osallistuva tai siitä vastaava luonnollinen henkilö ei ole 13 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava taikka jos maksupalveluntarjoaja ei täytä, mitä sen velvollisuudeksi on säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008).

Tässä pykälässä tarkoitettua oikeutta tarjota maksupalvelua ei ole, jos palvelun tarjoamiseen osallistuva tai siitä vastaava luonnollinen henkilö ei ole 13 a §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava taikka jos maksupalveluntarjoaja ei täytä, mitä sen velvollisuudeksi on säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

24 §

24 §

*Asiamies**Asiamies*

Maksulaitoksen on ilmoitettava Finanssivalvonnalle ne asiamiehen soveltamat sisäisen valvonnan menetelmät, joilla täytetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) ja sen nojalla säädetty velvollisuudet.

Maksulaitoksen on ilmoitettava Finanssivalvonnalle ne asiamiehen soveltamat sisäisen valvonnan menetelmät, joilla täytetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa ja sen nojalla säädetty velvollisuudet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki**vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 22 luvun ja 12 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain (162/2014) 22 luvun 7 § ja
muutetaan 12 luvun 8 §:n 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

12 luku	12 luku
Osuuksien tarjoaminen	Osuuksien tarjoaminen
8 §	8 §
<i>Asiakkaan tunteminen</i>	<i>Asiakkaan tunteminen</i>
-----	-----
Vaihtoehtorahastojen hoitajan on viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä siten kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) 23 ja 24 §:ssä säädetään.	Vaihtoehtorahastojen hoitajan on viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä siten kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 4 luvussa säädetään.
-----	-----
22 luku	22 luku
Seuraamukset, muutoksenhaku ja rikkomuksista ilmoittaminen	Seuraamukset, muutoksenhaku ja rikkomuksista ilmoittaminen
7 §	7 §
Tuntemisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden rikkominen	Tuntemisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden rikkominen
Rangaistus 12 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun asiakkaan tuntemisvelvollisuuden tai 12 luvun 8 §:n 3 momentissa tarkoitetun rahanpesun ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 40 ja 42 §:ssä.	(7 § kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

11.

Laki**panttilainauslaitoksista annetun lain 28 ja 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan panttilainauslaitoksista annetun lain (1353/1992) 28 §:n 2 momentti ja 40 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 28 §:n 2 momentti laissa 77/1998 ja 40 §:n 2 momentti laissa 1430/2009, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

28 §	28 §
<p>Taloudelliselta arvoltaan merkittävistä pan-teista on 1 momentista poiketen voimassa, mitä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (68/1998) säädetään.</p>	<p>Taloudelliselta arvoltaan <i>merkittäviin pant-teihin sovelletaan 1 momentista poiketen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia (/).</i></p>
40 §	40 §
<p>Jos toimiluvan haltija laiminlyö, mitä sen velvollisuudeksi on tässä laissa tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetty taikka toimiluvan haltijan yhtiöjärjestyksessä määrätty, aluehallintovirasto voi kehottaa toimiluvan haltijaa täyttämään velvollisuutensa määräajassa.</p>	<p>Jos toimiluvan haltija laiminlyö, mitä sen velvollisuudeksi tässä laissa tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa <i>säädetään</i> taikka toimiluvan haltijan yhtiöjärjestyksessä <i>määrätään</i>, aluehallintovirasto voi kehottaa toimiluvan haltijaa täyttämään velvollisuutensa määräajassa.</p>
	<p>_____</p> <p><i>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta</i> <i>20 .</i></p> <p>_____</p>

12.

Laki**Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on laissa 308/2016, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 §

6 §

*Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus**Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus*

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tuke-
 maan:

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tuke-
 maan:

13) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen
 estämisestä ja selvittämisestä annetun lain
 (503/2008) 35 §:n 1 momentin 1 kohdassa
 tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin ra-
 hoittamisen estämistä ja selvittämistä;

13) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen
 estämisestä annetussa laissa (/) tarkoitet-
 tua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen
 estämistä ja paljastamista sekä mainitun lain
 5 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitettua luotettavuus-
 den selvittämistä, ja rahanpesun selvittely-
 keskukselta annetun lain (/) 2 §:n 1 mo-
 mentin 1 kohdassa tarkoitettua rahanpesun
 ja terrorismin rahoittamisen estämistä, pal-
 jastamista ja selvittämistä sekä tutkintaan
 saattamista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

14.

Laki

varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Varojen jäädyttäminen

Varojen jäädyttäminen

Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai syyttäjän on tehtävä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu epäilystä ja tuomiosta ilmoitus Keskusrikospoliisin yhteydessä toimivalle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) 35 §:ssä tarkoitettulle rahanpesun selvittelykeskukselle.

Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai syyttäjän on tehtävä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu epäilystä ja tuomiosta ilmoitus Keskusrikospoliisin yhteydessä toimivalle rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettulle rahanpesun selvittelykeskukselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

kuluttajansuojalain 7 luvun 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 15 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on
laissa 746/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku	7 luku
Kuluttajaluotot	Kuluttajaluotot
15 §	15 §
<i>Luotonhakijan henkilöllisyyden todentaminen</i>	<i>Luotonhakijan henkilöllisyyden todentaminen</i>

Asiakkaan tuntemisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään.

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

16.

Laki**vakuutusopimuslain 6 a ja 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusopimuslain (543/1994) 6 a § ja 16 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 426/2010, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 a §

6 a §

*Tieto hylkäysperusteesta**Tieto hylkäysperusteesta*

Jos vakuutusta ei myönnetä kuluttajalle tai kuluttajaan 3 §:n 2 momentin mukaan rinnastettavalle, vakuutusta hakeneelle on ilmoitettava hylkäysperuste, jollei hylkäys perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) 26 §:ään. Peruste on ilmoitettava kirjallisesti. Hylkäysperusteen on oltava lain ja hyvän vakuutustavan mukainen.

Jos vakuutusta ei myönnetä kuluttajalle tai kuluttajaan 3 §:n 2 momentin mukaan rinnastettavalle, vakuutusta hakeneelle on ilmoitettava hylkäysperuste, jollei hylkäys perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 4 luvun 5 §:ään. Peruste on ilmoitettava kirjallisesti. Hylkäysperusteen on oltava lain ja hyvän vakuutustavan mukainen.

16 §

16 §

*Jatkuvan vahinkovakuutuksen irtisanominen**Jatkuvan vahinkovakuutuksen irtisanominen*

Vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa jatkuva vahinkovakuutus päättyväksi vakuutuskauden lopussa. Irtisanomiselle on oltava hyvän vakuutustavan mukainen peruste. Irtisanomista koskeva ilmoitus on lähetettävä vakuutuksenottajalle viimeistään kuukautta ennen vakuutuskauden päättymistä. Ilmoituksessa on mainittava irtisanomisperuste, jollei irtisanominen perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 26 §:ään. Jos irtisanomista ei tehdä siten kuin tässä momentissa säädetään, irtisanominen on mitätön.

Vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa jatkuva vahinkovakuutus päättyväksi vakuutuskauden lopussa. Irtisanomiselle on oltava hyvän vakuutustavan mukainen peruste. Irtisanomista koskeva ilmoitus on lähetettävä vakuutuksenottajalle viimeistään kuukautta ennen vakuutuskauden päättymistä. Ilmoituksessa on mainittava irtisanomisperuste, jollei irtisanominen perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 5 §:ään. Jos irtisanomista ei tehdä siten kuin tässä momentissa säädetään, irtisanominen on mitätön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

17.

Laki**luottotietolain 19 ja 30 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottotietolain (527/2007) 19 §:n 2 momentin 7 kohta ja 30 §:n 3 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat laissa 509/2008, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

19 §	19 §
<i>Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käytämisen yleiset edellytykset</i>	<i>Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käytämisen yleiset edellytykset</i>
<p>Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää:</p> <p>7) luotto- ja vakuutuslaitokselle rekisteröidyn velvoitteiden hoitokyvystä tämän pyynnöstä annettavan todistuksen tai suosituksen laadintaa varten sekä rahanpesun <i>ehkäisemistä tai selvittämistä</i> koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi niille, jotka ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä <i>ja selvittämisestä</i> annetussa laissa (503/2008) tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;</p>	<p>Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää:</p> <p>7) luotto- ja vakuutuslaitokselle rekisteröidyn velvoitteiden hoitokyvystä tämän pyynnöstä annettavan todistuksen tai suosituksen laadintaa varten sekä rahanpesun <i>estämistä tai paljastamista</i> koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi niille, jotka ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;</p>
30 §	30 §
<i>Tarkastusoikeus</i>	<i>Tarkastusoikeus</i>
<p>Mitä edellä 2 momentissa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada tieto niistä, joille häntä koskeva henkilöluottotieto on luovutettu, ei kuitenkaan sovelleta, jos tietoja on luovutettu 19 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädettyin edellytyksin rahanpesun tai terrorismin estämisestä <i>ja selvittämisestä</i> annetun lain 9 §:n 3 momentissa, 23 tai 24 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi taikka jos tietoja on luovutettu rahanpesun selvittelykes-</p>	<p>Mitä edellä 2 momentissa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada tieto niistä, joille häntä koskeva henkilöluottotieto on luovutettu, ei kuitenkaan sovelleta, jos tietoja on luovutettu 19 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädettyin edellytyksin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi taikka jos tietoja on luovutettu rahanpesun selvittelykeskukselle</p>

HE 228/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kukselle rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi. Tietosuojavaltuutettu voi tarkastaa tietojensaantioikeuden rajoittamisen lainmukaisuuden.

rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi, *paljastamiseksi* tai selvittämiseksi. Tietosuojavaltuutettu voi tarkastaa tietojensaantioikeuden rajoittamisen lainmukaisuuden.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

18.

Laki**arpajaislain 14 a ja 64 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan arpajaislain (1047/2001) 64 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 661/2010,
 ja
muutetaan 14 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 661/2010, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

14 a §	14 a §
<i>Rahapelien ikäraja</i>	<i>Rahapelien ikäraja</i>
Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen liittyvästä asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008).	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen liittyvästä asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).
64 §	64 §
<i>Arpajaisrikkomus</i>	<i>Arpajaisrikkomus</i>
Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen liittyvän asiakkaan tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta säädetään rangaistus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 40 §:ssä.	(2 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

19.

Laki

vakuutusyhtiölain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusyhtiölain (521/2008) 6 luvun 13 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on
laissa 981/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 luku	6 luku
Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen	Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen
13 §	13 §
<i>Asiakkaan tunteminen</i>	<i>Asiakkaan tunteminen</i>

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi
rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen es-
tämistä ja selvittämistä annetussa laissa
(503/2008).

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi
rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen es-
tämistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

20.

Laki**yhdistyslain 48 ja 52 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistyslain (503/1989) 48 §:n 1 momentti ja 52 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 48 §:n 1 momentti laissa 1098/2014 ja 52 §:n 1 momentti laissa 497/2016, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

48 §

48 §

*Perusilmoitus**Perusilmoitus*

Ilmoitus yhdistyksen rekisteröimiseksi (perusilmoitus) *on tehtävä kirjallisesti Patentti- ja rekisterihallitukselle.*

Ilmoitus yhdistyksen rekisteröimiseksi (perusilmoitus) *tehdään tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 §:ssä säädetään.*

52 §

52 §

*Muutosilmoitus**Muutosilmoitus*

Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta sekä hallituksen puheenjohtajan, rekisteriin merkityn hallituksen muun jäsenen ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta on tehtävä rekisteriin ilmoitus (muutosilmoitus), *johon sääntöjä muutettaessa on liitettävä muutetut säännöt.* Ilmoituksen tekemiseen ja allekirjoittamiseen sovelletaan, mitä 48 §:ssä säädetään perusilmoituksen tekemisestä ja allekirjoittamisesta. Muutosilmoituksen voi allekirjoittaa myös ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevan valtuuttama. Lisäksi jokainen, joka on eronnut yhdistysrekisteriin merkitystä asemastaan tai jonka rekisteriin merkitty tehtävä on lakannut, saa itse tehdä tästä ilmoituksen.

Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta sekä hallituksen puheenjohtajan, rekisteriin merkityn hallituksen muun jäsenen ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta on tehtävä rekisteriin ilmoitus (muutosilmoitus) *siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 11 §:ssä säädetään.* Muutosilmoitukseen on sääntöjä muutettaessa liitettävä *muutetut säännöt.* Ilmoituksen tekemiseen ja allekirjoittamiseen sovelletaan *muuten*, mitä 48 §:ssä säädetään perusilmoituksen tekemisestä ja allekirjoittamisesta. Muutosilmoituksen voi allekirjoittaa myös ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevan valtuuttama. Lisäksi jokainen, joka on eronnut yhdistysrekisteriin merkitystä asemastaan tai jonka rekisteriin merkitty tehtävä on lakannut, saa itse tehdä tästä ilmoituksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

21.

Laki**uskonnonvapauslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan uskonnonvapauslain (453/2003) 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti ja 20 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 20 §:n 1 momentti laissa 499/2016, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

18 §	18 §
<i>Perustamisilmoitus</i>	<i>Perustamisilmoitus</i>
Ilmoitus uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröimiseksi <i>tehdään kirjallisesti Patentti- ja rekisterihallitukselle.</i>	Ilmoitus uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröimiseksi tehdään <i>tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 §:ssä säädetään.</i>
----- 19 §	----- 19 §
<i>Paikallisyhteisön perustamisilmoitus</i>	<i>Paikallisyhteisön perustamisilmoitus</i>
Ilmoitus paikallisyhteisön rekisteröimiseksi tehdään <i>kirjallisesti Patentti- ja rekisterihallitukselle.</i>	Ilmoitus paikallisyhteisön rekisteröimiseksi tehdään <i>tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 10 §:ssä säädetään.</i>
----- 20 §	----- 20 §
<i>Muutos- ja purkautumisilmoitus</i>	<i>Muutos- ja purkautumisilmoitus</i>
Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan yhdyskuntajärjestyksen ja rekisteröidyn paikallisyhteisön paikallissääntöjen muutoksesta sekä yhdyskunnan ja rekisteröidyn paikallisyhteisön hallituksen puheenjohtajan, rekisteriin merkityn hallituksen muun jäsenen ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta <i>tehdään kirjallinen ilmoitus (muutosilmoitus) Patentti- ja rekisterihallitukselle.</i>	Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan yhdyskuntajärjestyksen ja rekisteröidyn paikallisyhteisön paikallissääntöjen muutoksesta sekä yhdyskunnan ja rekisteröidyn paikallisyhteisön hallituksen puheenjohtajan, rekisteriin merkityn hallituksen muun jäsenen ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta <i>on tehtävä rekisteriin ilmoitus (muutosilmoitus) siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 11 §:ssä säädetään.</i>

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

22.

Laki**yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 10 §:n 2 momentin 3 kohta, 11 §:n 2 momentti ja 16 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 192/2014, sekä

lisätään 4 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 192/2014, uusi 9 a ja 9 b kohta, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 192/2014, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, 14 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 909/2006, 1419/2007 ja 498/2016, uusi 7 a kohta sekä 19 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §	2 §
<i>Määritelmät</i>	<i>Määritelmät</i>
<p>Tässä laissa tarkoitetaan:</p> <p>7) kantarekistereillä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään liittyviä Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämiä kauppa- ja säätiörekistereitä sekä verohallinnon ylläpitämiä työnantaja-, ennakkoperintä- ja arvonlisäverovelvollisten rekistereitä;</p>	<p>Tässä laissa tarkoitetaan:</p> <p>7) kantarekistereillä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään liittyviä Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämiä kauppa-, <i>yhdistys</i>-, säätiö- ja <i>uskonnollisten yhdyskuntien</i> rekistereitä sekä verohallinnon ylläpitämiä työnantaja-, ennakkoperintä- ja arvonlisäverovelvollisten rekistereitä.</p>
4 §	4 §
<i>Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään tallettavat tiedot</i>	<i>Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään tallettavat tiedot</i>
<p>Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletetaan soveltuvin osin myös perustiedot rekisteröintivelvollisten:</p>	<p>Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletetaan soveltuvin osin myös perustiedot rekisteröintivelvollisten:</p> <p>9 a) ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä yhdistysrekisteriin;</p> <p>9 b) ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin;</p>

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

Perustamisilmoitus

Perustamisilmoituksessa on annettava seuraavat tiedot ja asiakirjat:

3) Patenti- ja rekisterihallituksen osassa kaupp- ja säätiörekisteriin rekisteröitäväksi säädetty sellaiset tiedot, joita ei ole ilmoitettu perusosassa, sekä toimintamuodon perusteella määräytyvät liitteet.

Edellä 3 §:n 2 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettujen luonnollisten henkilöiden, joilla ei ennakkoperintälain tai arvonnäköverolain säännösten mukaan ole velvollisuutta ilmoittautua rekisteröitäväksi verohallinnon työnantaja- tai ennakkoperintärekisteriin eikä arvonnäköverovelvollisten rekisteriin, sekä mainitun momentin 4 kohdassa tarkoitettujen luonnollisten henkilöiden, jotka antavat tietonsa erikseen tätä tarkoitusta varten vahvistettua lomaketta käyttäen.

11 §

Muutos- ja lopettamisilmoitus

Ilmoituksen toimittamisessa noudatetaan, mitä 10 §:n 1 momentissa säädetään perustamisilmoituksen toimittamisesta.

10 §

Perustamisilmoitus

Perustamisilmoituksessa on annettava seuraavat tiedot ja asiakirjat:

3) Patenti- ja rekisterihallituksen osassa kaupp-, yhdistys-, säätiö- ja uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin rekisteröitäväksi säädetty sellaiset tiedot, joita ei ole ilmoitettu perusosassa, sekä toimintamuodon perusteella määräytyvät liitteet.

Sen estämättä mitä 1 momentissa ja 2 momentin 3 kohdassa säädetään, tieto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja yhteisön tosiasiallisista edunsaajista, 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja ulkomaisen trustin tosiasiallisista edunsaajista sekä osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajista ilmoitetaan sähköisesti.

Edellä 3 §:n 2 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettujen luonnollisten henkilöiden, joilla ei ennakkoperintälain tai arvonnäköverolain säännösten mukaan ole velvollisuutta ilmoittautua rekisteröitäväksi verohallinnon työnantaja- tai ennakkoperintärekisteriin eikä arvonnäköverovelvollisten rekisteriin, sekä mainitun momentin 4 kohdassa tarkoitettujen luonnollisten henkilöiden, jotka antavat tietonsa erikseen tätä tarkoitusta varten vahvistettua lomaketta käyttäen.

11 §

Muutos- ja lopettamisilmoitus

Tieto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettuja yhteisön tosiasiallisista edunsaajista sekä osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajista ilmoitetaan sähköisesti. Muilta osin ilmoituksen toimit-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tamisessa noudatetaan, mitä 10 §:n 1 momentissa säädetään perustamisilmoituksen toimitamisesta.

14 §

14 §

*Vastuu ilmoitusten tekemisestä**Vastuu ilmoitusten tekemisestä*

Rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ovat vastuussa:

Rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ovat vastuussa:

7 a) uskonnollisen yhdyskunnan puolesta uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin ilmoitetut hallituksen täysivaltaiset jäsenet;

16 §

16 §

*Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä**Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä*

Jokaisella on oikeus saada yritys- ja yhteisötunnusrekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. *Yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja sähköisessä muodossa.*

Jokaisella on oikeus saada yritys- ja yhteisötunnusrekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. *Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä voidaan luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.*

19 §

19 §

*Rangaistussäännökset**Rangaistussäännökset*

Joka tahallaan jättää noudattamatta, mitä 15 §:ssä säädetään kirjeissä ja lomakkeissa mainittavista tiedoista, on tuomittava yritys- ja yhteisötunnuksen käytön laiminlyönnistä sakkoon.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja yhteisön tosiasiallisia edunsaajia, 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja ulkomaisen trustin tosiasiallisia edunsaajia sekä osakeyhtiön ja eurooppayhtiön osakkeenomistajia koskevien tietojen ilmoittamiseen vain, jos rekisteri-ilmoituksen tekemisestä vastuullisella henkilöllä on ollut tosiasiassa mahdollisuus sähköisen ilmoituksen tekemiseen.

Joka tahallaan jättää noudattamatta, mitä 15 §:ssä säädetään kirjeissä ja lomakkeissa mainittavista tiedoista, on tuomittava yritys-

HE 228/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ja yhteisötunnuksen käytön laiminlyönnistä sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

23.

Laki

kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentti ja 19 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 1 momentti ja 19 §:n 1 momentti laissa 1523/2009, sekä lisätään lakiin uusi 5 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 a §

Luotettavuus

Rekisteröinti-ilmoituksen tekijää ei pidetä 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla luotettavana, jos:

1) hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan välitystoimintaa;

2) hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan 1 kohdassa tarkoitetussa tehtävässä.

Jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa samoin kuin sitä, jolla on suoraan tai välillisesti enemmän kuin 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta muussa yhteisössä.

*Rekisteröinnin edellytykset**Rekisteröinnin edellytykset*

Aluehallintoviraston on rekisteröitävä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteri-ilmoituksen tekijä kiinteistönvälitysliikkeeksi tai vuokrahuoneiston välitysliikkeeksi, jos:

1) ilmoituksen tekijällä on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa;

2) ilmoituksen tekijä, *jos hän on luonnollinen henkilö, on täysi-ikäinen, ei ole konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu;*

3) ilmoituksen tekijällä on *vastuuvakuutus, jonka vakuutusmäärän voidaan välitystoiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen arvioida riittävän toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen ja joka muilta ehdoiltaan vastaa alalla tavanomaista vakuutuskäytäntöä; ja*

4) ilmoituksen tekijä on ilmoittanut *vastaa-*van hoitajan, joka täyttää 5 §:n 2 ja 3 momentissa säädetty edellytykset.

Aluehallintoviraston on rekisteröitävä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteri-ilmoituksen tekijä kiinteistönvälitysliikkeeksi tai vuokrahuoneiston välitysliikkeeksi, jos:

1) ilmoituksen tekijällä on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa;

2) ilmoituksen tekijä *ei ole konkurssissa ja, jos hän on luonnollinen henkilö, on täysi-ikäinen* eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu;

3) ilmoituksen tekijä on *luotettava;*

4) ilmoituksen tekijällä on *vastuuvakuutus, jonka vakuutusmäärän voidaan välitystoiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen arvioida riittävän toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen ja joka muilta ehdoiltaan vastaa alalla tavanomaista vakuutuskäytäntöä;*

5) ilmoituksen tekijä on ilmoittanut *vastaa-*van hoitajan, joka täyttää 5 §:n 2 ja 3 momentissa säädetty edellytykset.

*Välitysliikerekisteriin merkittävät tiedot**Välitysliikerekisteriin merkittävät tiedot*

Välitysliikerekisteriin merkitään:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, *kaupparekisterinumero* ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;

2) *suomalaisen* oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, *kaupparekisterinumero* ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;

Välitysliikerekisteriin merkitään:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, *yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste* ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;

2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, *yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste* ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;

3) ulkomaisen oikeushenkilön Suomessa rekisteröimän sivuliikkeen toiminimi, kaupparekisterinumero ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;

4) se, onko välitysliike kiinteistönvälitysliike vai vuokrahuoneiston välitysliike;

5) vastaavan hoitajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika;

6) vastuuvakuutuksen antaja ja vakuutusmäärä;

7) rekisteritunnus ja rekisteröinnin päivämäärä;

8) välitysliikkeelle 18 §:n 2 momentin nojalla määrätyt varoitukset sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko; tällainen tieto on poistettava rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona kyseinen pakkokeino on määrätty; sekä

9) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

19 §

Rekisteristä poistaminen

Aluehallintoviraston on poistettava välitysliike rekisteristä, jos:

1) välitysliike on lopettanut toimintansa;

2) 8 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa säädetyt rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty;

3) välitysliike harjoittaa välitystoimintaa toisen välikätenä;

4) välitysliikkeellä ei enää ole vastaavaa hoitajaa, joka täyttää 8 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetyt rekisteröinnin edellytykset eikä välitysliike ole aluehallintoviraston kehotuksessa asetetussa määräajassa ilmoittanut uutta vastaavaa hoitajaa; tai

5) välitysliikkeen tai sen vastaavan hoitajan toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja liikkeelle on jo aiemmin asetettu määräaikainen toimintakielto.

3) niiden henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika, joiden luotettavuus on rekisteröinti-ilmoitusta käsiteltäessä selvitetty;

4) se, onko välitysliike kiinteistönvälitysliike vai vuokrahuoneiston välitysliike;

5) vastaavan hoitajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika;

6) vastuuvakuutuksen antaja ja vakuutusmäärä;

7) rekisteritunnus ja rekisteröinnin päivämäärä;

8) välitysliikkeelle 18 §:n 2 momentin nojalla määrätyt varoitukset sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko; tällainen tieto on poistettava rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona kyseinen pakkokeino on määrätty;

9) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

19 §

Rekisteristä poistaminen

Aluehallintoviraston on poistettava välitysliike rekisteristä, jos:

1) välitysliike on lopettanut toimintansa;

2) 8 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa säädetyt rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty;

3) välitysliike harjoittaa välitystoimintaa toisen välikätenä;

4) välitysliikkeellä ei enää ole 8 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua vastaavaa hoitajaa eikä välitysliike ole aluehallintoviraston kehotuksessa asetetussa määräajassa ilmoittanut uutta vastaavaa hoitajaa; tai

5) välitysliikkeen tai sen vastaavan hoitajan toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja liikkeelle on jo aiemmin asetettu määräaikainen toimintakielto.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Välitysliikkeen, joka tämän lain voimaan tullessa on merkitty välitysliikerekisteriin, on rekisteristä poistamisen uhallä ilmoitettava aluehallintovirastolle 5 a §:ssä tarkoitettua luotettavuutta koskevat välitysliikerekisteriin merkittävät tiedot vuoden kuluessa lain voimaan tulosta.

24.

Laki**päästökauppalain 67 §:n ja 73 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan päästökauppalain (311/2011) 73 §:n 1 momentin 7 kohta, ja
lisätään 67 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 533/2014, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

67 §

67 §

*Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus**Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus*

Päästökauppaviranomaisella on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus toiminnanharjoittajan hallinnassa olevissa tiloissa, jotka eivät kuulu kotirauhan piiriin. Toiminnanharjoittajan on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle viranomaiselle tarkastusta varten ne asiakirjat ja tietojärjestelmässään olevat tallenteensa sekä järjestettävä pääsy laitteisiin ja laitteistoihin, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa maksutta jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista ja tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

Päästökauppaviranomaisella on oikeus saada komission rekisteriasetuksen mukaiselta tilin-omistajalta ja tilille nimetyiltä edustajilta salassapitosäännösten estämättä ilman aiheutonta viivytystä sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 7 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyin tehtävien hoitamiseksi.

Päästökauppaviranomaisella on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus toiminnanharjoittajan hallinnassa olevissa tiloissa, jotka eivät kuulu kotirauhan piiriin. Toiminnanharjoittajan on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle viranomaiselle tarkastusta varten ne asiakirjat ja tietojärjestelmässään olevat tallenteensa sekä järjestettävä pääsy laitteisiin ja laitteistoihin, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa maksutta jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista ja tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

73 §

Päästökaupparikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

7) laiminlyö esittää 67 §:n 3 momentissa tarkoitetut asiakirjat ja tallenteet, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *päästökaupparikkomuksesta* sakkoon.

73 §

Päästökaupparikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

7) laiminlyö esittää 67 §:n 4 momentissa tarkoitetut asiakirjat ja tallenteet, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *päästökaupparikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

25.

Laki**henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 13 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 309/2016, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

13 §

13 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja muutoin käsitellä tehtäviensä suorittamista tai henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tarpeellisia tietoja rekistereistä siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

1) yhteisöjen ja yhtymien henkilö- ja muita rekistereistä matkustajia, kulkuneuvon henkilökuntaa sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tavaroita koskevat tarvittavat tiedot tullirikostorjuntaa varten;

2) Verohallinnon tietojärjestelmistä tarvittavat tiedot verovelvollista koskevine tunnistetietoineen verotusta, perintää ja tullirikostorjuntaa varten sekä lupaharkintaa varten tarvittavat tiedot luvanhakijan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja luvanhakijan verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä sekä silloin, kun se on luvan myöntämisen edellytyksenä, tullilainsäädännön tai verolainsäädännön rikkomista koskevat tiedot;

3) ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitetusta ajoneuvoliikennerekisteristä tarvittavat tiedot tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

4) Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteristä tiedot elinkeinonharjoittajia koskevista ilmoituksista ja tiedonannoista tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja muutoin käsitellä tehtäviensä suorittamista tai henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tarpeellisia tietoja rekistereistä siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

1) yhteisöjen ja yhtymien henkilö- ja muita rekistereistä matkustajia, kulkuneuvon henkilökuntaa sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tavaroita koskevat tarvittavat tiedot tullirikostorjuntaa varten;

2) Verohallinnon tietojärjestelmistä tarvittavat tiedot verovelvollista koskevine tunnistetietoineen verotusta, perintää ja tullirikostorjuntaa varten sekä lupaharkintaa varten tarvittavat tiedot luvanhakijan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja luvanhakijan verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä sekä silloin, kun se on luvan myöntämisen edellytyksenä, tullilainsäädännön tai verolainsäädännön rikkomista koskevat tiedot;

3) ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitetusta ajoneuvoliikennerekisteristä tarvittavat tiedot tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

4) Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteristä tiedot elinkeinonharjoittajia koskevista ilmoituksista ja tiedonannoista tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten *sekä kaupparekisterin edunsaajista rekisteröitävät tiedot rekisteröitävää*

5) poliisin henkilökistereistä tarvittavat tiedot tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisiin Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

6) rajavartiolaitoksen henkilökistereistä tarvittavat tiedot tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisiin Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

7) Rikosseuraamuslaitoksen henkilökistereistä tarvittavat tiedot tullirikostorjuntaa varten sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

8) majoitustoiminnan harjoittajilta ja poliisilta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tullirikostorjuntaa varten;

9) väestötietojärjestelmästä ja Väestötietokeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettuja tietoja tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitettuja sakkorekistereistä siihen talletettuja tietoja sakkorangaisuksista ja niiden täytäntöönpanosta, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitettuja rikosrekistereistä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitettuja ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

11) oikeushallinnon viranomaisilta tieto oikeushallinnon etsintäkuuluttamista henkilöistä;

koskevina tunnistetietoineen tullivalvontaa ja rikostorjuntaa varten;

5) poliisin henkilökistereistä tarvittavat tiedot tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisiin Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

6) rajavartiolaitoksen henkilökistereistä tarvittavat tiedot tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisiin Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

7) Rikosseuraamuslaitoksen henkilökistereistä tarvittavat tiedot tullirikostorjuntaa varten sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

8) majoitustoiminnan harjoittajilta ja poliisilta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tullirikostorjuntaa varten;

9) väestötietojärjestelmästä ja Väestötietokeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettuja tietoja tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitettuja sakkorekistereistä siihen talletettuja tietoja sakkorangaisuksista ja niiden täytäntöönpanosta, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitettuja rikosrekistereistä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitettuja ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

11) oikeushallinnon viranomaisilta tieto oikeushallinnon etsintäkuuluttamista henkilöistä;

12) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja heidän perheenjäsenistään sekä yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä Tullille ulkomaalaislaissa (301/2004) säädettyjen tehtävien suorittamista, tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

13) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä matkustusasiakirjaa, viisumia, oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, maahantulokieltoa ja kansalaisuutta koskevasta asiasta Tullille ulkomaalaislaissa säädettyjen tehtävien suorittamista, tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

14) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6—8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jotka Tullilla on oikeus saada vain mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti, tullirikostorjuntaa varten;

15) vesikulkuneuvorekisteristä annetussa laissa (424/2014) tarkoitettua vesikulkuneuvorekisteristä sekä Ahvenanmaan huvivenerekisteristä veneitä ja niiden omistajia ja haltijoita koskevat tarpeelliset tiedot eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004) tarkoitettuja Tullin tehtäviä, ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

16) liikenne- ja viestintäministeriön liikenneluparekisteristä tarpeelliset tiedot ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

17) alusrekisterilaissa (512/1993) tarkoitettua alusrekisteristä, rakenteilla olevien alusten rekisteristä ja historiarekisteristä tarpeelliset tiedot aluksista, niiden omistajista ja haltijoista eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuja Tullin tehtäviä, ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitet-

12) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä sekä yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä Tullille ulkomaalaislaissa (301/2004) säädettyjen tehtävien suorittamista, tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

13) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä matkustusasiakirjaa, viisumia, oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, maahantulokieltoa ja kansalaisuutta koskevasta asiasta Tullille ulkomaalaislaissa säädettyjen tehtävien suorittamista, tullivalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

14) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6—8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jotka Tullilla on oikeus saada vain mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti, tullirikostorjuntaa varten;

15) vesikulkuneuvorekisteristä annetussa laissa (424/2014) tarkoitettua vesikulkuneuvorekisteristä sekä Ahvenanmaan huvivenerekisteristä veneitä ja niiden omistajia ja haltijoita koskevat tarpeelliset tiedot eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004) tarkoitettuja Tullin tehtäviä, ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

16) liikenne- ja viestintäministeriön liikenneluparekisteristä tarpeelliset tiedot ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

17) alusrekisterilaissa (512/1993) tarkoitettua alusrekisteristä, rakenteilla olevien alusten rekisteristä ja historiarekisteristä tarpeelliset tiedot aluksista, niiden omistajista ja haltijoista eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuja Tullin tehtäviä, ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitet-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

18) ilmailulaissa (864/2014) tarkoitetusta ilma-alusrekisteristä ilma-aluksia, niiden haltijoita ja omistajia koskevia tietoja ulkomalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

19) liikenne-, kalastus- ja ympäristöviranomaisilta sekä poliisilta, rajavartiolaitokselta ja puolustusvoimilta tietoja kulkuneuvoista ja niiden sijainnista sekä liikenteestä tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

20) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta välttämättömiä tietoja virka-avun antamiseksi.

tua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

18) ilmailulaissa (864/2014) tarkoitetusta ilma-alusrekisteristä ilma-aluksia, niiden haltijoita ja omistajia koskevia tietoja ulkomalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä, tullivalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

19) liikenne-, kalastus- ja ympäristöviranomaisilta sekä poliisilta, rajavartiolaitokselta ja puolustusvoimilta tietoja kulkuneuvoista ja niiden sijainnista sekä liikenteestä tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

20) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta välttämättömiä tietoja virka-avun antamiseksi;

21) aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteristä tarvittavat tiedot rekisteröitävää koskevine tunnistetietoineen tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

26.

Laki

joukkorahoituslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan joukkorahoituslain (734/2016) 12 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008).

Asiakkaan tuntemisesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

27.

Laki**asianajajista annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan asianajajista annetun lain (496/1958) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 697/2004, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 §

Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, *milloin* hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

6 §

Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. *Asianajajayhdistyksen hallitus tekee aluehallintovirastolle esityksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (/) 8 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä.* Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, *jos* hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .